

BIBLIOTECA ȘCOLARULUI

Aureliu
BUSUIOC
UNCHIUL DIN PARIS
SINGUR ÎN FAȚA DRAGOSTEI

LITERA

CHIȘINĂU 1998

CZU 859.0 (478.9)–31
B 96

Ediție de autor

Coperta: *Isai Cârmu*

ISBN 9975–74–118–5

© LITERA, 1998

TABEL CRONOLOGIC

- 1907 În familia lui Ion Busuioc, căpitan de mazili în comuna Onești, județul Orhei, cu ascendență în familiile Bosi și Russo, și a Teodorei Boțan, casnică, se naște fiul Alexandru, viitor învățător și profesor de științe naturale.
- 1907 În familia lui Ioan Zaporojanu, moșier, institutor în comuna Oxentea, județul Orhei, și a Eugeniei Popescu, învățătoare, se naște fiica Olga, viitoare învățătoare.
- 1928 În familia lui Alexandru și a Olgăi Busuioc, în comuna Cobâlca (azi Codreanca), județul Orhei, se naște la 26 octombrie fiul Aureliu, viitorul literat.
- 1935—1939 Urmează cursurile Școlii primare de aplicație de pe lângă Școala Normală Eparhială din Chișinău.
- 1939—1944 Clasele 1—4 la Liceul „Alec Russo” din Chișinău.
- 1944—1948 Refugiat de război în Banat; termină Colegiul național bănățean „C. C. Loga” unde își ia și bacalaureatul.
- 1948-1949 Școala militară de ofițeri Transmisiuni din Sibiu, pe care, în timpul examenelor de absolvire, o părăsește ca să se alăture familiei, obligată de autoritățile sovietice de ocupație să se „repatrieze”.
- 1949 septembrie — 1950, ianuarie Lagărul sovietic de filtrare de la Sighet. (Tatăl scriitorului fusese mobilizat în timpul războiului la Curtea marțială, corpul III teritorial Chișinău, fapt care interesa în mod deosebit autoritățile sovietice.)
- 1950 Depanator-radio la un atelier din Chișinău.
Student la Institutul pedagogic, facultatea de filologie. Începe să tipărească poezii în diferite publicații.

- 1952—1954 Redactor la Editura de Stat.
- 1955 Apare prima plachetă de poezii umoristice *Prafuri amare* și prima carte pentru cei mici *La pădure*.
- 1954—1957 Colaborator la ziarul „Moldova socialistă“.
- 1957—1959 Redactor-șef adjunct la revista satirică „Chipăruș“.
- 1958 Scoate de sub tipar placheta *Piatra de încercare*.
- 1959—1960 Redactor-șef la revista „Scânteia leninistă“ și la ziarul „Tânărul leninist“.
- 1960—1962 Redactor-șef la ziarul „Tinerimea Moldovei“.
- 1961 Placheta *Firicel de floare rară* și cărticica pentru copii *Aventurile lui Nătăfleată*, ultima tradusă în rusă și în numeroase alte limbi din fosta U.R.S.S.
- 1963 Placheta de versuri *Dor*.
- 1964 Volumul *Poezii și placheta Stihii* (în limba rusă).
- 1965 La congresul III al scriitorilor din R.S.S.M., în deschiderea dezbaterilor, pledează pentru revenirea limbii și, implicit, a literaturii la statutul lor firesc, fapt care-i provoacă mai târziu suficiente neplăceri.
- 1966 Apare romanul *Singur în fața dragostei*.
- 1967—1968 Placheta *Versuri* și cărțile pentru copii *Cizmele cocostârcului* și *Marele rățoi Max*.
- 1969 Debut în dramaturgie: piesa *Radu Ștefan întâiul și ultimul*, pusă în scenă la Teatrul „Lucaefărul“ de Ion Ungureanu și interzisă de autorități după câteva spectacole.
- 1970 Apare la Moscova placheta *Țvetnâie snî* în traducerea lui Iu. Levitansky.
- 1971 *Singur în fața dragostei* apare, în traducere, la Riga, Moscova, Vilnius, Bratislava. La Riga romanul este dramatizat, spectacolul fiind jucat mai mulți ani pe scena naționalului.
- Piese *Și sub cerul acela... și Toate trei anotimpurile* văd lumina rampei la Teatrul Național, la „Lucaefărul“ din Chișinău, la Teatrul din Bălți.
- 1973 Apare romanul *Unchiul din Paris*, peste un an este editat la Moscova, apoi în Cehoslovacia, Germania (reeditat de trei ori), Bulgaria, și practic în toate capitalele republicilor din fosta U.R.S.S.
- 1974 Pentru ultimul roman la Moscova i se decernează premiul „N. Ostrovski“. La Chișinău premiul comsomolului îi este refuzat.

- 1977 La Editura Literatura Artistică apare volumul selectiv de versuri *În alb și negru*.
- 1977 Este ales secretar al Uniunii Scriitorilor.
- 1978 Scoate de sub tipar *Noile aventuri ale lui Nătăfleață*, traduse, ca și celelalte cărți pentru copii, în franceză, engleză, rusă, germană și spaniolă.
- 1980—1981 Apar la Moscova romanele *Unchiul din Paris și Singur în fața dragostei*, la „Hudojestvennaia literatura“, iar la Chișinău un volum de *Scrieri alese*.
- 1984 Titlul de Maestru emerit al artei.
- 1985 Apar, în traducerea rusească a lui Lev Berinski, *Cântece de răsărit și apus*.
- 1986 Sfârșitul secretariatului de la Uniunea Scriitorilor.
- 1986 Romanul *Local ploi de scurtă durată*.
- 1988 Placheta de poezii vechi și noi, vesele și triste, *Îmblânzirea mașinii de scris*.
- 1990 La Teatrul „M. Eminescu“ din Botoșani se dă în premieră pe țară *Radu Ștefan*. Aceeași piesă se joacă la Cahul.
- 1992 Placheta *Plimbătorul de purici*.
- 1993 Culegerea de versuri *Concert*, pentru care în 1996 i se decernează Premiul Național.
- 1997 Romanul *Lătrând la lună și În căutarea pierderii de timp, jurnal cubanez*.
- În toți acești ani mai scrie scenarii pentru filme, traduce din A. Griboedov, N. Gogol, O'Henry, S. Petöfy, A. Cehov, B. Johnson (*Volpone*) și W. Shakespeare (*Richard al treilea*).
- Suține rubrici scrise și vorbite în diferite publicații și la TV.

UNCHIUL DIN PARIS

PARTEA ÎNTÂI

I

Vine unchiul din Franța.

De la Paris.

De altfel, nici nu-mi imaginez un francez normal care să locuiască în altă parte decât la Paris. Sau cel puțin să declare că locuiește în altă parte. Oricum — Moulin Rouge, Place d'Etoile, Luvru și așa mai departe. Dacă e să moară între noi, chiar și eu, anul trecut, când am fost trimis la Karlovy-Vary să-mi spăl intestinele (care nu știu de ce o dor mai al dracului pe mama decât pe mine!), chiar și eu, zic, tot de la Moscova mă dădeam. Lucru care-i făcea să se învinețească de invidie pe toți federalii ăia cu petroaie la ficat, veniți de prin dorfurile lor anonime, dar mai ales pe brunhildele lor de categorie semigrea cu degetele ca niște cârnăciori, care nu plesneau numai pentru că erau pline de inele. Îmi amintesc mai cu seamă de unul, un burgher durduliu și fericit, cu vinișoare albastre pe toată fața, care mă întâlnea în fiecă dimineață pe coridorul „Imperialului“, chițcăind: „A, Moskau! Trujba, trujba!...“

Așa că, să fim înțeleși: vine unchiu-meu de la Paris.

Punct.

Are peste șaptezeci și nu l-am văzut niciodată. Între noi fie vorba, la cei douăzeci și doi de ani ai mei aș mai fi adăugat cu plăcere încă o sută până să-l văd, dar, odată ce vine... Și odată

ce maică-mea a inundat toată casa cu lacrimi de fericire, de nu mai află un colțișor fără igrasie...

Când mi-a citit prima lui scrisoare, acum vreo trei luni, și când am înțeles din toată uriașa serie de sughițuri, „ohuri“ și „ahuri“ cam despre ce-i vorba, să vă spun drept, mă și vedeam cu un „Jaguar“ sau cu un „Mercedes-220“ la poartă, răspunzând cu un aer foarte plictisit aprigei curiozități a colegilor: „A, rabla asta! Mi-a adus-o unchiul de la Paris... O mică atenție...“ Dar, după ce am reușit s-o repun în simțiri și să scot din plămâni ei plini de suspine câteva informații privind dărnicia lui, am văzut cu ochii aceștia „Mercedesul“ meu transformându-se în fotoliu cu roți de bicicletă și pe unchiu-meu... Adică nu, mai rămânea Parisul, dar, cred că mă înțelegeți, interesul nu mai putea fi același...

— Știi, Riki (Dumnezeule, cum nu poți inventa un nume mai scârbos ca acesta! Cred că și un cotei răpănos ar fi lătrat de indignare, botezat cu asemenea sunete!), știi, suspina mama, e fratele meu mai mare, are șaptezeci și doi de ani, adică nu, stai, e cu șaptesprezece ani mai în vârstă, vasăzică are șaptezeci și unu de ani, în septembrie... Plânge. Da, în septembrie... A plecat în treizeci și șase... Plânge. S-a supărat și a plecat... și de atunci nu ne-am mai văzut... Idem, cu hohote. O duce rău, Riki (Riki!!!), foarte rău, uite ce scrie, e o criză la ei!...

Trebuie să vă spun că economia politică a sistemului capitalist mă interesează numai în preajma examenelor, iar politica economică și crizele financiare ale unui unchi din acest sistem nu mă interesează deloc, așa că, dacă mă aflu azi aici, la gară, e numai pentru că babacul m-a rugat (pe cinstea mea, m-a rugat!) să conduc eu mașina. Asemenea minuni, să-mi dea el mie volanul, se-ntâmplă foarte rar, așa că, vă imaginați, mi-ar fi fost incomod să-l refuz... și, cu toate că am avut un drum destul de anevoios („Ai grijă, căscatule, intri cu mașina în troleibuzul din față! Vezi, dobitocule, nu frâna prea tare, cauciucurile costă bani!“ — și așa mai departe...), iată-mă, totuși, aici, gata să strâng mâna,

tremurând de vârstă, a unui unchi, ajuns capitalist dintr-o supărare...

A, nu v-am spus, unchiul meu e, mi se pare, proprietarul unui mic (așa, nu prea mare!) restaurant de la marginea Parisului, restaurant pe care însă l-a închis sau l-a vândut zilele astea din motive de criză...

Am mai fost de câteva ori la gară, dar n-am bănuț niciodată că toată lumea asta, care stă cu săptămânile pe peron, toți căscăunii ăștia cu aere grave, plictisite, preocupate, indiferente, curioase, adormite, exaltate — toată gloata asta pestriță — sunt rudele mele. „Uite, Riki, (îmî!...), zice mama, asta-i tanti Lena, o mai ții minte? Sora mai mică a lui... Adică nu, verișoara de-a doua a lui bunică-ta. Îți amintești? Te ținea în brațe...” Sigur, cum să nu-mi amintesc, perfect, când aveam patru luni, am făcut pipi pe rochia ei, cu care trebuia să se ducă la onomastica lui nenea Bazil, care e nepotul de-al treilea al lui... etcetera... Se poate să uiți una ca asta!

Tanti Lena se apropie de noi cu gura până la urechi, trecută prin cel puțin trei cabinete de cosmetică, într-un mantou de piele de mînz (citește: pisică bărbierită!) și însoțită de o ființă diafană și grăsuță între optsprezece și treizeci de ani, probabil, o, Doamne! tot o rudă... (Aoleu!) E cinci și un sfert, la cinci fix aveam o întâlnire cu Aura în fața teatrului, m-am aranjat — trei zile nu mai vorbește cu mine. O să mă odihnesc! „Vai, strigă ea de departe, cât de fericită ești, Dino! (Adică maică-mea.) Îl credeam cu toții pierdut, și iată... lacrimi. Și băiatul ăsta e... Nu mă-nnebuni! Riki?!! (Brrr...) Dragul de el, ce-a mai crescut! și ce frumos s-a făcut! Vino să te pupe mătușica, Riki! Trei pete de vax pe obraji — le șterg eu cumva mai încolo, să nu uit. — Mai ții minte cum te duceam în brațe? Cum se poate să uit așa ceva? Vai, cum trece vremea! Mai ieri parcă aveai doi anișori și mi-ai murdărit cu ciocolată fusta de crepdeșin chiar când mă găteam să plec cu

Fane (cine-o mai fi și ăsta?), la balul de Anul Nou! Îți amintești?...”

Nu mai așteaptă să-mi amintesc, deși depun eforturi grozave să-mi reconstitui în memorie faptele importante din zbuciumata mea copilărie, o ia de-o mână pe ființa diafană și o repede spre mine:

— Mimi, fă cunoștință cu verișorul tău!

— Stai, intervine maică-mea, chiar în momentul în care reflectam asupra celui mai bun mijloc de apărare contra săruturilor, stai, Lenuțo, de ce „verișor“? Dacă tu ai fost verișoară de-a doua cu mama, Dumnezeu s-o ierte, înseamnă că Mimi — vai, ce dulce e! — îi vine lui Riki un fel de mătușă, adică nu, chiar...

Mătușa Mimi îmi întinde mânuța transparentă și o strânge pe-a mea cu gingașa forță a unui încercat amator de jiu-jitsu, în timp ce un bariton bine stăpânit pronunță:

— Îmi pare bine. Hai să ne plimbăm.

Probabil simte oarecare nehotărâre în atitudinea mea, pentru că mă ia de cot și mă pune pe direcție:

— Hai.

— Nu, dragă, de ce de-a treia? De-a doua... mai reușesc să aud din urmă altul dramatic al lui tanti Lena.

— Unde înveți? mă ispitește baritonul diafan.

— La medicină, tanti.

— Ha, ha. Rahat! Mă ia de guler și mă învârte în fața ei. Stai așa. Ai mutra plină de tencuială. Și fără alte explicații scoate din buzunarul meu mic batista liliachie — perechea cravatei! — și îmi înșiră pe față toate rujurile multicolore ale maică-sii.

Inutilă orice încercare de salvare. Mâna ei nu știe mila.

— Nu-ți place medicina? am o voce leșinată.

— A, rahat! Nu, aveam în vedere adresarea asta: „tanti“. Cu așa grad de rudenie ne putem culca. Să nu-mi spui tanti.

Tata mă privește din mijlocul unui grup de bărbați. După

sprâncenele lui ridicate înțeleg că-i datorez o explicație. O împing pe dolofană în centrul grupului și salut.

— Mimi, fiica lui tanti Lena. Mătușa mea.

— A, Mimi, se-nseninează Tigrul, te-ai făcut fată mare.

— Și grasă, precizează mătușa.

Tata și bărbații râd.

— Da de unde, grasă... Lipsă de convingere în glas. Reușesc să recunosc printre bărbați un tip pe care-l pusesem la punct, în troleibuz, vreo câteva zile în urmă.

— Băiatul meu, Andrei. Tigrul îmi pune mâna pe umăr. E destul de grea. Iar dumnealor sunt rudele noastre. Fă cunoștință: Vasile Paierele, inginer, fratele lui...

Și așa mai departe.

Ajung la tipul cu troleibuzul. Mă străduiesc zadarnic să roșesc. Tipul îmi smulge mâna din umăr, mi-o pune la loc și pronunță câteva sunete pe care nu le descifrez. Zâmbește. Dar sub fruntea lui, destul de îngustă de altfel, ghicesc încordarea aproape disperată de a-și aminti ceva. Dacă-i și el inginer, sunt pierdut.

— Riki, miorlăie diafana. Hai să ne plimbăm.

— Da, da, copii, se grăbește Tigrul (își spuneau, probabil, anecdote), plimbați-vă, sigur!

Am scăpat.

O iau pe mătușă-mea de bărbie și o întorc cu fața spre mine:

— Uite ce e, tanti! Dacă mai pronunți o singură dată numele ăsta...

— Riki?!

— Ei bine, dacă mai pronunți o singură dată numele ăsta blestemat... Își eliberează dintr-o mișcare gușa și mă privește cu interes vădit. ...Să știi că te fac rasol!...

Ea dă ochii peste cap.

— E un nume atât de frumos! Nu cunosc nici un băiat cu asemenea nume!

— Nici n-ai să cunoști. Mă cheama Andrei. Punct.

— În ce an ești, Ri... În ce ani ești, Andrei?

— Trei.

— La ce facultate?

— Curativă.

— Rahat!

— Mai știi și alte cuvinte?

— Eu fac educația fizică. Sunt în anul doi.

— Box?

Se oprește brusc și mă privește cu niște ochi în care pare să se fi dizolvat toată nefericirea omenirii.

— Sunt chiar așa de grasă?

Râde.

Îmi pare rău.

— Pe dracu. E gluma mea preferată.

— Mă ocup cu aruncarea discului. Rezultate mijlocii. De ce nu veniți pe la noi? Mama zice că în copilărie ne jucam.

Oamenii grași par să fie cu adevărat foarte buni. Trebuie să mai adaug câteva kilograme.

Mimi ar putea face orice magnetofon să roșească. Și are o memorie! În câteva minute aflu numele tuturor celor de pe peron cât și pagini alese din viața a trei băbuțe rămase în sala de așteptare ca să-și mai tragă sufletul.

La urma urmei, nici nu-i chiar atât de grasă. Și are spirit. Neam de-al nostru, ce dracu!

Se aude un sforăit, niște fluierături și din galgâiala generală ce urmează se poate deduce cu oarecare aproximație că trenul rapid numărul... sosește în gară pe linia...

Peronul încremenește pe-o clipă.

Apoi se împraștie ușurel, ca o picătură de sos gras pe-o față de masă de import, iar încremenește, încearcă agitat să-și definească perimetrul și, în sfârșit, ia forma unui monolit de trupuri și ochi în dreptul locului unde se presupune oprirea vagonului șapte.

Mă uit la tribul acesta și încerc să mi-l imaginez în epoca de piatră: un mamut nu i-ar fi ajuns nici pentru micul dejun.

Săracul unchiul din Franța! Bietul bătrân cârciumar, slăbit și zguduit de crize, jumulit și ciopârțit de toți rechinii financiari ai sistemului economic capitalist... Cine te poartă prin trenuri de cursă lungă la vârsta asta, când e tocmai timpul să te gândești la cele sfinte?

Ori, cel puțin — ce dracu! — să fi venit într-un „Mercedes—220“... Pe care să-l uiți aici...

2

De fapt vinovată de toată chestia e Aura. (Și ăsta nume, las' pe mine! Imaginați-vă: Riki și Aura! Brrr...)

Puștoaica e mult mai mică, am aflat de existența ei când era încă boboc. Stătea în ușa teatrului anatomic, galbenă ca o soluție de bază de sulf, și când m-a văzut, s-a aruncat în halatul meu ca la pieptul lui bunicu-său. A băgat în mine doi ochi cât niște farfurioare și a scâncit:

— O să venim zilnic în mizeria asta?...

Anul lor făcea prima vizită de curtuazie ălora.

Stătea agățată de halatul meu, ca o mică maimuță de blana maică-sii.

Am încercat s-o liniștesc:

— Firește, de trei ori pe zi.

Farfurioarele se umplură imediat de umezeală.

Trebuie să vă spun că lacrimile femeilor sunt marea mea pasiune. Am scos din buzunar o vertebră și i-am întins-o:

— Na. Să te joci. O să-ți facă bine.

N-am văzut o ființă care să execute cu atâta agilitate un salt înapoi.

Am profitat de fericita ocazie și m-am strecurat în sală. Chițcăitul care mă ajungea din urmă putea fi înțeleș fără echivoc:

— Prostule!...

A doua întâlnire am avut-o chiar în sala cu pricina.

Stătea lângă masa de la geam, la picioarele încă întregi ale unui ex, în atitudinea pe care trebuie s-o fi avut bocitoarele faraonilor înainte de a primi semnalul pentru revărsarea sinceră a sentimentelor. Privirile ei albastre încercau să răzbească prin vopsea albă a geamurilor. Am înțeles că are nevoie de reazemul moral al unei vechi cunoștințe, am lăsat să tremure mai departe vocea patetică a docentului, care încerca să facă un bun medic din zăpăcita mea persoană, și m-am apropiat de ființa tragică.

— Hm, am început cuvântarea, deși am continuat apoi cu o întreagă octavă mai sus decât am vocea. Iată-te iar în mizeria asta. Ți-a trecut?

A întors spre mine — grav și măreț — farfuriile. Erau uscate. Puteam continua.

— Așa e la început, am constatat filozofic. Da... Pe urmă trece.

— Prostule. Îmi pare așa de rău că n-am reușit la conservator!

În ce privește epitetul — tata mi-l comunică regulat din fragedă copilărie, așa că, aș putea spune, discuția avea loc în familie.

— Peste două-trei luni o să cânti și aici.

— Cum te cheamă?

Recunosc că e una din marile prostii pe care le-am săvârșit în scurta și scăpărătoarea mea viață:

— Riki. Vreau să zic Andrei...

Avea un răs clar, ca un clopoțel de... Cunoașteți comparația din diferite lecturi mai vechi.

— Riki!... Andrei!.. Nici nu știe cum îl cheamă! Riki!... Am un motănaș... O să-l botez Riki!.. Hi, hi!

Nenoroceam și un animal nevinovat.

Peste trei săptămâni îi făceam prima declarație de dragoste. Ne aflam toți în sala de festivități, adunați de mai-marii grupelor cu ghionturi și fluierături, asemenea unor cerbi în ocolul unde

urmează să li se taie coarnele, pentru a audia o conferință cu temă antireligioasă, deși în tot institutul singurul care mai pomenea numele lui Dumnezeu — și doar în anumite contexte — era nenea Mișu, paznicul de la sala de disecții. (Ce le mai trebuie și ălor paznici?!)

Stătea în fundul sălii, rezemată de-o coloană, ce voia să imite marmura, și încerca să-și dea aere de evlavioasă modestie. Mi-am făcut loc cu coatele printre suspinele a vreo douăzeci de mucoși care o înconjurau și m-am postat între ea și lumină.

— Ei, ai început să cânti? trebuie să știți că nu sunt lipsit de umor.

Și-a coborât privirile pe pământ și a constatat:

— A, Riki.

— Nu, am ripostat ferm. Andrei!

— Atunci ai alt drum. Eu mă gândeam la Riki.

(Probabil, la motănaș.)

Mi-am ventilat adânc plămâni:

— Drumul meu, domniță, trece prin inima ta!

M-a cercetat foarte minuțios un minut întreg. A clătinat din cap cu tristețe:

— Unde ai citit fraza asta?

Aveam, fără îndoială, o mutră extrem de inteligentă, pe care n-o putea ascunde nici faptul că mă aflam, cu spatele la geam, în contrajur, pentru că a continuat:

— Bine. Mă cheamă Aura.

(Știu, îngerașule!)

— Ești în anul patru, da?

(Spune-mi, în care ai vrea să fii? Voi fi!)

— Adică peste alți trei ești doctor, nu?

(Profesor, dacă vrei tu!)

— Ai să-mi pregătești lucrările scrise. Atâta timp cât am să rămân la medicină, natural!

(Și pe cele de la conservator!)

— Ai să fii prietenul și apărătorul meu!
(Garda personală! Eroică și sentimentală!)
— Și o să te cheme Riki!

(Brrr..)

Dar dacă din motive tactice și strategice cu Riki al ei am fost nevoit să mă împac, cu Riki al mamei lucrurile stau altfel.

Riki al Aurei — presupune viitorul.

Mama — vizează trecutul.

— Cum poți să-mi ceri una ca asta, Riki, mă privește cu niște ochi dilatați de groază, de parcă-i propun să mă pună pe rug cum a făcut Abraam cu fiu-su. Să nu-ți mai spun Riki?! Tu nu știi ce înseamnă să șezi la căpătâiul unui mititel, sânge din sângele tău, să tremuri pentru sănătatea lui, pentru viața lui... Și câtă fericire când îl vezi voinic, gângurind ca un hulubaș... Cu mânuțele grăsuțe, grăsuțe... M-a născut când avea treizeci și cinci de ani și îmi face impresia că a rămas cu complexe. Sau, poate, eu? — Și tu îmi ceri... Ochii ei aruncă scânteii și fulgere. Ba nu, măgarule, poți să crești mare cât o cămilă, pentru mine tot Riki al meu cel mititel ai să rămâi, și să nu te mai aud vorbind asemenea prostii, că-ți rup gâtul cu mâinile mele!

Vedeți, așadar, motivele pentru care discuțiile mele cu mama sunt extrem de scurte și de ce informațiile mele despre unchiul sunt foarte sărace.

Cu Tigrul e altă mâncare de pește.

Convorbirile noastre poartă un caracter strict oficial: „La ce-ai răspuns azi? Ce notă ai luat la histologie? De ce nu mi-ai spus că ai absentat la microbiologie? Cât ai la chimie? Cinci? Hm... — de parcă ar fi trebuit să iau mai mult. — Câte ore ai mâine?“ și așa mai departe.

Și în general, se poartă cu mine, cum te-ai purta cu un țânc dintr-a doua primăvară: vine la decanat, cercetează fișele de prezență, stă de vorbă cu docenții și asistenții, mă face de răs la tot pasul.

— Avem un nume prea bun ca să ne permitem luxul de a crește o haimana în familie!

Singura lui calitate e că-mi zice Andrei, deși pronunță numele ăsta, de parcă-i gata să-i pună în față și un titlu nobiliar.

Aristocrat de la Râspopești!

Se teme, probabil, să nu-i moștenesc înclinațiile mai puțin alese, pentru că nu se prea dă înapoi de la un pahar de vorbă cu prietenii, iar în fața sexului slab e gata să danseze ca un cal de circ.

Deși, în fond, e băiat bun...

Și nici de Aura nu-mi zice nimic.

Ba mai mult, nu mai știu la ce premieră, mi se pare la Teatrul Tineretului, — Aura nu lasă să-i scape nici un spectacol! — am dat nas în nas cu el și ne-a zâmbit atât de dulce la amândoi, încât era cât pe ce să mă topesc de fericire.

— Îl cunoști? m-a întrebat Aura.

— Vag... Și am schimbat vorba.

— Dumneaei era ființa care-ți scurtează nopțile? m-a întrebat peste vreo două zile Tigru. Și, fără să mai aștepte răspunsul la care chibzuiam febril, m-a bătut — imaginați-vă! — m-a bătut pe umăr și mi-a zâmbit: Face impresia să ai un pic de gust. E foarte scenică. E făcută pentru scenă! Știe să lege trei cuvinte?

Bineînțeles, am avut destulă materie cenușie ca să nu-i comunic Aurei înalta apreciere: cred și voi continua să cred că avem prea mulți cântăreți și prea puțini doctori, iar un doctor, chiar nereușit, trage la cântar infinit mai greu decât o cântăreață care n-a încăput de la bun început la conservator..

Încerc să mă strecor spre babaci ca să fim familia în bloc. Ți-ai găsit: tribul și-a jalonat teritoriul și nu cedează o palmă de loc.

Mimi mă apucă de mânecă:

— Unde vrei să te duci? Hai să ne plimbăm.

Ființa asta are ovăz în picioare.

— Fii serioasă, mă tanti, acuși vine trenul.

S-a bosumflat.

- Îl cunoști pe unchiu-tău?
- În principiu.
- Cum arată?
- Viguros. Mânâncă pesmeți și bea ceai de mușețel.
- Da?
- Da.
- Îl iubești?
- Enorm.
- E bogat? Capitalist?
- Se zice că-i împrumută bani lui Rockefeller.
- Face gura botic. E cam grasuță, totuși...
- Râzi de mine, da?
- Se-nțelege!

Zâmbește. De unde să știu eu toate astea, gâsculițo? Singurul lucru pe care-l știu precis e că acum patruzeci de minute trebuia să mă aflu în fața teatrului și că acum treizeci și cinci de minute în fața aceluiași teatru două farfurioare de porțelan japonez au privit la ceasul poștei, apoi au clipit nedumerite, pentru întâia oară revoltate, pe urmă doi pantofi de sport au purtat spre o direcție necunoscută cele mai frumoase piciorușe din lume. Și mai știu precis că imediat după lacrimogena ceremonie a întâmpinării și conducerii la reședință a înaltului oaspe, cetățeanul Andrei va zgâria ca un cățeluș la ușa unei și mai înalte personalități, în speranța de a căpăta cel mai regesc dar, numit iertare. Iată ce știu eu, drăguță tanti.

Și ceea ce mă interesa acum trei minute, adică dacă va coborî din tren un babalâc obez, susținut de doi lachei în livree, sau o epavă foarte slabă, proptită de propria umbrelă, nu mai are nici o importanță.

— Mami a spus, Mimi coboară vocea până la nivelul cu care se fac cele mai confidentiale comunicări, mami a spus că îl invităm neapărat și la noi. Ai să vii și tu?

Cât de mult încheagă o mare familie întoarcerea unui fiu rătăcitor!

— Păi, se poate să nu vin și eu? Tocmai eu se poate să nu vin? Mimi, ești fantastică!...

Pare dezolată.

— Uite-așa vorbesc toți cu mine. Nu mă ia nimeni în serios. Norocul meu că nici eu nu vă iau în seamă!

Și o pornește în lungul peronului.

Aura, renunț la familie pentru tine, vezi?

Tanti Lena se smulge din mijlocul tribului ca o stâncă din corpul unui munte:

— Sunt prea sensibilă, vai, sunt prea impresionabilă ca să pot rezista la asemenea încercări! Mă tem că am să plâng...

Tigrul, cu tactul său obișnuit, nici nu încearcă să se amestece în viața privată a unei femei. Ceilalți bărbați scrutează depărtările în lungul liniilor.

Tanti Lena pierde brusc din sensibilitate și revine în mijlocul tribului, de parcă nici n-ar fi încercat să-l trădeze.

În care clipă, acolo unde paralelele de oțel încep să se întâlnească, apare botul verde al locomotivei.

În care clipă, din sala de așteptare a gării, se arată lumii trei așchii din monolitul situat în fața presupusului loc de oprire a vagonului șapte, spre a demonstra oii pierdute că și în lipsa ei viața și-a urmat cursul.

Vagonul șapte nu și-ar fi putut calcula oprirea mai precis nici cu ajutorul unui ordinator.

Însoțitorul coboară scara, de pe care scară sare aproape imediat un bărbat bine făcut, îmbrăcat într-un costum mototolit, cu o mică valiză în mână.

Bărbatul face câțiva pași pe peron și se oprește încurcat. Tribul ține ochiul țintă în hăul căscat de ușa vagonului șapte și așteaptă cu respirația tăiată.

Valiza bărbatului cu alură sportivă nu pare să fie tocmai ușoară și el o depune atent pe asfalt.

Însoțitorul vagonului începe să măture leneș culuarul, și tribul sucește în ritmul măturatului un singur gât și ațintește un singur ochi.

Bărbatul bine făcut se apropie de mine.

Ne privim.

Și înțeleg.

— Tu ești Andrei? Bine te-am găsit, nepoate!

Și în clipa asta monolitul se desface, îl smulge cu tot cu mâna întinsă la jumătatea drumului spre mâna mea și îl înghite.

Mai era un om care înțelese.

Mama.

Dar ea leșinase de la bun început în brațele Tigrului, care nu mai pricepea nimic...

3

Vârsta înaintată, precum și alte circumstanțe de forță majoră nu produsese în rândurile tribului pierderi prea însemnate, așa că mica și sucita noastră căsuță arăta cel puțin ca un stup de albine în preajma nunții reginei. Masa la care maică-mea trudise vreo trei zile în șir fusese luată cu asalt de o părticică foarte mărunță a clanului, restul membrilor pusese stăpânire pe bucătărie și dependențe. Când intrai în odaia mea să-mi schimb pantalonii, asupra căroră mașina produsese o impresie de neșters, dădui peste cele trei pensionare ale sălii de așteptare, care, la vederea mea, scoaseră niște murmure atât de amenințătoare, încât fui nevoit să bat în retragere.

Mimi trona în capul mesei, între unchiu-meu și tata, fapt care-o făcuse pe maică-sa să spumege de indignare, adică de invidie, dacă e să zicem lucrurilor pe nume:

— Am o fată tare prost crescută! Leit taică-su, Dumnezeu să-l ierte!... Stau oameni bătrâni în picioare și ea...

Cu gura plină, radioasă, Mimi îmi făcea semne disperate să trec lângă ea, că, adică, s-ar mai afla un loc și pentru mine.

Ar fi trebuit să pășesc prin farfurii, ca să-i fac pe plac.

— Pe sub masă, Andrei, pe sub masă! strigă unchiul, lăsând să atârne în aer zecile de întrebări care-l împresurau din toate părțile.

— Ce Riki, Dino, ia mai lasă-mă în pace cu asemenea nume! Toate pușlamalele Parisului numai așa își zic — Michi, Riki, Vichi... Păi noi suntem neam de pușlamale, cocoană, hai? Eu am să-ți zic Andrei, e de-al nostru, nu?!

Mama nu auzea nimic.

Se topise într-un zâmbet fără margini, îi cerceta cu ochi împăienjeniți fiecă trăsătură și dădea din cap la orice vorbă a lui.

Bun băiat, mama...

— Conduci bine, Andrei, bravo. Măi Tudore, — adică tata — ai un băiat bun!

Tigrul se mulțumi să mârâie sau să schimbe vorba.

Invidia!

Mama zbura ca un fluturaș.

Din bucătărie în sufragerie și invers, ca să schimbe farfuriile, ce lua un aspect feciorelnic cu o iuțea ameteitoare; în baie, ca să-și șteargă sudoarea, ce-i brobonea fruntea; pe verandă, ca să zâmbească unei încruntate părți a clanului, ce comenta, firește în mare contradictoriu, ultimele evenimente din casa unei vecine, care, — „nici nu vă puteți închipui cu ce se îndeletnicește!...“.

Tanti Lena ocupase un punct de mare însemnătate strategică în mijlocul coridorului, unde adusese din baie drept scaun coșul de rufe, își pusese pe genunchi mantoul de mânăz — suport pentru farfuria cu o bună jumătate din tortul „Napoleon“, de care mama își amintise să-i fi plăcut în copilărie unchiului —, și necheza vioi ori de câte ori îi părea ei să se fi spus o vorbă de spirit în sufragerie, adică în cabinetul tatei.

— Vai, Dino, gângurea, ce tort minunat, dragă! Ai grijă să nu-mi verși sosul ăla pe mantou. Să-mi dai neapărat rețeta!...

Tigrul privea încruntat la farfuria neatinsă din fața lui și de câte ori ridica ochii, ca să se convingă de prezența atâtor dragi meseni, umplea două pahare: pe al lui și al oaspetelui.

— Mă Alecule (unchiul adică), bine-ai venit și hai noroc!

Unchiul nu se lăsa rugat a doua oară și dădea paharul de dușcă, de parcă anume asta-i meseria de căpetenie a capitaliștilor.

— Bun vin, Tudore! Sunt și pe acolo vinuri, și ce vinuri, dar de asta n-am băut...

Tribul scotea urlete de aprobare și usca și el paharele, ca să le umple iar fără întârziere.

Tata își pironia ochii în farfurie și tăcea.

Trebuie să vă spun că nu-l prea recunoșteam.

Adică de mâncat, nu-l țin minte să fi mâncat vreodată, dar să tacă într-o companie?!

Nici nu v-am spus: Tigrul e regizor la teatru, singurul om cu care nu prea stă de vorbă sunt eu, încolo — îi merge papagalul!...

Avea el, probabil, motivele lui. Și dacă nu mă-nșel, nu-i prea plăcea compania.

Și la urma urmei, de ce i-ar fi plăcut? După câte țin eu minte, n-am prea văzut multe din rubedeniile astea la noi în casă. Și n-am prea auzit să fi murit cineva de dorul nostru...

Iar acum...

Mare eveniment! Vine un babalâc...

Adică nu, stai! Chestia cu numele mi-a plăcut. Chestia că n-a făcut praf cu tot felul de geamantane și costume, că nu-și dă aere — o notăm cu plus și pe asta.

Dar încolo?

Încurcată afacere.

Și nici nu știu, dacă face s-o descurc.

Eu am problemele mele.

Și cea mai însemnată la ora asta...

Exact: Aura!

Mă strecor tiptil pe verandă. Apariția mea dă naștere unei

tăceri profunde, cosmice. Vecina „aia“, probabil, încetează să mai sughite. Clanul mă privește neprietenos ca pe un intrus. Deschid ușa, ies în curte. Mă strigă cineva.

E o mătușă (ce altceva ar putea să-mi fie?), născută cândva în evul mediu.

— Te duci acasă de-acuma? scârțâie.

Cineva încearcă să-i șoptească adevărul, probabil, cum că aș fi de-al casei.

— Da ce să fac aici? îi răspund.

— Și eu o să mă duc acasă.

— Hai! zic, și o zbughesc spre poartă.

Am fost isteț că n-am băut nici un strop de vin. Urc la volan și demarez.

Îmi deschide Aura.

Stă în prag și privește la stele.

Are ea un fel al ei, neastronomic, de a privi aștrii cerești, lucru ce nu poate să nu mă încânte pe mine, mare amator de auto-străzi real betonate.

A, nici nu știți: după școala medie, pe care, spre neprefăcuta mea mirare, am terminat-o binișor, tata a încercat să mă plaseze la Institutul de Arte.

— Nu, am zis hotărât, și a fost prima (și ultima...) mea răscoală contra Tigrului. Doi artiști sub un singur acoperiș ar însemna o curată nebunie!

Tigrul a râs (citește: a rânjit), a declarat că arta nici n-are ce pierde în mine, dimpotrivă, și mi-a dat bilet alb. Cum la medicină nu se cerea calcul integral sau diferențial — am ales medicina.

Dar mă abat.

Și exagerez...

Aura stă în prag și privește la stele.

— Maimuțico, zic (îmi place s-o tachinez așa), a venit un unchi de-al meu pierdut prin străini și am uitat cu totul de întâlnire.

Mă privește, de parcă m-ar vedea prima oară.

— A, atunci intră. Dar trebuia să mă previi.

Fantastică ființă, nici nu-și imaginează că aș putea s-o mint. Odată n-a vorbit cu mine trei zile, atunci când a aflat că Păduraru-regizorul și Păduraru-studentul sunt tată și fiu.

— Riki, ești un monstru, mi-a declarat. Să nu-mi spui că regizorul, marele regizor Păduraru e propriul tău tată! De ce nu m-ai prezentat, acolo, la teatru? Îți amintești ce mi-ai răspuns când te-am întrebat dacă-l cunoști? — Vag! așa ai zis. Și apoi te-ai apucat să-mi vorbești despre Hlestakov al lui Vasile Toma. De parcă nu-s în stare să-mi dau singură seama de talentul băiatului...

Stăteam cu nasul în pământ.

— Ei bine, odată ce ești asemenea monstru, am să te rog să nu mă mai deranjezi timp de trei zile. Am terminat vorba. Gata.

Sentițele ei sunt fără drept de apel.

Trei zile încheiate a jucat rolul Sfinxului și toate monologurile mele au rămas fără replică — pentru un fleac, iar acum — poftim. Încearcă de mai înțelege femeia și logica ei!

Intrăm în camera ei.

— Aura, te rog să mă ierți. M-a luat Tigrul pe neașteptate — la cuvântul „Tigrul“ Aura se cutremură, nu-mi permite să vorbesc astfel despre părinți, ciudat om! — și tele... era cât pe ce să-i spun că n-a răspuns la telefon, ar fi fost o greșeală, uitasem de toate când a venit vorba de volan! — Aura, te iubesc!

— Și din ce raion e unchiul?

Păstrez o pauză. (Tigrul pretinde că cea mai strașnică născocire a teatrului modern sunt pauzele.) Mă străduiesc să dau glasului cel mai nevinovat ton.

— De la Paris...

— Săptămâna trecută a cântat în sala „Olimpia“ Maria Calas. Nu știi, a ascultat-o? Se zice că a slăbit tare, dar vocea ei n-a pierdut nimic din volum.

Ființa asta o să mă omoare. Se-nțelege, îngerul meu, a ascultat-o! Cum să n-o asculte! Toți cârciumarii din Paris au un singur vis — să tragă mai repede obloanele și să fugă la concertele sopranelor de coloratură. Nici nu-mi închipui un bețivan cu buzunarele doldora de franci să intre în restaurantul cuiva, care n-a ascultat-o pe Maria Calas!

— Nu... Nu cred. Moare după fanfare. Marșuri funebre, știi...

Din fericire, sticleții ei se rezumă la muzică și felul de a privi oamenii, încolo e cea mai dulce ființă din lume.

— Să locuiești la Paris și să nu... În definitiv, treaba lui. Facem astronomie?

Adică: ne plimbăm?

Iau aerul cel mai solemn de care mă simt capabil!

— Mașina ne așteaptă la scară.

— Ai șterpelit-o?

— Hm... Da. Adică nu. Adică... habar n-am. Odată ce am fost cu ei la gară și îndărăt... Hai, maimuțoiule!

Nu s-a plimbat niciodată în mașina noastră. Și mai ales cu mine la volan!

E plină de exclamații. Îi place.

N-am prea condus noaptea, din fericire, orașul nostru e ceva mai mic decât Parisul.

— Unde mă duci Riki?

— La șosea, domniță! La urma urmei, ai noștri tot beau și oaspeții nu cred s-o întindă chiar atât de ușor pe la casele lor.

Îmi place grozav să conduc. La nebunie. Dacă nu reușesc să termin institutul, mă fac șofer la „Salvare“.

Mașina zboară ca o rândunică. Șoseaua e absolut pustie. Numai susurul egal al cauciucurilor, numai vuietul subțire al vântului tăiat de parbriz și respirația, natural ghicită a neprețuitei mele pasagere...

— E o pădurice, Riki?

O mână de salcâmi prăfuiți.

— Oprește!

Opresc.

— Stinge motorul.

Mă conformez.

Aura deschide portiera.

— Aura...

— Taci.

Tac.

Trece o jumătate de noapte.

— Auzi cum cântă greierii?

Aud o mașină venind din spate.

— Riki?

— Da, Aura...

— Nimic, Riki.

Îmi ia mâna de pe umeri și mi-o ține într-a ei. Ochii fosforescenți i se întorc încet spre mine și-mi taie respirația.

— Riki. M-ai întrebat de o sută de ori dacă te iubesc. Azi, în fața teatrului, voiam să te sărut... Și tu n-ai venit.

Mă aplec spre ea.

Îmi pune degetul pe buze.

Sunt în cea mai lirică dispoziție. Îmi vine să urlu.

— Dacă ar fi să ne căsătorim, Riki, nu te-aș lăsa să stai la volan. Niciodată!

Da, marile drame se nasc atunci când trebuie să împaci două pasiuni. Îmi face impresia că aud și eu ceva greieri.

— Aura...

— Taci. Tu nu știi să vorbești când luminează stelele. Sunt sigură că ai fi gata să operezi chiar și într-o noapte ca asta. Îngrozitor!..

— Bine, dar...

— Taci.

Tac.

— De ce nu m-ai invitat la voi niciodată?

— Eu? Nu te-am invitat?...

— Ai un tată foarte simpatic. Și foarte, foarte talentat! Știi doar cât de mult îmi place teatrul. Mai ales muzicalurile. Crezi că n-aș putea cânta un, să zicem, „Helo, Dolly“.

De asta mă și tem, Aura, dar cum să ți-o spun?

— Cum nu te-am invitat? Ei bine, uite: te invit oficial la noi pentru ziua de... a doua zi după fiziologie! Bine?

Își retrace mâna dintr-a mea.

— Acasă, Andrei. E târziu...

...Mă întorc pe la două.

Mimi doarme pe verandă într-un jilț de paie.

Trec pe vârfuri.

În sufragerie, la masă, tata și unchiul discută ceva foarte aprins. Tanti Lena cântă o romanță de pe vremea lui Dimitrie Cantemir.

Tigrul ridică ochii la mine și... zâmbește:

— Ai venit? umple paharele. Hai noroc, Alecule!

Unchiul arată vârsta ce-o are.

— Tudore, bun vin. Să bem cu Andrei! Toarnă-i!

— Mai târziu, Alecule. Pe urmă. Se-ntoarce spre mine: Tanti Lena te așteaptă s-o duci acasă cu mașina. Nu ești obosit, Andrei?

Se-ntâmplă ceva pe lumea asta!

Tanti Lena sare de la masă.

— Vai, Riki, fă binele ăsta pentru o bătrânică ca mine!

O trezesc pe Mimi. Mă privește cu ochi somnoroși, mă recunoaște și-mi face din deget:

— Vezi ce rău ești?

Se repede pe neașteptate și-mi pune o ventuză pe obraz, chiar în clipa când iese din casă și tanti Lena.

Se uită la noi fără să ne vadă. Scutură din cap:

— Nu sunt iubită în casa asta... Își duce mâinile la ochi. Hai, Riki... Doamne, Doamne, ce le-am făcut?...

La poartă mă opresc și mă uit spre veranda luminată: tata și unchiul stau în prag și ne privesc în tăcere.

Mimi mă apucă de-o ureche și-mi șoptește.

— Mama e cam țicnită de la o vreme... Poate-ai să rămâi la noi?...

4

Au trecut optsprezece ore de când sunt student în anul patru și peste câteva clipe începem.

Da, optsprezece ore de când pot spune lucrul acesta cu absolută siguranță, cu mândrie și, dacă vreți, cu documentele în mână.

Inteligența e un lucru pe care nu-l poți ascunde cu una cu două... Spre deosebire de lipsa de informații. Dar și din asemenea situație te poate salva... Exact: inteligența!

M-am postat, cu biletul în mână, chiar în fața lui.

— Cunoaștem fiziologia, tinere? mi-a zâmbit, pentru că abia se întorsese din coridor, unde plătise din plin tribut necruțătoarei patimi a fumatului.

Știam răspunsul la toate întrebările din bilet. M-am străduit să-l privesc drept în ochi.

— Mult mai puțin decât dumneavoastră... Din păcate... am luat o mutră spăsită.

A râs.

E un fiziolog cu renume. Are atâtea titluri, că mi-ar fi de ajuns unul singur ca să intru în enciclopedie. Are și faima unui examinator foarte sever.

Știu din experiența propriei familii (Tigrul e emerit!), că un epitete în fața meseriei pe care-o practici naște dorința avidă de alte epitetes, noi.

Așa-i firea omului, slabă.

Vrea și el să fie popular printre studenți. Ne spune anecdote, face spirite.

Firește — râdem. Un răs de politețe, spaimă și nesiguranță.

Și el înțelege...

— Mult mai puțin decât mine, tinere, știe oricine, chiar și un ignorant!

Am răs din suflet, aproape cu hohote.

— Modestia m-a împiedicat să vă dau un alt răspuns....

M-a privit atent, cum ai cerceta rezultatul unei analize de însemnătate majoră.

— Spiritual!... Dar știi... Ești îndrăzneț, îmi place. Modestia n-are ce căuta în știință! În știință sunt modești numai oamenii cu idei modeste!

Încălecuse calul pe care i-l plasam!

Scoase din buzunar pachetul și începu să fărâme o țigară.

— Cei cu idei originale, îndrăznețe, sunt îndrăzneți, sunt curajoși, sunt obraznici, dacă vrei!

Căută chibriturile, aprinse un băț și... observă că îl ascultă cu multă atenție până și cei trei asistenți. Stinse chibritul și zâmbi vinovat:

— Da... Știința nu așteaptă de la noi modestie... Dă-mi, te rog, biletul.

Îl puse pe masă cu fața în jos.

— Știi?

Mă obliga să renunț la modestie.

— Da.

— Asta-i matricola dumitale?... Păduraru Andrei...

Îmi amintesc. Clasifică-mi, dacă ești bun, hm... Clasifică-mi ganglionii vegetativi.

Era una din întrebările biletului!

O, oameni!

Începui să vorbesc repede, cu intonații și pauze.

Mă întrerupe cu un gest. Văd mâna fină, cu degete lungi, de om al artelor, desenând un „5“ mare, a cărui codiță cucerea și o

părticică din teritoriul rezervat „patrului“ de la economia politică...

Îmi întinse matricola.

— Hai să fumăm...

... Peste câteva clipe începem.

De fapt, am și început.

Mingea se înalță odată cu fluierul ascuțit al arbitrului. Sar. Ating ceva și nu înțeleg, dacă e mingea sau mâna celui alt centru-atacant.

De altfel, nici n-am sărit după minge: am sărit de bucurie că sunt student în anul patru, că Aura știe lucrul acesta, că-l știe și Tigru, și mama, și unchiul, deși pentru ultimul aș putea fi cu același succes și în anul douăzeci și cinci...

Ieri-seară nu i-am găsit acasă, când m-am întors de la facultate. De trei zile cutreieră orașul în lung și-n lat.

Mai alaltăieri l-am auzit din odaia mea, unde stăteam închis cu fiziologia ca un biet Hiperion cu cea mai zvăpăiată Cătălină din lume, l-am auzit lăudând totul cu atâta entuziasm, de parcă n-a mai văzut în viața lui un târg:

— Ce oraș s-a făcut, Dino!... Măi Tudore, ce oraș! Nu-l mai recunosc! Nici nu-mi închipuiam! Bulevarde, prospecte! Măi Tudore, n-am cuvinte! Bravo!

Să scrie la gazeta de seară, că ăia atâta așteaptă.

Îmi închipui ce-o fi înțeles el din Paris...

Ieri-seară nu erau acasă.

Luai receptorul și culesei numărul Aurei:

— Cântăreațo! Voiam să-ți comunic...

— ...Că mâine, adică a doua zi după fiziologia, pe care ai dat-o, sunt invitată la voi! Accept cu mărînimie.

Uitasem!... Dumnezeuule, uitasem!

De obicei pot analiza cele mai complicate situații destul de repede, acum nu-mi intrau în cap decât „sunt un idiot, sunt un cretin“...

— Aura, știi...

Marasm. Încercam să trag de timp. O și vedeam pe mama leșinând: „Bine, Riki, se poate, da ce nu mi-ai spus-o la vreme! Cum s-o primim, vrei să mă fac de răs? Să mă pregătesc în două ceasuri?“

— Aura, știi... Unchiul ăsta ne-a încurcat toate planurile. Poimâine, Aurico!...

Mâine, adică nu, azi o conving pe mama. Viitorul meu și așa mai departe, mă sinucid! Tigru e, oricum, la teatru. Fac eu piața!

— Aura, dragostea mea eternă, mâine ai mei pleacă într-o vizită obligatorie cu unchiul ăsta, știi tu... De la Paris...

Neconvingător.

Simt receptorul răcindu-se:

— Îmi pare rău, Andrei (Andrei! stăm rău...). Poimâine nu sunt eu liberă.

— Aura, nu te supăra, intră în situație! Caz de forță majoră!

— Nu te superi, nu?

— Nu, de ce să mă supăr.

Sunt un bătrân sclerotic.

— Aura, ești liberă poimâine, așa-i? Ori îi conving eu pe ai mei să renunțe... Bine?

— Bine.

— Vezi? Am rezolvat totul! Apropo de mâine, n-ai uitat, am meci. Sper să te văd printre spectatori! Să ții pumnii!

— Noapte bună, Andrei.

— Aura!...

Bi-bi-bi...

Nu, hotărât lucru, la douăzeci și doi de ani scleroza trebuie pedepsită, nu tratată!

Lăsați matricola cu „cinciul“ deschisă pe masa Tigrului și mă trântii în pat.

Centrul universitarilor pare să aibă intenții dintre cele mai agresive. Sunt plin de vânătăi, și arbitrii nu l-au penalizat decât

o singură dată. Numai sub coșul nostru m-a trântit de două ori. Foarte abil. Are instrucție specială. Începe să mă scoată din pepeni!

O pasă excelentă! Prind mingea pe picior. Drumul spre panou e liber. Acum un simplu „un-doi“ și pot număra două puncte. Dar în ultima clipă răsare el. Discret, modest, parcă stătea acolo de la facerea lumii... Bineînțeles, îl iau în piept și... cad eu! Canalia, era pregătit! Arbitrul fluieră și mă invită să ridic mâna: penalizează atacul. O ridic cu prea puțină plăcere, dar nu mă pot lua la trântă cu oficialul, deși mai aș face-o...

Urlă amândouă taberele ca niște apucați. Nu-i dreptate pe lumea asta. Singura cale e să ți-o faci singur.

Îl prind sub coșul nostru. În salt. Ochesc plexul și lovesc scurt, sec, fățiș.

Cade.

Pentru câteva clipe stadionul încremenește. Liniștea dinaintea taifunului.

Și — înalt, melodios, dramatic — glasul Aurei:

— Riki! Ești o bestie!...

Abia apoi — fluierul arbitrului.

Adică a venit. Cum n-am văzut-o până acum, jucăm doar de vreo zece minute! Și țipătul acesta... Nu, e o lovitură nepermisă. Ca și a mea.

Arbitrul se îndreaptă spre mine. M-am curățat, miroase mai rău decât a simplă penalizare. Nu înțeleg nimic din ce-mi spune. Urlete de junglă. Zboară pe teren un măr. Asta-i salvarea! Arbitrul îl ridică și se îndreaptă spre masa oficialilor. Nici o salvare... Acuși...

Revine:

— Numărul paisprezece, trebuie să te rog să ridici mâna?

Am scăpat, uff!

Antrenorul nostru ia pauză.

— Andrei, trebuia să câștigăm meciul ăsta. E singura noastră

șansă. Ai trei penalizări și, te rog, fără bătaie, nu ești la box! Te rog.

Am pierdut cupa acum cinci ani. Cu toate că am fost întotdeauna mai buni. Dacă ar avea și ăia de la Universitate programul nostru! Parcă ei știu ce-i aia învățătură?...

Suporterii lor nu-și pot reveni. N-am auzit așa sălbatici. Sunt în stare să mă pândească după meci și să-mi „facă morală“... Trebuie să fiu atent.

De fapt, am răspuns unui asistent. Am pândit momentul când el a ieșit să fumeze și m-am prezentat. Așa fac toți... Am luat un patru...

Dar sunt student în anul patru.

Și conducem — mai sunt două minute — conducem cu șaizeci și patru la cincizeci și unu... Aura mă așteaptă în fața ieșirii de la dușuri.

— Maimuțo, ai un claxon grozav! Dar n-ar trebui să-l folosești în locuri publice...

Mă strivește cu o privire rece și hotărâtă:

— Bancurile tale proaste nu mă interesează. Îmi pare rău că n-am observat mai înainte ce brută ești.

Se întoarce pe călcâie ca o baletistă. Îmi aruncă peste umăr, sec:

— Te poți odihni trei zile, te rog să nu mă deranjezi.

Pleacă.

Știu că nu ajută la nimic, totuși, ar trebui să fug după ea, să fug și să mă milogesc puțin.

Așa, de formă...

Dar o văd pe mama. E cu unchiul.

Grozavă surpriză, ia te uită!...

Las baltă milogeala — pierdere de timp.

— Bravo, Andrei! Numai că știi...

Bănuiesc.

— Știi... Și în sport e nevoie de mâini curățate...

Mă menajează. Ce mișcător! Hai, zi-i direct, nene, dacă îți dă adversarul o palmă, tu întoarce și celălalt obraz! Zi-i! O să plâng de rușine. Îmi închipui cum te speli pe mâini, evlavios, înainte de a turna apă în vin acolo, în crâșma ta dintr-o mahala a Parisului...

— Trebuia să-i spun mersi, nu?

Râde.

— Adică îți pare și ție rău! Asta-i bine!

Al dracului moșu: aici a nimerit-o. Sigur că-mi pare rău, dar ce mai pot face? Faptul s-a consumat și, la urma urmei, biruitorii au dreptate. Eu cel puțin l-am pocnit deschis.

— Riki, mama a rămas cu același zâmbet pe buze ca în ziua sosirii lui, cred că mergi cu noi?...

Era vorba să umplem cupa cu câte o bere pentru fiecare membru al echipei. Mai ales că ne-a strâns laba și rectorul...

— Lasă-l, Dino, ori crezi că o cupă se câștigă în fiecare zi?

Al dracului unchiul!

Băieții mă așteaptă mai la o parte. Ne privesc curioși, m-am scăpat cu vorba că am oaspeți din străinătate.

— Mulțumesc, nene Alecu, peste o jumătate de oră sunt al vostru. Ce direcție luați?

Berea e caldă, băieții zâmbitori, dar fierți, singurul care nu-și poate găsi locul e antrenorul. Ne bate pe umăr pentru a zecea oară, dă ochii peste cap, își comandă un rachiu, pe care din neobișnuință încearcă să-l bea cu sorbituri mici, îl toarnă în vazonul unui ficus și iar ne tipărește pe omoplați.

— Măi băieți, măi!...

Singurul care protestează când plec tot el e.

— Măi Andrei, măi... Optsprezece puncte! Și să te duci?...

Îi ajung aproape de casă.

— N-ai băut prea mult, Riki? mama are motivele ei să nu prea țină la băutura și băutori.

— Știi despre ce vorbeam? unchiul îmi pune mâna pe ceafă.

— Îmi aminteam că acum vreo șaiszeci de ani jucam țurca pe locul unde-ați avut azi meciul. Era un maidan păcătos și acum — poftim: campus universitar! Bravo!

Încă două-trei observații din astea și încep să mă mândresc și eu că nu locuiesc la Paris!

— Ți-a plăcut jocul, nene Alecu?

— Cum să-ți spun, băiatule...

Ah, da! Acuși începe să-mi zică de mâini curate și alte cele...

— Ce înseamnă să-mi placă sau nu... Pentru mine sportul...

— Vai, Riki! Tu nu știi? Alecu a fost pe vremuri cel mai tare la... Alecule, cum se numea sportul tău?

— Greco-romane. Sau lupte clasice, cum li se zice azi. Și, din păcate, n-am fost chiar cel mai tare. Așa...

Asta-i bună, ca să vezi! Acum înțeleg eu de unde alura asta băiețească la vârsta lui Matusalem. Mușchii sunt de mare folos la o cârciumă — poți da singur afară clienții buclucași.

— Sportul, măi băiețel, e ceva, chiar și baschetbalul!... Prinde bine în viață, și încă ce mai prinde!

Tigrul stă în verandă cu o mutră de înmormântare și fumează ca un turc. Se vede treaba că iar i s-o fi interzis vreun spectacol — a mai pățit-o și anul trecut. Se uită la noi cu niște ochi de parcă am fi din comisia de repertorii:

— Andrei, treci la tine în cameră și liniștește-o pe Mimi. Mai-că-sa s-a îmbolnăvit grav...

Mama se prinde cu mâna de inimă și se lasă moale pe-un scaun.

— Ce s-a întâmplat, Tudore?

Tata mă împinge ușurel de spate:

— Andrei, te rog...

Mă opresc în coridor ca să-mi pregătesc cuvântarea: „Așa-i viața, fetițo... Fii tare, ești o fiică iubitoare, înțeleg, dar...”

Mimi stă pe patul meu și răsfoiește cu vădită curiozitate atlasul de anatomie.

— O, Andrei, bine c-ai venit odată! Și trebuie să studiați chiar

toată strășnicia asta? Întoarce spre mine atlasul cu planșa nr.18

— „Organele genitale“...

Cred că e într-o stare de șoc.

— Mimi, îmi pare foarte rău, trebuie să te ții tare...

Se uită la mine ca la un om picat din lună.

— Mama? Știam că așa o să se termine... Știam... De vreo trei luni mă tot uit la ea. Numai că azi-dimineață...

— Inima?

Face un gest destul de elocvent:

— Ia-o mai sus! M-am dus la ea s-o întreb nu mai știu ce, și unde se repede odată: „Eu nu sunt vinovată, am făcut-o dintr-o prostie...” Îi zic: „Știi că n-ai făcut-o dintr-o prostie!” Numai că ea mă prinde de mână, începe să mi-o sărute și-mi repetă încontinuu, că, adicătelea, ar fi cazul s-o iert, pentru că tot ce-a făcut, a făcut numai și numai din cauza că era alintată. Și-mi zice Maria... Cine-o fi și Maria asta?... Într-un cuvânt, când am devenit Maria, iar doctorul de la „Salvare“ a încercat zadarnic să-i administreze un calmant — ne-am văzut nevoiți să apelăm la alte servicii. A venit un psihiatru cu o mutră răvășită și doi vlăjgani, semănând a boxeri, cu care a plecat aproape fericită.

Sărmana pupăză bătrână, cine știe ce taine o mai fi ascunzând și ea în capul ei cu păr bine vopsit...

Mimi păstrează un moment de tăcere.

Așa e de obicei în preajma marilor inundații.

Caut cuvinte noi. Nu le găsesc. Mimi ridică doi ochi complet uscați.

— Andrei, adu-mi, te rog, geanta de pe verandă.

Încă din coridor, aud vocea groasă a unchiului:

— Nu, Dino, eu am uitat tot. Ar fi caraghios...

La intrarea mea se lăasă o tăcere speriată, întrebătoare.

— Ce face Mimi? Plânge?

— S-a mai liniștit.

Iau geanta și mă întorc.

— Andrei dragă, nenea Tudor zice să rămân la voi. Tu ce zici?

Tac.

Asta-mi mai lipsea.

Cine naiba l-a mai adus și pe unchiu-meu ăsta? Dacă nu venea el, nu mi-aș fi cunoscut neamurile încă o mie de ani!

— Păi, dacă a zis Tigru...

În fond, nu sunt un om fără suflet. Atâta doar că-mi place din când în când s-o fac pe nebunul.

5

Sunt un om foarte nefericit.

Nu pentru că am dormit pe verandă, Doamne ferește! E începutul lui iulie și pe vremea asta îmi mut singur culcușul aici — e mai puțină nădușeală, ba chiar și mai comod: nu te controlează nimeni cu ceasul în mână! (Tigru: „Nu ți se pare că vii la ore prea mici? Vezi...” Mama: „Vai, Riki, dacă te dezbracă cineva? Sau dacă te bate?!! De ce mă faci să tremur toată noaptea?...“)

Nici pentru că am casa plină de oaspeți — poftiți și mai puțin poftiți —, la unsprezece, când am plecat, Mimi mai dormea, se vede că-i o probă de somnoroasă clasa-ntâi, nenea Alecu a șters-o de data asta singur, cu noaptea-n cap, ca să se mire de cine știe ce nou maidan al copilăriei lui, îmbrăcat în beton și piatră până la asfixie de către harnicii săi urmași...

Ci pentru că...

În sfârșit.

Pe la vreo nouă ridic receptorul și-i culeg numărul.

„Alo?“

Îi recunosc vocea, un pic miorlăită, se vede că mai dormea.

— Maimuțoiule, zic, a răsărit soarele, e pe punctul să apună!

Tăcere, ca într-o școală primară, de vacanță!...

— Aveam câteva mici idei pentru ziua prezentă!...

Aud bâzâitul sârmelor pe care gânguresc, probabil, porumbei.
— Aura! Am cheia de la mașină, ba chiar..
Depune receptorul atent, de parcă ar fi fost făcut din cristal.
E încâpățânată ca un catâr spaniol! Treaba ei, totuna aveam
de gând să mai dorm un pic.
La nouă și douăzeci pune receptorul după prima frază.
La nouă treizeci și cinci nu mai zice nici măcar „alo“.
Peste cinci minute nu mai răspunde.
Oribilă ființă!
Ați putea crede că sunt într-adevăr îndrăgostit.
Pe dracu!
E un joc al nostru, la care cred că am să renunț foarte repede
— nu se poate să joci la infinit, când partenerul nu respectă
regulile... Mofturi de mătă alintată!...
La unsprezece și zece mă opresc în fața casei lor. Am venit pe
jos... Eram pe punctul să deschid portiera mașinii, când m-a bătut
pe umăr Tigru:
— Mă tem să nu-ți intre în obicei... Și-apoi am eu nevoie de
antilopă...
Nu l-am auzit niciodată să pronunțe un „eu“ neaccentuat.
Dar să speli o oră întreagă la rabla asta și să rămâi cu buzele
umflate!
Locuiește în bloc, la etajul doi. Fereastra ei dă chiar în stradă.
Arunc o pietricică în geam și mă ascund după un copac.
Apare. E într-un capot albastru și are capul înfășurat cu un
ștergar. Cercetează sticla cu multă atenție și rămâne cu mâinile
rezemate în pervaz.
Un minut, două minute...
Apoi deschide larg fereastra și respiră adânc aburii de benzină
din stradă.
Apar, foarte dezinvolt, de după copacul meu.
— Ei, zic, madona cu urzici! Tigru mi-a răpit mașina, dar aș
putea să te duc la ștrand în brațe!

Privește peste capul meu, spre infinitul opărit al cerului, își potrivește ștergarul în oglinda geamului și dispăre cu măreție.

Arunc o pietricică în cameră.

Nici un efect.

Arunc o piatră destul de masivă. Un zgomot vesel de sticlucțe și tinichele mă face să bănuiesc că am nimerit în noptieră.

Aștept.

— Andrei dragă! Tu ești? Bună ziua!

Maică-sa!...

Nu există un neam mai al dracului ca femeile.

— Aurica m-a rugat să-ți spun că te așteaptă poimâine!

Și-mi zâmbeste.

Sper că am o mutră cât se poate de imbecilă.

— Da, desigur... La revedere...

Cred că-i povestește totul maică-sii. Bună pereche! Și la ce naiba îmi trebuia s-o văd azi? Mare zănatic mai sunt! Romeo! Nu poate suporta nici măcar o clipă fără neprețuita lui Julietă! Și doamna Capuletti în loc să-mi toarne o căldare de apă peste capul ăsta idiot...

Nu, trebuie că termin odată comedia asta!

Maria Calas! Frumoasa mea lady!

Marea actriță neînțeleasă!...

M-am săturat de ea și de capriciile ei ca de mere pădurețe.

Pe prospectul Tinereții dau nas în nas cu unchiu-meu.

Adică nu chiar nas în nas. Stătea în fața unei vitrine de la „Lumea copiilor“. Aș fi putut să trec pe lângă dânsul fără să mă vadă, dar m-a oprit ceva. Ceva ciudat de tot, caraghios. Privea cu atâta admirație un ursuleț de pluș, avea în ochi atâta neprefăcută, copilărească curiozitate, încât am rămas câteva clipe în spatele lui, ca să-l observ mai bine.

A simțit, probabil, că e fixat, s-a întors, m-a văzut și s-a topit într-un surâs care i-a întins două evantaie de zbârcituri în coada ochilor.

— Măi Andrei, măi! Mor după jucării! Dac-ar fi după mine, le-aș cumpăra cu brațul și le-aș duce... Numai că vezi tu, nu prea am cui să le duc. Tu ești băiat mare...

Voiam să-i fac un banc grozav, dar l-am înghițit.

— Nu te-ai săturat încă de târgul nostru, nene Alecu?

— Cum să mă satur?

— Cum... În comparație cu Parisul...

M-a prins de umeri:

— Încotro țineai calea?

— Așa, nicăieri precis...

— Nu vrei să te plimbi o țară cu un bătrân? Nici n-am prea stat de vorbă amândoi...

Aveam perspective largi. Poate să-l invit la ștrand, în locul Aurei?...

— De ce nu, i-am răspuns.

— Atunci știi ce? Hai cu mine.

M-a prins de-un cot, obiceiul Tigrului, dar de pe vremea când eram puștan, și am pornit-o la deal.

— Ia să-mi zici mie: ai o fată?

— Fuge după mine jumătate de republică....

— Dar așa, o fată, știi tu?... Mandolină pe sub geamuri?...

— Să admitem.

— Bun! Și când te gândești la ea ori când vă întâlniți, cum zici: „În comparație cu Brigitt Bardo...” Așa-i?

Auzi, Aura? Hai să ne împăcăm. Nu mai sunt eu chiar așa de...

— Vrei să zici de Paris și de târgul nostru, unchiule? Nu se prinde, e cu totul altceva.

— Ba nu, o să existe totdeauna o BB pentru ochi și o... cum ziceai că-i zice?

— Aura..., m-a prins ca pe-un copil!

— Și o Aură pentru inimă și gânduri. Un Paris pentru ochi, iar târgul ăsta, cum îi zici tu, pentru toată viața...

Sentimentali mai sunt și cârciumarii!

— Vreau să te duc într-un loc, mergem?

Am luat-o prin parc.

— Și, totuși, unchiule?

S-a oprit la un colț și a privit nedumerit în jurul lui.

— Nu mai este?

— Ce?

— Era aici o sală...

O mai prinsesem.

— A, Filarmonica! E asta, s-a reconstruit.

Am înconjurat-o de vreo câteva ori. I-a pipăit zidurile.

Ne-am așezat pe-o bancă, la intrare.

— Frumos. Foarte frumos! Și înăuntru?

— Normal. Vreo mie și ceva de locuri.

— Bravo!

Era trecut de amiază și ardea o mamă de soare! Aș fi putut să mă duc la strand și fără domnișoara mofturoasă.

— Era o hardughie mare de lemn, „lizion“! Dar ce oameni a văzut! Zaikin...

— L-ai cunoscut, unchiule?

— Da. Mi-a dat și câteva lecții... Dacă n-ar fi fost el...

Era prin treizeci și trei, măi băiețel. Ți-o fi spus maică-ta, lucram mecanic, era pe-aici un atelier, automobile, motocicletele... Mă preocupau mai ales motoarele și luptele. În categoria mea eram un fel de șef, campionul orașului... Și vine în treizeci și trei, cum ziceam, un neamț — Leopold Erath, luptător cu titluri mâna-ntâi. Ai auzit, probabil, fierbea lumea pe-atunci, venise la putere căprarul cela al lor. Sala era împărțită în două tabere: unii îl huiduiau, alții îi făceau o primire turbată. Trebuia să avem două întâlniri. La greutate îl întreceam cu două kilograme, în normă, încolo nu arăta cine știe ce. Altceva nu mă interesa. Eram destul de sigur pe mine.

Face o pauză. Se pregătește, probabil, să iasă pe covor. Al

dracului moșu! Luptător de greco-romane! Mă uit la ceafa lui: voinică, dar plină de creții mărunți ai vârstei...

— În prima seară m-a aruncat pe tușe în minutul trei... Oftează. Îl înțeleg. Idolul galeriei pleacă cu coada între picioare, într-o tăcere mormântală... N-am înțeles nimic. Pluteam ca într-un fum. Știu doar că eram plin de-o unsoare puturoasă, pe care cu mare ce am reușit s-o spăl. Am ieșit pe ușa din dos și am ținut-o într-o fugă până acasă. Atâta știam: mai mult nu urc pe covor. Gata. Toate aerele mele provinciale erau bune de maidan și nu pentru... Era prima mea întâlnire internațională și prima mare rușine... Și aveam treizeci și doi de ani... Vroiam să mă culc, să mă uit în somn, când intră pe ușă doi vlăjgani: unul era Zaikin, celălalt — un tovarăș de-al meu de la atelier, lăcătuș. Oprea. Nu-i puteam privi în ochi. Am tăcut cu toții vreo câteva minute. Zaikin a început primul: „Vrei să te lași de lupte, așa-i?“. Era gândul meu. „Bine, a zis, lasă-te. Dar mai întâi vreau să aflî ce-a declarat neamțul ziariștilor. Te interesează?“. Nu mă interesa decât propria rușine. „Și cu toate acestea, uite ce-a spus: „Rasa noastră nu poate fi biruită“. Ai înțeles? Rasa lor!“.

Biruitorii pot spune orice. „Da? s-a minunat Zaikin. Bine. Ai încercat să-l prinzi de brațe. Și n-ai reușit. De la bun început. Așa-i?“. Mi-a lunecat ca un țipar, era foarte atent. „Păi cum să nu lunece ca un țipar, dacă era uns cu uleiuri speciale, interzise? Menagerul tău a și depus un protest. A fost respins. Vrei dreptate de la ăia?“. Imposibil! „Imposibil? Întreabă-mă pe mine, măi țică, că-i știu eu pe ăștia! Uite ce-ai să faci mâine...“

Iar lasă o pauză. Zâmbește: aude, probabil, urletele de îmbărbătare ale galeriei ori poate vede, aievea, mustățile agresive ale roșcatului de rasă superioară, uns cu uleiuri interzise.

— În minutul doi îl puneam pe omoplați. Arbitrul nu mi-a recunoscut victoria. Ar fi trebuit să auzi ce se făcea în sală. M-am ridicat și am luat-o de la început. Nu-mi mai tremurau picioarele. Aveam în fața mea un tip jalnic, citeam în ochii lui

că-i gata să mă apuce cu dinții, numai că nu mă putea ajunge. Din prima clipă mă lăsasem prins în poziții nepericuloase și acum nu eram mai puțin unsuros!... În minutul opt îl aveam imobilizat într-un dublu Nelson. Pe cinstea mea îți spun, când i-am întors omoplații pe covor, l-am auzit oftând ușurat... Și nu trei secunde — vreo treizeci l-am păstrat așa, până s-au milostivit arbitrii și m-au declarat învingător... Mai băiețele, să fi văzut ce bătaie era în sală! Dacă nu se amesteca poliția, nu mai rămânea întreg nici unsurosul! Uite cum l-am cunoscut pe Zaikin și cum m-am împrietenit cu Oprea... Că dacă nu erau ei...

În fața Filarmonicii — un panou uriaș cu zeci de afișe: „Astăzi seara — Ansamblul de estradă din Odesa“.

Să sperăm că o să se termine fără bătaie...

Îl las pe unchiul pe bancă, cu bătaioasele lui amintiri, și mă reped până la un telefon.

Răspunde Ea.

— Pițigoiole, zic, să nu-mi arunci receptorul în nas, te rog. Ceva extrem de important. Aura, te iubesc tare și nu mai ridic niciodată mâna asupra aproapelui meu! Vino la noi, Aura!

Aștept. Nu lasă receptorul. Tace.

— Aura, m-ai auzit?

Tace.

— Aura! url.

Un țacănit sec îmi dă de înțeles că predica mea a avut loc în pustiu.

Hai! să n-o mai fac pe grozavul: sunt, totuși, un om nefericit...

6

Mimi stă întinsă în hamac, într-un costum de baie. Soarele s-a mutat de mult după casă; o încălzește, probabil, cartea ce-o ține rezemată de sânii proeminenți — aha, tot atlasul meu de ana-

tomie! E adâncită în lectură sau poate doarme, pentru că ne aude abia când suntem în mijlocul curții.

Sare cu suficientă ușurință pentru tonajul ei și se repede la noi cu gura până la urechi, de parcă nici n-ar fi putut fi ceva mai firesc pe lumea asta, decât să te plimbi într-o curte străină, acoperit doar cu un jalnic „bichini“.

— Fraților, dar mult vă mai lăsați așteptați!

Și fără să ne mai dea vreun răgaz, ne prinde pe amândoi și ne sărută, cum ți-ai întâmpina niște prieteni dragi, veniți dintr-o misiune secretă și periculoasă...

Unchiul întinde gâtul de câteva ori, de parcă l-ar strânge ștaiful. Tușește.

— Măi Mimișor, da pupăcioasă mai ești!

Nu-l simt să fi rămas prea încântat de entuziasmul aruncătoarei de disc. Intră în casă.

— Ascultă, neprețuita mea tanti, ce te repezi așa la oameni bătrâni? Vrei să-i provoci un infarct? Vrei complicații diplomatice?

Râde. Copil al naturii: mâncare, somn, joacă...

— Unde-s ai noștri?

Încearcă zadarnic să-și încrețească fruntea.

— S-au dus la casa de... La mama, la spital.

— Și tu? De ce nu ești cu ei?

Ridică din umeri:

— Mare bucurie...

S-a supărat.

Se întoarce și se îndreaptă spre hamac.

După trei pași îi trece.

— Andrei, leagănul ăsta ne ține pe amândoi?... Hai să-ncercăm!...

Unchiul doarme dus.

Îl strig încet — nici un răsunet.

Al dracului și sportiviiăștia, chiar și la bătrânețe, cum știu să-și comande nervii! Dacă nu-i un blef chestia cu Zaikin, mai

știi la ce te poți aștepta? Francezii sunt plini de spirit, deși n-am prea observat-o încă! Ar trebui să-l duc la secția noastră de lupte — stăm bine, avem doi și în selecționata republicii!

Trec în camera mea: hainele lui Mimi — pe toate scaunele. Bună podoabă! Dacă n-ar fi în situația asta...

M-au copleșit al dracului căldura și încordarea din ultimele zile. N-am obiceiul să dorm după-masă (aoleu, nici n-am mâncat azi!), dar simt că e cazul să mă întind un pic și eu.

Mă prăbușesc.

Deschid ochii și mă aflu în amfiteatrul sălii „Expres“. (O mai țin minte, aveam vreo zece ani și m-am dus cu mama la un spectacol de păpuși). Stau sus, la galerie, singur-singurel în toată lemnăria aceea vopsită într-un verde spălăcit.

Scena e goală. Adică nu, stă în centru un ring de box, luminat de sus, dar nici un om, nici o ființă măcar.

Mă tem. Simt nevoia să strig, cât mai tare, să chem în ajutor pe cineva, să mă ridic de pe banchetă și să fug, dar am picioarele de lut și gâtulejul refuză să scoată cel mai neînsemnat sunet.

Sunt condamnat la ceva, nu știu la ce, nu știu de ce și nu pot accepta sentința. Nu vreau.

Și de ce nu mi se dă posibilitatea să mă apăr?

Apare cineva din culise. E într-un halat de mătase, negru, căptușit cu alb. Și poartă glugă. Nu-i văd fața. Ridică ușor, de parcă ar culege de pe jos o ață, corzile ringului și se oprește la mijlocul podiumului. Aruncă de pe umeri halatul și rămâne într-un „bichini“ roz... Mi se înclină. Apoi începe să râdă și-mi face semn cu mâna: poartă mănuși de box, din care, nu știu de ce, i se văd unghiile lungi ca niște gheare, date cu lac roșu aprins. „Mimi“, strig cât mă țin bojocii, dar nu mă aude. Nu mă aud nici eu. Lasă mâinile în jos și nu mai râde. E concentrată, deși nu-și poate încreți fruntea.

Privesc instinctiv în cealaltă parte a scenei și o văd pe Aura. E într-un halat alb, cu o bonețică și are un microfon în mână.

Habar n-am ce se petrece. Nu înțeleg nimic.

Uite-o, pășește pe vârfuli, ca o baletistă, se uită la mine, dar nu la mine — la tavanul de lemn afumat și, de fapt, nu mai e nici tavan, e noapte și cerul negru-i plin de stele. Se oprește la corzile ringului, se înalță brusc, plutește în aer și coboară încet pe pânza sură și aspră a podiumului.

Câteva clipe stau nemișcate amândouă, apoi, cu un gest grav, Aura aruncă peste corzile ringului firul mlădios și interminabil al microfonului și începe să cânte, mai întâi țeapănă, apoi cu tot mai multe și mai elocvente gesturi însoțitoare „Helo, Dolly!“ Ciudat, însă: nici melodia, nici cuvintele nu ajung până la amfiteatrul meu, deși nu mă îndoiesc nici o clipă că e anume acesta cântecul, ba chiar vibrează în mine melodia lui Armstrong în persoană. Mimi rezistă calm până la jumătatea primei reprize, apoi cade brusc și costumul ei de baie dispare. Uite-o, stă goală pe podeaua ringului, cu ochii larg deschiși. Aura întinde mâinile în lături și iar începe să zboare, dar nu se mai poate opri, urcă vertiginos spre tavan, adică nu spre tavan, nu mai există tavanul, se transformă treptat într-un punct alb și abia atunci îmi dau seama, aud că erau cu totul altele cuvintele, că mă priveau direct și nemijlocit și că mai sună încă, deși ca un strigăt de ajutor și nu ca un simplu și prietenesc salut: „Helo, Riki...” și ecoul, repetându-le înfundat din mobilierul jerpelit și demodat al sălii: „Helo!... Riki!“.

„Aura!“ vreau s-o îmbărbătez, sunt ud de sudoare, dar nu pot scoate decât un sunet nearticulat, departe de a însemna numele ei...

— Riki! Ce-i asta, Riki?...

Mama mă privește cu ochi speriați și severi.

— Ce înseamnă asta, Riki? Unde-i Mimi?

Arată cu un gest de procuror la rochia lui Mimi, aruncată pe scaun.

Stupid vis!

— Unde-i Mimi? Ce se petrece aici?

— A, Mimi! Afară, în hamac. Face plajă. Era pe-acolo... Mama se așază pe colțul patului și mă privește fericită, de parcă m-ar fi scos numai ce, nevătămat, de sub roțile tramvaiului.

— Unde-i Tigrul? o întreb.

Îmi zâmbește complice.

De fapt, ea este autoarea titlului. Când eram mic, se zice că aveam obiceiul să url la mai toate ocaziile și, când timpanele nu-i mai puteau rezista, mă amenința cu felina în cauză — era singurul mijloc să mă dea la brazdă. Și cum la asemenea măsuri extraordinare se mai deschidea și ușa de la camera viitorului artist emerit — așa i-a rămas numele.

— Cu nenea Alecu. Da' ce v-a prins așa somnul pe amândoi?

— Ați fost la...

— Da, Riki, oftează și dă trist din cap. Am fost la biata mătușata. Rău, Riki, rău...

— Face scandal?

— De ce vorbești așa? E o femeie nenorocită. S-o judece Domnul... Nu ne-a recunoscut. Stă liniștită, nu vorbește nimic. Doctorii zic că ăsta-i tot viitorul ei... Săraca Mimi...

Se tânguește...

Plânge.

Cred că jumătate din viața unei femei e alcătuită din lacrimi.

— Medicina de azi, încerc o adevărată mândrie pentru viitoarea mea breaslă, azi medicina poate face...

— Medicina... Ce știi tu, băiatul meu! Se ridică de pe pat. Se oprește în ușă: Din păcate, nici o poliță nu rămâne neplătită.

— Ce poliță?

Iar plânge.

— Trebuie să fim oameni buni, Riki. Buni, înțelegi?...

Pleacă.

Înțeleg, buni. Adică de ce — buni? Ce înseamnă a fi bun? Și ce înseamnă a nu fi?... Asta-i problema!

Fantastic, ce mai predispun căldurile astea la filozofie! Ar trebui să fac un duș. Hamlet!...

N-avem apă. Firește! Încearcă să nu filozofezi...

Ce vis stupid!

Nu s-o fi întâmplat oare ceva cu Aura? Telepatie? Dacă ar fi și ea un om ca toți oamenii...

— Alo? Da?

Are o voce egală, respiră normal. Slavă Domnului! Probabil, bănuiește că sunt eu, pentru că nu mai insistă. Dar nu pune receptorul în furcă. O fi așteptând și ea să-mi audă vocea? Ei bine, nu. Să fim oameni serioși. Bărbați!

— Alo?

Punem receptorul ușurel, așa, să nu ne milogim, oricum, n-are nici un rost, ba dimpotrivă, să mai dictăm și noi un pic. Până capitulează fără condiții!

Tigrul stă la spatele meu și mă privește cu mult interes.

— Ai găsit o jucărie?...

Trăiește, Tigrule! Respiră, vorbește, a așteptat să vorbesc și eu — asta-i principalul, restul — fleacuri.

— Andrei, ia vino la noi. E vorba de o idee!

Marea patimă a tatei sunt ideile și e prima dată că încercă să-mi împărtășească și mie una. Curios! Nu puteam scăpa ocazia.

Mama vorbește cu însufletire, unchiul își privește pantofii.

— Gata, Alecule, te rog! Tu nu ești vinovat cu nimic. Știu că te doare și pe tine, dar Dumnezeu nu bate cu bățul. Să nu mai vorbim de asta. Bine?...

Unchiul vrea să spună și el ceva, dar ne vede și tace.

E o taină în casa asta și trebuie s-o cunosc!

— Alecu, zice tata, și Dino, hai să vedem ce facem cu chestia ceea de care am vorbit.

— Ce anume? pentru maică-mea orice frază neterminată e un mare motiv de panică.

— Cu plecarea lui Alecu. Eu — s-a hotărât de-acu — n-o să-l pot însoți...

— Lasă, Tudore, nu-i nici o grabă... Am timp destul.

Tigrul mă privește zâmbind.

— Andrei, ce planuri ai?

— Peste vreo două săptămâni începem antrenamentele.

— Prin urmare, ai două săptămâni libere. Îmi poți ceda mie una?

Probabil, îi trebuiesc lucrători de scenă. În deplasare. Târâi decorurile alea de câte-o tonă până te spetești, strânge-le, încarcă-le, vezi să nu zgârii ușa castelului, e din aur curat, l-au întins doi pictori cu bidineaua. „De ce n-ai pus, măgarule, tronul acela în scenă, pe ce-o să se așeze prințesa, pe oala de noapte? Da ce se hâțâie peretele ăsta, vrei să cadă în capul spectatorilor? Iscălește aici, cinci ruble, ce-ai făcut cu banii? Da ce-ai crezut, poți trăi degeaba în casa asta?...“ Ba nu, mulțumesc foarte frumos, antrenamentele încep chiar mâine, exact, cum de-am uitat, îmi pare rău, tată, nu pot pleca.

— Știu eu?... Dacă zici tu...

— Atunci s-a hotărât. Alecule, mâine puteți pleca. Ai încredere în el?

Adică în mine!

— Măi Tudore...

— Bun. Andrei, unchiul Alecu, ar dori să-și vadă locurile pe unde a copilărit și, în general...

Nu se poate!

— Iai mașina și îi stai la dispoziție. Numai...

Nu se poate una ca asta! Eu la volan o săptămână întregă!

Autostrăzi, șosele, viteză, mirosul acela de benzina! Ce-i drept, nu cu Aura — cu bătrânul capitalist, fost luptător de greco-romane, dar ce importă! Eu la volan, descrie-mi toate întâlnirile, și internaționale și neinternaționale, și vorbește-mi și despre crâșma ta de mahala, pe care ai închis-o din motive de criză, nu

puteai să cumperi un bar de noapte? Vorbește-mi, o să zic numai „da, da, sigur“ și n-o să te contrazic, o să învărt volanul și mai mult nu-mi trebuie nimic! Tigrule, țin foarte mult la tine!

— Bine, tată, s-a făcut. Când plecăm?

— Asculta-mă, răspunzi cu ochii din cap. Conduci binișor, dar nu prea ai simțul măsurii.

— Am să fiu...

— Ai să fii cât se poate de prudent. Alecule, am toată nădejdea în tine. Și încă una: o mașină nu se cumpără la prima bursă, pe care, de altfel, nici n-o primești...

Zi-i, Tigrule! O să controlez nivelul uleiului la fiecare cincizeci de metri, o să am grijă de frâne, o să merg numai cu viteza întâia, la hopuri am s-o iau în spate și, dacă o să văd un troleibuz în față, am să mă urc pe trotuar și am să mă culc!

Zi-i, Tigrule, îți dau voie!

— Ne-am înțeles, nu? Alecu, pe la ce oră plecați?

— Știi eu? Ce zice șoferul!

Acum! Imediat!

— Adică mai de dimineață, să nu vă coaceți în tinicheaua asta. Și cum începeți călătoria? Andrei, ia dă harta.

Mă întorc cu ea în zece secunde. Într-o zi normală nici n-aș fi găsit-o: era la mama în bufet, sub serviciul de cafea, douăsprezece persoane, o ceașcă lipsă, spartă *manu propria* la aniversarea mea.

Întindem harta pe masă. Tigrul scoate din buzunar un creion roșu, pare un mareșal în preajma unei bătălii decisive.

— Așa. O luați, vasăzică, mai întâi spre sud, la...

Ușa se dă de perete cu mare zgomot și tot statul-major al viitoarei bătălii întoarce capetele: e Mimi, în „bichini“ roz...

— Am adormit. Dacă nu mă trezeau muștele!...

Mama e foarte șocată:

— Mimi, pune-ți o rochie ceva! Ai să răcești...

— În mijlocul verii?

Ți-ai găsit persoana!

— Ați fost la mama? Cum o duce?

Maică-mea o scoate ușurel din odaie!

— Săraca fetiță..., unchiul pare într-adevăr mâhnit.

— Da, oftează și Tigrlul. Poate-o luați cu voi?

Atâta mai lipsea!

— Tată, am o voce hotărâtă, te rog, fără femei. E un drum prea lung...

Tata stă câteva clipe pe gânduri.

— Ai dreptate. Dar în situația asta...

Doamne, ce zăpăcit sunt!

Aura!

— Pot pleca pe o jumătate de ora? Antrenorul...

Plec.

Fug!

Trebuie să-i vorbesc numaidecât! Cu orice preț!

Și dacă nu vrea dumneaei să mă asculte?

Aura, Aura! dracul m-a pus să am o criză de uitucie, chiar în preajma unor evenimente de asemenea uriașă însemnătate?

Și, iartă-mă, fetița mea cu ochii ca două farfurioare albastre de porțelan japonez, iartă-mi sacrilegiul acesta: naiba te-a adus și pe tine la meciul acela idiot, când se hotăra soarta unei cupe, pe care trebuia s-o câștigăm numaidecât, spre binele și faima celei mai bune echipe de baschetbal din oraș?

Mai ales că la anul o să ne predea terapia chiar rectorul în persoană...

7

Habar n-aveți ce este un carburator.

Și cu atât mai puțin un carburator „Moscvici-412“. Imaginați-vă o sută de mii de găuri, legate între ele cu tot felul de treceri și conducte, dintre care o bună jumătate nu se termină nicăieri. Benzina intrată la un capăt poate să apară la celălalt peste o săptămâna sau, cum este cazul meu, să nu mai apară deloc.

Mă chinui cu el de la ora cinci, deși aș putea spune că mă preocupă încă de aseară, mă învârt în jurul lui de două ore încheiate și o să mă mai învârt încă o jumătate, că doar n-o să bat la ușa oamenilor cu noaptea în cap.

Tigrul mă asistă în tăcere, cu un aer serios și preocupat, ca orice ignorant timid, îmi întinde cheile pe care i le cer, piulițele și șaibele, arareori dă mirat din cap și mârâie: „Măi, ca să vezi...”

Unchiul mai doarme încă (din fericire!), s-a culcat târziu și nu l-am trezit.

Tigrul nu pricepe absolut nimic în motoare. Sunt convins că dacă l-aș trimite acum să-mi aducă două sticle de șampanie ca să le turnăm în radiator, ar veni cu ele imediat. Carburatorul e în perfectă ordine.

Și nu funcționează numai pentru că nu vreau eu să funcționeze. Familia Filotti — e numele pe care îl poartă Aura! — se trezește în jurul orelor șapte și jumătate...

Aseară am aruncat în geamul ei un sac întreg de pietricele — de toate dimensiunile. Și am sunat la ușa lor vreo jumătate de oră fără nici un rezultat. Și abia când să plec (între noi fie vorba, nu prea vesel: „Ce e amorul? E un lung...“), le-am întâlnit în stradă pe amândouă: seniora Capuletti și gingașa ei progenerură.

— Andrei, a exclamat cu neprefăcut entuziasm seniora și s-a aruncat între mine și principiala ca o rață sălbatică în calea vulpoiului gata să atenteze la integritatea micilor vlăstare rățești. Ai fost la noi, Andrei?

— Da, am declarat pe un ton reținut. Într-o calitate oficială.

— Oficială? Nu mă-nnebuni! Ia zi!

Puiul de rață, într-o poză care-i sublinia foarte convenabil profilul semigrec, cerceta cu multă atenție, peste capetele puștilor trecători adormiți, frunzele prăfuite ale castanilor. (Are dreptate Tigrul: e scenică!)

— Am venit să vă cer fiica.

O, mame din toata lumea! Cât de rău știți să vă ascundeți bucuria sau indignarea la auzul unor asemenea cereri...

— Sper că e o glumă.

(Mercurul termometrelor din împrejurimi scade cu douăzeci și cinci de grade la umbră.)

— Vă rog să permiteți Aurei să ia parte la o călătorie prin republică, însoțită de subsemnatul și unchiul meu. Cu mașina.

— Serios?

(Temperatura în ușoară creștere.)

— Foarte serios. Pentru patru-cinci zile. Plecarea — mâine.

— Bine, dar Aura e de acord?

— Voiam să aflu, însă... vedeți...

— Eu... Andrei, dacă vrea Aura! S-o întrebăm.

Mi-i teamă să mă mișc din loc.

(Temperatura instabilă.)

— Ah, da... Așteaptă-mă!

Se apropie de Aura, îi îndreaptă o șuviță din frizura „a la Gavroch“, îi șoptește câteva cuvinte; Julieta scoate un sunet ce poate fi considerat și exclamație, sare în sus doi metri, coboară pe pământ și bate din palme, dă din cap, adică: „Da!“, scutură imediat din cap foarte energic, adică: „Nu!“ și continuă să contemple frunzele palmiforme ale castanilor.

— Andrei, (seniora pare dezolată), Aura e foarte fericită să plece cu voi, dar numai poimâine. Cât despre mine — eu am toată încrederea în tine, băiatul meu.

Iată-mă membru al familiei Filotti.

Nu vrea să mă ierte îngerul, las' că mai vedem noi! O călătorie în doi, cu unchiul, mi se pare, de altfel, mult mai plăcută și mai instructivă.

Mă închin după toate rigourile etichetei, chiar și profilului, contemplând castani, și mă retrag.

— Vasăzică pe poimâine, Andrei? Ce să-i pregătesc?...

— Nimic.

Ființă ipocrită și principială!
Marea mea dragoste eternă!
Natașa Rostova!
M-am săturat.
Punct.

Carburatorul începe să funcționeze la șapte treizeci fix. Tigrul își freacă, satisfăcut, mâinile: „Hm... E o mașină foarte bună! O laudă toți! Ca să vezi...”.

Unchiul arată proaspăt ca un june-prim. (Interesant, și-a vândut și costumele odată cu tractirul? N-am prea văzut să și-l schimbe pe ăsta.)

— Gata calul, nepoate?

Maică-mea arată tristă, de parcă ne-ar conduce la cătănie.

— Riki, te implor, ai grijă, atâtea se pot întâmpla!...

Tata îmi bagă harta în buzunar, de parcă mi-ar strecura o sută de ruble.

— Cred că am ales ruta cea mai potrivită. Dacă vă rețineți cumva, telefonați. Și uite-aici niște bani (fantastic!), ai grijă de unchiu-tău, să se simtă bine. Hai!

— Într-un ceas bun, Riki! Drum bun, copii...

Demarez ca la curse, îmi închipui ce mutră face Tigru. Am trecut cu bine poarta, ura, înainte! — toate semafoarele sunt verzi!

Facem prospectul până la capăt și o luăm spre noul, adică nu, cum se scrie în ziare — spre unul din numeroasele noi cartiere ale orașului, mai precis...

Parchez mașina lângă atât de cunoscutul semnal „parcaj interzis”. Unchiul își revine din reveria care i-a legat până acum limba:

— ăsta-i drumul? Ori ceva neprevăzut?

— Foarte neprevăzut.

Scot din buzunar foaia de hârtie la care am lucrat minimum jumătate de oră și pornesc plin de nestrămutată hotărâre.

Sun. Deschide autorul ființei.

— Andrei!

Adică: „La ora asta?“

— Mă scuzați pentru proasta creștere, cred că e un fenomen prea general, dar motive independente de voința mea mă obligă...

Cum știu să mă adaptez!

E avocat, mi se pare chiar decanul baroului, și-i place grozav expresia aleasă.

— Pai, era vorba să plecați mâine, nu?...

— Au survenit anumite impedimente, care pot introduce corective în planul inițial. Vă rog să transmiteți copilului dumneavoastră acest bilețel, vreau să zic, această misivă...

Îi înmânez jumătatea de „vatman“ caligrafiat o jumătate de ora: „Dragă (șters) Aura! Ori azi ori niciodată!!!“

Ia bilețelul, îl cântărește (are ce cântări!), zâmbește înțelegător, îmi face din ochi și dă să se retragă:

— Poate intri în casă?

— Mulțumesc, nu!

Nu închide ușa, e un om bine crescut.

Aș putea să mă consider o mămăligă, un tip jalnic și plângăreț, dar e vorba de un principiu. Și de punerea unui punct.

Revine. Poartă același „vatman“ în mână.

— Te roagă s-o ierți, încă nu s-a îmbrăcat. Ți-a scris ceva acolo...
Desfac misiva.

Cu litere de tipar, de-a curmezișul strigătului meu, cu ruj de buze, un singur cuvânt: „MĂINE“!

— Mă iertați că v-am deranjat la o oră atât de matinală...

— Fii serios, bărbați suntem, nu?!

Unchiul cochetează cu un agent de circulație.

Bun început...

La urma urmelor, hai să judecăm un pic, la rece: ce urmăresc? Ce aștept? Ce fac? Mă fac de râs: iată ce fac, dar în numele a ce? Ca să-mi spună: „Știi, Riki, cred că Adelina Pati n-ar face față azi, tehnica interpretării a pășit colosal...“

Mersi. Sunt plin de note muzicale ca o flașnetă. N-am fost cu ea nici o dată la un restaurant. („Vai, să ne cânte orchestra aia îngrozitoare?“), n-am fost la un ring de dans, n-am fost măcar la vreo serată oarecare pe la prieteni! Mofturi și toane. Bah, Prokofiev, Gerchwin... Renunț la chirurgie, mă fac psihiatru, ca să determin fenomenul! Aș putea să mă înscriu într-o fanfară cu specialitatea „marșuri bătrânești“. Adio, frumoasa mea! Cu bine! Mărită-te cu Ravel sau Pucini! Am să-ți dăruiesc un țambal cu strunele din mațe de oaie! Eu sunt un tânăr june student, sănătos și normal, urechea mea are nevoie de sunetele pe care le provoacă un sărut tineresc dezinteresat, inima mea bate în ritmul chitarelor electrice și ochiul meu preferă pe bancheta de alături profilul visător al unei mâțe oxigenate și nu rețeaua de zbâncituri de pe fizionomia unui vânzător de vinuri falsificate dintr-o mahala pariziană. Chiar dacă soarta a descoperit până la urmă că suntem neamuri...

Adio și n-am cuvinte!

Aprind o țigară de la bricheta „Ronson“ (cam ieftină: 180 franci vechi!), pe care mi-a adus-o unchiul — singura lui atenție...

— Nene Alecule, ai vândut bine restaurantul? Simt că se uită la mine cu ochi mari. O fi înțeleș aluzia.

— Ce restaurant?

— Al tău, că n-aveai să vinzi unul străin!

— De unde ai mai scos-o și pe asta?!

— Pai nu i-ai scris tu mamei?

Râde.

— Dina... Veșnic cu fanteziile ei... Adică am vândut un restaurant?!

— Bine, dar.. Dar cu ce te ocupi... acolo?..

— A! Uite de unde-a scos-o!

— Și totuși? nu mă dau bătut.

Oftează.

— La Paris, Andrei, ori, mai bine zis, lângă Paris, în orașelul

Ivry, pe Sena, locuiesc abia de un an. Și singurul loc pe care l-am găsit a fost la un restaurant... Ceva între barman și... zi-i chelner... Acolo, la vârsta mea, e greu să găsești de lucru... Și nici nu m-aș fi aranjat, dar stăpânul s-a dovedit a fi un cunoscut, de pe vremurile Rezistenței. Dacă n-ar fi fost Luiza...

— Cine-i Luiza?

Tace un timp.

— Luiza?... se uită pe geam. Fiica mea.

Urcăm pe șoseaua care duce la ieșirea de sud a orașului.

— Ce clădire-i aia? Interesant construită.

Cred că-i o școală.

Și cred că nu mai scot alte mărturisiri de la dânsul.

— Pe aici vânăm iepuri cu Tolea. Fratele mai mare. L-ai cunoscut?

Aveam vreo zece ani, când a murit.

— Să-ți spun drept, mai băiatule, nici prin gând nu-mi trecea să aflu așa oraș. Am lăsat un târg puturos, mărunț și mă întorc într-o capitală! Îmi vine să mă dau jos și să sărut mâinile tuturor trecătorilor... Râzi?...

De ce să râd? Zi, dacă vrei, opresc mașina și sărută-i sănătos pe toți. O să fie un spectacol!

— Uite, chiar dealul ăsta, să zicem. Știi ce desfundătură era! Aveam vreo zece-doisprezece ani, trebuia să ne ducem cu tata la bunică-ta, Dumnezeu s-o ierte, și am luat „diligența“ — balahura, așa-i zicea. Era o platformă cu scaune, un cal chior de dreptul, altul, de stângul și doi evreiași cu o tașcă de piele — șoferul și taxatorul. Și, cum dă o mică ploiță, pe la jumătatea dealului numai ce strigă „șoferul“:

— Clasa treia! Dă-te gios!

Scaunele din urmă erau clasa a treia. Ne dăm jos cu bunicu-tău, mestecăm glodul. Aproape de coama dealului dihăniile celea de cai abia își trăgeau suflul:

— Clasa doua! Gios! Clasa treia — împinge!...

Uite-așa era, și tu râzi...

Ba nu, unchiule, am să plâng. De bucurie. Pentru că nu sunt nepotul unui capitalist și astfel nu-mi compromit un viitor de aur. Pentru că nu sunt șoferul unei „balahure“ și nu voi fi obligat, în consecință, să te dau jos în caz de ploaie, ca pe un reprezentant al clasei a treia. Pentru că...

— Adică aici sfârșește orașul?

— Aici.

Trag cu coada ochiului la postul de control al circulației: inspectorul, în cușca lui de sticlă, flirtează cu o tânără călătoare (probabil, altfel ce-ar căuta aici?) și nu-i arde lui de un biet „Moscvi-412“, care poartă un chelner cu inima întinerită de viitoarea întâlnire cu propria copilărie și un student cu inima mândră de tăria ce-a avut-o ca să rupă odată pentru totdeauna legaturile cu o ființă uscată și rece, în stare să-l ducă cel puțin la pierzanie...

Aura! Mi se părea într-un timp că te iubesc. M-am înșelat.

Cât de ușor ne lăsăm amăgiți de noi înșine la vârsta de douăzeci și doi de ani împliniți!

PARTEA A DOUA

1

Ah, Parisul!

N-ați fost la Paris niciodată?

Nici eu...

Și uite-l, stă alături de mine moșul ăsta, capitalistul ăsta, adică fost capitalist timp de cinci zile, până m-am priceput să-l întreb cu ce se ocupă. A văzut Parisul viu, a respirat aerul Câmpiilor Elizee, a călcat asfaltul Marilor Bulevarde, a pipăit cu degetele lui uscate pietrele cenușii ale Luvrului și în loc să mă înnebunescă cu tot felul de povestiri și amintiri („Știi, într-o zi, pe Piața Bastiliei, pe cine crezi că-l văd?...“ — „Pe Jean Gabin!“ — „Nu, pe Moris, oberchelnerul nostru!“), în loc să-mi rupă gura cu asemenea chestiuni fantastice, el cască ochii a mare mirare și-i prăvale peste cap ori de câte ori trecem pe lângă o clădire dată mai curățel cu var:

— Măi Andrei, băiatule! Ia te uită ce mândrețe de fermă! Trebuie să fie mecanizată, nu?

Bineînțeles, foarte mecanizată! Bagi vaca la un capăt și scoți pachete de lapte la celălalt! Ce lapte! Cașcaval! Adică, ce vacă?! Pui fânul într-o mașină și mulgi smântâna din alta! Ceva ce n-a văzut Parisul! Circ!...

Soarele bate nemilos, îmi arde genunchii. Geamurile coborâte nu ajută la nimic, atâta doar că ne păstrează într-un permanent șuvoi de aer încins.

— Bună șosea! Foarte bună! Pe vremea mea nu se pomeneau așa drumuri.

La vârsta lui aş dormi.

Sigur că-i o șosea bună, unde s-a mai văzut asemenea șosea! Fii atent, unchiule entuziast, dacă nu luam acum piciorul de pe accelerator înainte de a intra în vălurelele astea frumoase, de mult eram în șanț, amândoi cu zgaibele în sus.

Pe vremea ta! Pe vremea ta se umbla cu balahura, uite cum se umbla pe vremea ta!

Luvru, Montmartre, Palatul invalizilor. Place Pigal...

Doamne, câte aş avea de povestit chiar mâței celei de Aura, dacă ai fi dat tu, Doamne, să fiu eu cel care sosește acum de la Paris...

Dar Tu nu știi să împarți ceea ce ai.

Eu...

Mă rog, chiar anul trecut, când mă întorceam de la Karlovy-Vary și aveam, la Praga, șase ore încheiate până la expresul de Moscova, oare n-am văzut eu întreg orașul? Și eram fără un sfanț în buzunar! N-ar fi trebuit să pomenesc lucrul ăsta, dar fie, nu-i cine știe ce grozăvie, cheltuiam toți banii încă din primele zile, beam la bere de Pilzen cu căldările și cumpăram la gumă de mestecat cu kilogramele, cred că aş fi putut turna dintr-înșă toate cauciucurile pentru mașină, plus roata de rezervă, așa că Zlata Praga mi s-a prezentat de pe trotuare, făcusem niște bătăături mai mari decât pantofii. Dar câte am avut de povestit apoi alor mei! Să luăm barem Catedrala Sfântului Vitus, sau cum l-o mai fi chemând, cu sfinții stau cam rău: cum am intrat în holul cât o sală de conferințe și apoi în labirintul acela de abside, firide și cuști pentru spovedanie, cum m-am rezemat de colțul unui altar, ca să-mi scot pantofii și să admir o sculptură colosală, al cărui autor îmi scapă (deși, între noi fie vorba, nu l-am știut nici atunci); și cum s-a năruit muzica ceea peste mine ca o avalanșă de zăpadă și a început să mă piște un nu știu ce la inimă, că

m-am simțit mic, neînsemnat și-mi venea să plâng, așa ca un copil căruia i s-a luat o jucărie, și dacă nu era marmura ceea să mă sprijine, m-aș fi întins lat pe pardoseala cu mozaic, așternut de maestrul... ei bine, nu importă, maestrul...

Uite, atunci am înțeles și eu pe ce se ține biserica ceea protestantă (sau catolică?) atâtea veacuri: să bagi omului în cap zi de zi, cu muzică și iar cu muzică, precum că el, omul nu e mare lucru, că e o firimitură de materie și să-l strivești cu arcadele de piatră, mari cât un arc de triumf...

Cine știe, dacă n-avea paraclisierul fericita inspirație să-mi arate cu degetul la pantofi și la ușă, poate mai stăteam și azi lângă absida ceea și mă făceam călugăr! De altfel, o să mă mir multă vreme că nu s-a priceput încă nimeni să ne pună la toci microbiologia sau anatomia patologică într-o sală cu muzică protestantă (sau poate catolică?).

— Vai, Riki! avea să mă ia în balon Aura. Cum poți fi atât de ignorant? Era, probabil, Bach! Johan Sebastian Bach, a scris o muzică dumnezeiască! Și orga de la Catedrala Sfântului Vitus e dintre cele mai vestite în Europa. Prostule!

Acum înțeleg de ce, la Filarmonică, dacă se-ntâmplă să ne ducem împreună (și dumneaei nu pierde nici o ocazie să mă aibă alături la orice simfonie!), îmi miroase tot timpul a tămâie...

Și uite-l, poftim, stă alături, pe bancheta din față, omul care a văzut Parisul și în loc să-mi povestească pagini alese din viața privată a lui Alain Delon, mă întreabă de ferme și opriri pentru autobuze, de parcă ar avea de a face cu un birou de informații și nu cu un tânăr student, setos de cultură...

Ori poate să-l provoc la o discuție cu tema: arta culinară și servitul unei mese pentru douăsprezece persoane la Paris și în suburbii?...

— Măi nepoțele, ia mai zi și tu ceva, ce-ai luat apă în gură?
Al dracului moșu! Cum știe să citească gândurile!

— Nici o apă, zic. Înjuram în gând. N-ai văzut că era cât pe ce să ne răsturnăm? O mizerie de șosea ca asta...

— Bravo! Pentru zece metri de asfalt prost înjuri o sută de kilometri de drum bun! Bravo!

Nu, neapărat! Omul ăsta trebuie să scrie ceva la ziar, ori să stea de vorbă cu Aura, ea crede orice!

— Nene Alecule, ia zi, de ce-ai emigrat în Franța? Setea de aventură? Romantica, cum i se zice azi?

Se uită la mine cu niște ochi, de parcă l-a văzut pe străbunicu-său cu pălărie de paie.

— Andrieș, maică-ta nu ți-a spus nimic?

Mama! Ea o să-ți spună ceva din care să înțelegi cât de cât! „Vai, Riki! Îl credeam pierdut! Și lacrimi, lacrimi. Nici nu speram că mai trăiește...”

— Ba da. Că ai plecat prin treizeci și șase și că ai un restaurant la Paris. Încolo...

— Uite, asta-i Dina. O recunosc. Până la școală — lacrimi, că i-a stricat cineva jucăriile. În timpul școlii — lacrimi, că i-a murdărit cineva caietele. Când am plecat, n-am văzut-o, dar bănuiesc să fi plâns, pentru că i-a luat cineva fratele. Și acum — lacrimi, pentru că i-a venit acasă comoara. Așa-i?

Ei, chiar așa plângăreață n-o mai știu eu, ba dimpotrivă, îi place să vorbească destul de mult, numai că, iată, despre tine, nene, nu mi-a prea povestit. De fapt, nici n-am întrebat-o...

— N-am emigrat nicăieri. Am plecat. Pentru aventură eram cam bătrânel: treizeci și șase de ani. Aproape vorba lui Hugo: când m-am născut, secolul împlinea un an. Și nici măcar în Franța n-am plecat...

Își lasă capul în piept. Zâmbește unor amintiri numai lui știute. Axa: *cherchez la femme!* Nu? Să căutăm femeia?

— E o poveste lungă. Ți-o spun eu cumva...

Intrăm într-un sat. Primul pe ruta noastră.

Șoseaua aproape pustie: vreo câțiva mititei se joacă în fața porților, nici nu se uită la noi.

În pragul magazinului stau niște bătrâni pe-o bancă, rezemați în bastoane, cu pălăriile lăsate pe ochi.

— Oprește, Andrei.

Frânez. Am depășit magazinul. Dau mașina îndărăt.

— Am avut un prieten aici. Cine știe...

Coboară din mașină și se ridică în pridvorul de scânduri, cu cozoroc din plastic multicolor.

Soarele e în zenit și bătrânii, sunt vreo cinci, au fețe roșii, verzi, galbene.

Cobor și eu: sunt curios să văd cum pot vorbi parizienii cu țărani noștri...

— Bună ziua la moșnegi! Noroc!...

Bătrânii rămân în aceleași poze.

— Și la tinerei — bună! răspunde unul cu pălăria pe genunchi și cu câteva fire de păr alb pe craniul aproape gol și zbârcit.

Ceilalți dau din cap și zâmbesc.

— Ne prăjim la soare, vasăzică? Bun!...

— De, ca pensionarii. Ni-i cam rece sângele, ce să-i faci, anii!
— tot moșul cu chelie.

— Strângi căldura o zi întreagă și noaptea o dai gata într-o jumătate de ceas! — altul, pare a fi cel mai tânăr.

Râd cu toții, unchiul, natural, cu hohote.

Vreo doi bătrâni se dau la o parte, îi fac loc pe bancă.

— Odihniți.

— Mulțam. M-am săturat de stat jos.

Trebuie să vă spun că m-a mirat ceva de la bun început: aproape patruzeci de ani prin străini și vorbește o limbă frumoasă, fără nici un fel de amestecuri sau „îiii“-uri. Să nu uit să-i fac un compliment. La vârsta lui nu strică...

— De departe? — moșul cu chelie.

— Din capitală! unchiul pronunță cuvântul subliniat.

- Și încotro?
Nu răspunde îndată. Se străduiește, probabil, să intre în ritmul lor.
— Încotro? Și pe la dumneavoastră și pe la alții...
Bătrânii devin atenți: îl iau drept vreun șef.
— Văd că suntem cam de-o vârstă și voiam să vă întreb...
— Din ce an? Întreabă tot moșul cu pleșul zbârcit.
— Nouă sute unu.
— Da?... Nu prea arăți... Te credeam mai tinerel. Eu îs din nouă sute. Și ce ziceai să ne întrebî?
— Aveam un prieten în sat la dumneavoastră. Unul Oprea...
— De-alde Oprea îi plin satul.
— Vasile Oprea. Lucra lăcătuș în oraș la...
Bătrânul chel îl întrerupe:
— Ia stai! Cum îți zice? Nu cumva Alexandru?
Parizianul meu tresare, de parcă l-ar fi izbit cineva.
— Alexandru... Da mata de unde știi?...
Bătrânul dă din cap cu tristețe:
— Ai fost la noi în casă. Demult tare... Unchiul privește la bătrân, nedumerit și stăruitor.
— Ai fost, ai fost... Eu sunt fratele lui Vasile Oprea.
— Dumneata? Fratele lui Vasile? Și Vasile? Trăiește? Unde-i?
Moșul nu răspunde deodată. Scoate o țigară din buzunar și o răsuțește multă vreme. O aprinde de la chibritul pe care i-l întinde un tovarăș. Îi tremură mâinile.
— Nu mai trăiește Vasilică, fie iertat... De mult nu mai trăiește.
— Din patruzeci și unu... începe un alt bătrânel. Începe, dar se oprește, de parcă s-ar fi amestecat într-o vorbă care nu-i și a lui.
— Da, face fratele mai mare al lui Vasile Oprea. Din patruzeci și unu... A fost mutat la miazănoapte...
— Păi era comunist! face unchiul.
— Ehe, tătuca Stalin n-avea nevoie de ei...
Cobor la mașină.
Deschid ușile și mă las pe speteaza încinsă ca o sobă. Ajung

până la mine numai crâmpeie de cuvinte, se aude doar un zumzet de vorbe și exclamații.

Căldură mare.

Rareori trece câte o mașină pe șosea și atunci se simte o boare de aer mai răcoros. Ori mi se pare...

Unchiul și cu bătrânii intră în magazin. Din semiîntunericul încăperii îi văd cu paharele pline. Nu ciocnesc. Lasă câte o picătură de vin pe podele, apoi beau.

Peste vreo jumătate de oră, când simt că încep să-mi fiarbă și creierii în cap, coboară cu toții. Au fețele roșii și ochii luminați.

Interesanți și bătrâniiăștia: chiar și amintirile triste îi fac să se mai înviioreze.

Unchiul dă mâna cu ei. Pe bătrânul Oprea îl îmbrățișează. Moșul scapă o lacrimă.

— Poate mergem pe la mine, a? Pe-un ceas, a? Să-l pomenim...

Unchiul clatină din cap:

— La întoarcere, bade Ghiță. Când mă întorc...

— Nu uiți, vasăzică; a doua casă de la ocârmuire. A doua. Treceți.

Și pe un ton mai scăzut, probabil ca să nu dea prea mare publicitate informației:

— Mai am o balercuță din anțărt! Să nu uiți!

O iau din loc prea brusc. În retrovizor mai văd grupul de bătrâni, nemișcați, cu capetele goale.

La prima cotitură dispar.

Pasagerul meu stă cu fruntea la piept, zâmbește și el unor întâmplări demult trecute.

— Mai trăim, nepoate, mai trăim! Aproape patruzeci de ani și să mă recunoască! Ai văzut?...

Sentimental bătrân!

Câțiva kilometri nu mai scoate o vorbă.

Să caut o muzică ceva, să-l mai veselesc? Îmi reține mâna pe butonul aparatului.

Ciudați mai sunt și oameniiăștia: cine-i roagă să alerge după

lucruri care le pot strica dispoziția? Cine-l pune pe moșul meu să cutreiere satele în căutarea de prieteni ai depărtatei lui copilării? Puțin probabil să găsească prea mulți în viață! Oricum, au mai fost și războaie pe aici, și foamete... Și apoi vârsta medie a unui bărbat, chiar și la noi, nu-i cu cine știe cât mai mare de șaptezeci! Și-i are, slavă Domnului, cu vârf și îndesat!

N-ar fi oare mai bine să intrăm, de-o vorbă, în restaurantul ăsta, construit cu atâta inspirație chiar la șosea, spre buna desfătare a călătorului însetat și înfometat, și în fața căruia, neștiut de ce, piciorul apasă pe frâne fără comanda stăpânului?...

— Nene Alecule, ai auzit vreodată cuvântul „șășlăc“?

Se uită mirat la mine.

— Vezi, s-a îmbogățit limba noastră! Nu știi! Așa că ești invitatul meu la un cuvânt nou, pe care, cred, ai să-l înveți repede și cu plăcere.

E restaurantul unde-i place Tigrlui să mai rățăcească din când în când cu niște prieteni. Am informații sigure. Iar Tigrlul nu se duce la un tractor ordinar...

Unchiul adulmecă aerul ca un copoi bine dresat:

— Măi, ce miros de frigărui! Știi că mi-i foame?!

Vezi, nene Alecule! Eu să nu știu ce-i trebuie unui om cu prea multă tristețe în inimă?

Sentimentalismul pornește, totuși, de la stomac!

Măcar că n-am văzut Parisul tău niciodată, aici să știi că te fac praf! Te dau gata cu nouitatea.

— Ia zi, nene Alecule, ai servit vreodată lipitorilor de capitaliști șășlăcuri?

Se uită la mine, de parcă nu i-am achitat nota.

2

Sunt orășean sută la sută, orășean prin naștere și din convingere. Am locuit la țară numai două luni, anul trecut și acum

doi ani, când ne-am dus cu tot institutul la culesul viilor. Pot deosebi cu ușurință o grămadă de cartofi de-o cireadă de vaci, dar cam la atâta se limitează cunoștințele mele în ale satului. Dacă le-am mai completat cu ceva în cele două luni de imens ajutor adus gospodăriei sătești, pot vorbi doar de câteva indigestii, rezultat al mustului la discreție, cât și de o săptămână încheiată de ploii ciobănești, anul trecut. Am avut o plăcere imensă, la întoarcerea acasă pantofii arătau ca două jivine nesalvate de la potop...

Așa că — mersi! — prefer asfaltul neînsuflețit și dur drumurilor de humus, lipsite de orice personalitate dacă e vorba să dea ochii cu o ploaie, prefer aburii de benzină și bitum încins oricărui văzduh sănătos și dătător de forțe noi, dar plin de bâzâitul optimist și insistent al țânțarilor...

Mai ales, dacă e vorba să petrec o lună întregă într-o baracă de scânduri, inițial destinată altor scopuri decât dormitului...

Dar dacă e vorba de o călătorie!...

O călătorie la volanul unei mașini care aproape îți aparține, gata să-ți satisfacă orice moft din tot sufletul celor câteva zeci de cai struniți în motor, ei bine, dacă e vorba de asemenea chestiuni, viața la țară mi se pare cel puțin ideală! Nici tu inspecție auto, nici tu semnale rutiere, nici tu amenințarea unei amenzi ori și mai rău: numai hopuri și copaci, bolovani și șanțuri...

Dar toate astea, deocamdată, numai teoretic...

Practic: după primul pod o iau la stânga și mă aștern unui drumeag destul de îngust, dar bătut bineșor. Culesesem datele în restaurant.

Peste vreo trei-patru kilometri aveam să ating ținta, mai bine zis, una din țintele neprevăzute ale călătoriei.

Unchiul pare cufundat într-o toropeală vecină cu somnul. Vinul băut cu moșnegii și coniacul sorbit în prezența mea (între noi fie vorba, nu-mi place băutura, adică pot suporta numai berea, dar o înghit la rang de mare maestru), la care mai adăugăm și ramolismenul cuvenit vârstei, și-au spus cuvântul.

Apăs pedala acceleratorului până la refuz. Mașina mă înțelege pe dată. Viteza crește vertiginos. Am bănuț totdeauna că pe un drum de țară se merge mult mai moale decât pe asfalt! În retrovizor peisajul cu porumb și floarea-soarelui se transformă într-un uriaș nor de praf și dacă vrei să numiți lucrul ăsta inconvenient, aflați că e singurul. Praful rămâne departe în urmă, ai senzația că zbori înaintea propriei umbre. Iau pe două roți un viraj neașteptat, nu ascund, am trăit câteva clipe foarte pline, în schimb voi putea povesti lucrul ăsta ca o realitate văzută!

Dar...

Am fost totdeauna contra irigației (dacă a transporta apa prin țevi uriașe se numește astfel), cred că natura e mult mai înțeleaptă decât o socotim noi: plouă când trebuie să plouă, e secetă, tot din considerente superioare înțelegerii noastre. Și dacă frânele unui „Moscvici“ n-ar fi fost așa cum sunt, cred că aș fi asistat la propriul meu final. Un sfârșit foarte spectaculos, e drept, dar mult mai puțin dorit...

Reușesc să opresc mașina la centimetri de țeava cu pricina, mâna întinsă instinctiv în pieptul unchiului nu-l poate împiedica să-și rezeme brusc fruntea de parbriz și totul se afundă într-un fum gros și înădușitor: ne ajunge din urmă ca un blestem propria creație — praful... Unchiul își freacă fruntea, se uită la mine și tușește:

— Știi că are un geam rezistent?!

Volanul tremură în mâinile mele ca un pui de pasăre. Găsesc trecerea mult mai la stânga. Slalomul motorizat a murit. Trăiască viteza normală...

— De fapt încotro mergem?

— Unchiule, ce-ai zice de-o baie?

Îi sunt recunoscător pentru tactul de care dă dovadă.

— O idee grozavă! Dar...

Nu mai termină vorba: Nistru apare simplu, de parcă ar fi înțeles și el că e cazul să se arate — am făcut vreo cincisprezece kilometri.

Coborâșul e abrupt, drumul pare să nu fi știut alt vehicul decât tractorul, dar e prea târziu să mai dau îndărăt. Unchiul își strânge gâtul între umeri ca un bătlan, dar nu zice nimic. Frânele scâncesc jalnic.

Opresc sub niște sălcii, la câțiva pași de apă. Sunt learcă de sudoare.

— Ești un aventurier, băiețel! Ce zici?

Nu zic nimic. E foarte cu puțință să-mi tremure și glasul. Deschid capota. Totul — normal. Bună mașină.

Unchiul a și sărit în apă. Înoată voinicește, din câteva mișcări e pe la mijloc.

M-am mai scăldat în râul acesta, dar vă spun sincer, n-am avut niciodată ambiția să-i părăsesc malul. Sunt pentru cabotaj. Acum însă trebuie s-o fac. N-am încotro. E o chestie de ambiție și onoare.

Mă urc pe malul celălalt la vreo jumătate de kilometru mai jos de punctul vizat. Al dracului repede apa! Îmi vâjâie urechile și capul, nu înțeleg nimic.

Interesant, este pe undeva vreun pod ca să mă întorc la mașină?!

Moșul se bălăcește ca un campion olimpic. Vine până la doi pași de nisipul pe care zadarnic încerc să-l încălzesc, înoată contra curentului, se întinde pe spate și stă nemișcat ca o buturugă...

— Andrieș! Hai la apă! e grozavă!

Te cred că-i grozavă! Am auzit despre Sena că-i râul cel mai cântat și cel mai murdar din lume. Dar să mai intru o dată la undele astea cristaline?... Pardon!

Unchiul se întinde pe nisip lângă mașină.

Probabil, trebuie să plecăm.

Adio, iubii mei părinți, n-am fost un fiu grozav, dar am ținut la voi.

Aura, păcat că nu m-ai înțeles.

În floarea vârstei, în floarea vârstei, în floarea...

Scot un chiot mai dihai ca Tarzan și mă arunc în valuri. Intuiesc ce e cu strigătele de război ale pieilor-roșii: își maschează spaima...

Dobor câteva vechi recorduri de viteză pe felurite distanțe: mai înot și vreo zece metri prin pietrișul de pe malul cu mașina și unchiul. Ce contează coate și genunchi zdreliți! Principalul e că nu va avea nimeni satisfacția să declare că am băut apă dintr-un râu pe jumătate secat...

Mă îmbrac urgent, umbrele se lungesc spre răsărit, e timpul să ne vedem de drum.

— Unchiule... îl strig încet.

Nu răspunde. E bine obosit...

Dau să-l ating de umăr și rămân paf: amândouă picioarele și pieptul sunt acoperite de cicatrice. Mai ales picioarele — are aproape toate degetele lipite...

Deschide ochii și sare:

— Gata? Mergem? Sunt îmbrăcat într-o clipă! Pe spate are niște urme, de parcă l-ar fi trecut un tractor cu șenile.

— Înainte?

Ieșim la șosea fără alte complicații. Asfaltul ne primește de parcă nici nu l-am fi înșelat cu un drum păcătos și plin de hopuri. Dacă aș fi avut un jurnal de bord, aș fi putut nota: „Ora 9.30 — părăsit oraș. Ora 16.35 — parcurs 85 km, ajuns 60 km de la punctul de plecare“. Cam sărăcuț...

— La cine mergem, unchiule?

Nu se grăbește să-mi răspundă. Îmi face impresia că nici el nu știe mai mult ca mine.

Am înțeleș.

Tac.

Călătorim în căutarea timpului trecut, a amintirilor, a unor oameni care s-ar putea să nu mai fie, dar care au fost și au însemnat ceva pentru tine, în căutarea locurilor de joacă, a locurilor de altădată, dar refăcute din temelii astăzi, călătorim, într-un cuvânt, după lacrimi!

Vezi cum te înțeleg, unchiule? Vezi că încep să devin și eu romantic?! Repede mă apuc să scriu poezii, poate, chiar o piesă. Tigrul va avea grijă s-o prăvale numaidecât cu ideile lui înnoitoare!...

Apropo de ideile lui.

Marea lui pasiune sunt înscenările. L-a înscenat pe Creangă („Dănilă Prepeleac“ — pentru copii, ăia ce înțeleg!) și l-a jucat în costume care aminteau de o recepție la regina Victoria; l-a înscenat pe tânărul Verter; a fost un vodevil de toată frumusețea — singurul atribut de epocă era cilindrul tânărului plângăreț, pe care (cilindru!) se așezau pe rând toți actorii. Sper că ultima lui idee e legată de punerea în scenă a manualului meu de histologie, în care vor juca, bineînțeles, vreo cincizeci de hipi și bitnici (noul contra vechiului!). În general, cred că nu poate fi nimic mai caraghios pe lumea asta decât un bătrân care-și uită vârsta...

Păstrez viteza în limitele permise de regulamentul circulației.

E un mare noroc că nu-i și Aura cu noi. Mi-o închipui: „Riki, ești un prost! Cine gonește mașina în halul acesta?!“ Deși, dacă e să punem mâna pe inimă, să judecăm la rece adică, n-ar fi stricat deloc să-mi stea aici, alături... Cel puțin aș fi avut cu cine să mai schimb o vorbă, două, cât timp moșul rumegă pingea dulce a amintirilor...

— Andrei (tresar, credeam că doarme), Andrei, tu nu-ți poți închipui lucrul ăsta și aș vrea să nu-l cunoști niciodată... Tu nu știi ce înseamnă să trăiești printre străini. Dar străini în toată puterea cuvântului. Tu nu știi ce înseamnă să stai săptămâni întregi fără să auzi un cuvânt de la cineva, să-ți fie dor de-o vorbă omenească, chiar într-o altă limbă, dar să răzbată din ea un pic de căldură, de înțelegere, de îmbărbătare... Tu nu știi ce înseamnă să stai la un pahar de vin cu un cunoscut, să-ți închipui că ți-i prieten numai pentru că nu ți-a făcut nici un rău și să-l vezi și pe ăsta cum se tot uită la ceas, cum se ridică și pleacă... Tu nu știi ce-i singurătatea...

Adevărata singurătate, în mijlocul unei mulțimi stăpânită de un singur gând: banii! Banii! Un an întreg — tu nu știi cât de lung poate fi un an! — un an întreg să nu-ți calce piciorul într-o casă de om... Poate mă râzi, poate-ți închipui că-s un exaltat, dar nu-s altceva decât unul care a stat singur ani mulți. Și-s gata acum să mă prind la vorbă cu oricine, să discut despre orice, să mă îmbrățișez cu toți trecătorii și să știu că n-o să se uite nimeni la ceas și n-o să se întrebe nimeni „ce-o mai fi vrând și ăsta de la mine?“ Și chiar dacă o să se întrebe cineva — să știu că-s ai mei cei care mă iau peste picior, ori se satură de vorbele mele! Ai mei! Așa cum au fost ai mei și...

Glasul începe să-i tremure și tace.

Te-aș înțelege cu plăcere, unchiule, nu te supăra, dar îmi vine cam greu: într-adevăr nu cunosc acest gen de singurătate. Știi doar singurătatea pe care mi-o caut singur, dar, probabil, asta e cu totul altceva. Adică nu, parcă bănuiesc ceva, ceva în genul ăsta am trăit chiar acum câteva clipe, când mi se părea că dormi... Dar se vede treaba că o încurc și de data asta. Hai s-o lăsăm moartă. Te compățimesc, natural, dar nu te supăra, un pic cam abstract.

La drept vorbind, nu: mint. Nu te compățimesc deloc. Nu-mi plac vorbele mari, dar dă-o-ncolo: nu era cazul s-o ștergi de aici ca să ajungi un pârlit de chelner... Fie și la Paris! Aș da mult să văd și eu Parisul, dar să alerg cu șervețelul ca să scutur firimiturile de pe masa oricărui mocofan — să ne fie cu iertare — nu! Ori, dacă aș fi ajuns la zilele astea, acolo aș fi rămas — pierdut pentru totdeauna.

— Unchiule (tresare speriat), iartă-mă, se prea poate să-ți pun tot felul de întrebări idioate, dar numai din cauza... În fond, ce știu eu despre tine? Uite, să zicem atunci era oare nevoie să pleci numaidecât?

— Numaidecât.

— Nu-ți plăcea să fii mecanic de rând... Visai, probabil, la milioane, nu?

Râde.

— Și n-ai reușit să prinzi norocul de barbă, așa-i?

Râde.

Începe să mă enerveze.

— Ai plecat la risc. Și ai pierdut. Ei și? Nu ești singurul. S-au mai fript atâția!...

Nu mai râde.

— Și n-ai să te plictisești?

— De ce?

— Dacă-ți povestesc câte ceva despre mine?

Mă ia în serios. L-am atins la sensibil.

— Nene Alecule, ai cuvântul meu: la primul căscat o să-ți declar sincer că mi-i somn. În regulă?

— În regulă. Așadar..

Așadar, cum se obișnuiește în asemenea cazuri: mașina înghițea kilometri din panglica șoselei, soarele nu mai ardea nemilos, din motive de după-amiază; prin geamurile deschise pătrundeau în salon miresme de iarbă arsă, de porumb veșted și alte plante agricole; el avea un glas egal, aproape monoton, ochii lui triști priveau în propriul trecut, dar cel care stătea alături de dânsul îi sorbea cuvintele. Drept care a și notat, desigur pătitor și cointerestat:

*PRIMA POVESTIRE A UNCHIULUI ALEXANDRU
DESPRE VIAȚA ȘI CĂLĂTORIILE SALE*

*(care lucru l-ar fi putut face parțial și sora lui mai mică,
Alexandra, dar nu l-a făcut din felurite motive).*

În 1918 terminasem școala normală de învățători odată cu fratele mai mare, Anatolie. Nu, nu rămăsese repetent, pur și simplu tata, țăran chibzuit, dar destul de strâmtorat în mijloace, îl ținuse acasă un an întreg, să mă aștepte pe mine și în felul acesta, cu un singur schimb de cărți, cu o singură gazdă și la o singură masă,

studiind aceleași materii și ajutându-ne astfel unul pe altul, să nu provocăm o spărtură prea mare în micul buget al familiei și, totuși, să ajungem oameni.

Tata nu fusese luat pe front, avea ochiul drept stricat, dar caii lui luptau pe undeva, așa că, lipsit de posibilitatea să-și lucreze puținul pământ, îl vinde și în șaisprezece se mută la oraș. Peste un an avea să moară mama după nașterea destul de târzie a surorii Alexandra.

Cumpărase o căsuță cu grădină la marginea orașului și devenise un fel de zarzavagiu. În orice caz, ne hrănea cumva și ne îmbrăca, ba mai dovedea să se-ngrijească și de micul broscoi — sora noastră, care avea, când sfârșeam școala, abia un an și jumătate.

În oraș, ba chiar și în școala noastră, se petreceau lucruri din cele mai ciudate. Se întorceau soldați de pe front, fără învoire, se creau comitete, aveau loc tot felul de adunări, se trăgea cu armele în mulțime, se operau arestări, poliția era când turbată, când dispărea cu totul, împărat nu mai aveam — într-un cuvânt, se pregătea, vorba lui tata, „sfârșitul lumii“. Atâta doar că eu și fratele ne vedeam de învățătură, deși uneori se întâmpla să fim la lecții numai noi doi... Voiam să ajungem oameni și în acest scop trebuia să ascultăm de cei mai mari, să nu ne amestecăm în politică, unde nu ne fierbea oala, și principalul — să mâncăm cartea...

După terminarea școlii aveam să schimbăm țarul pe rege...

Între timp, după numeroase examene, eram considerat apt pentru a preda în clasele primare (fratele Anatolie renunțase la învățământ, se aranjase contabil la o firmă particulară) și primeam numirea într-un sat din sud... Lângă Tatarbunar. O sărăcie și o mizerie de nedescris. Foame, păduchi... Școala — o încăpere de vălătuci cu un geam de-o palmă — iarna nu avea aproape nici un elev: n-aveau cu ce se încălța, n-aveau cu ce se îmbrăca. Îi învățam pe copii să cânte „Trăiască regele“, să numere și să scrie...

Când am fost chemat în douăzeci și cinci la armată, am primit lucrul acesta aproape cu bucurie: nu aveam să mai văd toată mizeria

cea umană. Protest? Luptă? Nu-mi dădea prin cap așa ceva. Omeneste, îi compăttimeam, desigur, dar... Nu mă ocupam cu politică...

Am făcut școala de ofițeri de rezervă la aviație. Cu atmosfera cazonă eram obișnuit de la școala normală, cu munca până la îndobitocire eram deprins, tata nu slăbea hățurile nici o clipă, mecanica însă mă atrăgea, îmi plăcea pur și simplu, eram considerat unul dintre cei mai buni cunoscători ai aparatelor, deși aparate aveam abia vreo zece — „Farman“-uri și „Bregué“-uri, orice automobil de azi aleargă de trei ori mai repede... În armată descoperisem că sunt bun pentru lupte — peste un an deveneam campionul școlii, ba mai mult, luam și titlul de campion interșcoli —, așa că nu m-am mirat deloc și am acceptat imediat, când mi s-a propus să rămân în cadrele active ale aviației. Ofițer, cu toate că mi se promisese, n-am fost făcut, aveam să înțeleg mai târziu de ce, dar am lucrat mecanic la sol și de bord vreo cinci ani, până prin treizeci și doi, când am fost, pur și simplu, concediat. Comandantul școlii mi-a expus situația direct: „Ești un mecanic excelent, dar ești basarabean. Domnului general nu-i plac basarabenii. Și, mai ales, bolșevicii...“ Era prima lovitură pe care o primeam. Eu, omul apolitic și îndrăgostit de meserie până peste urechi, eram considerat bolșevic și măcar să fi înțeles ce înseamnă asta!...

Întors acasă, aveam să dau de bucurii și mai mari. Tata abia o mai ducea, ochii nu-l mai serveau aproape deloc, grădina nu-i dădea decât banii pentru impozite, jumătatea mea de leafă, pe care i-o trimiteam, abia dacă ajungea pentru întreținerea Alexandrinei, acum fată mare, la școala normală și ea...

Aveam treizeci și unu de ani, fără nici o situație, neînșurat.

M-am aranjat, după multe căutări și rugăminți, la un atelier de reparații auto-moto, și numai datorită faptului că aveam un pic de nume la luptele greco-romane, iar proprietarul atelierului era un supporter pasionat. Pe de altă parte, un sportiv cu anumită faimă

ar fi putut contribui cumva și la sporirea numărului de clienți, destul de puțini pe vremea ceea...

Îmi plăcea meseria, lucram pe cinste, n-avusesem nici o plângere din partea clienților, care, într-adevăr, nu că dădeau năvală, dar se-nmulțiseră simțitor. Acesta a și fost primul motiv de scandal cu stăpânul. M-a chemat într-o zi și mi-a dat de înțeles că nu-i prea mulțumit de mine. Nu mă socoate suficient de isteț... Nu-l înțelegeam. După părerea mea, n-avea nici un motiv să mă ia de leneș sau nepriceput. Ei bine, anume nepriceput mă socotea. Dar nu în meserie, ci în afaceri: reparând prea conștiincios o mașină sau o motocicletă, înseamnă să n-o mai vezi în atelier! Iar lucrul acesta... N-am făcut ce mă îndemna inima să fac: să-l pocnesc în numele tatălui. Era prea greu să găsești undeva de lucru. Și aveam o fată, eram logodiți. Și tata stătea tot mai rău...

Peste un timp aflu că mă jefuiește bine și la plată. În alte ateliere mecanicii primeau aproape dublu! M-am dus frumos să-i cer socoteală. M-a rugat să-i arăt contractul prin care și-ar fi luat angajamentul în general să-mi plătească. N-aveam ce să-i răspund... Eram într-o situație fără ieșire.

Atunci am început să mă gândesc și eu altfel la lucrurile astea. Dar, din păcate singur... Politica era, vorba tatei, pentru șmecheri și hoți. În atelier lucrau de toți vreo douăzeci de oameni și prea mare prietenie cu mine nu făceau. Mă socoteau omul patronului: mă primise la lucru când erau pline drumurile de șomeri! Unul singur, lăcătușul Vasile Oprea, încerca să lege vorbă cu mine, dar prea mi se păreau suspecte aluziile lui și, în general, nu-l puteam înțelege ce vroia. Singura mea alinare erau luptele, acolo-mi turnam tot focul și satisfacția victoriilor făcea pentru moment să treacă pe planul doi toate necazurile. Natural, și banchetele care urmau...

Și uite-așa, până în treizeci și trei, când a venit neamțul cela.

Atunci l-am înțeles eu pe Oprea că-mi vroia omul binele. Dintr-o vorbă din alta — că ne întâlneam tot mai des, nu numai la

atelier, chiar și la câte un păhărel — aflu eu că, vorbind despre patron așa cum vorbeam, nu făceam altceva decât politică!

Mai pe scurt, în anul treizeci și șase îndeplineam tot felul de misiuni ale organizației noastre ilegale și mă pregăteam să fiu primit în rândurile partidului comunist. Nu mai eram tinerel.

Eram logodit cu o fată minunată. Maria... Lucra la fabrica de tutun. Ne iubeam, dar amânam mereu căsătoria: nu bănuia nimic și nu știam, dacă am dreptul să-i propun și ei o viață — sunt sigur că ar fi acceptat-o, era o ființă minunată! — o viață legată de risc zilnic, de lipsuri, de arestări și închisori, pentru că asta însemna ilegalitatea...

Cu Vasile Oprea ne lega o prietenie strânsă și sinceră, aș putea spune că era de fapt primul și singurul meu prieten. Mai cunoșteam abia vreo doi oameni din organizație, legile conspirației erau aspre, dar știam că în munca ilegală nu e nimic mai important decât să știi că ai tovarăși, că în caz de nevoie vei fi ajutat și apărut, că tovarășii veghează.

Îmi cunoșteam acuma și dușmanii: le simțeam apucăturile, acum le știam și mutra. Erau mulți. Foarte mulți.

Și când a început Revoluția Spaniolă...

Ei bine, știam că locul meu e acolo! În prima linie. Să-mi apăr, să-mi ajut tovarășii de clasă! Și să plătesc cu vârf și îndesat toate polițele neachitate...

Vasile era și el de aceeași părere. Peste câteva zile avea să-mi comunice că tovarășii de la conducerea organizației n-au nimic împotriva, că pot întreprinde toate demersurile pentru a căpăta pașaportul spre Franța — una din puținele căi pe care se putea ajunge în Spania —, dar că, între timp, trebuie să mă pregătesc de intrarea în partid.

Manifestele lansate cu ocazia războiului civil din Spania umpluseră orașul. În împrejurimile casei, unde era instalată tipografia portativă, fuseseră văzuți de câteva ori agenți ai siguranței. Trebuia

găsit un alt loc, mai sigur, ori cel puțin o ascunzătoare vremelnică. Era misiunea mea. Sarcină de partid.

În octombrie nouă sute treizeci și șase trebuia să devin membru al partidului comunist!

Numai că în septembrie avea să se hotărască soarta mea pentru aproape patruzeci de ani înainte...

Sora Alexandrina terminase școala și era învățătoare într-un sat de pe malul Nistrului. Aș fi putut să mă bizui pe ea, dar drumul era cam departe, mijloacele de transport — întâmplătoare, așa că varianta asta cădea.

Acasă la noi — s-ar fi putut, dar tata îmbătrânise tare, devenise foarte capricios și nu-i puteai ghici niciodată gândurile.

Locuia pe vremea aceea chiar în centrul orașului o rudă depărtată, un fel de mătușă mult mai tânără ca mine, fiica unor proprietari de pământ foarte înstăriți. N-am s-o numesc. Au trecut mulți ani...

Studia franceza la Iași, era o fată cam zăpăcită, dar una la părinți, i se satisfăceau toate capriciile, și unul din capriciile acestea era garsoniera, pe care o ocupa singură în centru. Venea deseori pe la noi, mai ales când era Alexandrina acasă, dar continua să ne viziteze și mai târziu. În orice caz, ori de câte ori pleca la studii, îmi încredința mie cheia și nu logodnicului ei, un mare amator de petreceri fundamentale...

Ce-i drept, de data asta, înainte de plecare, avusese loc un mic incident, căruia nu-i dădusem, din nefericire, prea mare importanță, adică, mai precis, nu-i dădusem nici una: la gară, unde-o condusesem, înainte de a-mi înmâna cheia, se repezise la mine ca să mă acuze de complicitate cu netrebnicul ei logodnic, ocupat în acea clipă cu bagajele. Vărsase un pahar de lacrimi amare, ca imediat să moară de râs, dar, cum o știam prea bine, am întors chestiunea în glumă, o și consideram glumă, de altfel! Am fluturat multă vreme batista în urma trenului care-o ducea, și foarte curând aveam să-mi dau seama, că în munca de ilegalist nu există fleacuri...

Tovarășii, cărora, se înțelege, nici nu le pomenisem de mărunțul incident, erau de aceeași părere, că o ascunzătoare mai bună nu se poate găsi: în centrul orașului, acolo unde comuniștii nu prea sunt căutați, casă izolată, stăpâna avea să lipsească cel puțin trei luni...

În aceeași noapte am transportat geamantanele. Peste trei zile aveam să plec și eu: promisem viza. Îmi amintesc și azi totul: orașelul Perpignan, strada Independenței, la domnul Gaston Cuin, deși nu aveam să cunosc nici orașelul, nici pe îndrăznețul tovarăș Cuin, care organizase atâtea treceri ilegale peste Pirinei.

În ajunul plecării, când mă întorceam din oraș, mă acostează un cetățean, îmi cere un foc, mă roagă să nu fac gălăgie și să-l urmez. Cred că ar fi fost imposibil să nu recunoști de la o sută de pași un agent al siguranței... În apropiere ne aștepta o mașină cu al doilea agent. Nu-mi prea făceam griji: la urma urmei, n-ar fi putut dovedi nimeni că destinația mea e Spania și nu Franța; și mai puține motive să mă neliniștesc: cazier nu aveam, nu observasem vreodată să fiu urmărit, mă îngrijeam și eu și tovarășii de lucrul acesta.

Și iată, mă trezesc cu mașina oprită în fața garsonierei... Îmi înghețase sângele în vine: eram pierdut!

„Nu știi nimic“.

Acest lucru era singurul pe care puteam să li-l spun. Și singurul pe care trebuie să li-l spun. Bineînțeles, amprente digitale vor demasca afirmațiile mele, dar ce altceva aș fi putut inventa? Principalul era să aflu cum au descoperit ascunzătoarea? Era vorba de o trădare, sau?... Răspunsul la întrebarea asta însemna foarte mult.

Un agent rămase în antreu, celălalt mă invită în cameră:

— Poți să ne spui ce e cu geamantanele acestea?

Erau închise.

De pe divan, unde stătea alături cu un sergent sări... ruda mea:

— Alecule, dacă aș fi știut... Erau atât de grele, credeam...

— Domnișoară, interveni agentul, vă rog să nu scoateți nici o vorbă până nu vă dau eu voie!

- Bine, dar credeam că e cadavrul lui...
- Dudaie, închide gura! urlă agentul. Înțelegi tot: era vorba de o întâmplare idioată, stupidă, dar nu de o trădare sau un denunț. Adică nu mai era nimeni amestecat. Eu aveam să rezist cumva...
- Te-am întrebat ce e în geamantanele astea! Sunt ale tale? Trebuia să mai câștig timp.
- De când suntem la „tu“?
- Vrei poate să-ți spun „Excelență“?
- Domnule inspector, uite ce vreau să te rog: până nu ți-am răspuns la întrebare, până nu știi ce e în geamantane și până nu-mi poți dovedi într-un mod absolut legal că le-aș fi furat sau am împachetat în ele cadavrul unui bogătaş, află că sunt un cetățean tot atât de nevinovat ca și dumneata. Ca să fim înțeleși. De unde știi că nu aparțin prefectului?
- Bine, o lăasă mai moale, spune-mi atunci dumneata ce e cu aceste geamantane? Ale cui sunt și ce ai în ele? Ni s-a plâns proprietarul apartamentului, a apelat la noi!
- Ba nu, am chemat un serg... începu ruda.
- Taci! Dudaie, încă o vorbă și...
- Adică știau ce conțin valizele...
- Dumneata nu vrei să vorbești, domnul... domnul?..
- N-ați știut pe cine arestați? eram profund mirat.
- Te-am reținut, nu te-am arestat încă. Poftim!
- S-o fac pe nîznaiul, ar fi însemnat o arestare imediată și, cine știe, poate mai rău.
- Valizele acestea aparțin unui cunoscut al meu, m-a rugat să i le păstrez câteva zile. Bănuiesc că sunt pline cu...
- Ei, ei?..
- Vedeți, care-i chestia... Cunoscutul meu e antrenor la haltere. Presupun că are și în valize fierărie pentru sportul ăsta de salahori.
- Serios? Presupui?..
- Trebuia s-o fac și pe supăratul.

— La urma urmei, ce vreți de la mine? Mă acuzați de furt?

— Noi nu te acuzăm de nimic. Întrebăm. Și dumneata fii drăguț și răspunde. Numele cunoscutului.

— Îmi scapă... E din București. A plecat la Cernăuți și peste câteva zile revine.

— Aha... Un necunoscut îți lasă o valiză cu un om tăiat...

— Ce om tăiat! Parcă... începu să strige ruda mea.

— Duduie! agentul turba. Sergent, scoate-o în antreu!

Sergentul o luă de mână și-i făcu vânt pe ușă...

— Îl știu de domnul Ștefan... Numele de familie l-am uitat. Aș putea să mi-l amintesc.

— Poftim. Nu sunt grăbit.

Trebuia să fac ceva. Să inventez ceva, și cât mai plauzibil. Puteam să-l răstorn dintr-o lovitură. Dar al doilea, cel din antreu? Și sergentul? Nu, trebuia să-i scot cumva de aici! Neapărat! Afară înserase.

Imitam o gândire înfrigurată: numele, numele!

— Ascultă, domnule inspector! În definitiv, ce vreți de la mine? Să desfacem valizele și să controlăm conținutul. Vă declar limpede, nu știu ce e într-însele! Și să așteptăm proprietarul. Sau să-l căutăm, o să-mi amintesc eu numele ista blestemat! Și, la urma urmei, nu lasă omul așa, de pomană calicilor, patru valize de piele! Numai pielea cât face!..

— Patru valize? — mușca momeala. — Care patru?

Nu puteam juca decât „va banque“.

— Păi n-aveam să umplu garsoniera cu geamantane! Două mai ușurele le-am dus acasă la mine.

Se ridică de pe scaun, se plimbă prin cameră. Se opri în dreptul valizelor. Deschise una:

— Poftim, privește.

Privii detaliile multiplicatorului cu vădit interes. De altfel, îl vedeam pentru prima oară.

— Ce-i asta?

— O facem pe niznaiul?

Piesele erau pline de tuș.

— Ceva pentru tipărit?

— Exact.

— Și interzice legea așa ceva?

— Ale cui sunt geamantanele?

— Ți-am spus, domnule! Uf, slavă Domnului, intrasem și eu la idee că e poate un cadavru... Și în celălalt?

Mă cercetă atent: o fac pe nebunul sau...

— Te-ai liniștit cam devreme... Bine. Ești gata să ne conduci și la celelalte două valize?

Înghițea cârligul!

— Bineînțeles! Dar spune-mi, te rog, și mie, e ceva grav la mijloc?

Mă cercetă atent, nu-mi răspunse. Scoase o pereche de cătușe, le învârti cu clinchet, le puse înapoi în buzunar...

— Să mergem.

În coridor făcu semn celuiilalt. Acela ieși.

— Sergent, ne aștepți aici. Nimeni nu s-atinge de nimic! Duduia nu iese nicăieri! Înțeles?

— Țeles, don-subcomisar!

— Bine, dar..., o mai auzii pe ruda mea sucită, care mă băga în cea mai neașteptată încurcătură din viață. Și dacă m-ar fi încurcat numai pe mine...

Aveam casa în fundul unei curți nu prea mari, apoi urma grădina și mai departe lanurile de porumb și floarea-soarelui. Vecini puțini, nu prea curioși, oameni săraci și necăjiți, obișnuiți să se culce odată cu găinile și să se scoale odată cu ele. Singurul lucru care mă punea pe gânduri era mașina: apariția unei mașini în cartierul ăsta era un eveniment, deși uneori, făcând proba vreunui automobil, mă rătăceam cu el și pe acasă... Din fericire, vecinii dormeau de mult...

Mă lăsă să intru primul în curte. Spuse celuiilalt să rămână la porțiță. Trecui pe lângă pridvor, aveam în spatele casei un fel de hambar cu tot felul de vechituri și unelte.

— Încotro? mă întrebă bănuitor.

— Am aici un hambar..

— Acolo păstrezi dumneata lucrurile prietenilor?

— Dacă aş avea un palat...

— Stai. Se opri să mediteze. Păun, vino-ncoa!

Veni și celălalt. Tremuram — îmi ghiciseră planul...

— Păun, băiatul ăsta vrea, probabil, să ne ducă de nas. Mergi în urma noastră și fii atent!

— Nici o grijă!

Încercai s-o fac pe revoltatul:

— Domnule inspector, mă jignești la tot pasul...

— Hai, hai, arată-mi unde-s!

Deschisei ușa hambarului — scârțâia al dracului. Tata avea somnul greu, nu-mi făceam griji cu el. Principalul — să nu se intereseze vecinii...

— N-aveți un chibrit sau o lanternă?

— Păun, ia freacă un chibrit!

N-aș fi în stare să povestesc măcar aproximativ cum s-au petrecut lucrurile. Cred că a fost lupta cea mai scurtă și cea mai grozavă din viața mea. De fapt, nici n-aș putea-o numi luptă — mai degrabă... Habar n-am cum să-i zic... Atunci când a scăpărat chibritul, l-am și lovit pe subcomisar — era alături, avea mâinile libere și, probabil, am făcut lucrul acesta instinctiv. Mai cădea încă în timp ce-l pocneam și pe al doilea. Eram voinic și eram de o sută de ori mai tare ca dâșii: eu aveam Spania! Ei...

I-am legat cu propriile lor centuri, iar din cămăși le-am făcut niște cătușe de toată frumusețea. Nu-și reveniseră, îi miruisem bine.

„Să fug în câmp, prin grădini, prin lanuri“, — acesta a fost primul meu gând.

Și să fiu prins în cel mult o zi, două... Nu, mai puteam judeca și înțelegeam că o judecată la rece, nepripiată e unica mea șansă.

Mai era șoferul: peste o oră cel mult dă alarma. Luai unul din

revolverele pe care le găsisem în buzunarele sticleților și pe care le aruncasem într-un colț al hambarului, deși mă simțisem tentat să le pun în propriul buzunar, și mă dusei la portiță: șoferul moțăia cu capul rezemat la volan.

În câteva minute stătea și el alături de stăpânii săi, care nu prea dădeau semne de viață.

Abia în clipa asta simții că mă ia cu rece: dacă i-am ucis?

Respirau...

Să-i încarc în mașină și să-i duc undeva în câmp — n-avea nici un rost: oricum, autorul atacului era cunoscut — sergentul mă văzuse și mă știa... Le controlai legăturile și călușele și mă îndreptai spre casă. Tata dormea. Luai geamantanul pregătit din timp, mă aplecai să-mi sărut bătrânul pe frunte — cine știe, dacă aveam să-l mai văd! Și pe aici mi-a fost drumul...

Încotro? Urcai în mașină: era un „Opel“ aproape nou, mașină bună pentru vremurile acelea. Bacul — aproape plin. Dimineața aveam să fiu la București, la acceleratul de Paris...

Dar tovarășii?

Îmi dădeam treptat, treptat seama de toată grozăvia celor petrecute: organizația pierduse din cauza mea una din cele mai trebuincioase și temute arme...

Lăsați mașina într-o stradă lăturalnică, neluminată și mă dusei pe jos până la casa lui Vasile. Pe ulițe — nici țipenie. Bătui la geamul lui; îmi răspunse imediat, nu dormea.

— Ești un mare conspirator, Alexandre. Era furios.

Îi povestii totul de-a fir-a-păr.

— Da... Nu-i o istorie prea veselă. Tipografia pierdută, tu ieși din joc, oricum, în câteva zile vei fi arestat...

— Ba nu (eram plin de idei), tipografia o aduc în zece minute.

— Cum? Iar bătaie și iar acte de eroism? Nu, băiatule! Tu trebuie să dispari. Să sperăm că ai câteva ceasuri. Tipografia las-o pe seama noastră... Tu...

A fost ultima oară când l-am mai văzut pe Vasile.

Peste câteva ore de goană nebună eram în apropierea Galaților, lângă lacul Brateș. Vreo două sute de metri am împins mașina cu mâinile, benzina se terminase. Când am văzut-o dispărând în apă, m-am simțit salvat.

A treia zi, noaptea, după un drum făcut, mai ales prin mărfare și pe jos, băteam la geamul unui tovarăș din Constanța — aveam adresa lui și un bilețel de la Vasile.

Mai pe scurt, după vreo două luni de întemnițare voluntară în casa prietenului de la Constanța, după o așteptare care-mi părea fără sfârșit, după o adevărată odisee trăită în docurile portului, iată-mă îmbarcat, mai bine zis, ascuns în cala unui cargou grecesc cu destinația Tanger, dar — spre marele meu noroc — cu o escală la Cartahena, port al Spaniei revoluționare... Două săptămâni încheiate am blestemat toate mările lumii, inclusiv înșorita Mediterană — era perioada furtunilor; două săptămâni am mâncat zilnic numai atâta, cât poate mânca un om normal la o cină, dar când în dimineața zilei de douăzeci și cinci decembrie, prima zi de Crăciun, nașterea lui Mesia, a venit la mine matrozul acela negru ca fundul ceaunului, omul acela de suflet, care mă ascunsese în cală, ca să-mi spună că ne aflăm în rada portului Cartahena și că pe turnul Casei portuare fâlfâie drapelul roșu al Revoluției Spaniole, ei bine, în dimineața aceea se năștea nu Mesia, mă nășteam eu...

3

Oprisem mașina la marginea satului. Se înserase de-a binelea, prin curți ardeau focuri vesele la cotloane, mirosea a lapte proaspăt și a fum, câțiva puștani lăsaseră în plata Domnului găștele după care fuseseră trimiși și desenau tot felul de semne pe caroseria prăfuită a mașinii noastre. Ar fi trebuit să cobor, să dau cu ceva vorbe-n ei, dar nu coboram; unchiul tăcea concentrat,

își amintea, probabil, imaginea unui oraș alb, scăldat în apele de lumină ale dimineții, și albastrul unei mări calde și în decembrie. Și, bineînțeles, steagul roșu fâlfâind pe turnul unui port cu aspect de ilustrată, kilometrul acela de valuri mărunte, mai puțin albastre în apropiere, mirosind a petrol și ulei, kilometru pe care îl străbate înot un tânăr basarabean, venit aici să lupte și să-și dea viața pentru victoria unei cauze care-i aparține și lui...

Foarte curios, dar devin și eu sentimental: l-am ascultat fără să casc, cu toate că nu e un povestitor grozav; se vede că e o chestie de ereditate.

Dar, la ora actuală, mă interesează foarte serios ce are de gând acum: stăm în mijlocul drumului și nu-l prea văd preocupat nici de adăpost și nici de stomac: eu sunt, totuși, mult mai realist.

— Nene Alecule, sparg eu tăcerea, nu de alta, dar poate să rămână întregă prea multă vreme. Satul ăsta, după câte înțeleg eu...

— Ești prima oară aici?

— Prima...

— M-da... Înțelegi bine. ăsta-i.

Iată, așadar, de unde vin și eu pe jumătate! Tata e din nord.

Nu simt deloc să mi se fi accelerat bătăile inimii. Și nici — „un val de căldură îl izbi în piept“. Un sat ca mai toate: case, găște, găini, asfalt, praf... Același magazin în centru, aceeași Casă de cultură alături, lume multă — e seară și se vede treaba că e și zi cu cinema.

— Unde tragem? — merg cu un kilometru pe oră; fiecare muncitor de pe lanuri și din livezi găsește de datoria lui să se dea la o parte din calea mașinii abia după ce simte că nu mai are încotro.

— Oprește și tu undeva.

Opresc.

Coborâm.

Nici un fel de urale, nici un miting. Lumea își vede de treabă fără să se sinchisească de marea cinste ce i se face.

În fața Casei de cultură stau grupuri-grupuri băieți și fete. Nu par să ne ia în seamă. Unchiul se oprește lângă o grămadă de flăcăi care discută ceva foarte aprins.

— Stanca? Încearcă unul să-și amintească. Noo... N-avem așa famelie în sat.

— Da pe doctor, măi, o întinde leneș altul. Pe doctor cum îl cheamă?

— Timofeev!

— Aha! Da, e pe-aproape...

Spiritual!

Trece un bărbat voinic, cu un sac bine încărcat și în urma lui, la cei trei pași care înseamnă respectul și dragostea față de soț (așa bănuiesc eu, cel puțin!), o femeie cu două sape învelite într-o basma.

— Stanca? se miră bărbatul și pune sacul jos, rezemat de mașină. Femeia continuă să păstreze distanța. Stanca, vasăzică... Aprinde o țigară, trage din ea cu nesaț. Da dumneavoastră cine sunteți?

Nu e prima oară când observ acest lucru: țăranii noștri sunt extraordinar de vigilenți.

— A, călători, se-nvoiește gospodarul. Călătoriți, cum se spune... Stanca... Este unul Stanca. Secretar la comsomol. Numai că nu-i acasă. La niște cursuri, de v'o lună... Alt Stanca? Nu, alt Stanca nu mai este... Au fost ei, dar nu mai sunt... Tatăl aistuia a mai fost, dar s-a răsturnat anțăț cu tractorul.

— Timofte Stanca, săracul, Dumnezeu să-l ierte! femeia nu pare chiar atât de sfioasă. Bun om mai era... Bărbatul își cercează o vreme soția, apoi se declară de acord:

— Bun... Trage apăsat din țigară, o măsoară din ochi cam cât o mai fi rămas, mai trage o dată, o aruncă pe șosea și o calcă lung cu talpa. Sunteți de la comsomol?

— Păi nu se vede? unchiul ia un aer brav și râde. Suntem tineri!

— Control, adică. Gospodarul știe totul, pune întrebările numai de formă. Ce-ați spus? Ciutac? Ciutac... Este așa familie Ciutac... Dacă-s bătrâni.

— Care-s Ciutac, măi? femeia nu pierde un cuvânt din discuție.

— A lui Coștireață, care!

— Ciutac le zice?!

N-o învrednicește c-un răspuns.

— Nu, nu prea departe, și noi tot într-acolo mergem!

Femeia, sacul și unchiul iau loc în spate, gospodarul se așază lângă mine. După vreo sută de metri de șosea o luăm la deal pe niște hudițe încurcate și întortocheate de mai mare dragul. Mașina trebuie să arate din afară ca o barcă pe timp supărat.

— Oprește! comandă gospodarul.

— Aici stă?

— Nu. Aici stau eu.

Descărcăm sacul și femeia. Gospodarul urcă la loc, lângă mine.

— Întoarce.

Abia pot manevra, drumul e foarte îngust. Coborâm pe propriile urme. La vreo câțiva metri de șosea mi se ordonă iar să opresc.

— Moșule, îndrăznesc eu. Ești șmecher!

— Da ce, m-ai dus în spate?

Râde.

— Vrasăzică vă trebuie Ciutac. Da de ce vă trebuie?

— E un coleg de-al meu. Am făcut amândoi școala încă înainte de primul război.

Simt nostalgie în glasul unchiului.

— Aha, hotărăște gospodarul. Control adică.

Bate la portiță cu inelul de fier al clempei. Începe să latre la nemurire un dulău.

— Are-un câine!... Doamne ferește de-așa boală!...

Întuneric la ferești. Brusc, în spatele casei se așterne o fâșie de lumină și se arată o umbră.

— Care-i acolo?

— Eu! Răspunsul gospodarului nostru pare a fi satisfăcător, pentru că umbra se îndreaptă spre portiță.

— Ce vrei?

— Păi ți-am adus oaspeți, primește-i!

— Oaspeți, zici? trage zăvorul de la portiță, mai dă ceva la o parte, probabil vreun druc, și iese în uliță. E un bătrân foarte înalt. Ne măsoară din cap până-n picioare, un felinar de pe șosea își aruncă lumina puțină până aici. Nu vă cunosc.

— Nici nu aveai de unde... îmi vine nu știu de ce să adaug: „din fericire“, dar mă abțin. Are ceva neprietenos în voce.

— Ești Ciutac B. Teodor, nu? unchiul continuă să fie liric.

— De unde sunteți? lunganul pare speriat.

— Adică Fedea Ciutac, nu?

— Nu-mi spune nimeni așa.

— Dar îți spunea cineva?

— Ce dorință aveți de la mine?

— Măi Fedea, unchiul își alege un loc mai luminat. Ia uită-te mai bineșor la mine!

— M-am uitat. Ei?

— Nu mă recunoști... Se vede că m-am schimbat. Eu te-am recunoscut îndată. Adă-ți aminte...

— Ia lăsați joaca! Cine sunteți?

— Măi Fedea, școala, școala normală... A trecut cam mult, dar...

— A, normala... Da, a trecut cam mult. Și cine ești?

— Și nu numai școala. Am fost și vecini parcă... Când locuiți în deal...

— Al lui Stanca? Alexandru, nu?...

— El, Fedea!

— A...

Bătrânul Ciutac V. Teodor nu pare deloc emoționat de această neprevăzută întâlnire cu depărtata lui tinerețe. Unchiul continuă să zâmbească, deși mai mult ghicesc lucrul ăsta decât îl văd.

Ghidul încearcă să descarce atmosfera.

— Păi ce stăm aici în drum?

Bătrânul Ciutac își șterge mâinile de pantaloni:

— Iaca, lipeam cu baba un sarai. Plecați?

Mă uit la unchiul: cred că a schimbat câte ceva din culoarea feței. Nu răspunde îndată.

— Plecăm, Fedea. Suntem foarte grăbiți. Îmi pare bine că te-am văzut sănătos...

— Sănătos? tușește. Hm!... Poate vreți să intrați... numai că...

— Nu, Fedea, rămâi cu bine.

Nu-i dă mâna. Urcă în mașină.

Lunganul a și intrat în curte. Gospodarul nostru suie și el:

— Să mă repeziți până acasă!

Cu mare plăcere! Anume la asta mă și gândeam! Trebuia să-l luăm cu noi și pe babalâcul, cel puțin să-l pun sub un felinar, să-i văd mai bine mutra!

Întorc mașina și o iau la deal.

— Ce face, e pensionar? Unchiul aruncă întrebarea fără adresă.

— Da cine să-i dea pensie? Omuleanul pare sincer mirat.

Pentru ce?

— A fost învățător, nu?

— El? Poate... Adică până la război, nu știu... Da de după război încoace face negustorie cu porci... Ca și tat-su. Pe ascuns.

Acum înțeleg de unde putoarea ce venea din curte.

— He-he, și pe la dubă și-a făcut stagiul... Cred c-a umplut toți pantalonii când v-a văzut...

Unchiul s-a adâncit într-o tăcere pe care i-o respect!

— Și cine v-a rugat să vă duceți pe la dânsul? Așa oameni! Și încă ați mai învățat amândoi... Aista te lasă să mori de foame sub gard!

Opresc în fața porții. Gospodarul nu se grăbește cu coborâtul. Simte de datoria lui să mai constate:

— Căcănar, ce vreți!

Deschide portiera, pune un picior pe pământ:

— Mata, cel mai bătrân, ia să te dai jos.

Unchiul nu înțelege:

— Eu?

— Mata. Adică badea Alexandru, cum s-ar zice. Iar mata, aist mai tinerel, cum iai seama că deschid poarta — hop în ogradă! Să vedeți cum se face o măliguță și cât îi de acru vinul pe la noi! Hai!

Unchiul coboară.

N-am încotro, mă execut și eu.

Las mașina în mijlocul curții.

— Mie-mi zice Gheorghe. Văluță Gheorghe. Al lui Vasile Văluță, poate l-ați știut. Mort pe front. Da flăcăului cum îi zice?

Riki îi zice flăcăului, omule. Dacă ai ști ce dor mi-i de-o mămăligă!

În prag stau aliniați ca la un careu patru puradei cu ochi somnoroși, dar plini de enormă curiozitate.

Încep să devin sentimental...

4

Curios lucru și viața asta!

Habar n-ai niciodată ce te așteaptă peste o oră, peste o zi.

Ei, cum ar fi trecut vara asta pentru mine, dacă, să zicem, n-ar fi apărut pe orizontul senin al existenței mele acest bătrân — unchiul — care, în fond, ar fi putut nici să nu fie?

Două săptămâni în autobuzul teatrului. Una. O săptămână la mare. Două. Două săptămâni de antrenament. Trei. Două de competiții. Patru. Și șaiszeci de seri în compania Aurei, fără să

știu niciodată care e următorul compozitor genial în stare să-mi călească nervii și să-mi verifice sângele rece...

Și când colo, poftim, singur, la volanul celei mai grozave mașini din curtea noastră, stăpân pe drumuri și capetele tuturor găinilor, ce-mi taie calea (să nu mă rețin în satul ăsta la întoarcere: dacă mi-a observat cineva numărul, pot fi pus s-o mănânc cu tot cu pene!), gata, ca acum, de cele mai nobile gesturi.

O sută de kilometri în urmă, în față mi-au mai rămas doi-sprezece. Am calculat perfect. Și nu mă simt obosit deloc.

Așa, cușca de sticlă a inspectorului, o lăsăm mai moale; inspectorul doarme cu capul pe telefon (odihnă plăcută, așa să mi te văd totdeauna!), virăm la dreapta, oprim la pompa de benzină, facem plinul, plătim...

Nici n-o să mă credeți dacă vă spun: Tigrlul mi-a strecurat în buzunar cincizeci de ruble și nici o copeică mai puțin! Să-nnebunești! Tata a devenit mână spartă! Dacă ar fi să adun la un loc toți bănuții cu bortă câți mi i-a dat de la începutul institutului — „bani de buzunar“, cum îi place lui să exagereze, — nu cred că aş aduna mai mult de cincă înghetate ieftine. Și acum — na: cincizeci de ruble! Moșul nu m-a lăsat să plătesc la restaurant, a scos un șumuiag de hârtii, dacă mai continuă așa, la finele călătoriei dau un cocktail pentru zece persoane!

Am dormit în casa cea mare și mă cam doare ceafa: mi-a pus un braț de perne sub cap. Adică ce zic și eu — dormit! Așa, un pic de piroteală! Mămăliga n-a fost decât un pretext. Și în general, cred că pot rămâne cu o imagine falsă despre viața la țară: am stat la o masă împăratească, iar paharul cela de vin pe care l-am băut mi s-a părut fantastic. Dacă n-ar fi fost văicărelile și sughițurile sentimentale ale lui unchiu-meu („Cum, alde Mohoreanu mai trăiesc? Și zici că moș Ignat Popa a murit de tifos? Săracul, n-a avut noroc în viața lui... Și Marusea lui Untilă a fost măritată cu strâmbul cela?...“), cred că aş fi petrecut minunat.

În zori, când m-a trezit nana Vera, mai stăteau încă de vorbă amândoi cu urciorul pierdut într-o întregă armată de farfurii și farfurioare...

Intru în oraș.

Dacă mă vede Tigrul, sunt pierdut. În fond, n-are ce căuta în cartierul ăsta la ora asta, dar mai știi?

Sun.

E șapte fix.

O să fie o mamă de bucurie cu ochi lipiți de somn!

Deschide și rămâne zâmbitoare în prag.

Ușa de la camera ei e dată de perete, soarele bate drept în coridor, și cămașa de noapte nu-i decât un mic fundal: silueta ei pare trasă cu cărbunele.

Simt că mi se usucă gura.

Și mai simt că am o mutră de idiot.

— De ce așa de târziu, Riki? N-o să ne fie prea cald în drum? Intra, eu sunt gata într-un minut.

Închid ușa și vedeniile dispar.

— Bună dimineața, maimuțoiule! Se zice, adică am citit undeva, probabil într-un calendar de perete, sunt lucrările cele mai înțelepte, că asemenea adresări tratează omul cu preocupări mărunte, mic-burgheze. Maimuțica mea!...

Îmi lunecă din brațe înainte de a o putea cuprinde, îmi arată limba și se strecoară în baie.

Rămân în mijlocul coridorului ca un oaspe scump.

Seniora Capuletti apare din bucătărie în mare galop și cascadează ochi mari:

— Andrei, tu? Unde-i Aura? Vai ce obraznică e! Treci, te rog, în salon... De ce așa de târziu? De ce n-ai telefonat aseară să ne previi? Unde-o să vă opriți? Unchiul e în mașină?

Și așa mai departe. Azi e încărcată numai cu întrebări.

Inutil s-o întrerup sau să-i răspund: comoara ei călătorește

pentru întâia oară singură, fără mămica, și evenimentul ăsta a schimbat mersul lumii.

În salon, pe podele, un geamantan cât jumătate de camion, iar deasupra lui, încercând cumva să-l apese cu burta — avocatul.

— Andrei, o mână de ajutor, te rog!

— Plecați undeva? mi se pare că înțeleg...

Zâmbește sarcastic:

— E pentru Aura.

O să leg dulapul acesta în urma mașinii. Îmi închipui ce conține: un ciorap fără pereche, pijamaua lui taică-său și jumătate din bibliografia Pergolezi, de parcă prima escală o facem într-o sală de lectură...

— N-ai nici o grijă, e cu mâncare!

Cu atât mai bine: mor după un Stravinski în magiun de prune!

Aura revine neașteptat de repede. E într-un superb costumăș de nu știi ce, probabil, lână, în orice caz, are suficiente găuri ca să adune câteva kilograme din praful ce ne așteaptă cu nerăbdare. Valiza are greutatea unui motor diesel mijlociu, simt scârțaituri suspecte în coloana vertebrală.

Mașina se face mai scundă cu o bună jumătate de metru, când îi încredințez bagajul: slavă Domnului, că nu mi-a dăruit unchiul o rablă străină, un mercedes, de exemplu, asta rezistă!

— Andrei, unchiul unde e? aud note de alarmă în glasul îndureratei mame.

— Acasă, ne așteaptă. Nu roșesc. La urma urmelor, ne așteaptă unde ne-o fi așteptând.

— Andrei dragă, te știi băiat așezat și cuminte, am toată nădejdea în tine! Aurico, puiule, hai să te sărute mama...

Nu există om în orașul ăsta care să n-aibă toată nădejdea în mine. Mai ușurel, cetățeni, să nu-mi iau nasul la purtare.

Asfaltul scaldat de lacrimi rămâne în urmă.

Aura tace.

Cușca de sticlă a inspectorului auto imită perfect decorul din așun: un agent de circulație, o tânără călătoare (altfel ce-ar căuta aici?). Istoria se repetă, dar pe un plan superior: călătoria pare ceva mai spălățică...

— Riki, dar unchiul? Nu l-am luat pe unchiul?

Are un spirit de observație colosal. Îi explic situația.

— Bine, dar de ce n-ai spus lucrul ăsta și mamei? O să facă nervi!

E în stare să sară din mers. Las lucrurile să decurgă de la sine. E mai sănătos așa!

— Ce natură minunată! Îmi pare așa de bine că suntem împreună! Nici nu-ți închipui!

Aura! Aura, ca să vezi și tu ce om ești: îți bați joc de mine trei zile încheiate, tu știi că așa fi fost în stare de orice, de exemplu, s-o rup cu tine pentru totdeauna? Habar n-ai! Și eu sunt foarte încăpățânat, dacă e cazul!

Ar fi trebuit, desigur, să dau un telefon acasă. Dintr-un automat. Sigur că ar fi ridicat receptorul mama, i-aș fi zis că vorbesc din raion... Poate așa fi încercat să aflu și numele rudei, care i-a făcut bucata unchiului. Nu știi de ce, dar mă urmărește un gând rău, o bănuială și așa vrea s-o verific. Adică nu, nu e o discuție de telefon... Când ia receptorul în mână, mama e atât de oficială și caraghioasă! Se vede că în tinerețele ei a răspuns la multe apeluri care nu-i erau adresate...

— De ce nu spui nimic, ființă ingrată?

Tresare. Aș da mult să știi la ce se gândea.

— Ești așa de nostim la volanul ăsta, așa de serios!

S-o spui lui mut, maimuțo! Nici măcar cu coada ochiului n-ai tras spre mine.

— Vreau să-ți spun ceva, Riki, dar tu să nu-mi răspunzi nimic. Bine?

Angel radios! Dacă mă rogi tu!

— M-aș teme să fiu soția ta... Cred că n-o să mă mărit nici odată cu tine. Când te scoate cineva din sărite, ești atât de brutal!

Cum ai putut să-l lovești așa pe băiatul ăla? Habar n-ai ce s-a strâmbat de durere! Și într-o căsnicie poți fi scos din sărite atât de ușor...

Nici nu mă îndoiesc, iubito!

— Bine, dar...

— Mi-ai promis să nu zici nimic. Gata. Și în general, m-am supărat pe tine pentru că eram așa de pregătită să vin la voi... Tu știi că taică-tău e un regizor genial?...

Asta-i bună!...

Dau drumul aparatului de radio. E o greșeală ireparabilă: muzică simfonică... Concert de dimineață. Dacă-ș putea zbura cu ceva mai mult de viteza sunetului, să las miorlăiturile astea în urmă. O fi murit cineva, persoană importantă — altfel, ce le-ar fi venit ălora să scoată asemenea scâncete la ora asta!

— Berlioz! Hector Berlioz! Riki, ești un băiat minunat!

Mulțumesc!

Un agent de circulație ar fi rămas încântat: să te sărute cineva la volan e o încălcare foarte serioasă, mai ales în momentul când depășești un alt vehicul... Cât de schimbătoare sunt femeile, Doamne!

Nana Vera spală vasele. E înaltă și iute, n-ai spune niciodată că are peste treizeci și încă patru copii pe deasupra.

— D-apoi cum, au plecat încă de cu noapte, de când te-ai dus și singur! Dumnealor au vrut să-și vadă unde au avut casa și pe urmă să se ducă la nanul Filimon, că sunt, chipurile, oleacă de neamuri. Nu știi unde stă nanul Filimon? Dar de unde să știi? Îl ia de-o aripă pe cel mai răsărit, un băiețuș de vreo șapte-opt ani:

— Spală-te, Filipaș, mamă, să te duci cu nenea să-i arăți unde stă nanu Filimon. Hai, fuguța!

Îmi iau rămas-bun de la gospodina care a stat o noapte nedormită de dragul unor oaspeți necunoscuți.

— Ehei, dacă nu intrați când vă întoarceți înapoi, ne supărăm, să știți!

Nanul Filimon, la care hâtrul Filipaș reușește să mă aducă după ce înconjuraram satul de trei ori, a plecat, se înțelege, cu oaspeții la cuscrul Vasile, care cuscrul Vasile a plecat cu oaspeții și cu nanul Filimon la vărul Timofte, care văr Timofte...

Descoperim până la urmă o companie impresionantă ca număr și culoare în casa uriașă a unui cumnat, cu nume indescifrabil. Unchiul are obraji nesănătos de rumeni: ochii mici, cu pleoapele zbârcite, îi sticlesc de fericire:

— Andrei, nepoate, uite-i! Ai noștri, Andrei! Aici m-am născut, într-un sat cu ei, și-s de-ai noștri, îi vezi?!

Aura ia loc pe tronul din capul mesei cu măreție și simplețe, și din momentul acela intră în centrul atenției. Gustă vinul din pahar cum ar săruta o floare și împarte cu poporul muncitor mâncarea lui modestă și aspră — conserve de pește, batog, scrumbie afumată, pui fript, ouă-jumări, brânză și roșii.

E aproape ora prânzului, când reușesc să-mi imbarc pasagerii. Unchiul are ochii umezi, continuă să strângă mâini pline de bătăături și prin geamul mașinii.

Cred că brava așezare, în care a văzut lumina zilei nu mai puțin bravul meu unchi, poate număra vreo douăzeci de zile muncă minus față de plan...

În mașină e o căldură de nesuferit.

Unchiul s-a prăbușit pe bancheta din spate și sforăie cât îl țin bojocii.

Mă doare capul, simt că am obosit și eu.

Aura scrutează depărtările de asfalt, zâmbeste enigmatic, un pic trist, ceva între Sfinx și Gioconda, și constată fără drept de apel:

— Sunt niște oameni foarte simpatici. Foarte. Și unchiul tău e un om foarte simpatic.

În semn de aprobare și recunoștință, unchiul încetează să mai sforăie...

5

Un mic lac, pe jumătate acoperit de trestie, o pădurice scundă, mai mult tufari, împrejur. Un soare nemilos în plin zenit, vreo douăzeci de kilometri până la următoarea etapă, un unchi foarte, hai să-i zicem, obosit, iar în mașină un șofer fiert. O pasageră gata să se entuziasmeze chiar și la vederea unei vrăbii pe o movilă de urme cavaline, strigătul ei de încântare — „Vai ce colțișor minunat!“ — și mașina cotește singură și imediat spre oaza fericită, probabil ultima: mai departe intrăm în Bugeacul lipsit de prea darnică umbră și răcoare.

Pustiu.

Unchiul doarme dus.

Trag mașina sub tufele dese de alun (amintiri din epoca botanicii!), scot cortul din portbagaj și-l aștern pe iarbă. Îmi face impresia că bătrânul m-a pândit, pentru că îndată ce e totul gata, se trezește ca la comandă.

— Un pui de somn, ai? (arată proaspăt ca un copilăș). A cui e ideea? Bravo!

Peste trei minute sforăie pe foaia de cort.

Aura s-a instalat frumușel pe malul iazului, în sfârșit, e în mediul ei — foșnet de trestii, fluturași, broscuțe, greierași.

Îmi aleg un culcuș mai departe de fluierăturile moșului, așa ca să am în față numai apa cu naiada de pe mal și mă întind.

Am obosit ca un cal, dar nu vreau să dorm: să stau așa întins, cu ochii pironiți în peticul de cer gălbui, dintre coroanele tufarilor, să mă gândesc la toate și la nimic, să număr lăcustele care mă sar în cruce, să încerc să mă pătrund de poezia vieții bucolice și să nu pot...

Ah, cum o invidiez pe Aura!

Uite-o, a ridicat mâna stângă la nivelul genunchilor, pe care își ține rezemat capul. O mișcă ușurel, cu degetele răsfirate, o coboară, iar o ridică în sus. Pariez pe orice că dirijează „Pastorală“,

aș putea numi cu precizie și pasajul anume! Și de-ar fi numai atât! Ochii ei privesc peste trestii, peste dealul gol din față, și acolo unde eu văd doar un orizont opărit și leșinat de căldură, ea deslușește păstori și păstorite în costume de operetă dansând gavoturi și menuete. Bostanul spart, ce se leagănă pe apa plină de mătasea-broaștei, e o gondolă aurită, la cârma căreia un venețian negru și buzat scheaună o arie dulceagă unei prințese cu talia de viespe, răsturnată în perne moi, brodate cu fir de aur...

Fantastic! De necrezut! În epoca asta, când ai la dispoziție și visul și imaginația în pilule, când e absolut suficient să învârti butonul magnetofonului sau manivela aparatului cinematografic, ca să iei de-a gata tot ce-ți dorește inima, fără nici un efort de fantezie, duđuța asta încântătoare e în stare să creadă — și crede! — că luna te poate inspira, că stelele îți pot clipi numai ție și că foșnetul plopilor, noaptea, are în el ceva misterios!...

Ori poate altfel nici n-aș iubi-o atâta!

O iubesc, și asta mă face să râd cu hohote!

Uite-o, se ridică, se-ntoarce cu fața la mine, îmi zâmbește: atât de străină de lumea asta, de deșertăciunea deșertăciunilor numită lupta pentru existență, acuși o să strâmbe din nas, poftim, și-l încrețește! Ce-am zis eu? A simțit miros de benzină, vai cât de bine ar fi dacă motoarele mașinilor ar funcționa nu cu benzină, ci cu nectar din floare de salcâm!.. „Vino la mine, pițigoiiule, mai ciripește-mi ceva, mi-i dor de tine! Cum ar fi oare lumea asta, dacă ar fi toată lumea ca tine?“.

Nu văd nici un fir de iarbă să se îndoiaie sub tălpile ei. Habar n-am cum s-a întâmplat, când s-a schimbat, dar e în cămașa ceea de pânză de păianjen și razele de soare, ce pătrund prin frunzișul cuminte al alunilor, trec prin trupul ei, cum ar trece prin apa unui izvor și nici o umbră nu i se așterne în urmă...

Aura, Aura, ai să faci un poet din mine și o să mă topesc de prea multe suspine, și o să piardă lumea un excelent doctor, îl și văd pe el, marele fiziolog, plângând. Cine o să-i mai înțeleagă

glumele, cine o să mai aibă îndrăzneala să-i răspundă cu spirite la spirite și cui o să-i mai pună unicul „cinci“ din tot institutul?

Se lasă încet în genunchi la capul meu, îmi răvășește părul. Mângâie-mă, ingrato, am să întorc „Moscvici“-ul cu roțile în sus, îl prefac în gondolă și o să-ți cânt cu dulce glas de gondolier tuciuriu „Paloma“, sau „Podmoscovnâe vecera“. Mângâie-mă, eu mă prefac că dorm, vezi? Ți-am prins mâna și ți-o sărut.

— Riki! ochii ei ca două flori, al căror nume l-am uitat chiar după teza de la botanică, semestrul întâi, privesc în adâncul ochilor mei, întrebători. Andrei, mă iubești?

— Da.

Unde sunteți cuvinte mari și frumoase?

— Și eu te iubesc, Andrei. Tare. Să nu mă minți niciodată, să nu mă părăsești...

— Aura...

Cămașa ei se destramă ca un fum. Îi sărut gâtul, umerii, sânii... Aș vrea să strig, să plâng, să fiu atât de gingaș! Aura, știi, m-am supărat odată pe tine, ți-am spus în mintea mea obtuză că ești mofturoasă și mai cum? Nu, nu ți-am mai spus altfel, eram furios, sufeream și nu știam că sufăr, nu știam ce-i asta, iartă-mă, fetița mea, spune-mi: prostule, prostule... Mă săruți, Aura? Tu mă săruți?

— Andrei...

Sunt cel mai norocos om de pe pământ. Aura, de ce m-ai ales pe mine? Dacă n-aș fi coborât atunci în sala de disecție, tu îți poți imagina, dacă n-aș fi coborât în ziua ceea în sala de disecție... Nu, trebuia să cobor, era soarta care veghea la pașii mei și mi i-a condus, nu se putea să nu cobor. Aura, auzi tu?...

— Te iubesc, Andrei!...

— Te iubesc, Aura, Aura!...

Alunii se învârt ca un disc de patefon și peticul galben de cer din mijloc e tot un disc, dar de foc, și strigătul ei de durere e sfâșietor și senin:

— Riki, Riki!...

Și ecoul adânc al pădurii:

— I-i-i...

Alunii se învârt frenetic și încremenesc.

Acum are două fețe.

— Aura, fetița mea?

— Riki, ce-i cu tine? Ai băut gaz? Aiurezi?

Cea de-a doua față e a unchiului.

— Ai adormit cu capul la soare! Vrei să dea o dambla peste tine?

A și dat.

— Lasă-l să mai doarmă, Aura, e obosit.

— Ajunge, nene Alecule! E ora trei!

Bravo, unchiule, mai ai și o nepoată! Păcat că nu era al tău restaurantul, ți-l ticseam cu rude până mai stai aici la noi. Și în general...

Aura aleargă după o gănganie, cred că e vorba de un fluture.

— Riki, vino-ncoa! E atât de drăguț!...

Sigur, îngerașule, prinde-l, dacă e într-adevăr drăguț, și rupe-i aripile.

Mi se cam învârte capul.

Am impresia că nu-mi priește grozav dormitul în sânul naturii...

6

Unchiu-meu nu are pe nimeni aici, așa că depinde numai de mine să opresc sau nu: e satul lui Costică Balan, colegul meu de an și de grupă, care s-a jurat pe sfintele moaște ale lui Esculap că mă transformă-n piftie la toamnă, dacă nu-i fac o vizită în vacanță. În ce privește amenințarea, ar trebui s-o iau în seamă: Costică e cu un cap mai înalt și trage cel puțin un chintal în greutate. Adresa i-o știu cu precizie: în fața stadionului, o poartă verde de metal. Dar cum nu sunt singur...

Aura i-a rupt gura lui moșu, știe Parisul mai bine ca el, deși

nu-mi prea amintesc să fi călătorit mai departe de Holbați și Odesa, poate doar altădată, în copilărie, lucru de care mă cam îndoiesc, și continuă să-i pună întrebări, cu viteza unei mitraliere bine unse. Cele mai multe vizează însă starurile de cinema (descopăr o nouă pasiune a duduiei!), în care privință interlocutorul e perfect profan. Ceea ce nu-l împiedică s-o privească cu niște ochi, că de n-ar fi la mijloc vârsta și gradul de rudenie, aș putea fierbe în cazanul cu gelozie.

Încă la balta aia, când fugea puștoaica după himere, mi-a declarat cu glas tremurând de emoție:

— Măi, ce față, Andrei! Să-ți trăiască, bravo! Ai gust și noroc.

I-am mulțumit simplu, în numele viitorului, și am încercat imediat să-mi rezolv obsesia:

— Nene Alecule, cine a fost neamul prost care te-a vândut siguranței?

A făcut o mutră atât de lungă și speriată, că aș fi putut-o folosi imediat drept model pentru o mască de carnaval latino-american:

— Uite ce e, Andrei! Am să te rog să nu mai vorbești lucruri de astea! Nu m-a vândut nimeni și cine m-a vândut, n-a vrut să mă vândă. Îmi pare rău că...

— De ce, unchiule? (arăta într-adevăr foarte amărât). Te-am întrebat și eu așa... Fără nici un gând rău... Scuză-mă!

— Ei iaca, scuză-mă! Hai s-o lăsăm...

— În regulă, i-am zis.

— Bravo!

Am observat că are ceva cu acest „bravo“, îl împarte la dreapta și la stânga cu dărnicia unui ziarist începător. Deși în cazul Aurei nu pot să nu-i dau un pic de dreptate...

— Nene Alecu, se zice că în Montmartre e o stradă sau o piață Rimsky-Korsakov, e adevărat? E unul din compozitorii mei preferați! Visul meu e să cânt în „Sadko“!

Îl văd pe bătrân cum își întinde gâtul fundamental din gulerul devenit deodată prea îngust.

— Da... Sigur! Este o stradă... Adică nu, o piață.

Sunt convins că nici n-a mirosit Montmartrul, mare șmecher!

Stadionul, mai bine zis terenul de fotbal, care a fost botezat fără îndoială cu numele lui Ferentz Liszt și al lui ginere-su Wagner, e mai bine păzit decât Capitoliul: o întreagă armată de găște îi tunde gazonul. Diferența de nivel dintre porți trebuie să fie de cel puțin zece metri, sunt absolut convins că poarta de la vale e rezervată pentru echipele-oaspe...

Satul se înșiră numai de o parte a șoselei, de cealaltă, dacă nu punem la socoteală stadionul, e o întindere cu iarbă arsă și cu mici pete de apă, probabil, în trecutul ei glorios, o simplă baltă.

Toate gardurile și toate porțile din fața stadionului sunt de metal, vopsite în verde și sunt noi... Mai rămâne ca și proprietarii să poarte toți numele Balan.

Opresc la casa ce mi se pare mai arătoasă, oricum taică-su e brigadier, e cineva!

— A, doctorul! A treia casă, la vale! o babă îmi zâmbește fericită, de parcă i-aș fi nepotul întors din armată.

Doctorul, e îmbrăcat foarte sumar (una pereche chiloți), pompează de zor, în mijlocul ogrăzii, la roata unei motociclete cu ataș.

— Tu ești? Na, suflă aici, îmi întinde pompa și dispare în casă.

Un dulău cât un vițel se ridică din umbra gardului și se întinde leneș lângă mine. Nu-mi dă nici o atenție, deși îl privesc plin de sentimente contradictorii.

Costică coboară scările, îmbrăcat în mare ținută, desculț, în urma lui o femeie slăbuță și scundă și un Goliath, probabil, tatăl.

Trece pe lângă mine cu un aer grav.

— Costică, nu sunt singur... Am intrat pe un minut, plecăm la...

— Bine.

Goliath vine radios, cu mâna întinsă:

— Bine ați venit, Andrei! Eu sunt tata lui Constantin. Gheorghe Gheorghevici.

Mă ia în brațe și mă bate pe umăr. O să am nevoie de comprese.

— Și asta-i maică-sa!

Nu mă lasă să-i sărut mâna.

— Gheorghe Gheorghevici, suntem în trecere, doar pe-o clipă, e și un moș cu mine și o...

— O babă? Acuși vă numărăm! Tatiană, ia vezi...

Mama lui Costică dispare în spatele casei. Țipete elocvente de găini. Brigadierul mă ia de umeri:

— Vasăzică, ați venit! Foarte bine!

Costică oprește mașina în umbra casei. Ajută oaspeții să coboare și-mi întinde mâna:

— Noroc, Andrei! O sută de procente!

Trebuie să recunosc că locuința noastră rezolvată în stil neoexistențialist, ar putea lăsa doar o impresie jalnică alături de reședința permanentă și privată a brigadierului. De altfel, nici nu v-am spus nimic despre „casa Tigrului“, și cred că merita s-o fac. Acum vreo douăzeci de ani, eu nu-mi amintesc lucrul ăsta din motive tehnice, locuința număra abia două camere, în care, ce-i drept, ar fi putut dansa un batalion de grenadieri și tot baletul de azi al Tigrului. Apoi avea să se nască urmașul cu o voce foarte bine pusă, drept care marele regizor a dorit să ridice o baricadă între urechile sale închinată artei și izvorul de zgomote anti-artistice, așa că una din cele două camere a fost transformată în doi cârnați lungi numiți: a) „camera copiilor“ (sic! mai mulți n-aveau ei să vadă, au fost nevoiți să se mulțumească cu sub-semnatul!) și b) „camera fericitei mame“, în care se mai lua și masa, se asculta muzică, se uscau pelincile și așa mai departe. Mai apoi, în zilele pe care memoria mea le deslușește încă, salamurile au fost transformate în patru mici cuști, dintre care două fără lumina lui Dumnezeu, la numirile anterioare adău-

gându-se c) „camera pentru oaspeți“ (nu mai înalți de un metru șaptezeci și cinci de centimetri, altfel trebuie să doarmă cu genunchii la gură!) și d) „micul salon“ cu o pereche de fotolii și o măsuță, în care salon patru oameni normali, în picioare, cu o bună doză de optimism și răbdare pot bea o cafea, bineînțeles, din cești mici.

A rămas fără schimbări, firește, numai cabinetul tatei... Dar principalul e cu totul altceva: vopseaua și mobila. Mai ales, mobila: executată după schițele regizorului în atelierele teatrului, ar putea pune pe gânduri și oameni cu o voință mult mai puternică decât a mamei:

— Știi, Riki, mi-a declarat într-o zi, când tata era plecat într-o deplasare îndelungată. Mă simt în casa asta ca în culise... Știu că e foarte modern și de bun-gust, dar...

Costică e un amfitrion clasa-ntâi, deși simt că pune mai mult accent pe buna dispoziție a Aurei; cum însă Aura face mai mult naveta: camera unde ne aflăm — bucătăria, și de fiecare dată se întoarce cu o noutate culinară și mai și, complimentele mute ale gazdei rămân numai în raza mea de vedere.

— E o fată grozavă, măi! O sută de procente! conchide el.

Unchiul pare să se fi născut în casa asta.

Brigadierul simte că și-a găsit tovarășul și toarnă „câte un aperitiv, până servim ceva“ (recunosc influența copiilor asupra părinților!) dintr-o garafă respectabilă, al cărei conținut roz scade pe măsură ce-l pot citi în obrajii celor doi prieteni de când lumea.

— Adică veniți de la Paris?... M-da, se-ntâmplă... Foarte bine, să fim sănătoși!

Nici unul dintre ei nu recunoaște jumătățile de măsură.

— Azi sunt mai liber oleacă, mi-am făcut singur zi de odihnă. Abia dimineață am venit de la raion...

Costică începe să râdă cu hohote, are un râs foarte subțirel pentru dimensiunile lui.

— Măi Andrei, ia întreabă-l de ce-a fost la raion. Întreabă-l!

Taică-su își întinde gura până la urechi:

— Da, întâmplare! Nici la Paris n-aveți așa ceva!

— Hai, zi-i, tată! Măi Andrei!...

Brigadierul pune mana pe pahar:

— Nu știu dacă o să ne facem slavă cu fermele și cu grădinile, da iaca aista are să ne ducă numele prin toată țara! râde. Ni s-a stricat o pompă la grădini, un fleac, de-o capică, numai că nu puteam găsi nicăieri fleacul ista. Și vine mai alaltăieri la mine unul de-aici — avem un târâie-brâu, fost magaziner, că se ține mai mult de băut, — vine, zic, la mine și, cică, nașu Gheorghe (nu l-am botezat, da, așa-mi zice), vine și, cică, dacă-l trimite la Odesa, se-ntoarce cu ventilul acela pentru pompă și să-i pun și-o cinste. Nu știu cum o fi pe la dumneavoastră la Paris...

Unchiul apucă și el paharul. Pare nițel șifonat: brigadierul crede că-l luăm în bășcălie cu întoarcerea din Franța...

— O, da! La mine, la Paris!... Hai noroc!

— Noroc! Să mă iertați, nu o spun cu răutate, mai glumim noi. Este peste v'ouă dealuri un sat... Tot Parij îi zice... Și zic, la noi aici, vrasăzică, dacă nu găsim ceva de-a dreptul, apoi o mai luăm și pe ocolite și ce mă gândesc — o fi, n-o fi, dar fără pompa ceea cam greu —, îi dau bani de drum și de cumpărătură și-i zic să nu-l mai văd în colhoz, dacă mă duce de nas, oricum, tot cu câștig aveam să rămân... Și azi-noapte, de fapt, pe la miezul nopții, mă scoală telefonul de la raion, cică, așa și pe dincolo, să vin imediat la spital, că un colhoznic de-al nostru a nimerit într-un accident. Încalce eu motocicleta și peste-un ceas — ce-avem aici? Vreo treizeci de kilometri? — mă prezint să-l văd mort pe târâie-brăul meu. Numai că mortul stă viu în pat și doctorii se tăvălesc de râs: „Fenomen! Să-l arăți la circ!“ Nebunul se urcase în avion la Odesa, într-un „cucuruznic“, cum îi zicem noi, se urcase cam beat și pe drum l-a prins somnul. Ieri prin părțile celea a trecut un șuvoi de ploaie zdravănă, avionul n-avea cum să se așeze în glod, și dă-i să se învâрте pe deasupra aero-

dromului, dacă și-acela-i aerodrom, să arunce poșta. Și cum s-a lăsat așa pe-o aripă, numai ce-o pornește și Mătu după saci, că așa îi zice. De la vreo cincisprezece metri... „Norocul lui, ziceau doctorii, norocul lui că a căzut în cap, că altfel nu mai deschidea ochii!”. Și-a scrântit o mână și i s-au clătinat un pic creierii, dar cred că pe aiștia i-o fi clătinat băutura...

— Iaca povestea! Hai noroc!

Și dădu pe gât paharul.

Unchiu-meu crâpa de râs.

— Nu, tată, îl îndeamnă Costică, n-ai spus principalul!

— A, ventilul! Cum am intrat la el, cum mi-a întins un pachet, cică: „Iaca, tovarășe brigadier, ți-am adus fleacul cela pentru pompă!”. L-am și montat la loc azi-dimineață...

Singura care nu găsește nimic vesel în toată istoria asta e, se-nțelege, Aura. Ne lasă să ne mai liniștim și întrebă cu glas leșinat:

— Și o să-i plățiți pensie?

Brigadierul se uită la ea cu ochi mari:

— Pensie?

— Da, pensie! Omul a suferit, s-a jertfit pentru colhoz...

— Nu cred..., are un aer foarte necăjit. Uite, dacă ar fi căzut pe teritoriul colhozului...

— O sută de procente!

Aura îl măsoară cu o privire glacială.

— Măi Gheorghe, nevasta brigadierului pare foarte supărată. Tu să te astâmperi, că de nu!... O prinde pe Aura de umeri: Mănâncă, Aurico, mănâncă, nu te potrive lor. Se uită la fiu-său. Tu mie să-mi aduci așa noră acasă, ai înțeles?

Văd după mutra lui unsă cu admirație că n-ar avea nimic contra.

E singur la părinți. Ca și mine.

Numai că maică-mea încă n-o cunoaște pe Aura...

Brigadierul înalță ochii spre tavan ca pentru o rugăciune, se ridică brusc, și, fără să scoată un cuvânt, se întoarce pe călcăie

și dispare în camera vecină. În înalta societate sau într-una din piesele istorice montate de Tigrul mica mizanscenă ar fi purtat titlul convențional de „finalul prânzului“: bătrânul conte a obosit și s-a retras în bibliotecă... Mama lui Costică a încremenit cu o farfurie goală în mână și privește cu ochi speriați la Aura. Tot la Aura privește și Costică, adică mai privește încă, și nu face deloc impresia să fi observat dispariția subită a lui tată-său.

— Iaca, prinde glas nevasta brigadierului, i-am spus de cum a venit să se culce pe-un ceas, da parcă ai cu cine vorbi! Nu vă fie cu supărare, acuși se-ntoarce. Mâncați, serviți, Aurico, tare slăbuță mai ești...

Aura se face albă ca varul:

— Eu — slabă?! În glasul ei vibrează neprefăcută indignarea.

— Mătușă Tatiană, dacă vrei să știi am... am cu trei kilograme și jumătate mat mult decât trebuie! Și la dumneavoastră am mai adăugat cel puțin două!

— O sută de procente! Costică a coborât pe pământ și e gata să crape de râs. Atâta vorbă pentru trei kilograme! Poftim, tata la un pariu bea douăzeci și nu se teme că se îngrașă!

Mătușa Tatiana clatină din cap supărată:

— Măi Costică, tu vezi...

Nenea Alecu se ridică de la masă și se închină gospodinei:

— Am mâncat pe cinste, vă mulțumesc. Acuma oleacă de mișcare, nu? Ia hai, afară, băiețași, la aer!

Pe scară îl ia de umeri pe Costică:

— Măi, frate Costache, avea Noie trei fii...

— Sim, Ham și Iafet?

— Exact! Și Biblia o studiați la medicină?

Costică râde foarte șmecher:

— Ba nu. Dar așa-mi zice și tata când se-ntâmplă s-o ia un pic la măsea. Și eu sunt Ham, nu?

Nenea Alecu desface brațele a mare mirare.

— Nici o problemă, tovarășe Stanca, tata-i băiat bun și a avut

el grijă să-și crească un fecior plin de respect față de părinți, n-ați văzut ce mâini are? Numai că a început să cam îmbătrânească...

Nenea Alecu rămâne pe lavița din fața porții „să-și mai încălzească oasele la soare“, noi trecem șoseaua.

Sunt convins că Pele ar refuza în ruptul capului să joace pe asemenea teren, pământul e tare ca piatra, și iarba, neștiut prin ce minune vie și aproape verde, ar putea concura cu orice perie de sârmă. Domnișoara Capuletti scoate un chițcăit dramatic și se grăbește să-și încalțe pantofii, prea necugetat aruncați din picioare la vederea gazonului.

— Riki, m-am înțepat, nu vezi! Dă-mi mâna.

Chiar dacă așa fi avut reacția unui cobre imperiale, n-aș fi reușit s-o iau înaintea lui Costică. Sărmanul prieten, o să aibă nopți albe după plecarea noastră.

Micile pete de apă spre care ne îndreptăm, spre marea nemulțumire a cârdurilor de găște, nu sunt altceva decât niște fata morgana de însemnătate locală. Bugeacul apare aici în toată măreția și nimicnicia lui de milenii, drumul bătut al pecenegilor și cumaniilor, așternut acum sub picioarele a trei viitori medici, dintre care unul (una) cu tălpile prea înaintate în evoluție, pentru a mai putea lua contact cu pământul. Priveliștea care se deschide de aici asupra satului e de-a dreptul încântătoare: un maț nesfârșit de porți absolut identice, în lungul șoselei, parcă special alese ca la deschiderea lor apariția caselor să constituie o surpriză: înalte, cu ferestrele largi și vopsite în toate culorile curcubeului. Și la picioarele unui deal atât de împădurit de livezi, încât ar fi constituit un obstacol de netrecut în calea pecenegilor... Unchiule, va trebui să te aduc înapoi, nu te pot lipsi de asemenea perspectivă asupra noului în Bugeac!

— Costică, hai înapoi, nu mai pot de căldură! Aura a luat în obraji culoarea unui rac bine fiert. De ce nu semănați niște copaci în pustiul ăsta?

— Nu sădim copaci, — Costică, ia te uită la dânsul, nici nu zâmbește măcar! — pentru că peste vreo doi ani are să fie aici un iaz de opt sute de hectare! Atunci să veniți, să vedeți ce plajă am să-mi fac chiar la poartă!

Perspectiva asta nu mă răcorește nici pe mine. Unchiul stă pe laviță alături cu un bătrânel uscat, în bondiță și cu o cușmă țuguiată de miel alb. Un asin cam jerpelit, cu samar de lemn lustruit de vreme, paște liniștit din gazonul menit să descopere cine știe ce mare speranță a fotbalului nostru înfloritor.

— Vai! Aura a încremenit ca un copil de grădiniță în fața lui moș Crăciun. Un măgăruș!

— Ehe, bun măgăruș! Costică tipărește protector crupa plină de ciulini a animalului care nu ne dă nici cea mai mică atenție. Măgărușul ăsta e mai bătrân ca mine! Renumitul măgar al lui moș Matei! Noroc, moș Matei!

— Costică, nu m-am plimbat niciodată pe-un măgăruș! Se poate? Nu-i periculos?

— Țsta-i nepotu-meu, Andrei. Doctor!

Moș Matei îmi întinde o mână plină de noduri și neașteptat de viguroasă.

— Să vă trăiască!

Aura îmi face semne triumfătoare de pe samarul bietului animal, care continuă să pască, de parcă nici n-ar ține în spinare cea mai frumoasă amazoană a Institutului de Medicină. Costică depune eforturi fizice și lingvistice disperate ca să clinească din loc asinul.

— Nici să-l tai că nu pornește până nu-i zic eu! Moș Matei pare foarte mândru de măgar. Iaca să vedeți! Îl mai lasă câțva timp pe Costică să facă nervi, apoi strigă cu glas subțirel și tremurat: Vasilică! Ia hai, tată, hai!

Măgărușul înălță capul, ciuli atent urechile, și după o scurtă clipă de îndoială o porni cu pași mărunței pe marginea șoselei.

Strigătul de entuziasm al Aurei nu-l opri decât peste vreo cincizeci de metri.

— Iaca, ați văzut? Vasilică, ia hai la tata, hai!

Bidiviul lui moș Matei se întoarse scurt și o porni spre glasul stăpânului cu atâta tragere de inimă, încât Costică abia reuși să prindă în aer prețioasa și speriată povară, neobișnuită cu galopurile măgărești. Moș Matei își mușcă nervos mustățile trase pe oală și mult prea stufoase pentru fața lui smochinită, dar când cavalcada neprevăzută sfârși cu bine, nu-și putu ascunde un zâmbet:

— Iaca, mai n-a prăvălit fata! Și încă se cheamă că-s om bătrân!...

Fata râdea cu gura până la urechi, fericită! Ce poză pentru albumul de familie a ratat! Costică apucă de samar animalul care se pusese imediat pe păscut:

— Moș Matei! Știi ce-am să fac eu cu Zaporojețul matale? și fără să mai aștepte răspunsul bătrânului se aplecă sub foalele dobitocului, îl aburcă pe umeri și îl săltă cu o palmă de la pământ. Mai mult se vede că nu-l țineau bojocii, dar acțiunea se desfășură cu atâta iuțeală, încât măgarul luă măsurile de rigoare abia când simți iar terenul sub picioare: prea târziu, copitele lui loviră în gol.

— Și spune-i să zică mulțam că nu l-am dat de pământ!

— Voinic mai ești, măi Costică! Iaca a mers și Vasile al meu călare... avea un răs mărunț și molipsitor.

— Costică, zise unchiul, n-ai încercat să te apuci de lupte?

— E campionul institutului la trântă, nene Alecu!

— Sigur! Altfel cum dădeam latina!

Aura catadicsi în cele din urmă să-și ia ochii de pe eroul zilei și se așeză pe laiță:

— Moșule, de ce-i zici măgărușului Vasile? Se poate să dai unui animal un nume omenesc?

Sfântă naivitate! Motănașul Riki poartă adică un nume normal după părerea ei!

Moș Matei miji ochii și un întreg păienjeniș de zbârcituri îi acoperi fața tăbăcită de ani.

— D-apoi că nici nu-i zice Vasile! Suru-i zice. Vasile-i nepotul meu, tovarășul lui Costică, iacătă-!l!

— Și nu face gălăgie nepotul? unchiul părea să se fi încălzit binișor.

— Ehe, d-apoi unde-i nepotul și unde-i Suru! Nepotul s-a dus și ne-a lăsat amândoi cu Suru, iaca, mă mai iau și eu cu dorul...

Costică sări înfocat:

— Da cine-și făcea cruce când a plecat Vasile? Acuma ți-i dor?

Moș Matei își netezi mustățile impunătoare și zâmbi:

— Las' că bune poame-ați mai fost amândoi. Se-ntoarse spre unchiu-meu: Numai Dumnezeu și cu Suru știu cât chin am avut cu dânsul. Și cu Costică ista. D-apoi n-au suit odată pe casă, dracii, șarabana președintelui?

— Ce-i aia șarabană? se interesă Aura.

— Căruță. Aveam un președinte cam bețiv, nici n-a prea făcut purici pe la noi, apoi într-o noapte deavolii aștia i-au desfăcut șarabana câte-un șurubaș și i-au suit-o pe casă! Au adunat tot satul ca la comedie.

— Așa-s tinerii, neastâmpărați, zise unchiul împăciuitor.

— Ehe, interveni Costică, dacă nu ne prindea paznicul, îi suiam și calul! Că nu ne dădea lemne la școală.

— Tot așa de voinic erai și atunci? hotărât lucru, Aura începe să manifeste un interes prea nesănătos pentru bunii mei prieteni.

— Și i-am căutat tot satul trei zile.

— Iar noi, zise Costică, huzuream amândoi în podul casei președintelui. O jumătate de porc afumat am mâncat!

— Da, buni băieți, râse unchiul. Se vede că nu ți-a fost prea urât, moș Matei.

Moșul oftă:

— Așa-i când cresc copiii fără părinți. Nici nu credeam să-l mai văd om...

— Orfan?

— De tată. A murit de răni la vreo cinci ani după război. Iar maică-sa, fiică-mea, dă, ca femeia. A tot plâns vreo trei ani și până la urmă s-a luat cu un tractorist din Bucovina. Numai că băiatul nu i l-am dat. Erau vremuri grele, porneau colhozurile...

— Și intrau oamenii cu plăcere în colhozuri? întrebă unchiul.

— Ei ba, cu plăcere! Eram întunecați! râse moșul. Apoi a venit fie-mea după băiat, peste vreo patru ani, că mai prinsese și ei la cheag, dar n-a mai vrut el să se ducă, nici n-o cunoștea! Umbla de-acu la școală, înțelegea... Moș Matei aruncă țigara și o strivi lung cu tocul cizmei.

— Adică și bunel ai fost, și mamă, și tată, zise unchiul.

— De toate. Dar mai mult miliționar, că tare zbânțuit mai era. Unde m-au chemat într-o zi la școală, cică s-a îmbrăcat Vasile al meu ca directorul; când l-am văzut — taman directorul și pace, și cu țigara în dinți...

— Aveam un director, apoi și la lecții fuma!

— Nu spune, era om bun, măcar că fuma, așa era patima omului. Ia, de-atunci, că era de-amu prin clasa a noua, am vrut să-l duc la maică-sa chiar eu, că-mi scria și mie scrisori și lui, numai că el le dădea pe foc, nici nu le citea, și fugea de-acasă și se ascundea, așa era de supărat pe dânsa. Când îi spuneam de maică-sa, apoi își astupa urechile...

— Toți am fost buni, constată profund Costică. Ei și ce, ne-am prăpădit? S-a prăpădit Vasile al matală?

— Da cine zice că s-a prăpădit? Iacătă-! moșul întinse un deget noduros spre asin. Paște!

— Ehei, moș Matei, strigă Costică, nu te mai preface! Cine se laudă prin tot satul cu fotografiile lui? Tovarășe Stanca, iaca să vedeți dacă n-are să vi-l arate și dumneavoastră!

Unchiul râse:

— Lucrează, învață?

— Lucrează, zise moșul.

— E actor, strigă Costică.

Aura se trezi:

— Actor? Cine?

— Nepotul lui moș Matei. Artist la Teatrul Tineretului.

— Cum îi zice?

— Vasile. Vasile Toma.

— Vasile Toma? Aura se ridică încet și solemn de pe laviță și se întoarce spre bătrân: Moș Matei, Vasile Toma-i nepotul dumitale?

— Ați auzit de el?

— Cum s-aud? Riki (asta mai lipsea, acum o să știe și măgarul lui moș Matei cum mă cheamă cu adevărat!), Riki, am fost împreună, nu? La „Revizorul“, îți amintești? A jucat rolul lui Hlestakov! E un actor genial, moșule!

— Dă, face și el ce-l duce capul, zise bătrânul.

— Îți amintești, Riki?

De ce mă pui în încurcătură, îngerul meu, știi foarte bine că-s sătul de teatru până peste urechi și nici memoria fizionomiilor n-o am.

— Da, da, desigur!.. Unul așa... talentat! Zicea și Tigru... Zicea și tata!...

Costică se posomorî:

— Suntem fotografiați pe-un tablou dintr-a zecea, alături.

— Hai să mi-l arăți!

— D-apoi uită-te la moș Matei: copia lui!

Aura îl măsură cu o privire glacială:

— Hai! Și fără să mai aștepte aprobarea împinse portița.

Cu toată suta lui de kilograme, Costică, în urma ei, mi se păru deosebit de mic.

Ah, Aura, Aura, ființă sucită, câte suspine cresc pe urma pașilor tăi!... Moș Matei se ridică și-i întinse mâna lui unchiul:

— Am venit c-o bucurie și mă duc cu două. Apoi zi și mata, tovarășe, nu-i păcat să mori? La toamnă mă duc la sanator, iaca

să vezi! Își rezezi cușma pe ceafă și își îndemnă măgărușul: Hai, Vasilică, hai, băiețel, acasă! Întoarse capul: Tare m-ați bucurat!...

Sentimental moșul. Interesant, și pe Tigru l o să-l umfle tot așa mândria, când o să afle de la vreun necunoscut că eu l-am operat de apendicită?

— Simpatîc moșulică, ce zici, nene Alecule?

Unchiul tresări de parcă i-aș fi strîgat ceva la ureche:

— Simpatîc, zici? Știi la ce mă gândeam eu, Andrei? Iaca, m-a văzut omul ăsta pe bancă, nu mă știe, nu-l știu... Și s-a așezat alături. Am schimbat o vorbă despre vreme, despre ploaia de ieri... Și mi-a spus, știi ce mi-a apus? Că are o mare bucurie, că nepotu-su s-a împăcat cu mama. Că a iertat-o, după douăzeci și patru de ani a iertat-o! Înțelegi?

Parcă înțeleg. Ori poate e ceva prea complicat pentru înțelegerea mea?

Unchiul dă gânditor din cap și zâmbește:

— Ești un om fericit, Andrei, tu nici nu știi cât de fericit ești!

De ce, unchiule, bănuiesc! Aici ai nimerit-o: deși cu unele lipsuri, în mare, sunt fericit.

Dar nu găsești că e cam mult un sfert de ceas ca să admiri mutrele solemne ale unor mucoși fotografați în clasa a zecea, chiar dacă unul e genial, iar celălalt poate sălta un măgar în spinare?...

7

Abia peste vreo zece kilometri îl conving pe Costică să facă drumul îndărăt.

A luat-o înainte noastră pe motocicletă — „ca să ne deschidă calea o sută de procente“, în fond, ca să se mai afle un pic în preajma Aurei. E îndrăgostit lulea, m-am convins definitiv de lucrul acesta aseară, când, după plecarea unchiului și a brigadierului, am început să le povestesc cu unele prescurtări biografia

parizianului plecat în Spania. Nu credea nici o iotă din ce le spuneam, în schimb profita de faptul că îngerășul meu asculta cu gura căscată (Aura moare să știe cât mai mult despre cunoscuții pe care-i consideră ea drept „cineva!“), și mi-o mânca pur și simplu din ochi! Să explodezi de râs, nu alta! Dacă n-o să-și caute uitarea în muncă, o să aibă mult de suferit bietul băiat.

Aura stă pe bancheta de lângă mine, dreaptă și visătoare, pare să n-o preocupe absolut nimic pe această lume trecătoare și vană (așteaptă să fac ceva bancuri pe socoteala lui Costică; o să aștepte mult și bine, nu sunt chiar atât de prost, știu ce poate urma!), în schimb unchiul debitează la cuvinte cu iuțea unui automat de făcut colțunași:

— Măi copii, au niște grădini extraordinare, cinci sute de hectare, glumă-i asta? O fostă baltă împuțită, o mai țin minte și eu, și acum numai canale de beton și ploaie artificială! Și o livadă cât vezi cu ochii! Și în ce loc, fraților! În pustiul acesta, unde nu creșteau decât salcâmi! Trebuia să mergeți și voi să vedeți, n-ați fi regretat.

Aura îl aprobă zâmbind.

Pisicuța a găsit limbă comună cu moșul, deși sunt absolut convins că o sa rămână paf, când o să afle că roșiile nu cresc în copaci.

— Da-a, nu mă pot stăpâni, o să ai cu ce înnebuni prietenii când te-ntorci, unchiule. Livezi noi, zarzavat... Și un milion de probleme de protecție a naturii.

Probabil, am cam sărit peste cal, nu-mi răspunde îndată.

Aura mă transformă cu ochii, simt eu, într-un pumn de cenușă.

— Unde să mă-ntorc, Andrei?

— La Paris, Adică la Ivry...

Tace. Nu-nțelege gluma. O repar:

— Am auzit că în Franța zarzavatul se aduce din străinătate.

Râde.

Natural, și Aura îl imită.

— Nu mă-ntorc nicăieri, Andrei. Am venit acasă. Poate cam târziu, dar am venit acasă și tu vrei să mă întorc?

Asta-i bună. Interesant, știu și ai mei? Păi bine, unchiule, abia apucasem și eu să am rude în Franța și na, că le-am pierdut... Cum vine asta? Cum văd eu Parisul?

— Îmi pare bine, nene Alecu. O aduci aici și pe Luiza.

— Cine-i Luiza? se grăbește Aura.

— Fiica lui unchiul!

— Vai, nene Alecu, ai o fată? Și-i mare?

Ne cuprinde pe amândoi de umeri, simt că mă strânge tare.

— Am avut o fată, Aura. A murit. În primăvară, la începutul lui mai...

Podul din față e demontat, observ semnalul în ultima clipă — puteam s-o fac lată. Podul provizoriu tremură ca apucat de friguri. Pârâiașul n-are nici două degete de apă, dar e cu malurile înalte, și pe cel spre care urcăm se mai văd zigzagurile năpădite de bălării ale unor foste tranșee.

— Unchiule (trebuie să-i spun ceva), mi-ai promis să-mi povestești de Spania.

E un bărbat, totuși.

— Și dacă te plictisesc?

— Înțelegerea!

— Dar Aura?

Aura are ochii umezi.

— Nene Alecu!... Chiar ai călătorit în Spania? Așa cum spune Andrei? Îngrozitor!...

...Și iar goana mașinii printre dealuri pleșuve; iar miresme de ierburi, de data asta însă proaspete; din motive de dimineață, soarele n-a reușit încă să usuce roua; iar o pereche de urechi, adică nu, două perechi, am și uitat de Aura, două perechi de urechi ciulite atent; și iar vocea lui, a povestitorului, dar nu monotonă și nici obosită. (Curios cum învie vocile bătrânilor, dacă

printre ascultători se află o femeie, ba încă una tânără și frumoasă!)

Drept care am și notat:

A DOUA POVESTIRE A UNCHIULUI ALEXANDRU
DESPRE VIAȚA ȘI CALĂTORIILE SALE

(care povestire, din motive lesne de înțeles,
n-o putea spune altcineva)

„S-a râs mult pe socoteala mea în oraș, vreo două zile eram oprit la tot pasul, mă acostau tot felul de oameni, ca să-mi strângă mâna, să mă bată pe umăr și să-mi spună cuvinte frumoase, pe care, de altfel, mai mult le ghiceam decât le înțelegeam.

Mi se dăduse o cameră la hotel, un „mono“ — o salopetă albastră — era uniforma revoluției, un nume spaniol — Himenes, dar nu mi se dădea lucrul cel mai de seamă: o armă și posibilitatea să lupt cu ea în mână.

În fond eram singur vinovat: în loc s-o fac pe infanteristul naiv și să fiu trimis la Albasete, unde se afla centrul de organizare a brigăzilor internaționale, am declarat sincer care mi-i meseria, așa că foarte curând nimerii la aerodromul Los-Alcasares, în apropierea Cartagenei.

Încă din toamnă zeci de cargouri spaniole și sovietice descărcau în toate porturile republicii alimente, îmbrăcăminte, și, principalul, echipament militar. Portul Cartagena nu era nici el o excepție: zilnic acostau la docuri sau aruncau ancora în radă vase de toate tonajele și zilnic, pe străzi sau în cafenele, se discuta numai despre tancuri, avioane, vedete rapide — secretul militar era pentru expansivii și mereu optimiștii spanioli o problemă extrem de convențională... Pe terenul de zbor de la Los-Alcasares, ba chiar și în împrejurimile lui, pe șosele, în livezile de portocali și lămâi se descărcau lăzi uriașe cu un conținut „strict secret“ — un secret cunoscut tuturor:

avioane de luptă demontate. Lucram zi și noapte la asamblarea lor. Fronturile nu puteau aștepta.

Odată cu aparatele, pe aceleași vapoare sau pe alte căi soseau și piloții, inginerii, mecanicii — voluntari din toată lumea.

Lucram mult, uneori trebuia să reparăm avioanele chiar înainte de a le putea expedia pe aeroporturile din preajma fronturilor — aproape în fiecare noapte ne vizitau „Junkers“-uri și „Heinkel“-uri nemțești sau „Fiat“-uri, ca să-și arunce, nepedepsite, încercăturile de bombe — apărarea antiaeriană lipsea aproape cu desăvârșire, vânătoare de noapte nu aveam...

Cu toate că bombardamentele creau o atmosferă de front, cu toate că-mi dădeam perfect seama că și munca mea e un mic aport la efortul general îndreptat spre zdrobirea fascismului, și nu numai a celui reprezentat de Franco! — eram, în sinea mea, nemulțumit: mi se părea că nu fac ceea ce ar trebui să fac, că nu aici era locul meu, ci pe front, pe un front în adevăratul înțeles al cuvântului — unde se trage cu arma și îl poți vedea pe dușmanul zdrobit. Aici, în rarele ore de odihnă, îți mai puteai permite și un cinematograful și o cafeluță cu coniac, în timp ce în tranșee stăteau de veghe oameni viteji, privind clipă de clipă moartea în față...

În februarie treizeci și șapte cădea — ocupată de fasciști, ori mai bine zis părăsită de anarhiști și trădată de ofițerii de la statul-major — Malaga. Luasem hotărârea fermă de a pleca pe front.

Raportul meu a rămas însă fără răsunetul scontat, cu toate că folosisem frazele cele mai alese și mai convingătoare.

— Republica Spaniolă are nevoie de dumneata aici! mi-a declarat comandantul. Oricine poate trage cu arma, dar nu oricine poate repara avioane. Și un avion e mai ceva decât un mauzer...

Știam și eu lucrul acesta, îl înțelegeam prea bine, dar inima are legile ei!...

În martie, când bravul corp expediționar italian al generalului Manzini, cel care ocupase Malaga, era făcut terci la Guadalahara, când toată Republica sărbătorea strălucita victorie asupra uneia

dintre cele mai modern echipate armate am profitat de sosirea la Cartagena a șefului aviației republicane și, fără să stau prea mult în cumpănă, i-am ieșit la raport peste capetele tuturor superiorilor direcți. Ignasio Idalgo de Cisneros era o adevărată legendă și, fără discuție, unul din cei mai talentați comandanți ai Revoluției Spaniole. Între timp o rupeam destul de binișor în limba tizului său și îi prezentai rugămintea verbal, fără să mi-o scrie cineva pe hârtie.

M-a privit cu ochii lui negri și pătrunzători, și-a netezit mustața zbârlită sub nasul care părea destul de măricel pe fața slăbită de oboseală cronică și mi-a zâmbit:

— Vrei să lupți? Ceea ce faci aici e tot luptă. Îți mulțumesc în numele guvernului legal al Republicii. Dar dacă vrei să faci și mai mult, mă voi strădui să găsesc ceva demn de elanul acesta.

Peste vreo două săptămâni, când renunșasem la orice speranță să fiu transferat pe front (nu că i-aș fi înțeles promisiunea doar ca o simplă vorba bună, știam că are lucruri mult mai serioase pe cap), vine ordin de la centru să mă prezint în escadrila „Aripile roșii“, în Aragon, pe frontul de Est... Adică nu uitase de mine!

La începutul lui aprilie eram în capitala Cataloniei — Barcelona. Orașul acesta, unde în timpul primului război mondial se producea o bună parte din potențialul de război francez, unde se fabricau motoarele „Hispano-Souisa“ dintre cele mai bune pe vremea lor — orașul acesta nu părea deloc să fie cuprins în vârtoarea bătăliei. E drept, geamurile caselor erau lipite cu fâșii de hârtie, pancarte la tot pasul, lozinci, dar restaurantele și terasele erau pline de o mulțime veselă și gălăgioasă: pancartele vorbeau despre un Madrid care nu va fi fascist niciodată, despre un Madrid care are nevoie de apărători, iar potențialii apărători ai Madridului și ai Spaniei umpleau străzile, înarmați ca de paradă și împodobiți cu insigne de tot felul, încât ai fi putut deduce din simpla lor contemplare că proprietarii sunt concomitent membri a zeci de partide și a tot atâtea sindicate...

Barcelona fusese bombardată doar de vreo trei ori de pe mare și cam tot de atâtea ori din aer; poate acesta era motivul că orașul nu prea credea în existența reală a războiului, a unui război crâncen, pe viață și pe moarte, de care depindea și existența lui... Cine știe! Erau multe lucruri pe care nu le puteam înțelege, pe care aveam să le înțeleg mult mai târziu. Și, din nefericire, nu numai eu...

Cu mare greutate, și abia peste vreo trei zile de alergătură, reușii să aflu că escadrila „Aripile roșii“ era dislocată „undeva între Lerida și Zaragoza“.

Înarmat cu aceste informații precise, precum și cu un „salvoconductor“ — permis pentru zona de operații „por la zona de guera de la provincia Aragon“, plin de ștampile rotunde, și ovale, am purces la drum și, spre marea mea bucurie, abia după o zi de căutări și întrebări am descoperit aerodromul. Nu pot să nu remarca un amănunt: dacă secretul militar ar fi fost cât de cât respectat de cei pe care îi întrebam, probabil n-aș fi dat de urmele unității mele nici până la sfârșitul campaniei...

Aerodromul era situat în apropiere de Juesca, la poalele munților Aragonului, de fapt un mic platou de piatră, înconjurat din toate părțile de niște dealuri stâncoase, pleșuve. Câteva barăci de scânduri vopsite pentru camuflaj alcătuiau și postul de comandă, și dormitoarele, și cantina, și atelierele. Vreo douăzeci de „Bregué-19“ împrăștiate pe tot terenul. La marginea câmpului — cam tot atâtea schelete arse a ceea ce fuseseră cândva aparate de zbor.

Comandantul escadrilei, un tânăr înalt și chipeș, cam de vârsta mea, locotenent-colonelul Raul Blasco Ruiz, m-a primit ca pe o rudă foarte apropiată, întoarsă din străini:

— Îmi pare bine, Himenes (nu te superi dacă o să-ți spunem Sancho? A fost oricum un om înțelept și devotat!), îmi pare bine că nu te-ai temut să vii la noi. Îmi pare bine că nici șeful n-a uitat de rugămintea noastră! Ne trebuiesc mecanici, piloți avem destui. Zici că ai fi preferat frontul? Sunt zece kilometri până la prima

linie și douăzeci și cinci până la aeroportul lor... Înțelegi, probabil că nu stăm mai rău decât cei din tranșee?

Foarte curând aveam să mă conving de justetea observației:

— Mecanic de bord? Nu. Uite, mașinile noastre: te dai jos din zbor și pășești alături cum ai mâna un măgăruș...

Avioanele lor zboară de trei ori mai repede, nu ne putem permite lupte aeriene, aparatele noastre sunt ochii comandamentului, zburăm numai în recunoaștere... N-avem cum le adăposti, în piatra asta nu poți săpa hangare. Suntem bombardati și mitraliați zilnic — iată de ce ne trebuiesc mecanici pricepuți, nu-i avem... Avioane noi, moderne? Știu, sunt, dar ele trebuiesc acolo unde e pericolul mai mare, la Madrid... Frontul nostru e liniștit...

În aceeași clipă sună telefonul de companie de pe masa lui.

Ridică receptorul, pe fața-i smeadă nu se putea citi nimic:

— Bine. Dă alarma. Comunică piloților: direcția nord.

Mă privi cu aer îngrijorat:

— Din fericire, avem un serviciu de informații destul de bun. Acum zboară în direcția noastră șapte avioane inamice: două „Ju“ și cinci „Fiat“-uri. Nu, nu special pentru aerodromul nostru. Dar dacă ne prind pe teren, nu ne iartă. Și noi trebuie să-i evităm, n-avem încotro, zburăm în altă direcție... Uite!

Vedeam și fără să-mi fi atras el atenția: la nici două minute după răgetul sirenei primul aparat era în aer, celelalte îl urmau...

— Hai la adăpost. Peste cinci-șase minute sunt aici... Adăpostul era o simplă îngrăditură de pietre. Când apărură dinspre vest avioanele inamice, ale noastre erau toate în afară de orice pericol, cu excepția unuia care abia rula la start.

— Filip! strigă Ruiz. E rabla lui Filip!

— „Bregué“-ul stopă brusc. Văzui o mogâldeată sărind din prima carlingă în cea de-a doua, unde era instalată mitraliera.

— Bietul Filip! comandantul se apucă cu mâinile de cap.

„Fiat“-urile coborâră în zbor razant, „Junkers“-urile își văzură

de drum. Mitralierele începură să țacăne cu înverșunare, două avioane atacau „Bregué“-ul, celelalte loviră în barăci. Totul nu dură decât o clipă. Din coada avionului nostru apărură o șuviță de fum, mogâldeța sări din carlingă, își scoase haina și începu să izbească cu ea peste profundoarele incendiate. Comandantul apucă o căldare cu nisip și se repezi spre avionul lovit. Îl urma. Dar în clipa asta unul dintre cele două „Fiat“-uri viră brusc și se îndreptă razant spre noi.

— Culcat! strigă comandantul, și ne trântirăm cu toții la pământ. „Fiat“-ul însă se clătină într-un mod ciudat, scoase trenul de aterizaj, atinse pământul și, după ce făcu câteva salturi din cele mai caraghioase, încrămeni la vreo zece pași de marginea câmpului.

Comandantul părea să fi fost aruncat de o catapultă:

— E lovit! Filip l-a doborât! Ole, Filip! strigătul lui putea fi auzit la zece kilometri.

Uitară cu toții de avionul incendiat și se repeziră într-o goană turbată spre musafirul nepoftit.

Avionul era intact, dar în viziera carlingei se căscău patru găuri cu păienjeniș împrejur. Pilotul stătea cu capul în piept și nu dădea semne de viață. Fu coborât pe iarbă. Avea umărul drept sfărâmat. Comandantul trimisese după pansamente.

Filip alerga în cămașă și cu capul gol:

— Unde-i ticălosul! Îlucid! Era să-mi dea foc! Și mi-a tăiat coada! părea foarte indignat.

— Bravo, Filip! Ai făcut o treabă grozavă!

Zeci de mâini se întindeau să-l felicite.

— Mi-a retezat coada, macaronarul! Îi tai gâtul!

Italianul deschise ochii, zâmbi, apoi se strâmbă de durere, încercă să miște mâna dreaptă, făcu o grimasă și mai grozavă și ridică stânga făcută pumn:

— Rot front! glasul îi tremura.

Filip se repezi la el:

— Auzi la el, ce-a învățat: Rot front! Stai, fecior de târfă! Îți arăt eu ție!...

Comandantul îl apucă de mână:

— E prizonier, Filip!

Italianul întrebă:

— O să fiu împușcat? și încep să plângă.

Ruis ordonă unui tânăr, care venise cu pansamentele:

— Pe urmă îl aduceți la mine. Și italianului, fără să-l privească: Noi nu împușcăm prizonierii.

Așa l-am cunoscut pe Filip, francezul Filip, care avea să-mi devină un bun prieten. Din nefericire, pentru puțin timp. Prea puțin.

Escadrila era, de fapt, o familie mare, deși puteai număra vreo zece naționalități în componența ei: francezi, englezi, un negru din Statele Unite, un mexican, doi sârbi, doi suedezi.... Renunțaseră cu toții la soldă în folosul copiilor din satul vecin. Pe dealurile din apropiere păștea o mică turmă de oi — proprietatea escadrilei.

Atelierele erau rudimentar înzestrate, dar, de mare ajutor. M-am convins de lucrul acesta când am reparat „Bregué“-ul lui Filip: avea profundorul retezat și alte câteva piese distruse, în condiții normale trebuia expediat la fabrică, și, totuși, l-am făcut să zboare! Nu pentru Filip. Filip s-a declarat imediat proprietar al „Fiat“-ului!

— O să le arăt eu dumnealor ce pot face cu asemenea mașină! Ția-s piloți? Niște cârpaci nenorociți! Birjari! Fac în pantaloni, dacă trebuie să lupte cu niște bărbați! O să le arăt eu Asmara!

Un an în urmă, Filip, pilot al liniilor aeriene franceze, reținut de evenimente în Abisinia, în orașul Asmara, fusese martor al atrocităților trupelor invadatoare.

— Niște bestii, Sancho!

Se afla în escadrilă din primele zile. Lăsase acasă — era din Montpellier, o oră și jumătate de zbor peste golful Lyonului — o soție tânără și frumoasă, acum o aștepta și pe ea:

— O să fie o soră de caritate grozavă! Și eu o să mă simt mai al dracului, o să vezi!

Eram bombardat și mitraliați zilnic. Dar tot zilnic trimiteam la statul-major al frontului mape cu fotografii: Zaragoza, Juesca,

Belcite, aerodromuri mascate printre livezi sau aproape ostentativ necamuflete — fasciștii știau că n-avem cum îi lovi și erau foarte aroganți —, drumuri, tranșee, într-un cuvânt — tot ce putea interesa comandamentul în vederea operațiilor. Din păcate, în perioada aceea operațiile de pe frontul de Est — mai ales, în Aragon — nu erau prea îmbucurătoare, anarhiștii nu alcătuiau o armată de nădejde, ba dimpotrivă, deseori reușita trupelor regulate ale Republicii era anulată de cine știe ce ieșire idioată sau chiar de o retragere a anarhiștilor. Ar putea părea de necrezut asemenea lucru, dar „revoluționarii“ aceștia erau în stare să încheie un armistițiu cu falanghiștii, în toiul luptelor, numai pentru a juca cu ei un meci de fotbal...

Pe la începutul lui iunie sosi la aerodrom și tânăra soție a lui Filip, frumoasa arleziană Madelaine. Cantina, pe care Madelaine o luă imediat în primire, începu să servească vizitatorilor mâncăruri nici visate mai înainte, gulerele cămășilor prinseră să sclipească de albeață („Ne demascăm așa“, glumeau piloții), bărboși sau nespălați nu mai vedeai pe tot aerodromul.

„Fiat“-ul lui Filip era înarmat, din fericire, cu patru mitraliere obișnuite, așa că munițiile nu-i lipseau. Patrula zilnic în împrejurimile aerodromului, elaborase un adevărat cod împreună cu Ruiz — aparatele de atunci încă nu erau înzestrate cu emițătoare, — așa că nu prea riscam să fim atacați pe neașteptate, cum ni se mai întâmpla uneori.

Ziua, când a doborât primul „Junchers-52“, a fost o adevărată sărbătoare. E o istorie care merită a fi amintită. Treceau dinspre vest, pe deasupra aerodromului nostru, patru „Junchers“-uri escortate de cinci „Fiat“-uri. Știam lucrul acesta, fusesem anunțată. Stăteam cu toții în adăposturi, aparatele noastre erau în aer, pe după coline; vreo cinci schelete de „Bregué“-uri arse erau special neglijat mascate, le mutam din loc în loc: „momeala“, la care se repeziseră de nenumărate ori așii fasciști. Nici de data aceasta „Fiat“-urile nu lăsară să le scape „prada“. Coborâră în picaj, mitraliind

bietele ruine de mai mare dragul. Un „Fiat“ însă lua înălțimea, urcă peste plafonul „Ju“-urilor și...

— Filip! E Filip! auzirăm strigătul entuziast al lui Madelaine.

Era, într-adevăr, Filip. Se aranjase foarte comod în coada formației — nu schimbuse semnele de reper ale aparatului — și acum tăbăra nestingerit asupra bombardierului într-atâta năucit de faptul că e atacat de „ai săi“, că nici nu reuși să riposteze. „Junchers“-ul lăsă o coadă de flăcări și fum și porni cu urlul spre pământ. Filip continuă picajul, redresă brusc aparatul și viră în zbor razant într-o vâlcea, ce se deschidea spre platoul nostru. În timp ce „Junchers“-ul făcea să izbucnească un vulcan de foc la vreo doi kilometri de aerodrom, vânătorii, bănuind antiaeriana, întoarseră spre noi și acoperiră barăcile avioanelor arse cu un adevărat torent de plumb. Apoi își văzură de drum, probabil, cu sentimentul datoriei împlinite...

Până prin octombrie, când „Fiat“-ul nostru luase aspectul unui ciur și nu se mai putea ridica în aer, în jurul aerodromului își găsiseră locul de veșnică odihnă șase avioane fasciste.

— Niște luptători grozavi italienii ăștia, râdea Filip. Doi căcăcioși au sărit cu parașuta încă înainte de a reuși să tragă într-înșii!...

Și, cu toate acestea, stăteam din ce în ce mai rău. Ne rămăseseră vreo cinci „Bregué“-uri întregi. Opt tovarăși nu se mai întorseseră din misiunile de recunoaștere, atelierul nostru nu mai prididea cu reparatul, deși dormeam doar câte patru-cinci ore pe zi... Ajunul Anului Nou 1938 nu prevestea nimic bun: se vorbea despre o ofensivă a fasciștilor în Aragon și promisem ordine stricte să fim gata pentru a ne evacua în orice moment pe un teren de rezervă din apropierea Leriidei.

Tot în preajma aceluiași ajun devenise într-atâta evident că Filip va fi repede tată, încât Ruiz ordonă „surorii de caritate, bucătăresei, spălătoresei și îngerului păzitor al escadrilei“ — Madelaine să se retragă pe noi poziții, unde va putea asigura securitatea viitorului mic republican Luis!

Masa de rămas-bun de la început nu părea să fie dintre cele mai vesele, Madelaine știuse să se facă prețuită și stimată de toți. Apoi cele câteva poronuri (niște burliue cu două gâturi, dintre care unul mai lung avea menirea să-ți expedieze o șuviță de vin acrișor drept în gâtlej), născură cântece și glume. Filip privea cu tandrețe la neprețuita lui soție, Madelaine cânta un vechi și, probabil, foarte vesel cântec în dialectul catalan...

— Dacă se întâmplă să nu mă întorc din misiune, Sancho, te rog pe tine să ai grijă de ea. E singură. Ca și mine...

— Filip, întrerupse cântecul Madelaine. Ne-am înțeles doar: nu ți se poate întâmpla nimic, nu-i așa?

— Natural, fetițo! Atâta timp cât Sancho are grijă de pterodactilul meu, nu mi se poate întâmpla nimic.

A doua zi plecară. El avea s-o conducă până la Perpignan.

Peste trei zile Filip se întoarce. În aceeași zi zbură în misiune spre Zaragoza, îl așteptară până se făcu noapte târziu, până se lumină de zi spre răsărit, și în zori un „Hainchel“ parașută de la o mare înălțime asupra aerodromului nostru un coș, în care găsirăm cadavrul îngrozitor mutilat al bravului Filip...

La începutul lui martie porni ofensiva fasciștilor în Aragon...

În timp ce ne evacuam spre noul aerodrom (nu aveam să-l mai văd), camioanele cu personalul tehnic fură atacate și mitraliate de câteva ori, dar singura victimă aveam să fiu eu: am fost transportat fără cunoștință mai întâi într-un spital de campanie, apoi la Barcelona. Vreo șapte luni am așteptat să mi se vindece mațele sfâșiate de schije și tot atâta timp a trebuit să fiu un simplu martor la marea bătălie pentru apărarea Cataloniei. În spital dădui peste un compatriot, prin el luai legătura cu alții, din brigăzile internaționale. Noutățile aflate cu prea multă întârziere nu erau dintre cele mai îmbucurătoare: taică-meu murise, sora fusese cercetată și răscercetată un an întreg, dar lăsată apoi în plata Domnului — într-adevăr, nu știa nimic... Nu puteam să-i scriu, aș fi expus-o zadarnic la cine știe ce nenorociri...

Evenimentele din preajma evacuării se precipitaseră astfel, că nu reușisem să-i scriem lui Madelaine. În orice caz, hotărâsem că va fi nevoie să inventăm o sfântă minciună, ar fi fost prea crud să-i spunem adevărul. Și, mai ales, în situația ei. Se hotărâse de comun acord că-i voi scrie eu. Lucru pe care l-am și făcut de îndată ce am putut lua tocul în mână. I-am scris că Filip a plecat cu o misiune de mare însemnătate, la Madrid, că veștile de acolo vin cu întârziere și că voi face tot posibilul s-o anunț îndată ce voi afla vreo noutate.

Scrisoarea ei sosi abia prin aprilie. Era dezolată că trebuie să-l mâhnească pe Filip — Luis al lor era, de fapt, o mică Luiză, dar o fată foarte băiețoasă și drăgălașă. În post-scriptum mă ruga să nu mă tem să-i spun adevărul, oricare ar fi... Am mai primit de la ea încă vreo patru-cinci scrisori cu aceeași rugămințe, dar n-am răspuns la nici una: credeam că o cât de slabă umbră de speranță e mult mai bună pentru tânăra mamă decât certitudinea groaznicului adevăr. Eu nu puteam să i-l dezvălui.

Apoi a urmat tristul februarie 1939...

La granița franceză ne așteptau reprezentanți ai comisiei Ligii Națiunilor. Și jandarmi francezi. Și mașini blindate, și mitraliere, ca nu cumva să se supere, Doamne ferește, Hitler sau Musolini, sau Franco...

În lagărul din Angeles-sur-Maire împreună cu alte zeci de mii de voluntari, cu zeci de mii de refugiați spanioli — femei și copii — m-am aflat până în primăvara lui patruzeci. Era o plajă de nisip, pustie, în calea tuturor vânturilor, câteva barăci, în care nu puteau încăpea nici măcar copiii, ne înconjurau din toate părțile sârma ghimpată, jandarmi senegalezi și cavaleriști marocani...

Foarte rar, dar se mai întâmpla din când în când să vedem câte-un fericit chemat la comandantul lagărului, de unde se întorcea fie plângând, fie cu ochii sclipind de fericire: primise vizita unei rude, a unui prieten sau pur și simplu a unui reprezentant al Crucii Roșii. Dar când veni un jandarm să mă cheme și pe mine, trebuie să recunosc că am rămas cu gura căscată.

Nici prin cap să-mi dea că voi întâlni în vorbitor pe Madelaine.

Am recunoscut-o cu greu. Îmbătrânită, cu un copil în brațe.

N-a plâns. M-a întrebat simplu:

— Spune-mi, unde a căzut, Sancho?

Nu-i puteam spune adevărul:

— În luptele pentru Barcelona, în ianuarie treizeci și nouă. Îmi pare foarte rău, Madelaine...

— Nu trebuie, Sancho... Ai făcut bine că nu mi-ai scris. Îți mulțumesc. Pentru Luiza...

Mititica era copia lui Filip. Întindea spre mine mânuțele pline și gingașe și gângurea fără încetare. Cu greu îmi puteam stăpâni lacrimile.

— Lucrez la o fabrică de conserve la noi, la Montpellier. Dacă se-ntâmplă cumva să... Să nu uiți ce te-a rugat Filip...

Făcea eforturi colosale să se stăpânească. Când se căsătorise, abia terminase școala și avea de gând ca după întoarcerea lui Filip să intre la arta dramatică. Amândoi visau la ziua aceea.

Convorbirea avea loc în prezența unui jandarm foarte acru, se-ntâmplase de multe ori să ne ciocnim, căuta capăt de gâlceavă pentru cele mai mărunte fleacuri. Când Madelaine mă rugă să-i povestesc despre ultimele zile ale lui Filip, capul pătrat se ridică:

— Timpul a trecut, doamnă. Vă rog să părăsiți imediat vorbitorul.

Mințea în mod obraznic, ni se acordase o jumătate de oră și nu trecuseră nici zece minute. Madelaine remarcă foarte politicos acest lucru.

A privit-o o clipă că și cum n-ar fi înțeles despre ce e vorba, apoi s-a făcut stacojiu și s-a repezit la ea ca un sălbatic:

— Afară, târfă. Ieși afară!

O prinse de mânecă și o izbi spre ușă. Îi sfărtecă rochia. Mititica începu să țipe speriată.

Nu știi precis cum s-au petrecut lucrurile, știu că peste o clipă mocofanul zăcea la pământ...

Tribunalul din Narbone n-a vrut să ia în considerație pledoaria

avocatului, ce mi se dăduse din oficiu și care încerca zadarnic să demonstreze onor magistraților, că e datoria oricărui bărbat — și mai ales în Franța! — să ia apărarea unei femei. Am fost condamnat la șapte ani de temniță grea.

Aveam să-i fac, adică numai o parte din ei, la închisoarea din Montpellier. Numai o parte, pentru că în ziua de 11 noiembrie 1942, când trupele Wehrmachtului invadau fără să întâmpine nici o împotrivire teritoriul de sud al Franței, s-a găsit un suflet de om și printre temnicerii francezi și ne-a lăsat pe cei condamnați din motive politice — era calificat astfel și delictul meu! — să plecăm în cele patru puncte cardinale... Așa-i, băieți!...”

Ne apropiem vertiginos de centrul raional, sau, exact, pe dos, centrul raional se apropie vertiginos de noi, o sumedenie de clădiri din piatră albă, cu balcoane multicolore (probabil, transformate pe ici, pe colo în cotețe pentru găini și alte orătănii mărunte. Ce să-i faci — viața la țară, tradiția micii gospodării auxiliare!), nici un fel de introducere sub formă de căsuțe mici, țărănești, intri direct într-un oraș adevărat cu asfalt și beton. Chestia asta putea rămâne necomentată de unchiul?

— Andrei (ce-am zis eu?), acesta-i satul?...

— Țasta-i, ăsta-i, unchiule! Uite și tăblița zice!

Ba nu, de după primele clădiri albe se zăresc pe panta lină a dealului și câteva căsuțe mai mititele. Nu-ți fă griji, unchiule, îl găsim noi pe prietenul tău cel cu vinuri bune în pivniță!

Aura nu scoate nici un sunet. Mă întorc spre ea — cum de n-am făcut-o până acum! — pe fața ei curg două șiroaie de lacrimi uriașe. Unchiule, unchiule, uite ce ai făcut cu patetica ta povestire!...

— Îngerășule, plângi? Unchiule, să nu mai povestești nimic față de ea! E prea sentimentală.

Trebuie să recunosc sincer că n-am nimerit în șanț numai pentru că aveam mâna pe schimbătorul de viteze și nu pe volan.

Nu-mi închipuiam vreodată că unghiile ei fine pot pătrunde atât de adânc în musculatura viguroasă a unui baschetbalist încercat.

— Prostule! Ești un prost, un prost! Un prost!...

N-o crede, unchiule. Nu e adevărat. Uite laba mea: ți-o întind cu toată stima și respectul: Te-am crezut la început un simplu aventurier: am avut și eu un coleg care a plecat după a zecea în Extremul Orient „la romantică“, și anul trecut, când s-a întors, nu știa să ne spună nimic altceva decât că a câștigat trei mii de ruble și că mai pleacă o dată, că să agonisească de-o mașină; apoi te-am crezut un laș: ai fugit pentru că te temei să încapi în ghearele celorla pe care îi urai, în loc să te iai cu dâșșii de piept. Acum știu că m-am înșelat. Îți strâng mâna, unchiule.

Și nici tu nu te supăra pe mine, Aura! Nu pot să sufăr lacrimile. Și știi de ce? Pentru că există și altfel de lacrimi, care n-ar trebui să existe. Lacrimi pe care le varsă copiii născuți că să râdă și să găngurească, nu să-și vindece arsurile de napalm prin spitale... Sunt prea bombastic? Dar crezi tu oare că n-aș fi eu primul, dacă...

Uite ce-i, Aura, fetița mea, vreau să-ți comunic o noutate: am un unchi.

Și mi-ar fi părut grozav de rău să nu-l am.

PARTEA A TREIA

1

O piață pătrată, uriașă. Casa Sovietelor, un magazin universal, poșta, o librărie, Casa de cultură și un restaurant în stil grand.

Restaurantul, căptușit cu lambriuri de stejar lustruit și cu garderobierul la post, deși nu-mi imaginez cam ce s-ar putea lăsa pe timpul ăsta la garderobă, poate doar cămașa. Vreo trei mese făcute una și o companie pletoasă, plină de țipete — probabil, pasagerii autobuzelor și camioanelor parcate lângă intrare și însemnate spre avizul tuturor: „Televiziunea“.

Ocup o masă la suficientă distanță de vesela societate (Aura ar fi în stare să intervină în cazul când la gingașele-i urechi ar ajunge o expresie mai puțin controlată!) și mă duc să schimb roata bravului vehicul. Luase un cui, dar răsuflarea și-o dăduse abia aici, când scăzusem din viteză. E prima pană de cauciuc în cei douăzeci de mii de kilometri câți are, trebuie să intervin acum, e vorba de câteva minute, după-masă o să-mi vină mai greu să mă aplec.

De fapt, oprirea aceasta e absolut neplanificată. Aura nu-i mare amatoare de localuri. Sau, mai bine, localuri fără lume aleasă. Dar prânzul la iarbă verde, la marginea unui pâlc de salcâmi, fusese compromis încă înainte de a deschide valiza cu bunătățile doamnei Capuletti: un miros acru, răzbind din viscerele încataramate ale sacului de voiaj, ne anunța că a întemnița pârjoale în portbagajul unei mașini de fier pe o căldură de cuptor e o

aventură temerară, dar cu triste urmări. Cu un sentiment de profund regret am încredințat vulpilor și păsărilor cerului componentele unui festin, ce n-avea să ne mai desfete. Din snobism și solidaritate calea cărnurilor o luaseră și dulciurile. Aura nu-și putea găsi locul:

— Riki, mama o să fie distrusă dacă află ce-am pățit! Cum crezi, poate să nu-i spun?...

Firește, îngerașule, nu-i spune, ești o fetiță mare de-acum, poate ar fi cazul să mai ai și tu micile tale secrete!...

Scot cricul, îl instalez și încep să ridic mașina la nivelul convenit, când... Ah, romanele polițiste: „...o mână grea i se lasă pe umăr..“

Mă întorc — natural, brusc — și sub imensa și năclăita vegetație păroasă a unui tip proțăpît în fața mea prind printre spaime să deslușesc trăsături cunoscute: bah, e Emil-pupăciosul în persoană!

— Helou, Andrei!

— Salutare, Emil!

— E a ta daradaica, Andrei!

— Ce surpriză, Emil! Ce cauți aici?

Am fost colegi, până într-a noua. Era craiul clasei, cel mai bătrân dintre noi, de altfel, mare specialist în problemele sexului și candidat la a doua repetenție, fapt care îl și determinase să ne spună adio pe la jumătatea anului:

— O să mă bag în cinematografie! Felini n-are nici patru clase primare!...

Omul care-l depășește evident ca studii pe Felini, într-o pereche de pantaloni de doc, suficient de roși ca să fie la modă, și cu o cămașă înnodată deasupra buricului, mă privește zâmbăreț:

— Culegem aici un subiect. Spanac. De mult nu te-am văzut...

Scot roata de rezervă din portbagaj.

— Ce culegeți?

— A! Filmăm. Colhoznicii la etajul cinci. Transformarea satului în oraș și invers.

Râde satisfăcut de propria glumă.

— Ești aici cu televiziunea?

— Aici muncim.

— Actor, regizor?

Se așază pe roata găurită:

— Asistent la regie. Spanac. Deocamdată. La toamnă încep turnarea unui serial la Novosibirsk. N-ai auzit? Adică da, de unde... Aici e cam greu să faci carieră. Invidia! Extrauterin.

— Ce extrauterin?

— Așa. Ai terminat școala?

— Sunt în trei la medicină...

— Extrauterin. Știi, am o idee genială! Am fost colegi...

Roata de rezervă e cam dezumflată. Trebuie să pompez.

— Asta-i ideea?

— Nu. Cu regizorul ăsta. Stau bine. Între noi fie vorba, e un prostănac. Eu conduc totul, dar știi... Pot aranja să te filmez.

— Nu mă-nnebuni!

— Extrauterin. Cu mașina. Chiar am și episodul! — te-ntorci de la câmp cu rabla. Belșug. Țăran atomic. Extrauterin!

— Nu mă prea simt colhoznic.

— Spanac. Cine te știe?... Așteaptă-mă aici!

Intră în restaurant.

Piața a început să se învioneze, în fața Casei de cultură se adună bărbați prea înțoliți pentru căldura asta, femeii legându-și broboadele din mers, și — nici nu se putea altfel — o armată de copii ciufuliți și curioși. Un alt bărbos cu pantaloni de doc și pălărie de paie „vestul sălbatic“ se consumă în fața mulțimii ca un dirijor în fața unui cor pestriț, nu-l aud ce vorbește; un lungan slab, fără cămașă, desfășoară în direcția agitației un cablu cu începuturile într-unul din autobuzele „Televiziunea“. Probabil, prin sârma aceasta se va transmite spre imprimare pufăitul obosit al mașinii colhoznicului impostor Andrei Păduraru... Ce per-

spectiv frumose și delectabile pentru telespectatorii de azi și din toate timpurile!

Iau loc la masă cu o clipă înainte de a ne sosi tava cu cele comandate: simt ceva foame.

— Nu-i nimic grav, Riki? Aura are obiceiul să se sperie după trecerea pericolului.

Trebuie s-o liniștesc:

— Depinde... Ne amenință nemurirea și slava, cel puțin pe mine.

Nu are timp să-mi ceară explicații — de la masa comună se ridică trei tinerei în frunte cu Pupăciosul și se apropie de noi.

— Andrei, ăsta-i Toni, iar ăsta-i Jora, face prezentările din mers.

Își iau toți scaune de la mesele vecine și ne înconjoară.

— Știi, un spanac! Dobitocul meu se teme, dar cred că am să-l conving. Tu nu te grăbești?

— Relativ.

— Extrauterin. Ia sticla din fața unchiului și o privește la lumină. Nu ne prezinți?

Jora (sau Toni, nu m-am deprins încă să-i deosebesc) privește lung la Aura:

— Aș putea să te prind într-un cadru, păpușo, ce zici?

Emil se apleacă la urechea mea:

— E asistentul cameramanului... Al operatorului. Spanac.

Aura nu-și retrage mâna: are niște priviri neîncrezătoare și entuziaste:

— Serios?

— Prim-plan! Jora (sau Toni) încearcă s-o prețuiască din ochi. Ia arată-mi profilul!

Aura își expune docilă nasul semigrec:

— Cum îl găsești?

— Clasic! În cinematografia noastră nu este nimic asemănător.

— Serios?

Jora (sau Toni) pare lezat:

— Termin VGHİK¹-ul, păpușo... Am succes... Înțelegeți?

— Aha. Și ești gata să-mi propui un rol de figurantă într-un serial despre creșterea dovleceilor pe balcon, nu?

Emil sare aprins:

— Toți începem la fel! Greta Garbo a făcut figurație vreo cinci ani! Și nu era cu nimic mai urâtă ca tine... Principalul e să te ia la ochi un regizor la modă... Extrau... Hm...

Aura pare convinsă. E o actriță, totuși: se întoarce grav și măreț înspre ajutorul de cameraman:

— Sunt mândră că m-ai observat! Când sădim copacii, regizorul la modă?

Fantastic, Aura! Ai calități pe care nici nu ți le bănuiam! Asistentul de cameraman rămâne o clipă aiurit, apoi începe să râdă foarte mulțumit:

— Mișto! Are și temperament!

Aura arborează o mină victorioasă. Pentru mine, firește.

Chelnerița mai aduce o sticlă.

Toni (sau Jora) face impresia unui om de lume: închină paharul spre Aura, îi zâmbește curtenitor, apoi spre unchiul:

— E o căldură grozavă! Vă topiți în mașină, nu?

Nu pot pierde ocazia:

— Pentru el chestia asta-i un fleac! A locuit cincizeci de ani în Mozambic!

Unchiul se uită la mine urât. Îi fac din ochi. Dă din cap că înțelege. Toate trei gâturile TV se întorc spre dânsul.

— În Mozambic? Emil a rămas cu gura căscată.

Pot paria că habar n-are pe ce continent e notată țara.

— Da. Trebuie să le rup gura cumva: a venit să-și vadă locurile natale...

O fetiță în aceiași pantaloni de doc deschide ușa și strigă:

— Anton, Gheorghe! Emil! Pe terenul de filmare!

¹ Institutul de cinematografie din Moscova.

Băieții golesc repede paharele și se ridică. Toni (sau Jora) se înclină în numele tuturor, mai ales spre Aura:

— Ne-a făcut o deosebită plăcere!

Emil se-ntoarce de la jumătatea drumului:

— Andrei! O idee genială! Extrauterin! Vino-ncoa!

Mă împinge într-un colț:

— Înțelegi? Colosal: un om din părțile astea se întoarce după cincizeci de ani! Sărută pământul și plânge! Extrauterin! O să vorbesc cu regizorul. Țăla, fără mine, nu face nici un pas! Mă așteptați aici, auzi?

— Extra!...

Emil-pupăciosul aruncă o privire de ansamblu asupra grupului nostru, dă mulțumit din cap, probabil, ne găsește telegenici, și o ia în pas alergător spre ieșire.

— Simpatici băieți, conchide unchiul. De ce i-ai luat peste picior, își fac și ei meseria!

— Mi se pare că l-am lăsat paf pe ăla, nebărbieritul! Trebuia să-i spun că am și voce... Dar știi, e simpatic, într-adevăr... Riki, ce-ai zice dacă aș lua gluma asta în serios?

Hotărât lucru. Aura e plină de talente neștiute. Și progresează.

Poștărița îmi restituie cele trei ruble sub formă de monede și îmi indică o ușă de sticlă pe care scrie simplu: „Automat interurban“.

Halal raion: „Culegeți numerele de cod ale orașului care vă interesează conform tăbliței alăturate, apoi, după apariția tonului de joasă frecvență, numărul de telefon al abonatului...” Adică doi-patru-doi-trei-șapte, — bâz-bâz...

— Alo! Seniora Capu... Apartamentul Filotti?... Saru-mâna...

Cred că ținea receptorul la ureche încă de la plecarea noastră.

— Nu, nu s-a-ntâmplat nimic. Aura e aici, sănătoasă!... Și unchiul e aici, se-nțelege... Da, da... Poftim...

Aura intră în receptor cu totul:

— Mami, te sărut, te sărut!... Bine, bine, e așa de frumos!...

Unchiul e un băiat minunat!... Nu, e bătrân!... Care băiat?... A, băiat!... Așa se spune!... Îmi pare foarte bine că m-ai lăsat să... Nu, nu în drum! La un coleg de-al lui Riki!... Cum?...

Ascultă un monolog nesfârșit și se schimbă la față. S-o fi întâmplat ceva. Se strâmbă la mine și dă din cap a pagubă...

Aseară am încercat zadarnic să luăm legătura prin telefonul brigadierului: sunt convins că i-o fi tăiat cineva firul ca să lege vaca...

Unchiul studiază cu atenție concentrată anunțul ilustrat care descrie avantajele corespondenței recomandate.

— Bine, mami, bine chiar azi... Sau mâine... Te sărut dulce, dulce... Îmi pare foarte rău... Adică nu!... Nu!... N-ai nici o grijă...

Spânzură receptorul cu aerul unui copil care a pierdut o bomboană.

— Andrei...

Renunță în ultima clipă și se îndreaptă spre unchiul:

— Nene Alecule, i se agață de reverele hainelor, tata a cum-părat foi la o casă de odihnă în Crimeea și poimâine avem avionul...

— O să petreci o vacanță frumoasă, felicitările mele!

Pițigoiul ăsta n-a știut niciodată să-mi facă o surpriză plăcută.

— Andrei, îmi pare așa de rău! M-am simțit foarte bine cu voi.

— Bine, dar ieri babacu-tău n-a știut că are foile alea păcă-toase?

Farfuriile ei albastre încep să strălucească: ah, da! Cum de-mi permit să-i spun lui tăticu-su „babcă!“!

— N-a știut!... Eu trebuie să plec.

— Lasă, Aurico, nu te necăji, mai călătorim noi, că n-a înțercat mama călătoriiilor! Unchiul e un împăciuitor colosal.

— Nene Alecu, peste două săptămâni când ne întoarcem, ești invitatul nostru! Părinții mei au să fie foarte bucuroși!

Să-ți coși smoching, unchiule! Mai larg în talie, mama ființei acesteia e o gospodină grozavă, o să ne îndopăm! Dacă...

— Pe mine nu mă inviți, maimuțo?

— Numai dacă ai să te porți frumos în lipsa mea! Unchiule, să-mi spui cum s-a purtat!

I-a trecut suferința. Natural, pentru ea nu există dilema eternă: el — părinții. Mămica și tăticul sunt pe primul plan...

— Plecăm chiar acum? sper că am o voce tare uscată.

— Unde?

— Acasă la tăticu și la mămica!

În piață, se pune, probabil, piatra de temelie a unui nou turn al lui Babel. Emil își face loc cu coatele prin mulțime. Duce în spate un jupiter de zece kilowați. Ne vede lângă mașină, lasă jos reflectorul și se repede spre noi.

— Andrei, un mare spanac. Nu mi-a spus încă nimic. Cred că-i place. Dar o face pe nebunul. O fi auzit de Novosibirsk. E un invidios grozav. Extrauterin. Dar știi, ți-a văzut fetița, îi place! Crede că are un cadru pentru dânsa. Ce zici?...

— O să mai cugetăm.

Mulțimea îl înghite într-o clipă... Pe deasupra capetelor se mai zărește doar reflectorul cu apărătoarele negre desfăcute, ca o cruce stilizată. Nici nu bănuiam că-i atât de greu drumul spre Golgota gloriei cinematografice...

Opresc la rugămintea gingașei pasagere lângă stația de autobuze. Aura coboară:

— Eu plec cu autobuzul sau cu un taxi.

Asta mai lipsea!

Unchiul coboară și el:

— Măi Aurico, păi așa ne-a fost vorba?!

Îl prinde de gât și-l sărută pe amândoi obrații:

— Nene Alecu, mi-ai plăcut foarte mult și mă supăr, dacă ai să mă uiți! Călătorie frumoasă!

Presupun că moșul are de gând să verse o lacrimă.

Capricios specimen — domnișoara!

— Andrei, condu-mă.

— Bine, Aura, dar mâine putem pleca toți...

Absolut de prisos orice insistență: e în stare să se ducă pe jos. Intră la case. Singură.

Revine:

— Riki, miorlăie, ioc taxiuri! Și primul autobuz, abia peste patru ore.

— Aura, îmi potrivesc vocea la registrul cel mai convingător, folosit doar la examene și cereri de împrumuturi bănești, propun următoarea variantă: îl ducem pe unchiul în sat la cine trebuie, facem o sută optzeci de grade întoarcere și peste trei ore te depun vie și nevătămată în brațele familiei fericite. Pe urmă revin la unchi, simplu și genial!

Nenea Alecu o cuprinde de umeri:

— Aurico, nepotul meu are o idee bună! Hai!

Sunt sigur că nici nu ne-a ascultat:

— Mai pierdeți cu mine încă trei ore, bine? Riki, mor de curiozitate să văd un magazin în raion!

În piață construcția noului Babilon a avansat considerabil: un tractorist bine grimat, cu un picior rezemat de șenila mașinii, citește cu glas nesigur scurta declarație, ce-o are de făcut telespectatorilor, scrisă cu litere de-o șchioapă pe un panou uriaș, susținut de doi ajutoari voluntari în spatele camerei de luat vederi. Descifrez cu greu prin fumul dens al electrozilor încinși „angajamentele mele pentru anul...”. Și stopez în fața magazinului.

La toate trei etajele nici urmă de ființă vie, pustiu ca pe întinsurile Antarcticeii, iarna: toate vânzătoarele, cu nasurile strivite de vitrine, înghit cu ochii larg deschiși televiziunea în sucule ei naturale. De afară am crezut că sunt niște manechine bine confecționate, de import...

— Vai, Riki! Chițcăitul Aurei nu trezește nici urmă de impresie în magazin. Uite ce paltoane franțuzesti! Exact ca al Nadinei!

N-am timp să cunosc scurta biografie a Nadinei. Aura dispăre printre rândurile ticsite cu țoale ca un ac într-un car cu fân.

— Măi Andrei, râde unchiul, ar trebui s-o începi de pe acum cu economiile, ce zici?

Julietta revine într-o blană gri, probabil, veveřiță.

— Cum mă găsiți? — o piruetă și un umăr aruncat provocator înainte. Un vârtej gri-argintiu și un râset de clopoțel. Mâna se repede singură spre carnetul cu cecuri.

Simt în dreptul inimii un mare viitor gol financiar...

— Aurico, n-am cuvinte! unchiul are mutra unui copil, care contemplă o capodoperă de ciocolată prin sticla vitrinei.

— Dar acum?

Astrahan veritabil. Karakul maro cu guler de samur...

Aura e un manechin înăscut. Demonstat de ea, cred că și un halat de baie pentru octogenare ar putea trece drept rochia de nuntă a Gretei Garbo. Probabil, pierde ore multe în fața oglinzii, trebuie să lămuresc lucrul ăsta cu precizie înainte de a fi prea târziu!

Interesant, cât câștigă un membru plin al Academiei de Științe Medicale?

Ieșim din magazin onorați de aceeași atenție, cu care am fost întâmpinați la intrare.

Babilonul intră probabil în perioada finală a construcției: cerul de deasupra pieței a dispărut în fum. E cazul să înceapă amestecul limbilor.

— La aer, la iarbă! Aura se așază în mașină și trânteste portiera cu atâta putere, încât un tânăr din mulțimea de spectatori întoarce capul și ne privește foarte nemulțumit...

...Mai avem o jumătate de oră. În fața autogării stau și cele două autobuze „TV“.

— Aura, poate pleci cu ei? ar fi de-a dreptul păcat să nu-i servesc o înțepătură-două la despărțire. Ai putea poza câteva ore în drum, îți imaginezi ce senzație ar provoca printre cunoscători apariția unui nas unical în cinematografia noastră?

Coborâm din mașină. Unchiul a reușit să sară primul și întinde galant mâna înaltei pasagere.

— Riki, știi că uneori ai idei? S-ar putea să le dau ascultare. Îl cuprinde pe unchiul și-l sărută. Nu mă conduceți. Plecați imediat, ne-am înțeles? La revedere, nene Alecule, pa!

Mă ia de braț. Cred că am o mutră cât se poate de voioasă.

— Uite ce e, Andrei, să nu mă întrerupi. Te iubesc tare, aș vrea să stau ghemuită la pieptul tău și să-ți ascult inima cum bate. Mult, mult... Și acum pleacă. Cu unchiul. Și imediat.

Îmi pune două degete pe buze și-mi face vânt spre mașină.

Aura, Aura, element subversiv și încăpățânat ca un catâr, tu nu-ți dai seama că mai am încă trei ani de institut și că de la toamnă voi fi nevoit să caut un post de felcer în orele de noapte ca să pot întreține o familie?

O familie mică, două persoane, dintre care una va asculta mereu cum bate inima celuilalt.

2

Într-un trecut foarte îndepărtat, pierdut în negurile de nepătruns ale unor vremi ce nu vor mai veni niciodată, după ce sfârșisem aproape cu bine clasa a șaptea, părinții îmi dăduseră voie să petrec două săptămâni într-o tabără de pionieri.

În ajunul plecării, casa noastră avea aspectul unui balamuc părăsit în mare grabă, la bucătărie se afumau, se dădeau în foc cantități importante de merinde ce trebuiau să întrețină în stare de bună funcționare organismul fiului drag, rupt brutal din brațele mamei; în odăi două valize pântecoase înghițeau nenumărate schimburi și cârpe, menite să ferească de intemperii trupul sănătos al iubitei progeneruri, în care trup sănătos — cine știe?! — cândva se va dezvolta poate și o minte sănătoasă... N-am să uit niciodată privirile pline de nespuse duioșie și spaimă ale mamei în clipa când autobuzul încărcat cu o mulțime de exemplare de teapa mea pleca din curtea școlii. Între noi fie vorba, și Tigrlul arăta destul de acru, fuma țigară după țigară și tot încerca

să-mi facă din ochi, fără prea mare succes de altfel, închidea, nu știu de ce, amândouă pleoapele deodată.... Mare comedie! Acum mi se întâmplă lucrul acesta a doua oară, atunci îmi era încă necunoscut și mă speria: un nod în gât și senzația că s-a năruit ceva în lumea asta, ceva veșnic, fără de care viața își pierde orice sens... Nu-i vorbă, până la urmă toate aveau să revină în albia lor, tabăra era la marginea orașului, mama mă vizita de trei ori pe zi, la un moment dat începuse să-mi fie rușine: oricum dădeau să-mi crească mustățile, aveam vocea unui cocoșel la primele cântece...

Iată-mă, așadar, retrăind azi și senzațiile mele de atunci, și sentimentele de negrăită spaimă și duioșie ale mamei. De prisos bancurile și bravada, lucrurile stau anume așa, și cu toată rușinea pentru vârsta mea înaintată, trebuie să înghit noduri ca un pionier cu urme de lapte pe buze...

Întorc mașina, cât pe ce să dau peste un camion care-mi vine din față, nu-l lovesc, cu toate că mi-ar fi fost absolut indiferent, respir adânc, oricum mai e un pasager în mașină și port toată răspunderea pentru securitatea lui, unchiul presupune că oftez: îl simt cu un zâmbet de înțelegere pe buze, acuși o să-mi spună vorbe de îmbărbătare. Nu mi le spune, unchiule, aș putea să-ți întorc cine știe ce cuvinte nepotrivite, știi și tu: patimile amorului! Dar el nu-mi spune nici un cuvânt, tace, deși zâmbește în continuare. Mulțumesc, unchiule, ești un băiat!

Piața mai fierbe de lume: evenimentul zilei trebuie comentat!

— Așadar, unchiule, spre satul vechi? Și la cine? Îl surprind înghițind niște pilule: a observat și el că l-am prins:

— Căldură mare, băiatule! Nu mai suntem tinerei.

Centrul raional sfârșește la fel cum începe: brusc, fără periferii. Satul vechi față de centrul nou e la o distanță plină de respect, deși nu-l simt prea umil — căsuțe noi, de o arhitectură foarte veselă.

— La cine, zici? se întunecă. La soțul și fiica Mariei. Fosta mea logodnică... Ea a murit anul trecut.

La marginea drumului, adică aproape în drum, crește un copac nu prea înalt, dar cu o coroană imensă, lucru neobișnuit pentru locurile astea. Opresc mașina la umbra lui, am stat prea mult la soare, suntem fierți amândoi. Dacă mai știu câte ceva din botanică, e un ulm.

— Unchiule, posibil să fie cam nu știu cum, dar voiam să te întreb: fiica ta, care a murit...

— Luiza... Da, Andrei, era copilul lui Filip. Când am intrat la ei în casă, atunci după închisoare, mi-a spus tată... Ar fi fost prea crud din partea mea s-o înșel. Din nefericire, nu i-am fost prea mult timp tovarăș de joacă: la începutul lui patruzeci și trei aproape toți membrii Rezistenței din Montpellier au fost arestați. În beciul casei lui Madelaine aveam un adevărat laborator, unde confecționam bombe și mine. Acolo am fost arestat și eu. Apoi a urmat Vila Trandafirilor, sediul Gestapoului din regiune. Mă considerau unul dintre șefii mișcării, deși nu eram, au încercat să scoată din mine tot ce știam, nu le-am spus nimic... Ai văzut cum: toate semnele de pe mine sunt amintiri din casa cu numele acela poetic... Vila Trandafirilor... Au fost lucruri și mai îngrozitoare, dar vila ceea nu se poate uita... Montpellier a fost eliberat după un atac prin surprindere, hrubele în care mă aflam și eu erau minate, dar n-au avut timp să le arunce în aer. Am stat prin spitale mai bine de un an; am ieșit ca să aflu că Madelaine fusese împușcată cu copilul în brațe încă de atunci, de la arestarea mea, și că mititica Luiza scăpase ca prin minune, dar cum? Cu un glonte în șira spinării, paralizată. Putea doar să vorbească. Am găsit-o la niște vecini. Și iar mi-a spus tată... Am fost și hamal, și chelner, și sezonier pe la ferme, și mecanic la stațiile de automobile. Am strâns bani douăzeci de ani. Și douăzeci de ani am păzit-o. A murit pe masa de operație...

Coborâm din mașină și câteva găște se ridică pripit, dar nu se prea grăbesc să plece: cu gâturile întinse paralel cu pământul, ne amenință și ne spun vorbe tari în limba lor sâsăită. Între satul

vechi și noile construcții se întinde un șes, gol, cu iarba arsă, și după mâneca vărgată, agățată în vârful unui stâlp, alături de o clădire mică și albă, presupun că ne aflăm lângă aerodrom. Mâneca vărgată atârnă fără viață, cerul pare un capac de aluminiu peste o oală în care se prepară o tocană cu miros de praf și iarbă arsă.

— Așa-i, băiețăș, n-aș putea să mă laud că am avut o viață chiar ușurică, dar nu mă plâng: am trăit.

Mă ia de umăr și mă întoarce cu fața la el:

— Trebuie să-ți spun că ai făcut o alegere foarte bună, îmi place Aura ta. Și-mi place că ai ales medicina, e o meserie nobilă! Bravo!

Dac-ai ști cum am făcut alegerile!

— Unchiule, și, totuși, cine a fost fata ceea, ruda ta, care te-a vândut? Eu o cunosc, așa-i?

Se schimbă la față brusc, urcă în mașină.

Urc și eu.

— Să mergem.

Până la sat avem mai puțin de-un kilometru.

— Uite-aici a trăit Maria din treizeci și șase, când s-a măritat.

— Nu te-a uitat prea repede, unchiule? Mi se pare că tot în treizeci și șase plecaseși și tu?

— Dispărusem, Andrei! Și nu e totuna...

— Oricum...

— Nu te învăța să judeci oamenii prea repede.

Asta-i bună, mi-o închipui acum pe Aura în autobuz, flirtând cu cine știe ce criminal! Unchiule, nu-mi mai vorbi asemenea lucruri, întorc mașina și o ajung în jumătate de oră!

— Îl cunoști pe soțul ei?

— Da. Și-i prețuiesc gestul: a renunțat la o cariera frumoasă, s-a mutat aici de dragul ei, simplu contabil...

Unchiul dispare în clădirea direcției sovhozului ca să-l caute pe simplul contabil Ion Roman, iar eu rămân în mașină ca să cuget la cele veșnice și netrecătoare: de exemplu, la ce-aș putea renunța de dragul Aurei? Probabil numai la liniște...

Și descopăr cu multă spaimă că sunt gelos...

Să fie oare-un semn de maturizare?

Desigur. Am hotărât doar. Iar hotărârea asta mă obligă să veghez și la onoarea mea de familist!...

3

Fiica gazdei, o femeie frumoasă și rece, aproape ursuză, e inginer la o uzină din Bacu și a venit să-și viziteze tatăl abia de vreo două zile. Să aibă vreo patruzeci de ani, poate mai mult, poate mai puțin, nimic mai greu pe lumea asta decât să ghicești vârsta unei femei frumoase și distanțe. E în continuă mișcare, explicabilă de altfel: locuința contabilului se resimte de lipsa unei gospodine.

Stăm la masă numai noi trei, bărbații. Omul cifrelor e un bătrân mătăhălos și melancolic, n-am observat să sară în sus de bucurie când a ieșit cu unchiul din clădirea sovhozului și nici acum nu mi se pare prea avid de informații. Nu bea, deși toarnă, e cu ulcer la stomac, probabil, asta-i și explicația că e predispus la filosofări:

— Da, Alecule, azi distanțele nu mai înseamnă nimic. Patru mii de kilometri îi faci în patru ore! Mâine ai să-i faci în două. Ce nu inventează oamenii ăștia ca să poată fugi mai repede unul de altul...

Nu s-a vorbit încă nici un cuvânt despre dispărută. A fost o femeie frumoasă, deasupra mesei într-o ramă masivă e portretul ei în rochie de mireasă alături de fericitul soț. Are un zâmbet crispat și ochii foarte triști. Am surprins de câteva ori privirea unchiului trecând, parcă întâmplător, peste fotografie.

Alexandra Ionovna, cum ni s-a recomandat, intră mereu în cameră indiferentă la discuție, n-a scos nici un cuvânt. Descoperă mereu obiecte și rufe nelalocul lor, le scoate în odăile vecine cu aerul unei laborante căreia i-a substituit cineva soluțiile în

retorte. Trebuie să fie o mamă de scorpie clasa-ntâi, are buzele foarte subțiri, trase-ntr-o linie perfect de dreaptă și nemișcată. Am senzația că am mai întâlnit-o cândva.

— Se tem oamenii unii de alții, Alecule, și se urăsc. Nu pot împărți lumea! Iaca, ai fost tu în Spania, ai luptat pentru niște străini; în Franța zici c-ai luptat, ei si? Ce, s-a schimbat ceva? Stai, ascultă-mă! Te-a mulțumit cineva? Ți-a pus cineva monument? Cu ce-ai ajuns tu la bătrânețe? Nici casă, nici țară, nici copii, nici un colțișor unde să-ți pui capul... Stai!... Și toate numai pentru că oamenii sunt răi, egoiști! Trebuie să urli ca lupul, așa poate mai faci ceva! Eu am înțeles treaba asta demult, și mă știi, nu eram mai rău ca tine și ca alții!...

Unchiul e gata să sară de pe scaun, apoi se calmează și-l ascultă foarte atent. Dar bătrânul contabil contenește brusc și-și pironeste privirile în gol.

— De unde-ai scos, Ioane, filosofia asta? Într-adevăr, parcă te știam mai altfel!

Contabilul pufnește:

— De unde, de unde... Din viață, de unde! Ce-am văzut eu în viața asta? Numai rău, din toate părțile și de la toți. Dar le-o plătesc și eu...

— Bine, Ioane, nu zic, poate-i fi având tu dreptate — n-am nici casă, nici masă, nici copii; de țară să nu vorbim, am țară. Dar tu? Ai de toate, de ce te înrăiești pe toată lumea, ți-o fi făcut cineva vreun rău, dar chiar toți?

Contabilul zâmbește ironic și dă din cap:

— Da, am de toate! Și casă, și vacă, și fiică, și nepoți, măcar că peăștia nici nu i-am văzut, iar fiica vine numai o dată la opt ani... Am și post de contabil-șef la sovhozul „Plugarul roșu“! Ce mai vreau într-adevăr, ce mai vreau?...

Unchiul pare foarte calm.

— Măi Ioane, nu te mai recunosc! Ce-i cu tine?... Oare nu-ți amintești ce mizerie era prin părțile astea? Și acum uite, tu poate

te-ai obișnuit cu toate și nu le mai vezi, dar eu le văd: gospodării ca la oameni, ori să luăm chiar orașelul ăsta! Unde era?...

Bătrânul Roman se uită la mine cu niște ochi de parcă ar cântări de-i pot fi martor:

— Mare oraș!

Se oprește brusc. Suflă greu, ca după tras la plug:

— Și-apoi, despre asta-i vorba? Zi, despre asta vorbim noi? Dacă ar fi fost altul regimul, nu s-ar fi făcut același lucru? Nu s-a făcut în Germania? În Italia? În Austria?... Ce-are gospodăria mea, lua-o-ar focul, ce-au gospodăriile oamenilor cu ceea ce vorbim noi? Adică ce vorbim?...

Unchiul își soarbe paharul cu vin încet, îl pune pe masă și ciocănește ușurel toba cu unghiile:

— Ai fost un om nobil, Ioane. În stare de gesturile cele mai...

Contabilul nu mai așteaptă sfârșitul frazei. Sare în picioare ca aruncat de-un resort:

— Tu să nu-mi spui mie așa lucruri, auzi? Să nu-mi vorbești așa ceva! N-ai dreptul! Tu n-ai urcat un deal de patruzeci de ani cu crucea în spate! N-ai urcat!...

Se trântește pe scaun cu capul în palme. La un moment dat mi se părea că e gata să sară la bătaie. Unchiul — alb ca varul. Nu face nici o mișcare, dar simt cum tremură și pielea pe el.

N-am crezut niciodată în lecturile care încercau să mă convingă de sentimente în stare să se întindă de-a lungul unei existențe omenеști. Oricum, oamenii trăiesc, totuși, foarte mult. Va trebui, după cum văd, să-mi revizuiesc convingerile. Alexandra deschide ușa, rămâne în pragul ei ca într-o ramă, cred că aduce nițel a pictură flamandă — posomorâtă și calmă —, depune pe masă o hârtie împăturită și privește întrebător la noi toți. Apoi se retrage în tăcere, de parcă ar fi aflat răspuns definitiv la cine știe ce întrebare.

Contabilul dă semne de viață:

— Să vorbim despre altele, Alecu...

Unchiul nu pare să mai aibă chef de vorbă.

— Ia zi, te-ai întors cu totul ori...

— Am venit acasă.

— Și țara te-a primit cu pâine și cu sare... Erou al revoluției!

— Mi se pare că o cam faci pe grozavul, Ioane.

E rândul contabilului să pălească:

— Sigur c-o fac pe grozavul! Să te fi văzut pe tine aici, vreo zece ani în urmă, când mai urlau lupii...

— Acum nu mai urlă.

— Acuma urlu eu.

— Dar cine te ține acasă? Ești pensionar, treci șesul, iată ce restaurant. Și cinematograful, și...

— Jochei-club! Măi, măi Alecule, ești un agitator mare! Oare pentru atâta treabă ai venit de la Paris? Nu era nevoie, avem destui!... Și mai cu experiență!

— Ți-ai ales singur locul acesta, Ioane! Și nu-i rău. Eu nu mi-aș dori altceva.

Contabilul se uită la unchiul cu niște ochi sălbatici. O clipă am impresia că sare să-l prindă de gât. Apoi își coboară privirile și pronunță cu un glas răgușit:

— Da... Sigur că ți l-ai dori...

Învârte în mâini hârtia Alexandrei, apoi, parcă luându-și seama, o apropie de ochi și citește:

— E pentru tine, Andrei. Telegramă.

I-o smulg din mâini: probabil familia Filotti nu-și află locul în absența prințesei.

„... sovhozul... Roman Ivan... pentru Andrei Păduraru... Veniți urgent stop. Neplăceri. Unchiul neînregistrat miliție stop...”

A trimis-o mama, precis. Numai ea e în stare să leșine și prin telegraf.

— Ceva important? se interesează unchiul.

Stau un pic la îndoială, n-aș avea chef să-i stric dispoziția, dar pun totuși misiva pe masă.

O citește contabilul.

— Hm... Ilegaliștii tăi... Te așteaptă la banchet să-și ciugulească concurentul... Ce să-i faci, Alexandre, așa-s revoluțiile...

Unchiul o examinează lung, o întoarce pe toate părțile și se ridică brusc. Are fața albă ca varul.

— Cred că trebuie să plecăm... Glasul îi tremură. Dar parcă am trecut controlul și la vamă, și la grăniceri!

Contabilul pufnește:

— Calmează-te, te-a alintat Franța ta, mai vino și acasă! Dar fără grabă: miliția doarme încă, o să aștepte...

— Crezi?

— Aha, începi să înțelegi câte ceva... Hai noroc!

— Plecăm de dimineață, unchiule, nici o problemă. Eram sigur că te-ai înregistrat cât ați umblat cu mama prin oraș, numai că doamna a cam picat din lună...

Unchiul îmi aruncă o privire plină de dojană.

— Andrei...

Am impresia că sunt de prisos la agapa asta prietenească. Îmi lipsește experiența unei întâlniri cu soțul logodnicei mele după o despărțire de aproape patruzeci de ani, dar bănuiesc că anume cam așa trebuie să decurgă. Și, mai ales, fără martori.

Afară începe să se întunece. Aura o fi ajuns de mult în sânul familiei. Mi-o închipui pe seniora Capuletti înghițind-o din ochi și înghițindu-i povestirile la ceaiul de seară:

— „Vai, mami, e o natură atât de frumoasă, mai ales lacul acela cu trestii! Știi cum susurau în vânt, și tufișurile acelea din jur, cum murmurau și ele! Amintea de alegretto din simfonia a șaptea în la minor, op. 92 ...“

— „Și cum ai venit tu așa, singurică, îngerașul mamei? Andrei e un măgar foarte mare!... Sunt supărată pe el!“

— Sașa! strigă bătrânul contabil.

Alexandra Ionovna răsare imediat în prag. Am senzația că stătea în spatele ușii. Tace. Și totuși, am mai văzut-o undeva!

Bătrânul nu întoarce capul:

— Mai adu o sticlă de vin.

Trebuie să-i trag un telefon. Să-mi spună cum a ajuns. Să aflu dacă nu moare de dorul meu. S-o întreb de tipul nerușinat și plin de sine, cu care a îndrăznit să flirteze în autobuz...

Unchiul îmi evită privirea. Nu s-a uitat la mine nici o dată de când am pășit în casa aceasta posomorâtă.

— Nene Alecule, am să dau o raită pe la poștă. Poate-i găsesc acasă pe-ai noștri. Să aflu despre ce-i vorba.

— Cum? A, da, sigur!...

Mașina e plină de desene și inscripții peste praful de care e plină. Trebuie să recunosc că autorul nu-i lipsit de talent grafic, deși mi se pare cam agramat: se scrie, totuși, „Fedea“ și nu „Fădea“...

Armata TV a dispărut din piață, în aer mai plutește încă un slab iz de ozon și chimicale. Ocolesc un cui gros. Nu-i nici un fel de cui — e un electrod ars, cum o fi scăpat de copiii?

În fața Casei de cultură, un camion din care se descarcă scânduri, parcă...

Respectele mele! Câte decoruri am dat jos numai eu din rabla asta! E camionul teatrului, iar alături, la intrarea de servicii — autobuzul. Pare gol.

Ghiță, șoferul, moțâie cu capul pe volan. Când îl ating de umăr, tresare speriat și pornește motorul. Deformație profesională.

— A, tu erai, Andrei! Noroc! Nu, tata n-a venit. Dar a venit... A iacătă-o!

De pe treptele intrării de servicii coboară în salturi Mimi.

O surpriză mai plăcută nici că se putea!

Prea târziu să întreprind ceva, discobola m-a zărit și se repede la mine, făcând betonul Casei de cultură să se cutremure amenințător:

— A, dezertorul! Te-am prins! Andrei, ce bine-mi pare că te-am întâlnit! Și nenea Tudor zicea că vă găsim pe-aici!...

Mă prinde în brațe, mă turtește peste sânii ei uriași și mă sărută în colțul gurii.

— Andrei, ce bine! Hai să mă plimbi cu mașina!...

Cum să nu, tanti, îndată, de când visam la așa ceva! Ce-am zis eu, Tigrlul are mereu idei colosale, poftim rezultatele... Mare lucru s-o fi ținut acasă pe zăpăcita asta?

— Cu ce ocazie, Mimi?

— Așa. Muream de plictiseală... Trădătorule, de ce nu m-ai luat și pe mine?

— Păi... parcă e bolnavă maică-ta...

— Și ce pot să fac eu? Nici nu m-au lăsat să intru la dânsa... Andrei, așa-i că e o surpriză grozavă?

Exceptională, mie-mi spui! Mai lipsește rectorul și nenea Mișu de la sala de disecții și am fi putut organiza un pocher.

— Hai cu mașina, Andrei...

Dacă nu inventez nimic plauzibil, sunt pierdut. Dar creierul refuză cu încăpățănare să colaboreze. De când mă știu n-am mai dat dovadă de atâta lipsă de fantezie. Și puteam să mint așa de frumos într-un timp!...

— Mimi dragă, poate e timpul să dai o mână de ajutor actorilor... Nu mai cred eu să te fi trimis tata chiar așa, de florile...

— Cum să nu, acuși! O să-i grimez eu! Niște adormiți, au sforăit tot drumul! Hai, Andrei!...

— Vezi tu care-i buba... sunt pierdut definitiv. Mașina, carburatorul nu prea... Înțelegi, întârzie aprinderea...

Ți-ai găsit mușteriu. Se uită la mine cu niște ochi atât de triști, încât și Zeus ar fi fost în stare să i-l scoată din lanțuri pe Prometeu.

— Hai fără mașină, nu vrei să ne plimbăm?

Se spânzură de brațul meu cu toată greutatea.

— Bine, o să repar mașina mai încolo... Ce-o fi o fi! Stai puțin

s-o încui! Luminile din blocuri încep să se stingă una câte una și pe străzile orașelului prind să apară perechi-perechi viitorii spectatori ai marelui show despre un cârnățar ajuns om de teatru — un vodevil stupid, preparat pentru „la țară...”.

— Știi, când ați plecat, am plâns de ciudă! Dacă aș fi aflat din ajun că plănuți o călătorie, nici nu m-aș fi culcat!

Ca să-mi ciripești apoi tot drumul? Mersi! Înțelege, te rog, ființă obtuză, nu facem o călătorie de plăcere: unchiul meu are o mulțime de treburi, abia de-mi pot trage sufletul!

— Dar unde-i unchiul?

— E la o rudă... Un contabil. Fac niște calcule...

— A, probleme de moștenire! După ce ne plimbăm, mergem la ei, bine?

Interesant ce mutre ar fabrica omul cifrelor și zglobia ingineră din Bacu, dacă mi-aș face apariția în primitoarea lor casă cu diafana mea tanti la braț! Trebuie să descopăr ceva, fam. Filotti se culcă foarte devreme.

Ieșim din împărăția betonului și balconășelor roz. Mașinile sunt destul de rare la ora asta, dar cele care ne smulg din întuneric țin de datoria lor să ne salute cu câteva claxoane. Umor provincial!...

— De ce nu spui nimic, Andrei? Ți-a tăiat cineva limba? Hai s-o luăm peste șes! Prinde-mă!

Sare peste șanț și o ia la fugă pe toloaca găștelor, ar fi o frumusețe să dea într-o băltoacă. Nu mă grăbesc să-i iau urma. E trecut de zece, dacă nu telefonez până la miezul nopții, se-nchide poșta.

— Andrei! De ce nu mă prinzi?...

S-a așezat pe iarbă, îmi întinde mâna:

— Stai jos lângă mine.

În fond, nu-i urâtă deloc. Poate cam plinuță, dar are o pereche de ochi și niște dinți! Și forme. Cred că o strică limba: n-am

pomenit un om cu atâtea cuvinte în memorie! O adevărată mitralieră lexicală. Copil mare și naiv...

— Hai să vedem cine-i mai voinic!

Într-o clipă mă trezesc răstignit de mâini, sânii ei mari îmi acoperă fața, îi simt inima cum bate cu vuiet, mă asfixiez probabil, îmi zvâcnește propria inimă în urechi, în gât, în vârful capului, aud cuvinte, un gât de aer, nu mai aud nimic, un disc de foc începe să crească vertiginos, încerc să mă zbat, nu, nu pot...

Înghit aerul cu șuier, n-am băut nimic mai gustos în viața mea. Să vezi că nici nu-și dă seama cât e de voinică. S-a ridicat, a pus un picior pe pieptul meu și cred că mă privește triumfător.

— Te predai?

La lumina puțină a stelelor mai degrabă îi bănuiesc pulpele rotunde și vârtoase urcând spre cer. Sânii îi miroseau a piersici, avea respirația unei sălbăticiuni când se joacă cu hrana viitoare, încă vie. Se lasă în genunchi alături, sânii ei se profilează pe calea lactee ca doi vulcani.

— Spune, te predai?

Închid ochii, dar nu mai văd nimic: nici telefonul interurban automat, nici chipul somnoros al...

Se ridică încet și se îndreaptă cu pași mici spre șosea.

— Mimi!

Ce-o mai fi inventat?

— Mimi!

O ajung din două salturi. Umerii i se zguduie: plânge sau râde?

— Ce-ai pățit, tanti?

Se smuncește din mâinile mele:

— Lasă-mă!...

Plânge cu hohote.

— Mimi, nu înțeleg nimic! Ce s-a întâmplat?

Cred că are o criză de isterie. O scutur vârtos:

— Mimi! Liniștește-te!

Se învârte brusc și-și ascunde fața la pieptul meu. Într-o clipă îmi face cămașa learcă. Se vede treaba că mă urmărește un blestem, nu știu nici o femeie să nu urle în prezența mea!

Oi fi având ceva comun cu zidul plângerii, la naiba! Dacă află secretul ăsta vestelele orașului, mă pot considera un sinistat...

— Fii serioasă, urâto!...

— Serioasă, serioasă!... printre sughituri. Ți-i scârbă de mine, da? Îți stau în gât, da? De ce nu-mi spui cinstit, de ce?

Problema începe să ia o întorsătură gravă...

— Proasta de mine, m-am bucurat c-am găsit și eu un prieten, și tu...

— Bine, Mimi, dar ce am făcut?...

— Nimeni nu știe cât de nefericită sunt... Pe cine am eu? Ori tu crezi că mama-i bolnavă abia de-acum? Iar acum și pe ea am pierdut-o, așa țicnită cum era...

— Mimi, cred că nu-ți dai seama ce spui!

— Ce știi tu, Andrei, ce știi tu...

Sper să devin confidentul fetelor nefericite.

Dar... Săraca Mimi. Pe ea cred că o înțeleg.

Piața e plină de fețe fericite, spectacolul pare să fi avut succes.

— Măi, al dracului! Ai văzut ce-o mai pupa?!

Actorii coboară, grimați încă, scara de servici și iau autobuzul cu asalt. E mai bine să rămân în umbră; fiul regizorului-șef se bucură totdeauna de o atenție deosebită, și e noapte târzie, cale lungă...

— Drum bun, Mimi, zi alor mei că e totul bine și ne întoarcem mâine de dimineață.

— N-am să mă duc la voi.

— Ba ai să te duci la noi! Scoateți prostiile din cap.

Mă privește neîncrezătoare:

— Când vii, ai să mă plimbi cu mașina?...

Poșta nu mai lucrează. Luminile se sting una câte una. Noapte bună, Julieta, o să ai o noapte bună fără telefonul tânărului Montecchi?...

În umbra Casei de cultură mașina mea stă pe două roți dezumflate. Nu sunt sparte, dar... Halal respect față de proprietatea privată!

S-o fi răzbunat cineva pentru marele vodevil mare? Sunt nevinovat! Oricum, patru sute de mișcări ritmice și reconfortante cu pompa în mână. Eh, să fi observat eu lucrul ăsta la timp, ce mai supapă era pentru surplusul de energie al dudușii Mimi!...

Nu mi-am imaginat niciodată că se pot trăi senzații atât de tari în mijlocul unei civilizații de piatră șlefuită: piața și străzile goale, lumina puțină și ireală a felinarelor, ferestrele întunecate, contururile colțuroase ale betonului pe fondul unui cer plin de stele reci și liniștea, o liniște într-adevăr absolută — toate te azvârl cu mii de ani înapoi, singurul supraviețuitor al unui cataclism groaznic și neînțeles...

Stau încremenit pe asfaltul respirând încă de canicula zilei și mă tem să fac cea mai mică mișcare: un gest al meu ar putea dezlănțui urmări fatale. Dacă mai continuă așa, încep să cuget la însingurare, necomunicabilitate, absurdul existenței...

La mama dracului, am un sistem nervos normal, nu m-am plâns niciodată de complexe metafizice!

Pun hotărât mâna pe mânerul portierei și bag cheia în broască...
Apropo de metafizică.

Eram printr-a șaptea sau a opta, vârsta cea mai potrivită pentru observații adânci și concluzii demne de a fi luate în seamă o viață întreagă. Tigrlul avusese premieră, o piesă vârtos aplaudată chiar și de mine, mai ales de mine; după florile și strângerile de mâini obișnuite avea să urmeze partea cea mai interesantă a oricărui spectacol, banchetul, care pentru mine, însă, se dovedea a fi fructul oprit... Stăteam în așternutul meu, singur în toată casa și trecusem numărătoarea de zece mii, așteptând zadarnic să mă cuprindă somnul eliberator de toate supărările și jignirile, când

ușa de la intrare se dădu de perete, și bârlogul Tigrului fu invadat cu strigăte și râsete de o întreagă turmă de iubitori ai artei teatrale, dornici să continue disputa pe marginea unei premiere îmbelșugat stropite.

Stăpânii se repezără amândoi în camera prințului moștenitor, scăpără o lacrimă de fericire când îl văzură dormind liniștit, fapt care nu-l împiedică însă pe numitul prinț să tragă cu urechea la următorul dialog:

— Cum să-i primesc, Tudore? Veșnic tu cu apucăturile tale, nici nu m-ai întrebat dacă am cu ce servi toată banda asta.

Banda se distra de minune în cabinetul Tigrului. Tigru! încreți (bănuiesc!) sprâncenele:

— Trezești copilul, Dino. Parcă eu i-am adus? Fă o cafea, în jumătate de oră îi dau afară, să vezi...

Chiotele și strigătele unor teatrali amețiți de premieră nu aduc nici pe departe a cântec de leagăn, curiozitatea nu-i nici ea un somnifer prea bun.

Nu puteam adormi. Peste vreo oră larma conteni brusc.

În cămașă de noapte și desculț mă strecurai pe vârfuri până la biroul Tigrului. Dădai ușurel gardina la o parte ca să asist la cel mai ciudat spectacol ce se jucase între acești pereți: o bună duzină de oameni ai muzelor, inclusiv babacii, stăteau grămadă asupra măsuței de telefon, pe care, cu tot semiîntunericul, se putea distinge o hârtie plină de litere și o farfurie răsturnată. Toți țineau câte un deget pe fundul farfuriei.

— Invoc spiritul lui Plautus... Invoc spiritul... Tigru! avea o voce răgușită, necunoscută.

Auzisem câte ceva despre spiritism.

În coridor era întuneric. Simțeam că mă ia cu furnici. Mă rezemai strâns de perete, tremuram, eram gata să fug, dar până la urmă curiozitatea birui.

— A răspuns! strigă mama cu glas sugrumat.

— Liniște! Tigrul stătea cu spatele la ușă, nu-i puteam vedea fața. Ce să-l întrebăm?

Oaspeții nocturni începură să murmure. Trăiam adevărate clipe de groază.

— Ce ne așteaptă, spirit al lui Plautus? Ce ne așteaptă, răspunde!...

Farfuria începu să se învârtă ca apucată. Slujitorii lui Bahus și ai muzelor prinseră să strige literele în cor, cum o fac mititeii dintr-a-ntâia. Apoi conteniră brusc.

— Ce-a spus? mama avea o voce speriată rău.

— A încetat! Nu mai spune nimic... zise un grăsan. Tace.

— Ce-a spus? Ce-a spus?... insista mama.

— Pai ce, n-ai citit? se miră grăsanul.

„Oaspeții părăsesc imediat casa. Se va întâmpla...“. Aici s-a oprit... Tigrlul se ridică de la măsuță.

Într-o clipă eram în pat. Tremuram ca varga. Auzii ușa de la intrare trântindu-se, apoi vocile babacilor în camera de alături.

— Tudore, ce o să se întâmple?... Mama era gata să plângă, ca și mine, de altfel.

Tigrlul izbucni în râs:

— Pai n-ai înțeles? O să dormim.

— Bine, dar spiritul lui... Āla...

— Dino, Dino, prostuță mai ești! Te temi de-o farfurie. Și ți-ai petrecut doar o bună parte din viață la bucatărie!

— Adică e o glumă? Ți-ai râs de ei?... O să se supere...

Tigrlul râdea de se cutremurau pereții.

Nu putea să audă cum râdeam și eu...

Așa-i cu științele oculte...

Deschisei portbagajul ca să iau pompa.

Ușa restaurantului se crăpă scârțâind și în pragul ei apărură... Pupăciosul. Se îndreptă, ca și cum lucrul acesta ar fi fost cât se poate de firesc, spre o mașină, pe care nici n-o observasem până acum. Un „Tonvagen“ cu emblema televiziunii.

Eram pe punctul să-l strig, când o altă apariție mă făcu să-mi înghit limba: Jora (sau Toni) și în urma lui — Toni (sau Jora), se opresc amândoi de o parte și de cealaltă a ușii, ca să creeze o mică gardă de onoare pentru o a treia ființă, înaltă și mlădie, plutind mândru și eteric, cu părul blond ca o aureolă în lumina puțină a felinarelor, cu privirile uimitor de albastre și cunoscute.

Aura.

Ușa „Tonvagen”-ului se deschide ca de la sine și patru brațe păroase se întind servil ca s-o ajute să urce: nu trebuie, băieți, ființa aceasta știe să zboare!

Ființa aceasta știe să cânte, știe să fărmece, știe să vindece, știe să facă noapte sau zi.

Nu-i întindeți mâinile zădarnic: ea este imaterială. Se poate rezema de o umbră sau o șuviță de lumină, poate sta de vorbă cu un fluture fără să-l sperie, poate...

„Tonvagen”-ul demarează cu un zgomot infernal.

— Aura-a-a!!!

Luminile roșii ale stopurilor se fac din ce în ce mai mici, ca ochii unei sălbăticiuni de altă lume, fugind în ascunzișul ei cu prada. Orașelul doarme fără griji: ce-i pasă lui de-un biet automobilist amator, nevoit să pompeze de patru sute de ori la două roți dezumflate?!

La urma urmelor, paza proprietății private îi privește direct și nemijlocit pe înșiși proprietarii!

5

Amândoi în picioare, de-o parte și de cealaltă a mesei. Fereastra larg deschisă dă în veranda fără obișnuita verdeață împrejur, perdelele sunt trase într-o parte, se vede perfect totul ca într-un teatru de marionete, vorbele însă nu ajung până aici — casa e în fundul curții.

E poate două, poate trecut de trei, nici o boare de vânt, stelele

clipesc prostește ca ochii unei primadone provinciale, un cor neîntrerupt de greieri și cicade imită pasabil trosnetele unui aparat care proiectează un film mut. Mă întind cât pot pe bancheta din spate, las picioarele să-mi spânzure în colbul drumului și iau cea mai potrivită poziție ca să nu pierd ecranul-fereastră din fața ochilor. E un joc interesant să ghicești conținutul unei discuții numai din gesturile personajelor.

Vorbește simplu contabilul. Unchiul stă proțăpît în fața lui ca un luptător, cu gâtul cândva puternic plecat și adus înaintea, cu ochii privind ager pe sub sprâncene, ca nu care cumva să se lase înșelat de vreo mișcare-momeală a adversarului și să piardă partida decisivă. Simplucontabilul îl întrece cu un cap, dar se simte ceva ciudat în atitudinea lui, parcă lipsă de suflu, poate simplă oboseală — în orice caz gesturile îi sunt prea moi, trebuie să se declanșeze fulgerător la timpul oportun.

Iată-l aducând dreapta în față, la piept, iată, o pune pe inimă, o apasă, o îndepărtează larg la nivelul umărului și o lasă să-i atârne fără vlagă în lungul trupului. Adică: „Ce vrei de la mine, tu crezi că eu nu înțeleg atâta lucru? Înțeleg foarte bine, dar ce vrei să fac...” O ridică iar, dar nu prea sus, aha, ia sticla de pe masă, toarnă într-un pahar, apucă paharul și nu-l întinde lui unchiu-meu; îl dă singur peste cap dintr-o mișcare: Anteu soarbe forțe noi de la maică-sa vița de vie, a și uitat de ulcer — cine știe cât de departe au ajuns cu vorba!...

Unchiul apucă și el paharul, îl pune la loc. Bravo, unchiule, într-o încheștare hotărâtoare vinul nu-ți poate da altceva decât iluzia forței, jos alcoolul! Ridică amândouă mâinile până la piept, foarte bine, doi — unu pentru noi! le duce la inimă, se prinde de cămașă în dreptul acestui organ — simbol al sincerității și se lasă ușurel pe scaun. Tace. Simplucontabilul nu-l vede, ridică ambele brațe spre tavan, odată cu ochii, amintește vag de regele Lear în clipele de mare mizerie morală, vorbește, vorbește,

vorbește și se întoarce cu spatele la interlocutor după ce lăasă palmele să-i cuprindă țeasta pleșuvă.

Unchiul mai stă pe scaun, lasă o mână să-i cadă pe masă, cu cealaltă scoate ceva din buzunarul mic al hainei, un flaconaș, probabil, îl destupă, răstoarnă ceva în palma stângă, ia stai, mi se pare că se cam termină spectacolul și începe o chestie mai puțin spectaculoasă! Ba nu, s-a răzgândit, strecoară înapoi în flacon ceea ce ținea în palmă, a fost o alarmă falsă...

Omul cifrelor se îndreaptă cu pași clătinați spre ușa care dă în camerele vecine, oare nu cumva părăsește teatrul ostilităților? Nu, nu iese, rămâne în prag, apoi se dă la o parte și face loc unui halat incolor, aha, e inginera tăcută; bătrânul a hotărât să arunce în luptă rezervele. Revine în mijlocul camerei și iar dă-i la vorbe! Unchiul s-a ridicat pe jumătate, e gata pentru asalt, Meduza-Gorgona scoate o exclamație și fuge, trântind ușa, unchiul se lasă iar pe scaun și bătrânul socotitor îl imită...

Apoi mă ridic de la locul meu cu un aer brav, mă apropiu de masa cu preparatele, îl aleg pe cel care mi-l indică. Gorgona — straniu, nici nu știam că ne predă chimia biologică, o să iau o notă bună, oricum, suntem cunoscuți, instalez lamela de sticlă sub obiectiv și manevrez ca să-mi plasez cristalele de carboxihemoglobină în câmpul de vedere, bețișoarele roz-roșii îmi amintesc de desenul unei rochii foarte cunoscute, ba uite-o și pe Mimi, mă amenință cu degetul, nu-i nimic, duduică, te-ai priceput și tu, probabil, că nu mai sunt eu chiar așa de pornit contra rudelor...

Apoi o explozie de lumină.

Stau toți trei între mașină și poartă, unchiul și contabilul mohorâți nevoie mare și inginera cu fața plânsă. Dar îmi zâmbește! Ia te uită, știe să zâmbească!

— Se poate una ca asta, Andrei?! Ți-am făcut patul și tu...

Cred că am o mutră impunătoare. Soarele-i destul de sus.

— Cu bine, Ioane.

Contabilul strânge mâna unchiului fără să spună un cuvânt. Dă din cap, același gest și spre mine, se-ntoarce greoi și intră în curte. La drum! Sper să-mi ajungă benzina până la prima pompă.

— La revedere, Sașa..., unchiul îi păstrează mâna.

Inginera pare stânjenită:

— Adresa mea... de la Bacu...

— O am, Sașa. E aici. Un gest spre buzunarul mic. La revedere. Iartă-ne pentru deranj...

Încălcită chestie și lumea asta: inginera se apleacă brusc și sărută mâna moșului. Apoi se-nvârte pe călcâie și o șterge. Nu înțeleg nimic. Unchiul se așază pe bancheta din spate. Nu-l pot prinde în retrovizor. Tace.

Mașina pornește ca de la sine.

— Unchiule, n-aș putea spune că prietenul ăsta al tău, contabilul, e un tip grozav.

— Cred că te înșeli, Andrei. Oricum, nu eu aș putea să-l condamnm...

Simt că nu prea are chef de vorbă.

Scoate flaconașul din buzunar și înghite câteva pastile. Îl văd în retrovizor.

— Dacă ar fi toate așa de simple...

Nene Alecule, ia stai, mi se pare că nu te prea simți bine!

— Fleacuri, acușica îmi trece.

Vrea să pară chiar vesel, dar mă pune pe gânduri respirația lui.

— Întorc mașina la spital!

— Nici să te gândești! Mă simt normal...

Mașina zboară ca o rândunică, Tigrul va comite o greșală colosală dacă nu mi-o dă cadou cu ocazia deschiderii noului an universitar. În mâinile lui nesigure bolidul acesta pare mai degrabă un camion cu cai bun de dus rufele la spălătorie. În orice caz „Volga“ din urma mea, care-a ieșit odată cu noi din orașel, nu mă poate depăși de aproape o jumătate de oră.

— M-am gândit mult, Andrei, de zeci de sute de ori m-am întrebat: poate...

— Unchiule (nu-l las să continue, vreau să pun întrebările eu. Le am în mine și trebuie să i le pun.), vreau să lămuresc niște lucruri. Pentru mine... Se poate?

— Ce întrebare, Andrei! pare mirat.

— De ce nu te-ai întors acasă îndată după război?

— Credeam că ți-am spus...

— Știi. Faptele. Dar vreau să știu tot. Te-ai temut? Îl văd în retrovizor. Zâmbește:

— De ce să mă tem?

— Ai rămas într-o țară în care ai fost umilit și învins...

Nu mai zâmbește.

— Umilit și învins? Andrei, oamenii nu pot fi umiliți și învinși, dacă nu vor singuri lucrul ăsta.

— Ai fost și argat, și chelner, și hamal, adică ai recunoscut, ai acceptat umiliința!

— Munca nu umilește, Andrei...

— Adică mai bine un chelner în străinătate, decât... îl simt mai degrabă, nici nu mă uit în oglindă, cum tresare ca după o lovitură, dar nu mai pot da înapoi. Vreau să știu tot. Unchiule, de ce te-ai temut să te întorci? Știai ce se petrece aici?

Vocea lui nu trădează cât de cât că l-aș fi jignit.

— Ți-am spus de ce... N-am avut de ce mă teme, am luptat cinstit.

— Atunci nu mai înțeleg nimic, unchiule, judecă și tu: te duci soldat voluntar pentru cauza internațională a Revoluției și rămâi... Unchiule, hai să lăsăm emoțiile, rămâi până la urmă îngrijitoare pe lângă un copil schilod! Revoluția și un copil, care nici nu era măcar al tău!

Tace lung. Privește la copacii rari, care aleargă întins în lungul șoselei, la rândurile drepte și nesfârșite ale butucilor de vie, cu frunza dată în pârg.

— Cât ar face o revoluție, Andrei, dacă n-ar purta grija fiecărui om în parte?... Iar tace. Eu te-nțeleg, nu-i același lucru: să lupți cu arma-n mână ori să hrănești cu lingurița zi de zi, lună de lună, ani în șir o mică franțuzoaică, pe care ai fi putut foarte bine s-o dai la un orfelinat de unde-ar fi ieșit, dacă ar fi ieșit cândva, direct în stradă, cu mâna întinsă la trecători... Și totuși, ai dreptate, nu e același lucru. Prea puțină romantică. Ori poate crezi că nu mi-am pus și eu asemenea întrebări? Că nu m-au cercetat și pe mine de zeci, de mii de ori îndoielile? Acum vreo zece ani, în timpul unei greve generale a lucrătorilor agricoli, a argaților, cu alte cuvinte, am fost arestat și eu. Ei bine, un comisar tinerel, un copil născut, probabil, în timpul războiului, mi-a spus, după ce mi-a cercetat documentele: „Ascultă, rusule, dacă te temi de Siberia și ai ales libertatea, vezi de respectă legile țării care te-a adăpostit!“.

— Ei, vezi, unchiule!

— Peste trei zile, când mi-au dat drumul, eram ferm hotărât să iau calea spre țară. Puteam pleca foarte ușor, ai văzut și tu, nu m-au prea obosit bagajele. Dar când am intrat în casă... Luiza nu mâncase de trei zile, atâta cât am lipsit...

Tace. Într-adevăr, prea puțină romantică...

— Andrei (vorbește aproape în șoaptă, cred că stă rău, o să opresc în primul sat, găsim noi un doctor), uneori îmi închipui lupta asta a noastră... cum să-ți spun: ca un vapor. Și atunci, știi, mă lasă îndoielile: nu pot fi toți căpitani! Cineva trebuie să ungă mașinile, altcineva să spele puntea, altul să citească hărțile. Lucrurile mari sunt și ele alcătuite din lucruri mici, nu? Iar pe cele mici cine să le facă?

Îl caut în oglindă. Zâmbește:

— M-am temut să mă întorc acasă? Andrei, visam la întorcerea aceasta ca la o răsplată. Abia acum am primit-o, și dacă mă tem de ceva, e să nu fie cam târziu.... Cine alege lupta, nu știe să scâncească, așa-i?

Pare sincer fericit.

Și totuși nu pot să nu-i pun chinuitoarea întrebare!

— Unchiule... Dar... bine, ai dreptate, nu pot să nu ți-o dau. Dar... ai fost în ilegalitate.... Ai luptat... te-ai întors... tu știi cum mai huzuresc foștii noștri ilegaliști, și cei adevărați, și cei închi-puiți? Și să nu se intereseze nimeni de tine, am în vedere conducerea, să nu se îngrijească de unul care-a dus greul în ilegalitate? Oare atâta să meriți tu, cât „neplăceri stop neîn-registrat miliție“? Să aibă dreptate cei care afirmă că orice revoluție își devorează copiii ori, în cel mai bun caz, că o doare-n cot de soarta lor?

Îl văd în oglindă cum se posomorăște, apoi surâde chinuit:

— Dar cine-a zis de huzur? Nu tu? Și, te rog, să nu mai vorbim despre astea...

Probabil nu trebuia să-i pun întrebarea. În orice caz, nu lui.

„Volga“ se ține scai de noi. La drept vorbind, ar fi putut să mă depășească de zece ori, motoru-i motor, dar cred totuși că principala piesă într-o mașină este șoferul. La naiba modestia!

Drumul intră în pantă rapidă, slavă Domnului, au rămas în urmă colinele și șesurile netede ale Bugeacului, de ambele părți, arțari stufoși, alcătuind un adevărat tunel verde; nici două zile de când am trecut pe aici și parcă nu i-am văzut de-o veșnicie. Nici nu mă uit la indicatorul de viteză, simt iuțeala fizic, cu tot trupul. Mai știi, poate zace în mine un șofer înnăscut, dați-mi o mașină de curse și o poliță de asigurare pentru treizeci de ruble!

— Oprește, Andrei...

Părăsesc asfaltul și frânez moale.

Cobor. Coboară și el, rămâne să se sprijine de mașină. N-are un pic de sânge în obraji. Lasă capul pe spate și privește la coroanele arțarilor:

— Frumoasă alee.

— Uite ce-i, unchiule, pe mine nu mă duci de nas: ți-i rău?

— Un pic. Hai să mă-ntind pe iarbă. Îmi trece.

S-a priceput cineva și a sădit arțarii aceștia în câteva rânduri — o adevărată pădure cu foșnet de frunze și răcoare. Ne-am rezemat cu spatele de trunchiuri, soarele a rămas afară, pe asfaltul încins al șoselei joacă apele tremurate ale unor miraje mărunte, cum se și cuvine la asemenea latitudine.

A mai înghițit câteva pilule.

— Frumoși arțari, Andrei. Încearcă să zâmbească, nu deschide ochii. Avea Filip un cântec, de fapt, nici nu prea știu dacă era cântec, de fiecare dată născocea un motiv nou, dar cuvintele rămâneau aceleași. Stai... Aha: „Inima mea bate numai aici, printre arțari, printre stele, în Patria mea...“.

— Nene Alecu, poate n-ar trebui să vorbești atât?

Pufnește și deschide ochii:

— Zău? Adică să tac? Și cui să spun cât de bine-i să te știi sub arțarii tăi, după atâția ani?... Ehe, Andrei, băiatule!...

E de metal moșul. Iaca: să las acum mâinile pe iarbă, capul în piept și peste două minute dă cu tunul să mă trezești! Și totuși, am dormit vreo câteva ore... Pe când el, a cam sărit peste cal bătrânul: la vârsta lui o noapte albă și discuția cu contabilul nefericit și plin de tristețe după trecutul îngropat în provincie și într-o dragoste fără dividende...

Printre arțari, la marginea asfaltului, mașina pare un cal alb cu capul aplecat în undele calde ale unui râuleț leneș.

La vreo sută de metri în urma noastră a oprit și „Volga“.

Curios!

În aerul străpuns ici-colo de câte-o rază bâzâie roiuri etajate de gângăanii minuscule.

— Andrei, aș vrea să știi: Sașa e fiica mea... A mea! Tu înțelegeți?...

Se saltă în capul oaselor de parcă ar vrea să se ridice, renunță, se întinde ușurel și închide ochii.

— Unchiule, îl strig încet. Unchiule!

Nu-mi răspunde.

Și deodată, înțeleg...

6

Peste câțiva ani voi ști poate, adică nu poate — sigur! că nu era nici o salvare, că sunt legi ale naturii din fața cărora nu te poți sustrage, că există limite pe care nu le poți depăși sau încă nu le poți depăși...

Îmi povestea unchiul:

— Am nimerit odată la Cartahena în timpul unei alarme aeriene, eram cu un tânăr pilot Rafael Pereira; sosise abia de vreo săptămână și ardea de nerăbdare să-și vadă mai repede asamblat avionul ca să zboare pe frontul Madridului. Stăteam în gura adăpostului și fumam — un pic de bravadă, sigur, doar eram tineri și nu ne temeam de nimic...

Rafael îmi povestea că locuiește în Canare, într-o mică așezare de pescari, că are doi puștani grozav de zbânțuiți și frumoși — „viitori piloți, firește“ — și o soție tânără și severă, învățătoare, care-l știe la statul-major al diviziei, departe de ostilități. Bombele explodau în celălalt capăt al orașului, iar antiaeriană era prea puțină... La Cartahena primăvara ceda caniculei, iar noi încercam să ne imaginăm cum dau în muguri copacii de prin părțile Nistrului și cum vâslesc prin negura aceea luminoasă călduri vesele de rațe sălbatice... Apoi bombele au început să detune foarte aproape și din caldarâmul străzii porniră să sară așchii de piatră și scânteii: „Fiat“-urile mitraliau orașul în zbor razant. Rafael l-a observat primul: era un mititel de vreo trei ani, fugea în lungul străzii cu căpșorul înfundat în umeri și ținea mânuțele lipite de urechi.

— Ticăloșii, în cine trag!

La doi pași de copil, Rafael s-a poticnit parcă, aproape să cadă, apoi și-a revenit, l-a prins în brațe și din câteva salturi a ajuns la adăpost. Nu mai știu cine i-a luat mititelul, Rafael s-a așezat lângă mine pe scară și și-a lăsat capul în piept. Nu se poticnise: un glonte îi străbătuse pieptul...

La anul, sau nu, în cinci, probabil, voi afla la cursul de psihiatrie că unul dintre cele mai puternice instincte programate în om este cel al conservării și că de dragul acestei conservări individul e capabil de fapte extraordinare.

...Când am ridicat de pe podeaua mașinii pașaportul care-i lunecase din buzunar, l-am deschis fără să-mi dau seama ce fac. Alexandru Stanca, născut 1901, părul... fața... mustața...semne particulare: trupul plin de cicatrice. Cetățenia franceză...

— S-a zis cu moșul.

Nici nu observasem „Volga“ ce se afla acum lângă mașina mea și nici pe cei doi tineri ce coborâseră și stăteau — unul în fața mea, celălalt aplecat asupra unchiului.

— Probabil apoplexie sau infarct. Nici o îndoială, zise cel de lângă bătrân. Nu era el de asemenea plimbări, tovarășe Păduraru... Ce facem? i se adresa celui alt.

Tânărul de lângă mine scoase din buzunar ceva cu tartaje roșii, probabil o legitimație și mi-o flutură sub nas.

Nu vedeam aproape nimic.

— Cred că îl urcăm în mașina lui... Ai să poți conduce? Probabil mi se adresa.

Nu știam.

— Ești bărbat, tovarășe! Și medic, la urma urmei! Noi o să venim din urmă ca să nu ai explicații cu toți mocofanii de milițieni... Ai să conduci?... Încet, noi o să te urmăm...

7

Eu știu: are să vină cândva o zi, nimeni nu știe când, dar nu mă îndoiesc că va veni, și am să mă întreb atunci și eu: de ce ai crezut atâta timp, Andrei-frate, că lumea începe cu tine și de la tine? De ce știai cu atâta siguranță că păcatele pot fi săvârșite numai de alții? Și mai ales de cei care-au văzut lumina înaintea ta? Sigur, e îngrozitor să ai o mamă care-ți spune Riki, deși tot

ea te-a botezat Andrei, e de nesuferit un tată care te-ntreabă de ce-ai tras chiulul la biologie în loc să te invite la un pahar de vorbă să discutați politică și e de condamnat bunicul care-a plecat din lumea asta țăran cu tălpile crăpate, în loc să-și fi lăsat numele în enciclopedie cu nota „comandant de oști“ sau cel puțin „academician“...

Neplăcut, desigur...

Și totuși...

Ce-ai să răspunzi în ziua aceea, când va veni mama și te va întreba: „Ai inimă bună, fiule?“. Tata: „Ești un om corect, fiule?“. Bunicul: „Îți place munca, nepoate?“ Unchiul: „Andrei, ești un luptător?“.

Interesant, unchiule...

Dacă nu te-ar fi găsit el, tu l-ai fi căutat?

Pune mâna la inimă și răspunde cinstit și ferm: nu!

De ce l-ai fi căutat? Un simplu și mărunț episod din viață. Ești tânăr, inteligent, spiritual, ai atâta nemurire înainte, lumea începe cu tine și de la tine... Iar în fața ta tu nu ești vinovat cu nimic. Cu ce-ai fi? Cu ce-ai fi putut fi? Ce sentiment de vinovăție te-ar putea chinui, ca să te gândești la o răscumpărare?

Și totuși... Și totuși...

Nu, nu am să mă întorc să-l văd pe bancheta din spate. Mort.

Eu îl știu altul, cel adevărat.

Îți mulțumesc că ai fost.

Pentru cursul de anatomie: sunt inimi care știu să bată pline de vigoare neobosită, numai atâta timp cât bat pentru alții. Când trebuie să bată pentru ele însele, se opresc...

Cât îmi lipsește Tigru acuma. Mă simt într-adevăr un copil. El ar ști să găsească toate cuvintele în stare să acopere cât de cât golul imens și dureros căscat așa de neașteptat și tragic...

Din culmea dealului panorama orașului se deschide toată și brusc. Le vezi? Blocurile acelea albe, mândre, aproape arogante. Și printre ele petice mici, sure — amintirile. Aerul tremură

albăstriu în amurg asupra tuturor; liniile acelea verzi sunt castanii, plopii, salcâmii, arțarii.

Și mai la o parte, vezi?

Turnul acela de apă, vechi, cu acoperișul din olane roșii? Pare coșul unui vaporeș mărunț și harnic, în care bat, impetuos, talazuri de beton și aluminiu...

Mașina din spate claxonează lung și strident.

De fapt, am oprit fără să-mi dau seama. Probabil, am vrut să privesc orașul cu ochii lui.

„Volga“ o ia înainte, cel cu legitimația — de unde m-o fi cunoscând oare? — îmi strigă prin geamul coborât să-i urmez.

Are dreptate: viața trebuie să-și continue cursul.

SINGUR ÎN FAȚA DRAGOSTEI

ÎN LOC DE PROLOG

L-am întâlnit, recunosc, într-un restaurant. De fapt, n-are importanță unde l-am întâlnit, pentru că l-aș fi întâlnit neapărat, îl căutam, iar locul n-are nici o semnificație.

Stătea la singura masă liberă, avea în față un coniac și o cafea abia începută, și după felul cum mi-a permis să ocup locul și apoi și-a întors, prefăcut distrat, privirile spre intrare, am înțeles că așteaptă pe cineva și că nu mă puteam considera decât un intrus.

Cum însă foamea îmi dicta alte reguli decât cele impuse de buna-cuviință, am preferat să rămân anume la masa aceasta.

Ați ghicit, desigur, că el avea să fie eroul a cele ce urmează și țin să vă confirm imediat presupunerea. Da, el avea să fie eroul celor ce vor urma. Atunci însă nu știam lucrul acesta nici eu, și cu atât mai puțin îl putea bănui el.

Era un client vechi al acestui așezământ, am notat amănuntul din gestul gratuit al chelnerului de a-i scutura niște firimituri imaginare de pe fața de masă în timp ce asculta, absent, comanda mea.

Când cele câteva slabe încercări de a lega o discuție se izbiră de zidul impenetrabil al unor „da“ și „nu“ seci, mă limitai să-l examinez pe furiș: un prost, dar util obicei profesional, care mi-a cauzat destule neplăceri în viață, dar mi-a oferit și numeroase satisfacții în scris.

Era un bărbat sub treizeci de ani, probabil înalt (mai târziu

m-am convins de justetea presupunerii), de o frumusețe rară. Una din acele frumuseți, pe lângă care treci fără s-o observi imediat, dar de care nu te poți rupe, odată observând-o.

Trăsături precise (și totuși mai mult schițate!), viguroase și aproape clasice dădeau feței lui o expresivitate uluitoare. Negru, aproape un mulatru, cu buze senzuale și nas roman, cu ochii negri, dar fără să pară mici, subliniați de niște cearcâne bine întunecate și ele, cu ovalul feței alcătuit parcă din numeroase linii frânte și totuși neașteptat de perfect, tânărul acesta nu putea să nu atragă atenția.

Nu m-aș teme să afirm, chiar cu riscul de a mă contrazice, că ar fi putut servi model anume prin faptul că toate amănuntele feței lui erau în fină discordanță cu ceea ce ne-am obișnuit să numim model. Dar numai aparte luate! În ansamblu alcătuiii un tot armonios, aș zice etalonar, de frumusețe virilă.

Își cunoștea, probabil, calitățile, pentru că mă lăsa să-l examinez, fără să-mi dea de înțeles că am depășit orice limite, chiar ale unei banale curiozități.

Contrar aparențelor, era foarte agitat. Dar cu prefăcută indiferență își pironise privirile pe intrare, de parcă din clipă în clipă ar fi trebuit să apară îngerul să tulbure apele numai unuia lui știute. Era în starea aceea de nervi pe care o încercăm nu înaintea orei fixate pentru întâlnire, ci după ea, când am epuizat toate mijloacele din arsenalul de semne ce le posedăm toți: încă zece minute, încă trei minute; dacă trece chelnerul până număr la douăzeci — vine!... și așa mai departe... le știți prea bine!

Apoi am prins să observ crescând pe fața lui resemnarea. Re-semnarea aceea ce ne cuprinde, când am mizat totul pe o carte și a jucat alta, și ne dăm seama de acest lucru abia când se împart iar cărțile.

Cât de ușor se puteau citi acestea toate pe fața lui! Acum le reconstitui din fragmente, se-nțelege! Dar cât aș fi dat să știu atunci că voi avea nevoie de fiecare amănunt, de fiecare nuanță în

acea gamă de expresii ce se succedau pe fața lui ca imaginile pe un ecran!

Atunci voiam să plec, și numai olimpica lipsă de grabă a chelnerului mă mai reținea.

Când, după plată, am observat că pierdusem două ore pentru o cină de unul singur, prinsei să-mi beau în grabă cafeaua ca să mă ridic.

— Plecați? mă întrebă pe neașteptate.

— Da, zisei, trebuie să plec.

— Păcat. Eu vă cunosc.

— Nu mă miră, zâmbii. Am obiceiul să particip la multe șezători și alte sindrofii literare.

— V-am ascultat odată, întâmplător. Nu v-am citit.

— Mă bucură sinceritatea!

De fapt, nu mă prea bucura, dar înțelegeam că majoritatea oamenilor vor să pară altfel, neobișnuiți, când stau de vorbă cu un scriitor.

— Nu vreau să par altcineva decât sunt, dar într-adevăr citesc puțină, cum să-i zic... beletristică. Mă enervează uneori prea multă ei asemănare cu viața, iar alteori mă scoate din sărite siropul pe care-l servește drept viață...

— O, e alta discuția! Dar, fie-mi permisă remarca, cum poți ajunge la asemenea concluzii când nu citești?

În sinea mea aproape că renunțasem la plecare și n-am protestat când îmi umplu păhărelul din gărăfioara lui în timp ce vorbea:

— În primul rând am spus că citesc puțin, n-am spus că nu citesc deloc; iar în al doilea rând, nu e suficient oare să știi doar o parte, ca să-ți poți imagina întregul? Mi se pare că aveți și o figură de stil, care uzează de acest procedeu... Litota, nu?...

— Da, făcui eu, e drept, dar trebuie să recunoști că nu e un compliment obișnuit și nici chiar plăcut să spui unui scriitor că nu-l citești!

El își sorbi cu înghițituri mici coniacul și zise:

— Amor propriu, orgoliu... Sunt sentimente care pot fi lezate ușor... Când vrem să fie lezate... Mi se pare că un scriitor nu trebuie să se teamă de asemenea lucruri. Dimpotrivă! Ca un om, hai să-i zicem, convențional, ales, care are de sondat cele mai adânci taințe ale sufletului omenesc, el trebuie să fie o ființă fără sentimente, cel puțin în aparență. Ca un chirurg! Dacă e să taie, să taie, dar să poată răspunde de ceea ce face și să nu se teamă de răspundere pentru toți chirurgii! Sunt mulți, sunt extraordinar de mulți oameni care cearcă să-și ducă viața ca în romane. Uneori mi se pare că am citit prea mult...

Îmi făcea impresia totuși că vrea să pară un copil teribil!

— Nu te înțeleg, îl întrerupsei destul de brutal. Vrei ca literatura să dea rețete de viață, în așa fel ca astăzi dumneata să nu suferi că ea n-a venit la întâlnire?

El păli ușor, dar continuă pe același ton, oarecum obosit:

— Orice rețete ar fi absurde. Și ar fi absurd să le cerem! Fiecare om e o lume, o lume cu specificul ei, și doar mici tangențe, ce dau în totul lor un fel de lege, hai să-i zicem legea atracției umane universale, ne adună pe toți într-o omenire, un univers. Ar trebui scrise tot atâtea rețete, câte lumi! Absurd! Altceva am vrut să spun... Dumneavoastră, scriitorii, ziceți: „Am avut senzația că-mi trece o mână aspră peste coapse“, și comentați imediat toate suferințele bietelor coapse, dar n-am întâlnit niciodată în scrisul dumneavoastră descrierea senzațiilor ce le trăiește acea mână aspră, pentru că, probabil, are și ea senzațiile ei.

— Și totuși nu te înțeleg...

— Ca să mă înțelegeți, ar trebui să mă cunoașteți, remarcă el. Deși, dacă e să mă cunoașteți, o să mă înțelegeți cu atât mai puțin! Paradoxal, nu?

Majoritatea oamenilor pe care i-am întâlnit, și am întâlnit mulți oameni, s-au străduit întotdeauna, de îndată ce aflau că am meseria scrisului, să-mi comunice istoria vieții lor ca un fapt

excepțional, inedit, ce merită a fi descris. Nici nu vă imaginați ce uriașă piedică în drumul spre oameni e amănuntul acesta! Banal, dar adevărat: oamenii trebuie examinați dinăuntru; când încep confesiunile, oamenii pot fi cunoscuți doar din afară. Oare nu vrea și tânărul acesta să mă convingă că e un caz aparte? Atâta doar că a găsit un mijloc mai inteligent să mă intrige?

La urma urmei, mi-am zis, diferența de vârstă dintre noi nu e prea mare (mai târziu m-am convins că am dreptate), experiența mea n-o poate depăși într-atâta pe a lui, ca să nu-i pot pătrunde lumea interioară și s-o cunosc fără frumuseți și alte floricele, și — iar la urma urmei, — mare lucru să am încă o deziluzie și să nu fie el cel care ar fi putut să mă intereseze măcar cât de cât?... Hotărâi totuși să-l mai încerc puțin.

— Toți oamenii cred despre ei înșiși lucruri bune, socot cel puțin că viața pe care au trăit-o merită să fie așternută de cineva pe hârtie. O mică slăbiciune omenească, mișcătoare, de altfel. Să nu te superi...

— Nu mă supăr, mă întrerupse el, nerăbdător. Sunt matematician și caut să traduc orice fenomen în limba ecuațiilor și integralelor mele. Ciudat, nu? Singurul fenomen pe care nu-l pot integra în nici o formulă e scurta mea existență de până azi... Știu, el mă opri cu un gest, îmi lipsesc mulți factori, dar nu mă gândesc numai la azi, el arată la scaunul gol de alături, rezemat cu spătarul de masă în semn că locul e rezervat, și zâmbi forțat: Ba chiar să facem abstracție de azi!... Oricum, nu găsesc ecuația...

N-aveam ce să-i spun. Să-i spun că viața nu poate fi modelată matematiceste? De ce adică să nu poată fi? Sau alte cuvinte fără importanță, doar de dragul de a spune ceva?

— Probabil că diferența de vârstă dintre noi nu e prea mare, continuă el. Oamenii din aceeași generație găsesc mai ușor limbă comună, dacă nu se nasc bătrâni sau cu grăsime pe creier. Ați observat, probabil, acest obicei al unor semeni de-ai noștri...

Urmările... În sfârșit, un cântec prea des repetat. Da, până de curând am fost învățător la țară. Vă miră?

Avea spirit de observație. Această ultimă declarație mă mira puțin. Eram convins că am în fața mea un orășean tipic.

— Nu trebuie să vă mire! M-am menajat. O, de mine m-am îngrijit întotdeauna! Nu vă interesează problema intelectualului la țară?

— N-o cunosc decât în linii mari. Dar există în fond această problemă?

Vroiam să-l înțeleg cumva. Indiferența jucată a tonului, acum înțelegeam că juca puțin, mă jena. Și el, probabil, înțelegea acest lucru.

— Sunt multe probleme care nu există. Părinți și copii, de exemplu, și altele. Dar una dintre cele mai arzătoare probleme inexistente la ordinea zilei este... Cât de frumos sună...

M-a vizitat chiar a doua zi.

N-am stenografiat și nici n-am înregistrat pe o bandă de magnetofon ce mi-a povestit, dar nădăjduiesc că n-am schimbat prea mult din cele auzite, ba chiar am păstrat și narațiunea la persoana întâia! Singurul lucru care mi l-am permis a fost să intercalez în povestirea lui unele pagini (unele!) din caietul cu însemnări zilnice ale Vioricăi Vrabie, pe care, în seara aceea, Radu Negrescu a așteptat-o zadarnic la restaurant.

Cum am aflat de acest caiet și cum am reușit să-l răsfoiesc, e o întregă poveste, iar dacă n-o istorisesc aici, o fac nu pentru că m-aș teme să vă plictisesc, dimpotrivă! ci pentru că e vorba de un secret profesional, și, nu trebuie să vă explic, știți prea bine cât de greu e să afli de la cineva o taină de breaslă!

1

Curios lucru, dar când s-a oprit în ușa cancelariei la braț cu Otilia, nici prin cap nu mi-a dat să-i cercetez picioarele sau bustul. I-am prins doar privirea, foarte nedumerită și speriată sub părul prăfuit ce-i cădea, bine pieptănat, pe ochi, și am înțeles imediat că știe totul.

Că Otilia („te rog să-mi spui Otilia Octavianovna!“) are (după o scurtă ezitare) patruzeci de ani neîmpliniți, predă lucrul manual la școala din localitate („o mizerie!“), a absolvit liceul de menaj („i se spunea „școală“, de fapt era liceu“), n-a fost măritată niciodată și e încă fată mare („bărbații sunt niște ticăloși, nu merită să le dai ce ai mai scump, îi știu eu!“).

De altfel, informațiile acestea le putea căpăta oricine chiar de la deținătoare, și nu mai târziu decât în primele trei minute de convorbire.

Îmi imaginam ce mutră făcuse când a întreat-o: „Mai ești virgină?“, ca să mă descrie îndată pe mine, și încă în cele mai negre culori. „Fii foarte atentă! E cel mai mare ticălos de la noi. Ca toți bărbații!“

Nu mă înșelasem. Simții lucrul acesta din tremurul mânuței mici și umede de emoție, din privirea un pic obraznică, în orice caz superioară: „Crezi că nu te știu?“ și din vibrația aproape imperceptibilă a glasului, când se făcură prezentările:

— Vi-orica...

Îmi părea, se-nțelege, foarte bine, eram chiar încântat, aș fi dorit doar să știu: „Ivanovna“ sau „Vasilevna“? („Uite bine la mine, să vezi cum arată un corupător de minore de la țară!“)

Își smulse mâna cu un gest aproape disperat și repetă cu un glas mai sigur, deși forțat:

— Viorica! Viorica Vrabie! („Ca să știi: tovarășa Vrabie, și atât! Vă cunosc eu, bărbații!“)

Spânu se grăbi să întrerupă dialogul numai de noi înțeles, ca să rostească unul din numeroasele adevăruri, pe care le știa adesea pe de rost:

— Ehe, tovarășă Vrabie, dar are dreptate tovarășul Negrescu! La noi așa-i: cum intri în școală ca pedagog, s-a terminat cu Viorica și Marica — Viorica Ivanovna, Maria Vasilevna, iaca! Școlarii au nevoie de pilde bune! Și noi trebuie să le dăm pilde bune.

Ea zâmbi:

— Viorica Mircevna. Sună ciudat, nu-i așa?

Spânu constată cu multă profunzime:

— Ciudat, neciudat, n-ai ce-i face! Că nu mata l-ai botezat pe tata!

Otilia izbucni într-un râs cu hohote, care acoperi până și nechezatul lui Pintea. Spânu se simți obligat să adauge:

— Popa l-a botezat pe tatăl matale!

Spânu e un dobitoc. E de multă vreme directorul acestei școli, eu, cel puțin, acum doi ani, când am picat aici, l-am găsit director, și acum, când o să plec, tot director o să-l las. Se zice că e neam cu nu știu cine, lucru care nu mă interesează, cum nu mă interesează nici fecioria imaginară a Otiliei. Habar n-am de studiile lui, pentru că predă vreo cinci obiecte, ba odată, când am lipsit eu o săptămână întreagă „din motive tehnice“, a încercat să predea și fizica sub formă de convorbiri antireligioase...

— Ei, vasăzică, avem și franțuzoaică! ne comunică profund Spânu, când prezentările fură sfârșite și toate complimentele făcute. Până la consiliul pedagogic mai este vreme, așa că mata,

Viorica Mircevna, te poți aranja la gazdă. Ți-am găsit o gazdă bună, cam departe, dar la o gospodină puternică. Iaca, te-a conduce tovarășul Negrescu.

Privii la geamantanul ei cât un dulap și mă întrebai dacă nu-i totuși Spânu un om de spirit. Dar nu puteam fi moji:

— La cine?

— La Safta lui Terinte, văduva. Peste râpă!

O să fie un spectacol colosal! Pentru prima oară în Recea-Veche! Numai trei zile! Cumpărați biletele din timp! Eu cu dulapul pe umeri și sfrijita asta alături, gata să leșine de spaimă la vederea primului vițel ce-o să ne taie drumul...

— Poate nimeresc singură? se interesa ea, destul de nesigur. De ce să deranjez pe tovarășul...

— Negrescu, o ajutați eu, scutind-o să pronunțe un nume odios, și dintr-o mișcare mă pomenii cu dulapul în mână. Era neașteptat de ușor. Boarfe, desigur. Fuste de nailon, bluzițe transparente, ca și intențiile ei de fugă, pe care a început să le coacă din clipa când a coborât din autobuz, ciorapi, cămășuțe...

Mă uitam la pantofiorii ei cu tocul cât un creionaș, ce se îngropau cu totul în praful fin și fierbinte de pe drum și încercam să mi-o imaginez în cizme de cauciuc, toamna. Când o lăsasem să treacă prima pe ușa cancelariei, îi văzusem bine picioarele. La dracu, le avea frumos sculptate!

Acum pășea alături. Îmi venea până la umăr. Avea fața albă, ochii albaștri sau verzi, nasul drept, iar gâtul neînchipuit de lung și arcuit, ori poate părea așa, subliniat de tunsura băiețească.

Și în general părea destul de înfiptă.

— Une garçonne¹, gândii cu glas tare.

— Știi franceza? se miră ea.

— Din fericire, nu. Știi foarte multe franțuzoaice.

Nu-mi răspunse.

¹ O băietană (fr.).

Safta lui Terinte, dacă era aceea pe care o bănuiam eu, locuia departe. Geamantanul și tăcerea tovarășei de drum începeau să mă plictisească.

— Ce mai nou pe la târg? zisei într-o doară, ca să-i dau de înțeles că știu totuși să întrețin o conversație.

Nu găsi de cuviință să-mi răspundă.

E o aristocrată, nu stă de vorbă cu hamalii.

— Noi, ăștia, țărani, trăim cum a dat Domnul. Nu știm ce se face pe lume.

Nu întoarce capul.

— Te-am văzut alaltăieri la Filarmonică. Erai cu una din multele franțuzoice pe care le știi.

Fusesem cu una roșcovană, Ala, nici nu m-a lăsat s-o sărut, era să pierd autobuzul.

— A, soră-mea!...

— M-a și izbit asemănarea. Ca două picături de apă...

— Avem mame felurite... Și tați... de altfel. Erai cu fratele?

Se opri ca să-și culeagă un pantof din praf. Îi întinse mîna ca să nu-și piardă echilibrul. Se rezemă de mîneca mea cu un singur deget, de parcă s-ar fi temut să nu se murdărească.

— Mulțumesc.

— Mi-a făcut o deosebită plăcere.

Era o căldură grozavă. Satul părea pustiu. Oamenii plecaseră la cules porumbul, din când în când trebuia să ne lipim cu spatele de garduri, ca să facem loc vreunui camion plin vârf cu știuleți galbeni și mari. Când se risipea noul de colb stârnit de mașină, hainele mele negre arătau tot mai jalnic...

— Și când zici că pleci? mă interesai.

— Unde?

— Acasă la mămica.

Râse scurt.

— Probabil de vacanța mare.

„Ehe! rânjii în mine. Să ne vedem peste o lună-două, când

dau ploile! Adică, cine știe!..“ Geamantanul începuse să prindă greutate ca și oamenii pe care abia începi să-i cunoști. Numai că în cazul cu oamenii lucrurile se petrec mai adesea invers. Îmi amortise mâna și nu aveam nici un chef de vorbă.

— Mă cheamă Radu, Radu Negrescu.

Era caraghios, dar n-aveam ce să-i spun.

— Ivanovici sau Vasilevici?

E spirituală! Peste jumătate de an să te văd, porumbițo!

— N-aș putea spune precis. Am fost crescut într-o casă de copii.

Acuși o să izbucneasă în hohote de plâns, o să mă sărute pe frunte și o să-mi mângâie părul: „Iartă-mă, te rog, n-am știut. Dar în viața asta nu sunt numai dureri! E atât de bine să trăiești. În muncă se uită toate. Munca lecuiește rănila cele mai grele, și unde mai pui satisfacția sufletească, ce...”

— Sper că elevii nu te numesc Radu!

— Nu. Nicolaevici.

— Ți-o fi rupt mâinile geamantanul meu, Radu Nicolaevici. Poate-l mai duc și eu?

Și totuși femeile sunt sentimentale!

— Vai de mine, Viorica Mircevna! Nici n-am observat că am un geamantan în mână! Credeam că e un plic roz și parfumat... Ai într-însul operele complete ale lui Balzac și Zola?

Se opri ca să rupă de peste un gard o crenguță de salcâm cu un ciorchine alb și colbuit.

— A înflorit a doua oară! Ia te uită! O să fie o toamnă lungă și caldă.

Îmi suflă drept în nas colbul de pe crenguță, o mirosi și se strâmbă.

— Nu mai e ca primăvara...

Cât romantism, Doamne! Și eu care-mi închipuiam că citește biografiile fizicienilor iluștri și dansează twist! Te mai pomenești că organizează un cor la școala serală și ocupă locul trei la olimpiada republicană.

Mă pomenii deodată vorbind:

— De ce, are și toamna farmecele ei. Când bate bruma, toate dealurile astea se fac roșii ca un ruj de buze. Și copiii vin la școală cu mustăți până la urechi. De vin nou. Salcâmii...

Și alte stupidități de felul ăsta.

I-am cântat, probabil, mult, pentru că atunci când reușii în cele din urmă să mă opresc, găfâiam ca un cal bolnav de tignafes.

— Nu mă așteptam la atâta poezie de la un fizician! Predai de mult aici!

— De doi ani. Dar m-am pătruns adânc de poezia vieții la țară. Sunt un entuziast. I-am propus președintelui să construiescă un cafe-șantan și o baie. Știi că ai să fii diriginta clasei a noua?

— E o clasă grea?

— Nu există copii răi, există învățători incapabili.

— Citești regulat ziarele?...

Dacă nu mă înșela intuiția, casa de peste râpă, cu patru ferestre și prispa trasă cu brâu albastru, cu doi cireși sau alt neam de copaci în pridvor, trebuia să fie a Saftei.

Trecui puntea îngustă, șubredă, fără balustradă (acum înțelegeam de ce-i văduvă gospodina: i s-o fi întors omul afumat de prin vecini!) și mă oprii în fața a trei-patru scânduri ce trebuiau să simbolizeze poarta.

În ușă răsări imediat o femeiușcă destul de tânără încă, se repezi la noi, îndreptându-și din fugă broboada neagră și cotcodăcind:

— Pofțiți, pofțiți, bună ziua! D-apoi v-am așteptat încă de ieri! Da pofțiți, treceți! În casă-i răcoare, of! Mare năduf!

Femeia se învârtea fără nici un rost și încerca să-mi smulgă din mână dulapul. Îl depusei cu un oftat de ușurare și mă așezai pe prispă.

— Soțiorul? se interesă Safta. Și, fără să observe ochii mari

ai franțuzoaicei, mi se adresă: Da pe mătăluță mătincă te-am mai văzut pe-aici! La școală. Treceți în casă! Pofțiți!

Mă ridicai de pe prispă.

— Lele Safto, țin să te informez că sunt un misojin incorigibil și prefer o existență solitară, de celibatar..

Arătai spre colegă:

— Iar în ce-o privește pe dumneaei, vezi să nu ducă lipsă de nimic, să se simtă ca la mămica acasă! Bun? Nu uita, Viorica Mircevena, la ora patru fix avem consiliu pedagogic. Directorul e un om sever și ține grozav la disciplină. N-am să intru în casă, deși nu mă inviți, te-aș sfătui doar să îmbraci un șorț negru, mai lung. Ca să faci o impresie bună la primul duminică consiliu pedagogic!

O salutai cu multă sobrietate, făcui din ochi Saftei și mă îndreptai spre poartă. Simțeam că mă urmăresc amândouă din prag. Pe punte lunecai, pe puțin să-mi rup gâtul, ieșii în drum și abia acolo mă întorsei.

Intraseră în casă.

3 septembrie, 196...

Sărăcuțul meu caiet cu scoarțe albastre! De trei luni n-am mai stat de vorbă cu tine... Și am atâtea să-ți spun! Că sunt învățătoare de cinci zile! Și nu undeva, ci la Recea-Veche! Sună frumos, nu-i așa? Recea-Veche! E un sat ca o jucărie. Căsuțe albe, pomi nenumărați, ca o pădure, ba chiar și o pădure adevărată de jur împrejur. Stau la lelea Safta, o văduvă bună și iute ca un titirez. N-are copii și se-ngrijește de mine, de parcă i-aș fi cel puțin fiică. Cumsecade femeie.

Și ce primire! Să crăpați de ciudă, voi, scepticilor, ce mi-ați des-cris viitorul în cele mai mohorâte culori.

Când am coborât din autobuz, m-a luat în primire imediat învățătoarea de lucru manual de aici, un fel de caraghioasă de vreo cincizeci de ani (ea zice că are patruzeci neîmpliniți! Ah, femeile): „Te rog să-mi spui Otilia Octavianovna“ (era să pufnesc de râs), „școala de aici e o mizerie, o, liceul nostru de menaj! Îi zicea școală,

de fapt era liceu!“ și așa mai departe. La început o sfeclisem, pe urmă mi-am dat seama că e o coțofană inofensivă. Aproape ca Mușea noastră. Știi toată biografia ei, știu că e fată mare, că bărbații nu merită să le jertfești tot ce ai mai scump... Lelea Safta zice că se culcă cu toți tractoriștii de la școala de seară. Treaba ei! N-o să-mi fac menajul cu dânsa! M-a întrebat în gura mare dacă sunt fecioară și m-a implorat să mă feresc de un învățător de-aici, un „lovelasă“, cum îi zice ea, fără egal. În zece minute, cât am făcut cu ea până la școală, am reușit să cunosc cursul scurt al tuturor biografiilor corpului didactic!

M-au primit bine, au râs de „Viorica Mirceva“, ca de obicei, iar până la gazdă, la lelea Safta, m-a condus — ironia soartei — chiar „lovelasă“. Radu Negrescu, profesor de fizică și matematici, un bărbat de-o frumusețe să-ți stea ceasul. L-am văzut prin oraș, acum câteva zile, am stat chiar cu un rând în urma lui la Filarmonică, la Richter. Era cu o roșcovană. Ar fi putut avea mai mult gust... E însurat, dar nu trăiește cu nevastă-sa. Să-i fie de bine!

Face impresia unui băiat deștept, deși pozează. Pijon! Când am ajuns la lelea Safta, costumul lui negru arăta rău.

În aceeași zi am avut consiliu pedagogic. Primul meu consiliu! L-am cunoscut mai îndeaproape pe director. N-a făcut nimic să-mi schimbe impresia ce mi-a lăsat-o astă-vară la secția raională, când am venit cu numirea. Prost de rage, dar plin de importanță. M-a numit dirigintă la a noua „a“. Poame bune, mi-am zis: mi s-a părut că oftează toți ușurați când am acceptat!

Apoi prima zi de școală. Mă așteptam, ce e drept, la mai mult fast, e o sărbătoare totuși! A fost numai o cuvântare destul de ștearsă, a vorbit directorul. „Să fiți cuminiți, să nu spargeți geamurile, să fiți „culturali“ și să învățați“. Copiii au aplaudat vreo zece minute, să se dezmoștească. Am făcut cunoștință cu a noua „a“. Obrăznicuți, dar nimic grozav. O să ne înțelegem. Lecțiile propriu-zise încă n-au început. Facem „practică de producție“, de ieri. Mai pe scurt, strângem strugurii la vie. O să dureze vreo lună.

Păcat. Lucrul acesta dezorganizează copiii. Să nădăjduim însă că o să fie totul bine.

Da, se uită cam strâmb la mine colegele. Nu le plac toaletele mele și nici tunsura! Îmi pare rău de ele, dar n-am ce le face. Lelea Safta zice de orice rochiță că mă prinde minunat! Bună femeie!...

II

A cincea săptămână de când m-am obișnuit să trec pe lângă școală, cum aș trece pe lângă orice clădire din sat, pe lângă sediul brigăzii ori pe lângă poștă. Adică la poștă intru de două ori pe zi în așteptarea „marelui semnal“...

La școală mă opresc în curte, îmi iau tinerele vlăstare și le măn ca pe niște găsculițe la ciugulit poamă. Suntem în perioada ce poartă mândrul titlu „practică de producție“, altfel — politehnizare a învățământului.

E o investiție de energie cu randament extrem de scăzut, dar părțile sunt foarte mulțumite: nici strugurii nu putrezesc pe deal, nici stomacurile copiilor nu se mai strică... În ce mă privește însă, mi se face greață doar la vederea ciorchinilor, noaptea am coșmaruri viticole și uneori chiar vinul mă pune pe gânduri. Am ajuns să-i invidiez pe cei de la porumb ori sfeclă de zahăr. De altfel, invidia e reciprocă...

După-amiază, când îmi expediez discipolii pe la casele cui îi are, citesc până mi se umflă capul, dorm o oră-două și mă trezește cu precizia unui cronometru, la ora nouă, Maier, directorul nostru de studii.

Vine să bem.

Uneori scoate din buzunarul hainei de antilopă, arsă în câteva locuri de acizi (în doi ani nu l-am văzut să-și schimbe haina!), o sticlă de coniac ori de vișinată, de cele mai multe ori însă se așază tăcut la masă și oftează, ridicând din umeri. M-am obișnuit să-l înțeleg încă din prag, și în cazurile acestea îi arăt din ochi locul

unde-mi păstrez rezervele, când le am, ori trec în odaia gazdei, unde dau dispozițiile necesare.

Maier se așază la masă, apucă de pe etajeră o carte la întâmplare și nu-și ridică ochii de pe ea decât să ciocnim. Bea fără să se strâmbe, cu înghițituri mici și nu mănâncă nimic. La întrebările mele răspunde cu o ușoară mișcare din cap, da sau nu, iar dacă se întâmplă să improvizez vreo nouă teorie, și lucrul acesta se întâmplă mai în fiecare seară, lasă cartea la o parte, închisă peste degetul arătător, ridică paharul și zâmbește. Nu știu dacă mă aprobă sau ba, nu știu dacă m-a ascultat măcar, dar nu-mi amintesc să fi lăsat cartea și să fi ridicat paharul în alt moment, decât atunci când ar fi trebuit s-o facă.

Când terminăm sticla, de obicei pe la miezul nopții, mă oprește cu mâna la inimă să mai încep alta, se ridică, mângâie cartea cu un gest, de parcă ar șterge-o de praf, o pune la loc și pleacă grăbit, de parcă și-ar fi adus aminte subit că întârzie undeva.

După părerea mea, nu-i un interlocutor ideal, îmi place grozav să discut polemic, să mă încaier ori pur și simplu să-mi bat joc. Și totuși m-am deprins cu el, în rarele seri, când, neștiut din ce motive, nu vine, simt că-mi lipsește ceva.

Ieri-seară m-a uluit grozav. A intrat ca de obicei, a scos din buzunarul hainei de antilopă o sticlă de rom „Habana“, a pus-o pe masă și mi-a făcut din ochi.

— Ești genial, Boris! — îi spun pe nume, deși e mai în vârstă cu vreo cincisprezece ani decât mine. Pentru romul ăsta ar trebui ceva ananas sau banane, dar mă tem că e închisă dugheana.

Făcu un gest de ascetă renunțare și se așază la masă.

— Închin acest prim pahar pentru bărboșii care știu ce-i trebuie unui om de treabă! zisei eu, umplând ochi două păhărele.

Îl dădu de dușcă și se opri pe câteva clipe cu râsuflarea tăiată.

— Hm!... observă el în cele din urmă.

Apoi luă de pe etajeră o carte, ceva despre Fermi. Privi lungă

vreme portretul savantului, de parcă ar fi așteptat să afle ce se petrece în spatele ochilor sclipitori ai italianului, răsfoi câteva pagini și reveni iar la portret.

Lăsă cartea să se închidă peste arătător, umplu singur păhărelele și-l ridică pe-al său.

— Radule, și eu... închise ochii. Știi, și eu visam... să lucrez într-un institut... la Academie...

Răsturnă a doua oară păhărelul, până la fund, inspiră zgomoș și deschise cartea. Nu mai scoase o vorbă până la plecare.

Bău și paharul de țuică ce i-l umplui când terminarăm romul și ieși aproape trântind ușa.

Ciudat om, Maier!

Predă chimia, are vreo trei premianți pe la nu știu ce olimpiade, vreo cinci copii acasă și o soție veșnic încruntată sau poate bolnavă, dar n-am auzit niciodată să fi încercat măcar să iasă din văgăuna asta! E al doilea an director de studii. Se-mpacă cu toți, pentru că nu schimbă cu nimeni mai mult decât minimumul necesar de cuvinte, dar, deh, să-ți îngropi așa capacitățile, dacă știi că le ai? E în satul ăsta de prin cincizeci...

Trăgea un vântuleț subțire, dinspre sud, dar destul de înțepat și „bolonia“ mea îmi dădea de înțeles că ar fi cazul să mai fac ceva mișcare, altfel pot îngheța. Dar mă gândeam la Maier. Probabil, n-am procedat strălucit aseară, când i-am deschis taina „marelui semnal“ ce-l aștept de la Academie. O, nu mă îndoiesc nici o clipă că n-o să-mi pună bețe-n roate, dimpotrivă! L-o fi durut însă...

Mă opri din gânduri un bas profund:

— ...lucrează...

Tresării speriat și mă făcui roșu (din fericire numai eu pot simți acest schimb de culori pe fața mea — sunt foarte negru), mă făcui roșu, de parcă mă surprinsese cineva asupra unui lucru urât.

— Poftim? era Pantelimon, șeful brigăzii din sat, soțul Tamei noastre.

— Zic, bine lucrează? arată la copii.

— O, da! Grozav! La anul, când o să avem și clasa a zecea, cred că o să puteți expedia toți colhoznicii la băi pe vremea culesului.

Brigadierul râse mulțumit.

— Glumești, dar să știi că ajutor avem. Altfel...

El ilustră cu un gest elocvent situația în care s-ar fi putut pomeni brigada fără acest ajutor salutar din partea școlii și aprinse o țigară.

— Cam răcoare, zise el. Mâine-poimâine dă bruma...

Nu sufeream de reumatism și nu puteam prezice schimbarea timpului, dar în ce privește răcoarea, îl aprobai.

— Poate... hm... ne ducem la cramă oleacă, să ne mai dez-morțim?

Cum disciplina clasei a noua „b“, ce cu onoare o conduceam, n-avea de suferit de pe urma prezenței mele, hotărâi că nici lipsa mea nu va putea să-i dăuneze. Cu atât mai mult, cu cât nu eram cu nimic îndatorat brigadierului.

Crama, de fapt căsuța pândarilor de la vie, era o sclipuire din piatră, destul de simpatică, cu un mic bordei alături, în care stăteau călare unul peste altul vreo șase butoaie potrivite cu vin nou. Probabil, rezerve menite să ridice sau să coboare, după împrejurări, moralul oaspeților, destul de deși în colhoz pe asemenea vreme.

Într-o odaie destul de încăpătoare, pe vreo trei paturi de metal, joase, stăteau în jurul unei mese improvizate din scânduri nerândite Spânu, franțuzoica, Pinteș și Elena Suru, fostă cândva elevă la această școală, acum instructoare de pionieri, nepoata brigadierului. Tamara Alexandrovna, lângă ușă, tăia niște felii uriașe dintr-o pâine coaptă, probabil, pentru un Gargantua din partea locului.

— A! Lobacevski! Pofțim, pofțim, luați loc la noi! Pentru brigadiereasa noastră, „bioloagă“, fizica și geometria erau două fenomene absolut identice. Și cinematografia, probabil, la fel,

pentru că lui Maier îi zicea „Eisenstein“, avându-l în vedere, probabil, pe Mendeleev. Avea ea o pasiune pentru porecle savante.

Adică invitația la un „să ne mai dezmoțim“ nu era gestul unei inspirații de moment... Începeam să am succes!

Apariția mea stârni o bucurie generală.

Spânu lăsă neîmpărtășit unul din numeroasele adevăruri pe care le comunica desigur adunării, ca să-mi facă loc cu mare părere de bine:

— De-a dreapta tatălui, fiule!

Glumele lui aveau întotdeauna un efect răsunător. Pinteau, geograful, care stătea între cele două fete, îmi făcu din ochi:

— Ai înghețat, Nicolaevici! Dacă nu știi să te încălzești!

Brigadierul mai aduse o strachină cu brânză și niște murături, iar unul dintre pândari depuse o căldare cu vin alb la mijlocul mesei, cu dexteritatea unei îndelungi experiențe, exact pe urmele mai vechi, dar roșii, ale aceluiași vas.

Se vedea totuși că întrerupsesem o discuție extrem de însemnată și agitată: franțuzoaica le povestea, probabil, ultimele noutăți cu privire la soarta tragică a minorelor pariziene, ori Spânu încerca să combată vederile antipedagogice ale vreunui director vecin, pentru că fericirea stârnită de apariția mea se stinse curând pe fețele mesenilor, ca să facă loc seriozității necesare în orice discuție importantă.

— Nu, Mircevna, zise directorul după o scurtă perioadă de acalmie, folosită pentru a închina un pahar de o curățenie destul de dubioasă în sănătatea „fizicienilor, care nu prea fac companie cu noi, bieți pedagogi, în veacul ista al tehnicii, dar ce să-i faci, așa-i vârsta, s-or îndrepta ei“. Nu, mata n-ai dreptate. Și ți-oi spune de ce. Țara și orașul, îi drept, au să-și șteargă cu vremea deosebirea, dar până una-alta n-ai ce-i face, țara e țară. Sat! Oameni cu vederi încă înapoiate. Nu zic de toți, Doamne ferește! făcu o mică pauză și ciocni cu brigadierul, dar nu bău. Sunt și la

țară oameni înaintați! Ehe! Dar țăranii în cea mai mare parte au încă vederi vechi. Și iaca vii mata, și te văd ei tunsă așa, nu, cum să-ți spun... Așa, știi! Nu, nu! Nu vorbesc chiar de mata! Și îmbrăcată cu rochia, să iertați, mai sus de genunchi, și cu buzele date... Iar mata ești pedagog. Ei îți dau copiii... Ți-i încredințează, că să zic așa. Ei, cum vine treaba! Copiii văd acasă una și la școală alta? Da de ce? Cu mintea lui el nu poate înțelege. Iar părinții la țară nu știu încă pedagogia. Și autoritatea matală... șic! Așa că, vrei, nu vrei, dar trebuie să joci ca ei...

— Să te adaptezi la mediu, își aminti Tamara brigadiereasa, cea cu diplomă de biologie.

— Da, să te *adoptezi!* Iaca!

— Bine, dar spuneți niște enormități..., începu franțuzoaica. Mă scuzați, dar... Fie, aveți perfectă dreptate, e una mentalitatea la țară, unde tradițiile sunt mai tari și așa mai departe, și alta la oraș. Ba mai mult, recunosc, fiecare are dreptul la gustul lui, dar trebuie să existe totuși o normă, un bun-gust general, care poate fi educat și care trebuie educat! Educat, nu impus! Iar din punctul acesta de vedere intelectualul la sat e un... un far! Da, un far, cum se spune!...

— Chiar far! se repezi pioniereasa. Când mă duc la oraș, mi-i greață să mă uit la fetele de pe stradă: niște mode, că le vezi tot ce au până-n suflet și niște clăi de fân în loc de păr, de se vede îndată că n-au nimica în cap! Far? Să nu te superi, Mircевна, dar ai să vezi că peste o vreme și mata ai să te...

— ...Am să mă dau la brazdă?

— Ei, interveni brigadierul, umplând paharele, da mai lăsați modelele celea, hai mai bine să închinăm! Că eu așa cred: trăim bine, avem de toate, și noi ce mânca și la alții de dat, și casele pline. De mode v-ați legat! Hai noroc!

— Moda îi lucru rău! constată Spânu, trântind paharul de masă. Țăranul să aibă podul plin, că modelele or veni ele!...

— Numai nu acelea ca să-ți scoți bucele afară! adăugă ironic Tamara.

— Ei, și mata, Alexandrovna, sări Pinteia care tăcuse până atunci. Apoi se întoarse spre franțuzoaică: Noi nu de mata vorbim.

Ea râse și pentru întâia oară mă privi. De fapt, își lunecă ochii și peste locul unde stăteam eu:

— E o neînțelegere la mijloc. Eu nu de mode ca atare vorbesc, deși își are rostul ei, și încă unul mare, și moda, ca un element de civilizație. Eu vorbesc de cultura pe care noi trebuie s-o promovăm la țară, de bunul-gust, de gustul pentru bunul-gust. Și nu de ceea ce numim de obicei cultura, cu cifre de televizoare, motociclete și aparate de radio...

Săraca fetiță!

Începea să-mi placă. Ori poate cele două pahare de vin...

De când îi dusesem geamantanul, în prima zi, nu mai schimbasem cu ea decât vreo zece cuvinte, lipsite de însemnătate.

O vedeam aproape zilnic la școală, dimineața, când încerca să-și încoloneze discipolii dintr-a noua „a“ — în ultimele zile chiar cu succes! — și pleca cu ei la vie. Aveam sectoare vecine, doar că ai mei pășeau ceva mai vioi.

La consiliul pedagogic mi se păruse că-mi zâmbește complice la cele mai interesante maxime debitate de Spânu, dar n-aveam un chef grozav să leg prietenie cu ea: mă apăsa o experiență prea bogată...

Nu-mi urmase sfatul: nu îmbrăcase un șorț negru și decent. Venise într-o rochiță excelentă, ceva deschis, nu mă prea pricepe la culori, în orice caz din marginea rece a spectrului, albăstrie, desigur, cu jupon și pe niște cuie cum scrie la carte.

Arăta bine, chiar foarte bine, și dacă nu mă prea străduiam s-o examinez, înțelegeam lucrul acesta din privirile destul de mohorâte ale jumătății slabe ce participa la consiliu.

Săraca fetiță!

Își găsisese cu cine să discute!

Auzeam cuvintele fără să le pot urmări sensul în fraze, simțeam că discuția se înfierbântă din ce în ce mai mult, dar nu mă puteam obliga să ascult, să înțeleg ceva. Chestiile astea mă plic-tiseau, pentru că n-aveau nici un rost. Eu consumasem pe vremuri mult mai puțină materie cenușie ca să-mi dau seama de atâta lucru. Și Spânu, și Tamara, și ceilalți doi tinerei (cu brigadierul stăteam de vorbă a treia sau a patra oară) erau niște tăblițe naive, cum sunt cele din cabinetul unui oculist, și pe care, cu ochi normali, le puteai citi la repezeală.

M-am surprins vorbind. Da, m-am surprins. Și-i vorbeam ei.

Mă ascultau toți. Spânu și ceilalți cu un zâmbet, în care își ascundeau de obicei teama, poate nu teama, în orice caz ceva asemănător sau apropiat, pentru că nu mă puteau înghiți și, bineînțeles, știau că se bucură de reciprocitate, deși nu-i uram, era prea mult pentru ei; ea, roșie, cu ochii în paharul din care abia gustase o dată și pe care îl învârtea mecanic în palme.

Îmi dădeam perfect seama că fac poză pentru ea, anume pentru ea, și totuși continuam:

— ...Și o să treacă un an-doi, hai să zicem trei, au să treacă trei ani, domnișoară, îi oprii protestul cu un gest, e un fel al meu de a glumi! *Mille pardons*, încercai să graseiez, cu un succes dubios, ce-i stârni o vagă încercare de zâmbet. Și... o să fugi! Da, o să fugi, în cel mai fericit caz! A doua alternativă necesită un caracter mai puțin temerar: o să te măriți. Cu Pinteia, sau cu un agronom. Nu te sfii, Pinteo, te folosesc doar ca material didactic! Și o să vă faceți o casă. Și o să faceți copii. Trei sau cinci. Fără soț. Și pentru că între timp o să fiți la cuțite cu tovarășul brigadier, o să vă cumpărați o vacă sau o capră. Pentru lapte. Și o să crești păsări. Și o să speli vase. Și o să-l folosești pe Balzac suport pentru ceainic. Să nu se strice masa! Și o să vă duceți de două ori pe lună la club să vedeți filmele din vremea studenției. Iar dimineața și seara o să strigi franțuzește la vacă sau la capră

să nu dea cu copita în doniță! În timpul liber ai să dai ceva știință de carte și copiilor la școală. Bineînțeles, dacă n-o să-l rogi pe tovarășul Spânu să te suplinească, până pui clizmă unui copil constipat. A treia alternativă n-o știu... Dixi!

Îmi băui paharul într-o liniște absolută. Abia apoi începu să râdă. Ea. Ceilalți mai pe urmă. Ca în povestea cu anecdota și girafa.

— Ești grozav, Radu Nicolaevici! Știi că ești grozav! Avea un răs molipsitor, deși cam nervos. Plin și în același timp melodios, și pe o gamă destul de largă. Vrei să te dobor cu o întrebare? Numai cu o întrebare?

N-aveam nimic împotriva, pentru că râdeam și eu.

— Spune-mi, te rog, ești pe punctul de a fugi sau ai de gând să te însori cu... ei, cu Elena ori cu vreo agronomă?

Râsul conțeni. Pioniereasa se ridică, aruncă un „ei, știți... chiar!“ și ieși.

Brigadierul se grăbi să umple paharele, iar pe Tamara o prinse o tuse foarte seacă. Franțuzoaica îi privi pe toți nedumerită, apoi șopti:

— Am făcut o gafă? mi se părea că e gata să plângă.

O liniștii:

— Nu...

Pintea se ridică cu un aer solemn. Gafele săvârșite de alții nu-i răpeau pofta de mâncare, așa că înghiți cu un mic efort o îmbucătură prea voluminoasă și ridică paharul:

— Mircevna (de doi ani auzeam în cancelarie vocativele aceste „Ivanovici“, adică Spânu, „Nicolaevici“, adică eu, de obicei nu răspundeam, „Alexandrovna“, „Vasilevici“, „Mendelevici“ — fără prenume!), colectivul nostru îi un colectiv strâns, prietenesc, care colectiv m-a crescut și pe mine, și pe Ivanovna... Că eu aici am mântuit școala, adică șapte clase, că atunci era de șapte clase... Și pot să zic că m-am făcut om. Aici, iaca, tovarășul Spânu, Ivanovici, el mi-a fost învățător și acum pot să zic că mi-i coleg...

Pintea se întoarse spre director, ca să surprindă gestul aprobator al acestuia, și-l primi: Spânu începuse să moțăie.

— Da! Și vreau să spun că colectivul nostru, strâns, prietenesc... că în colectivul nostru..., pot să zic, sunt și neplăceri...

Nu mi-am putut imagina niciodată cum arăta știința aproape exactă a geografiei în expunerea acestui prostovan... Bietul băiat! Făcea jocul tuturor, deși cred că ar fi putut ieși ceva dintr-însul, iar acum, observându-l pe Spânu că doarme, nu mai știa pe unde să scoată cămașa. Încercăi să-l ajut:

— Autorul neplăcerilor sunt eu, tovarășă Vrabie. Cu milionul meu de păcate ar fi fost de-a dreptul păcat să nu las o pată neagră asupra acestui colectiv imaculat...

Tamara sări arsă:

— Măi, măi, măi! Ce sfânt buzat s-a mai aflat! Nu mi se deschide gura să vorbesc, dar...

Mă străduiesc s-o liniștesc:

— Nu trebuie, Tamară dragă (știam că adresarea aceasta o enervează), nu te mai omorî atâta, o să te ajut eu: după câte înțeleg, discuția trebuia să ajungă aici. Ei bine, mă adresai franțuzoaicei, e în colectivul acesta un cetățean, care acum doi ani și-a părăsit soția după o scurtă viață conjugală, de câteva zile, o soție atât de bună, atât de deșteaptă, atât de cuminte!... Și frumoasă! Și uite, umblă, sărăcuța, de doi ani, de doi ani tot umblă să se împace, iar cetățeanul nici nu vrea să audă de așa ceva, nici la adunările profesionale nu se duce să i se facă morală, nici de director n-ascultă, nici de colegi, de parcă ar trăi undeva pe lună, iar biata victimă nici n-ar exista!...

Mă întoarsei spre Tamara:

— S-a oprit tot la dumneavoastră, Tamara Alexandrovna?

Tamara își plesni palmele, invocând cerul. Brigadierul folosi pauza, ca să încerce o conciliere:

— Ia mai lăsați vorbele astea! Hai să mai gustăm oleacă, se răsufală bunătate de vin, ce dracu! Radu Nicolaevici, fă-ne cinstea! Viorica Mircevna!...

Băui vinul. Era un vin al dracului gustos! Cu Maier mă obișnuisem să folosesc lichiduri ceva mai tari: suferea de stomac.

— Eu sunt monstrul acesta, tovarășă Vrabie, soțul criminal, care înfruntă o soție nefericită, adică fostă soție, și un întreg colectiv.. Vai! Și cum nu mai vreau să-mi cheltuiesc energia modestă în asemenea discuții, am terminat, iar gura mea uscată de sete stă la dispoziția matală, Pantelimon Trofimovici.

Brigadierul râse mulțumit!

— Iaca, vezi! Așa-i moldoveanul, se cunoaște: cum i-i rău, închină un pahar, cum i-i bine, iar închină! Mai lăsați și voi omul în pace, ce vă băgați în sufletul lui. Ia hai noroc!

Tamara îl săgețea cu o privire de sabie, dar nu făcu altceva decât să ofteze.

— Parcă noi îi vrem răul? Eh, tinerețe!

Spănu dormea de-a binelea. Aici avea să-și facă somnul până la completa trezie, pentru că de se îmbăta, rămânea în casa unde-l prindea amețea și n-ar fi ieșit în stradă pentru nimic în lume. Mi se pare că abia când se-mbăta își dădea seama perfect de ceea ce trebuie să facă și devenea astfel un om ca toți oamenii. Dacă ar fi putut vorbi în starea aceasta, probabil că ar fi spus chiar și lucruri inteligente.

Cine știe!

Nu mă uitasem la franțuzoaică după ce terminasem de vorbit. La urma urmelor, cred că știa lucrurile acestea de la Otilia, așa că efectul declarației mele n-o putea zgudui. Și-apoi ce mă interesa efectul? Ce mă interesa fata asta, noua mea colegă, cu care nu schimbasem decât zece, douăzeci de fraze obișnuite?

Ce mă interesa că se dovedise a fi ceva mai inteligentă decât mi-o imaginam, mai frumoasă decât îmi păruse și mai înțepată decât o clasificasem?

Să fie sănătoasă!

Eu eram în așteptarea „Marelui semnal!“

Ea vorbi:

— Mi se pare că n-am dreptul să mă amestec în probleme care aparțin unui colectiv din care abia încep să fac parte, dar... Tunsurile acestea standard imprimă un aer de neseriozitate fețelor pe care le încadrează, le dau o expresie tip, dacă pot spune așa, ori, mai precis, le lipsesc de o expresie inedită. Eu cred că e treaba tovarășului Negrescu și a soției lui, ea accentuă bine acest „lui“, să trăiască împreună sau ba. Nu sindicatul poate hotărî ce e rău și ce e bine în viața intimă a doi oameni... Voiam însă să revin la discuția de la început, cu intelectualul și rolul lui la țară...

Brigadierul aplecă spre sine căldarea ca să măsoare din ochi vinul rămas și țăcăi nemulțumit din limbă:

— Ia te uită cât a mai rămas! Da, la țară orice om învățat e aur, numai că de multe ori nici el nu-și știe prețul!

— Adică îmi dai dreptate, se repezi franțuzoaica, îmi dai dreptate, Pantelimon... ea ezită.

— ...Trofimovici! o ajută sec Tamara.

— Ehe-he, domnișoară, să-ți spun și eu, ca tovarășul Negrescu, dacă nu te superi! Parcă puține flori avem noi aici care nu știu să înflorească, și tare le-ar trebui grădinari! Am zis alta la început, dar vorbele celea cu moda eu așa le-am înțeles cu mintea mea, că nu de modă-i vorba, ci de viața ce-o duce țăranul: că de avut au acuma toți, dar de folosit ce au — nu știu!

— Și chiar vrei să vin eu să-ți fac o revoluție? se interesă sarcastic Pinte. În două zile, na: așa și pe dincolo! Fă ca mine!

— De ce, zise Viorica, e mai ușor să vii la om și să-i spui: „Bravo, bine faci ce faci. Iau eu exemplul tău!“.

— Uiți de adaptarea la mediu, Mircevna, se repezi însuflețită Tamara.

Era semnul că trebuie să plec. De câte ori avea ocazia, și nu perdea nici o ocazie, bioloaga noastră ataca această temă. Cred că altceva nici nu știa. Probabil, o fi fost lucrarea ei de diplomă. Pe femeia aceasta obeză, cu vreo trei ani mai în vârstă ca mine, dar cu patru copii de-acum, patru fete, pe care le îmbrăca mereu

în rochii de aceeași culoare și croi, spre marea invidie a vecinilor, o știam încă de la universitate. Se pregătea de diplomă în anul când *alma mater* își deschidea porțile în fața mea. Încercasem pe atunci să-i fac curte, o seară întreagă, chiar cu riscul unui scandal de la mătușă-mea, dar nu putusem scoate din ea decât nesfârșite hohote de râs. Era durdulie, dar bine făcută și eșecul lăsase urme adânci și pe multă vreme în sufletul meu de tânăr nevinovat.

Acum mă enerva grăsimea ei exagerată, scenele de gelozie ce le făcea bărbatului peste gardul școlii, pentru că erau vecini cu școala, vădita satisfacție cu care primea lingușirile lui Spânu și a celorlalți, doar pentru că era soția puterii din sat, mă enerva însuși gândul că-i făcusem odată, ori încercasem cel puțin, să-i fac curte. Adică faptul acesta mă amuza mai mult. La o adunare, așa, de-al dracului, am făcut o aluzie la întâmplarea aceea.

— Mata trebuie să știi, tovarășe Negrescu, mă luă la o parte după adunare Spânu, că nu toate glumele sunt folositoare. Nu se poate să bați în autoritatea unui pedagog de față cu colegii lui!

Pintea închise ușa în urma noastră și mă opri.

— Nu-i bine...

Habar n-aveam ce nu-i bine. Că vorbisem ori că plecam?...

— Nu-i bine..., se rezemase de un perete și sufla greu. Era cherchelit.

— Nu-i bine...

O luai la vale prin vie.

Copiii nu se vedeau nicăieri.

— Î-am trimis acasă! Îmi zise pândarul. Mi-a spus învățătoarea ceea să-i trimit... Care-a plecat...

La început, când nu bănuia încă nimic, Tamara încercase să mă pețească. Ba chiar și pioniereasa îmi zâmbea destul de promițător...

La capătul viei, la intrarea în sat, mă așezai pe niște spaliere

de beton, descărcate grămadă. Era pe amurgite. Jos, satul se întindea acoperit de-o ceață străvezie, nemișcată, în straturi; dealul Prunei, din cealaltă parte, avea culmea linsă galben de ultimele raze ale unui soare ce asfințise.

În fond ce voiau de la mine? Să mă împace cu fosta soție? Nu prea cred. Știau că e de prisos orice încercare.

Atunci?

Să-mi închidă gura?

Probabil. Dar inutil: n-o mai deschideam de mult și...

...Și nu mai venea „Marele semnal“!

Mă ridicai să plec.

Mă aștepta Maier.

16 septembrie.

...Încep să-mi cunosc puțin copiii. Acum îmi dau seama că la început m-au primit cu neîncredere, chiar ostil, deși într-ascuns ostil. Am douăzeci și patru în clasă, între cincisprezece și șaptesprezece ani. Era și de așteptat, nu sunt decât cu vreo cinci-șase ani mai mare ca ei! Mai în glumă, mai în serios îi încerc la franceza mea: cu excepția a vreo trei, mi se par îngrozitor de slab pregătiți. O să am bine de furcă atunci când începem lecțiile! Mi se par cam destrăbălați, sunt obișnuiți să se strige la ei, cu toate că nici strigătul nu-mi închipui să aibă un efect prea mare. Am de gând să nu ridic vocea niciodată. Principial! Putem găsi limbă comună și altfel. Cu fetele mi se pare că am aranjat treaba: discutăm despre mode. Le sticlesc ochii! Se îmbracă atât de oribil: rochii gata, toate pe-un calapod, de parcă ar fi cusute pentru copii orfani! Credeam la început că mă înșel, mă rog, la culesul viei nu poți veni îmbrăcat de paradă. Dar le-am văzut două duminici în sat, bietele fetei!

Cu băieții e ceva mai complicat. Am încercat, la pauză — facem pauze și la vie! — să discutăm ceva politică. Ioc! Altă dată le-am citit din „Tinerețea“ un articol „pe teme morale“ (iscălit de Pablo, se-nțelege!), ceva destul de încurcat, un tânăr face curte unei fete,

îi propune mâna, ea acceptă și... îl așteaptă zadarnic de ziua nunții în fața oficiului stării civile... Natural, Pablo îi face praf pe amândoi, atâta doar că mi s-a părut prea patetic tonul. La care Armașu Ion, un băiat destul de dezghețat (de altfel, o rupe binișor franțuzește!), m-a rugat să-mi spun părerea în ce privește libertatea dragostei și perspectivele acestui sentiment în societatea viitoare... M-a salvat sfârșitul pauzei, dar le-am promis continuarea discuției într-una din zilele apropiate... De unde să iau „literatura“? Probabil, am sărit peste cal...

...Otilia m-a ucis cu atenția ei o săptămână întreagă. A înțeles totuși că nu și-a găsit o confidentă și m-a lăsat în pace. Bună cumătriță! Mi se pare că nu-i chiar atât de inofensivă.

Tamara, cea cu științele naturale, și Elena, instructoroa de pionieri, nu pierd nici o ocazie să-mi dea de înțeles că mă îmbrac prea „țipător“ pentru un pedagog. Ieri am și avut o mică discuție, ca să nu-i zic conflict.

Pe la prânz am fost invitată de șeful brigăzii de aici, soțul Tamarei, la cramă, la „o vorbă“. Era directorul, Tamara, Elena și un cucoșel, predă geografia — Pinte. Apoi a venit și Negrescu. N-aveam ce face și am pornit vorba că n-ar fi rău pentru intelectualii de la țară, ba nici pentru sat chiar, să se mai ocupe și de propagarea bunului-gust, de formarea lui. M-am referit mai ales la îmbrăcăminte, la muzică, la multe altele. Doamne, mi-am aprins paie în cap! M-a susținut ori cel puțin a încercat să mă susțină Negrescu și până la urmă a trântit ușa. N-am crezut că mai există asemenea idei și vederi înapoiate! Și sunt tineri doar, veniți aici să cultive, să ridice și pe alții la nivelul lor! Ferească sfântul, la nivelul lor trebuie să cobori! Îngrozitor! Negrescu mi-a prezis că o să arăt la fel peste trei ani. Ba mai bine mă spânzur!

Câte ceva mi se pare că pricep: Spânu. Un cetățean, care-a pus mâna pe școala asta cu vreo cincisprezece ani în urmă, cu „sfinți“, se-nțelege, departe de ochii controlului, departe de știință și intelect, iar ceilalți, mă rog, formați la școala lui... Și cât n-ar părea de cu-

rios, nu s-a găsit nimeni, cel puțin în ultimii ani, să se ia de capul lui. Unul de-aici, din cei care-l cunosc în „lucru“... Oare n-o să-mi pice mie norocul ăsta?...

Mi-a plăcut brigadierul: un băiat simplu, cam sub papuc, dar face impresia să fie un om de treabă. În orice caz nu m-aș apuca să-l compar cu ceilalți...

III

Fiecare om are dreptul la o prostie în viață.

Pentru unii prostia aceasta e și ultima. Pentru alții prima prostie e un fericit prilej de a mai comite multe altele, și numai oamenii de teapa lui Spânu, al căror cap suportă infinit mai ușor chelia decât ideile proprii, nu fac prostii niciodată.

Pentru aceștia lumea e clară ca un pahar de apă, viața e o chestie pe care trebuie s-o trăiești, și îndoielile — niște nourăși care pătează efemer albastrul nemărginit al existenței lor senine.

Dacă nu știam vreodată ce să fac, și lucrul acesta se întâmpla prea des, făceam toate altfel decât această ultimă categorie de oameni.

Și totuși săvârșeam prostii nenumărate.

Mătușă-mea, care m-a crescut după moartea mamei și pe care n-am încetat niciodată s-o consider o femeie demodată și genială (reușea dintr-o biată pensie să ne hrănească pe amândoi, ba să ne și îmbrace!), nu cunoștea, din fericire sau ba, nici un postulat din ale pedagogiei și singurul îndrumar de viață, ce mi-l putea da, suna, în gura ei, cam așa: fă ce fac oamenii deștepți și n-o să dai greș niciodată.

De-aș fi știut care-s deștepții!

Proștii îi recunosc doar pe-ai lor, deștepții... știi ei pe cine să laude...

Dar nici prost nu mă socoteam, și tocmai asta mă îngrozea!

În cele din urmă am făcut și eu cum procedează toată lumea:

am hotărât să mă consider un om înzestrat și deștept și m-am fixat pe poziția asta cu fermitatea și tenacitatea unui brad pe o stâncă.

De atunci am început să fac prostiile conștient...

La facultate se vorbea de mine ca de o mare capacitate fizico-matematică. N-a știut nimeni niciodată câte efortări supraomenești am depus ca să susțin această părere eronată.

Cu câteva luni înaintea ultimelor examene, o colegă foarte binevoitoare m-a inițiat în anumite taine de existență, care m-au făcut să blestem sângeros toate nopțile nedormite asupra tuturor manualelor și formulelor posibile.

De câte ori drumul ales întâiul este și drumul cel bun!

E desigur o atitudine cam sentimentală și prea ușuratică, dar totdeauna rațiunea e mai presus de inimă? Și oare totdeauna respectarea normelor scrise și orale dă și o garanție de avantaj neîndoielnic celui ce le respectă?

Vai, ca infractor în domeniul acestor norme, nu aveam să fiu o fericită excepție!

Am cerut mâna colegei și, obținându-i consimțământul, am înregistrat căsătoria „civilă“, în imediata vecinătate a numirilor și licenței.

Ce știam eu? Ce văzusem eu? Ori, mai bine, ce pricepeam eu în pasul acesta, unde, odată cu civilizația, instinctul de perpetuare a speciei, singur, nu poate fi un sfetnic de nădejde!

În urmă păstram o copilărie obișnuită și neobișnuită pentru generația mea.

Un tată virtual, doar două-trei fotografii, și durerea aproape simbolică a unor oseminte scumpe și necunoscute, risipite undeva în alte pământuri, probabil, nefertile și posace, ca o cheazășie a unei datorii împlinite până la capăt. Și o dragoste de copil — nu, un dor de dragoste, niciodată trăit, dar purtat mereu din an în an, din vis în vis, ca o nepotolită sete de împlinire, dar și ca o pedeapsă nemeritată.

Mama. Aveam doisprezece ani când a murit. M-a iubit, tânjind după chipul acela ce-l purta într-însa ca o icoană. S-a veștezit tânjind și s-a stins tânjind. Acum înțeleg că nu pe mine mă mângâia, și ochii aceia mari, cu pupilele dilatate ca de o spaimă și o patimă, cătau dincolo de mine, prin mine și peste timp înapoi. Era tânga aceea nemărginită și neînțeleasă a unei păsări volnice, prinsă în colivie, iar viața și chiar eu, doar zăbrelele ce-o împiedicau să-și ia zborul departe, departe...

Dragostea mătușii, sora lui taică-meu, fată bătrână și dactilografă la pensie, ce avea să înlocuiască și asprimea, și duiosia, și nădejdlile părinților, n-a fost altceva decât o veșnică spaimă pentru ea, și o tiranie docil acceptată pentru mine.

Dacă nu m-aș teme să cad în freudism, aș fi înclinat să cred că mă considera excepțional și mă trata ca atare doar din cauza atașamentului ce-l au fetele bătrâne pentru obiecte! Mă socotea un lucru scump și mă ferea, geloasă, de orice atingere, de orice contact cu restul lumii. Și acum mă umflă râsul când îmi aduc aminte că și în anul întâi de facultate mă aștepta în stradă, răbdătoare și resemnată, ca s-o însoțesc la un concert sau s-o conduc acasă.

Curios! Pe atunci nu găseam lucrurile acestea neobișnuite. Poate pentru că, lipsit de mediul firesc, copilul din mine se dezvoltă prea încet? Ori poate pentru că, fără să-mi dau seama, acceptam ori cel puțin mă obișnuisem în bună parte cu concepțiile ei învechite, de care, ca un tânăr foarte citit, râdeam în sinea mea?

Cine știe!

Când am condus-o pe drumul din urmă, fără pompă și fără prieteni, eram în ultimul an și îngropam trist ultimul capitol din tinerețe.

Mă aștepta maturitatea și sfatul ei bun să fac și eu ce fac oamenii deștepți, ca să nu dau greș niciodată... Oamenii deștepți se însurau.

Ca și cei proști, de altfel.

Retrospectiv aş numi dragoste ceea ce a durat atât de puţin. Oricum dragoste. Cum am putea oare defini altfel afecţiunea ce-o manifesta un copil faţă de cineva, care l-ar fi învăţat să fumeze, de-o vorbă, ori să-şi facă un zmeu?

A fost dragoste, chiar dacă ar trebui să recunosc că s-a născut ca primă reacţie a unui om scăpat de tutelă, descătuşat într-o libertate pe care n-o ştia, n-o dorea deci, şi nu era pregătit pentru dânsa.

O iubeam şi mă îmbăta conştiinţa acestui lucru. O iubeam, dar lumea e plină de zvonuri.

Trecutul ei nu era impecabil. Ştiam acest lucru şi nu voiam să-l ştiu.

Apoi au urmat binevoitoarele amănunte şi bine intenţionatele sfaturi.

Nu eram în fond altcineva decât unul din mulţimea celor care nu pot accepta posibilitatea unui Jean Valjean, cu atât mai puţin unul feminin.

La numai două săptămâni de căsnicie am refuzat categoric oferta de aspirantură la Academie, am cerut insistent, invocând cele mai neînchipuite motive, să fiu trimis în primul raion ce mi l-am putut aminti, am comunicat soţiei că „frumoasele zile din Aranjues au luat sfârşit, deoarece pe drumul pietros de pionier-misionar ce l-am ales, prezenţa ei ar putea fi o sarcină prea grea şi o ispită prea mare.

I-am recitat cu emfază: „Tu crezi c-a fost iubire-adevărată? Eu cred c-a fost o scurtă nebunie“... Am declarat, mărinimos, că-i las locuinţa şi că hotărârea mea este irevocabilă. În grabă mi se pare c-am spus chiar „ireversibilă“, dar, probabil, nu m-a ascultat.

Plângea cu hohote.

Acum doi ani, vara, la staţia de autobuze din Recea-Veche Otilia a avut marele nenoroc să fie primul viitor coleg pe care l-am întâlnit.

Luasem între timp obiceiul să spun oamenilor tot ce cred despre dânşii.

Încă nu știam că într-o luptă e bine întotdeauna să ai și rezerve.

Acum le am. Și „Marele semnal“, și pe Maier, și pe mulți alții... Știi eu? Poate...

În sfârșit!...

Între 3 octombrie și 13 octombrie (nedatată).

Mi-am amintit azi de tata. Nu știi de ce, probabil pentru că am primit o scrisoare de acasă. Mama s-a făcut mai bine, se ridică de acum. Din cauza aceasta se vede că mi-am și amintit de el. Mă străduiesc adesea să mi-l imaginez, pentru că nu-l țin minte precum cum arăta. Zadarnic. Îmi apare în fața ochilor doar o umbră cu mici amănunte, disparate, cunoscute, apropiate, dar o imagine completă nu se încheagă niciodată. Ciudat, aveam vreo unsprezece ani pe atunci. Poate pentru că a murit brusc, neașteptat, în aceeași zi când l-au adus tovarășii pe foaia aceea de cort, zdrobit, însângerat. Se năruise un copac peste dânsul... Și cu atât mai ciudat cu cât îmi amintesc perfect tot ce mi-a spus. Mama stătea în coridor, albă, vorbea cu felcerul. Eu lângă patul lui, fără să înțeleg nimic. Ba și nemulțumită: fusesem chemată de la școală și chiar de la ora de franceză... Nu găseam nimic însemnat în cele ce-mi spunea, parcă n-ar fi putut să-mi spună aceleași lucruri peste o zi sau două?! „Ascult-o pe mama, Rico. Să n-o obișnuiești. Și nu uita cine ești, dar nici să nu învinuiești pe nimeni... Așa-i viața... Uneori însă trebuie...“ Nu mi-a mai putut spune ce trebuie... Am înțeles că s-a întâmplat ceva grozav doar când a intrat mama și s-a prăbușit lângă patul lui...

Și când a încetat să se mai întoarcă seară de seară, ostenit, dar plin de voie bună și cu tot felul de jucării meșterite ori descoperite în taiga...

În '56, când a fost reabilitat și ni s-au dat niște bani, nu știu pentru ce, ni s-au întors și documentele, printre care am aflat un portret de-al lui. Singurul. Nu seamănă deloc. Nu știi de ce nu

seamănă, nu pot spune în ce anume nu seamănă, dar știu că nu e el. Era altfel, dar nu știu cum. Știe numai mama, dar parcă poți reconstitui un portret din cuvinte, cât n-ar fi ele de bune?...

.

13 octombrie.

...Mi-a trecut simțământul acela de singurătate, care mă copleșea. Am niște copii buni, și n-aș putea spune de ce, dar mi se pare că o să ne înțelegem. Cred că țin la mine. Am adus într-o zi vorba de învățători: Lucica, în numele clasei, a declarat că cel mai bun învățător le e Negrescu. (Nici n-au avut grija să-mi spună că le e drag după mine!)

Ciudat om și Negrescu ăsta! Îmi place și mie fără să-l știu aproape deloc! Probabil că oftează multe fete, când se gândesc la el! Mie îmi place altfel...

.

Nu știu cum se scoală restul lumii dimineața, eu știu însă că mă trezesc zilnic aproape la aceeași oră, zic „aproape“, ca să nu-mi pun bătrânul deșteptător într-o situație prea delicată. Stau în pat cinci-zece minute, apoi îmi fac toaleta. Și mă scol întotdeauna cu cea mai bună dispoziție posibilă. Am probabil un stomac formidabil. Deși îl îndop seară de seară cu ajutorul lui Maier și mai ales al coniacului, nu țin minte să mă fi ales vreodată cu o durere de cap. Ori c-o fi pricina paharul de lapte rece, ce-l beau înainte de culcare pentru „denicotinizare“? În orice caz am un organism sănătos, așa sunt de când mă știu și asta e principalul.

Da, și încă una: nu visez. N-am văzut un vis în viața mea, habar n-am ce înseamnă să ți se arate tot felul de fleacuri prin somn. Ori poate visez și uit tot până dimineață! Nu știu cauza, dar știu efectul. Cinstit vorbind, nu simt nici o părere de rău, ba dimpotrivă, cred că și din pricina asta mă scol cu o bună

dispoziție. Precis! Chiar așa: ce mutră aş putea avea după o noapte de discuții pedagogice cu Spânu sau Otilia!

Mătușa Maria mă așteaptă în tindă, ține pe-o mână un prosop mereu proaspăt, iar în cealaltă un ulcior cu apă rece ca gheața.

După ceremonialul salutului de dimineață, neschimbat al doilea an, urmează dialogul „eu — mătușa Maria“, de fapt mai mult monologul „mătușa Maria“, fără vădite schimbări și el în acest răstimp. La început credeam că-mi face apropouri, apoi m-am obișnuit și mă strădui să-i alimentez speranța în ale medicinei, inventate de mine, se-nțelege.

E o familie de oameni foarte cumsecade, el motorist la grădinării, ea mai mult pe lângă gospodărie, și n-au copii. Dar nici nu-i pot avea. Am citit hârtia iscălită de-o somitate din capitală pe care scria clar „besplodie II st.“. Ea știe că e o situație fără ieșire și... nădăjduiește. E tema discuțiilor noastre matinale din ziua când le-am trecut pragul, acum doi ani. Câteodată participă și Ion, bărbatul, la aceste dezbateri, îmi ascultă invențiile, dând afirmativ din cap, dar înțelege că e un joc totul.

Lui îi spun Ion. Ei, deși protesta serios la început, mătușa Maria. Are pe puțin peste treizeci, dar suferința o face mult mai bătrână. O văd, când vine câteodată vreun țânc de la școală să mă cheme ori să-mi transmită ceva. Se îmbujorează toată, îl copleșește cu tot felul de întrebări despre frați și surori, îi umple buzunarele cu tot felul de bunătăți și abia atunci îi dă drumul.

Când se caută voluntari să mă cheme, se zice că-i o îmbulzeală grozavă la școală...

Apoi iau masa... Mănânc mult de dimineață, m-am deprins așa, și-mi prinde bine, e sănătos. Mătușa Maria vorbește fără conținere, iar dacă se-ntâmplă să fie nevoie de-un răspuns, mă oprește speriată: „Mănâncă, mănâncă, las-că nu-i nici o urgență“.

După dejun mă duc la școală, dacă am prima oră, dacă nu — așa, să mă dezmoțesc. Și la plecare avem un ritual sfânt. La început, în prima zi, i-am spus ceva, în genul ăsta: „Stimată am-

fitrioană, părăsind ospitalierul dumneavoastră azil, am onoarea să vă doresc...“, și altele așijderea. I-a plăcut grozav și de-atunci mă întreabă în fiecare dimineață un cuvânt nou, pe care-l buchisește probabil în ajun prin cărțile mele.

Și în dimineața asta m-a întrebat:

— Ce înseamnă „interdepartamental“?

Are o memorie colosală și o dicție s-o invidieze Teatrul Național!

I-am explicat că e vorba de un adjectiv, care poate fi tălmăcit cam așa: „Care coordonează activitatea feluritor departamente“.

— Aha, mi-a zâmbit ea. „Coordonează“ mi-ai lămurit joia trecută...

Odată mi-a spus:

— Ce om mai ești, Radu Nicolaevici! Ai venit la noi și nu vorbești ca alții, ca directorul vostru, ori ca Tamara brigadierului... Frumos le mai zici, învățat, și tare mi-i drag să te-ascult!...

Pas' de nu mai ridica nasul cu asemenea laude!

Azi n-aveam prima lecție și o luai spre iaz. Cu toată jumătatea lui octombrie, era o dimineață caldă, drumurile pline de praf potolit peste noapte, nu plouase încă niciodată, și copacii verzi, de parc-ar fi fost vară.

Iazul era un maț nesfârșit de apă, pe jumătate baltă lăsată de Dumnezeu, pe jumătate construit de-un deștept pe vremea modei de hidrocentrale colhoznice și lăsat în voia soartei, când se calculase că toată apa adunată va putea învărti turbinele gata cumpărate abia două-trei zile... Barajul disonant de înalt, privit dintr-un anumit unghi, dădea, profilat pe zare, un aspect industrial unei părți a satului.

În general lacul acesta, cu sălcii pletoase și coada năpădită până hăt-departe de trestii și populată de lișițe și alte orătănii, era una din frumusețile așezării și-mi plăcea adesea să-mi pierd diminețile ori serile de toamnă pe malul lui cu undița, ori, mai ales, în vreo barcă șubredă, cu arma, să rătăcesc prin gârlele din

capăt, ca să dau frâu liber atavicolui dor de vânătoare ce trăiește în fiecare dintre noi.

Pământul uscat de secetă se fărâma aproape fără zgomot sub picioare. După vreo cinci sute de metri începea o cărăruie, care ducea la școală, croită de copii de-a dreptul prin grădini.

Mai aveam vreme suficientă, dar hotărâi să răsfoiesc ziarele.

Școala era o clădire nu prea arătoasă, construită chiar de săteni, cu vreo patru coloane ionico-dorice în loc de pridvor și cu pereții aproape netezi.

De pe ușa cancelariei ieșiră grămadă în coridor vreo câțiva elevi dintr-a noua „a“, mohorâți nevoie mare. Abia-mi dădură bună dimineța.

Până la semnalul de sfârșit al orei mai erau vreo douăzeci de minute.

Intrai.

În picioare, la biroul lui, stătea Spânu, alături, roșie, suflând greu, Tamara, și în fața lor, cu spatele la mine, franțuzoaica.

„Bună dimineța“ mea primi un răspuns destul de șters. Intrasem, probabil, inoportun, dar mă făcui că nu iau seama la nimic, îmi luai ziarele și mă trântii pe scaun.

Spânu îmi arunca niște priviri asazine; fără nici un rost: hotărâsem ferm să nu mă mai leg de dânsul.

Prima rupse liniștea Tamara.

— Eu nu mai pot continua lecția!

— Ba eu cred că trebuie să te duci numaidecât în clasă, Tamara Alexandrovna! Nu se poate să-ți pierzi autoritatea în fața... huliștilor! protestă Spânu destul de apăsător.

Franțuzoaica pufni sarcastic:

— Cuvântul „autoritate“ sună destul de ciudat după cele petrecute. Se învârti pe călcâie și se opri la fereastră.

— Da eu cred că alte lucruri par ciudate, zise Tamara cu ironie în glas.

— Tamara Alexandrovna, poștește, te rog, în clasă, zise Spânu.

Tamara porni spre ușă. Iar matală, tovarășă Vrabie, matală am să-ți spun așa... El se opri, așteptând ca Tamara să închidă ușa. Brigadiereasa o trânti și pașii ei apăsați răsunară pe coridor. Mata ești încă tânără. Când ai să ai păr alb ca mine... Mata știi că Makarenko i-a dat o palmă lui... lui acela... și nu s-a mai prăpădit lumea?...

Viorica se întoarce deodată brusc spre dânsul, dar tăcu.

— Ei, eu cred c-am terminat, Viorica Mircevna, făcu Spânu împăciuitor. Ne-am cam înfierbântat amândoi, dar hai să facem pace. Așa-i munca noastră, nebună...

— Nu, tovarășe director. Bănuiam că nu-i ea chiar atât de calmă cum se străduia să-i pară vocea. Chestia începea să mă intereseze. Îmi plac grozav scandalurile: când doi oameni se părăiesc, sunt foarte cinstiți și sinceri, spun tot ce cred! Dialectic! Din confruntarea părerilor se naște adevărul! Nu, repetă ea la fel de calm. Când mi-ați încredințat diriginția acestei clase, știati că e o clasă dificilă și, probabil, ați așteptat de la mine să fac ordine. Cu ajutorul dumneavoastră, se-nțelege. Dar ceea ce-ați făcut azi nu se poate numi ajutor. Ați jignit copiii, iată ce-ați făcut. Dacă începeau să manifeste un fel de stimă pentru mine, azi, aici, i-am înșelat, da, i-am trădat, i-am înjosit, pentru că m-ați pus în situația asta!

Spânu se așeză la biroul lui și prinse să răsfoiască niște hârtii. Era o veche tactică, cu ajutorul căreia evita discuțiile ori se străduia cel puțin să le dea un ton oficial:

— Nu mai fă și mata o dramă și nu spune așa vorbe mari! Mata vorbești din cărți, da eu știu lucrurile din viață. Și apoi, nu suntem la oraș! Nu le-a mai fi nimic, „jignit“, „înjosit“, „trădat“!... Ia-i așa cu vorbe de-aestea și mâine-poimâine ți se suie în cap, te pândesc noaptea la un colț și te taie! Te taie...

Franțuzaica îl întrerupse:

— Tovarășe Negrescu, mata cum te-ai simți dacă ai avea

șaisprezece ani și cineva ți-ar întoarce buzunarele pe dos de față cu prietenii?

Spânu sări opărit:

— Tovarășă Vrabie, te rog să nu uiți că aici eu sunt director! Eu răspund de școală și nu mata! Și nu el! mă arătă cu capul, de parc-ar fi vrut să mă împungă.

Adică Spânu îi buzunărise elevii de față cu Tamara! Probabil, bioloaga venise să se plângă de cine știe ce crimă și Spânu folosea una din metodele lui originale de a face „poreadcă“. Nici nu m-aș fi așteptat la altceva. Păi stai, drăguță, că asta-i floare la ureche! Câte surprize te mai așteaptă!

— Vreau să consult un coleg într-o problemă de pedagogie teoretică, zise franțuzoica. Și cum te-ai simți, tovarășe Negrescu?

Al dracului femeiușca! Voia cu orice preț să mă coboare din seninul Olimpului unde mă cățarasem. Lasă-mă în pace, duduie, eu am alte griji! E bine că nu te lași călcată-n picioare, chiar îmi place că nu ești prea mearsă la biserică și dai cu barda-n Dumnezeu, dar... Astuia să-i trimiți un scaun în cap și tot degeaba. Pariez că n-are decât două circumvoluțiuni pe creier și alea că l-a scăpat maică-sa pe scară în copilărie! Să discuți cu el? Să te certî cu dânsul? Nu-ți încreți fruntea, o să faci riduri și ai o frunte așa de frumoasă!

Mă uitai la ea, de parcă m-ar fi smuls dintr-o lectură extrem de interesantă și nu puteam înțelege încă despre ce-i vorba, apoi la Spânu, și făcui un semi din cap la ceasornicul din perete: furam un minut din recreație.

Spânu se repezi la butonul soneriei și-l apăsă cu amândouă mâinile, de parc-ar fi vrut să-l bage în zid.

Franțuzoica nu spuse nimic, își puse paltonul pe umeri și ieși repede, fără să mă privească. Avea banderolă roșie la mânecă, era de serviciu.

Spânu se ridică de la birou și lăsă pe masă în fața mea un petic de hârtie rupt dintr-un caiet. „Lucico, scrisul era energic,

ba chiar frumos, deși nu trăda calități caligrafice excepționale, știi ce vreau să-ți spun! Nu scriu cuvântul, ca să nu-l bonalizez. Deseară ai să vii, Lucico?!“ Era iscălit „I. A.“ I. A.? Aha, Ionică Armașu, era în grupul ce părăsea cancelaria când întram eu. Un băiat bun, la fizica mea chiar foarte bun! Frumos flăcău! Trebuie să-i dau de înțeles că „a banaliza“ se ortografiază puțin altfel. Și Lucica! O madonă ochioasă și visătoare ca Prințesa Lebădă a lui Vrubel, fetița contabilei de la brigadă, femeie tăcută și blândă, ce mă saluta, adică îmi răspundea la salut dimineța, de parcă s-ar fi închinat unui Hristos... Ia te uită, dragoste! Într-un ceas bun!

Spânu tuși. Probabil, îmi era recunoscător.

— Ei? se așeză la birou. Înțelegi ce-avem în școală?

Coridorul erupse de urlete și bocănituri.

— Tovarășe director, mi se pare... Adică ce mi se pare! Ești un mare ticălos!...

Ușa cancelariei se deschise, intră Tamara, apoi ceilalți învățători.

Spânu îi ceru brigadieresei catalogul clasei a noua „a“.

19 octombrie

...De ce mă gândesc mereu la N.? Nu m-oi fi îndrăgostit oare?

Cred că nu. Am vorbit destul de mult zilele acestea cu el, e într-adevăr un om inteligent. Și erudit! Mă miră doar că nu ia parte deloc la viața școlii. Se spun prostii mari în cancelarie, eu mă aprind, mă cert cu ei, mai ales cu Spânu și Tamara, caut să-i conving — el zâmbeste, ca să-l văd și eu, dar tace, ca și Maier. Of, Maier ăsta, se vede că n-a spus în viața lui o vorbă în plus!

Mă mir, de altfel: să auzi tot felul de enormități, păreri pline de pretenții și să taci, de parcă ar fi normal să fie toate așa! Omul acesta ar fi putut face treabă bună aici, Spânu se teme de dânsul, nu-l atinge niciodată. Ba chiar apelează la el: mai ieri a declarat nu știu ce prostie și s-a întors imediat spre N. „Nu-i așa, R. N.? N.

a luat cea mai serioasă mină: „O, da, se-nțelege!“ Nu m-am putut stăpâni și am pufnit de râs. Spânu m-a fulgerat cu o privire să mă înghită!

Otilia îmi zicea că e foarte rău de gură și se tem de el toți, „chiar și Tamara Alexandrovna, deși e soția brigadierului!“

S-o fi împăcat, s-o fi resemnat? Nu cred. Eu personal nu cred în resemnare. Când ai dreptate, când vezi răul, să te resemnezi?..

Probabil, vrea să plece și n-are nevoie de dușmani... Dar așa nu e mai josnic oare? Nu înțeleg nimic...

V

Ieșeam de la magazin. Cumpărasem țigări. Trecea spre casă și dădurăm nas în nas.

— O, Jana d'Arc din Recea-Veche! În fond aș fi putut să-i spun ceva în cancelarie azi-dimineață, nu că mă poate crede un fri-cos, ci măcar din cavalerism.

Nu-mi răspunse, nu mă privi și cum își vedea de drum mai departe, pornii alături.

— Cred că prea le ei pe toate în serios. Ar fi bine să-ți păstrezi energia pentru încercări mai grele, colega!

— Îmi pare rău... ea ezită o clipă, îmi pare rău că am vrut să te angajez în chestiuni de care nu-ți pasă. Te rog să mă ierți.

— O, nu face nimic! Voiam doar să-ți spun că în rolul de Don Quijote, pe care vrei să-l joci, nu mă aranjează postura unui Sancho... Și nici a lui Rosinante. Și eu l-am jucat pe Don Quijote la început.

— Și ți-au frânt lancea morile? acceptă ea jocul.

— Sunt niște mori moderne. Cu motoare. Cu diplome! Cu proptele.

— Și ai hotărât să te odihnești la umbra lor?

Începea să mă înfurie această mică sfântă mucenică, apărătoarea creștinătății!

— Dacă lăsăm gluma la o parte, tovarășă Vrabie!...

— Eu nu glumesc...

Aha, bine!...

— ...dacă lăsăm gluma la o parte, vrei într-adevăr să-l reeduci pe Spânu?

— Nu. Vreau să-i arăt că știu să-mi fac datoria și nu permit nimănui să mă împiedice s-o fac. Altfel nu eram aici!

— Măi, măi! Ce vorbe uriașe! Speri într-o reușită?

— Da, sper. Ceea ce-a făcut azi, în cancelarie, e îngrozitor! Un pedagog nu-și poate permite asemenea ieșiri!

— Un pedagog! Ai spirit.

— Atunci trebuie făcut să înțeleagă că școala nu e vocația lui.

— Ca să înțeleagă acest lucru, ar trebui să aibă creier. Iar dacă ar avea creier, n-ar face ce face... Am ajuns de unde-am plecat?

Nu-mi răspunde. Pășirăm tăcuți câtăva vreme.

— După câte înțeleg, ți-a buzunărit clasa?

Ea izbucni:

— I-a adus Tamara Alexandrovna în cancelarie. Credea că e vorba de o caricatură la adresa ei. Am intrat când el îi percheziționa. Îți închipui! Percheziție! Nu puteam face nimic. Îmi venea să urlu. Am vrut să ies și m-am oprit.

Nu mă uitam la dânsa, dar ghiceam, simțeam că tremură.

— Și de-ar fi fost numai atât...

— Am citit bilețelul.

— Știi ce-a făcut?

— Bănuiesc...

— Nu, nici nu-ți poți închipui! striga aproape. A chemat-o pe mama fetiței aceleia, Lungu Lucica. I-a propus... Mi-i rușine... Rușine! Își cuprinse în palme fața strâmbată de o grimasă de dezgust. I-a propus să-și ducă fetița la... la doctor... Și să-i aducă hârtie... Îngrozitor! Vin de la ei acuma...

Da... Interesant! Văd de pe-acuma adunarea de mâine la director. Spânu: „Tovarăși, descompunere morală în școala noastră!

Trebuie să luăm măsuri! Dacă ajunge vorba la raion... la minister... la...". Otilia: „Eu, care până la patruzeci de ani neîmpliniți... Și un copil, o mucoasă de șaisprezece ani!... Nu, pe vremea noastră, la liceu... Doamne ferește!“ Pinteia: „Principiile pedagogiei contemporane, care principii, adică noi, care avem datoria...“. Două tabere: scandal în una. Tăcere în alta. Și la mijloc mititica asta...

— La început l-a chemat pe tatăl băiatului. Un urs, era puțin amețit. „Știi de ce te-am chemat?“ — „Oi ști, tovarășe director, dacă mi-i spune“. — „Ai un băiat rău“. — „Apoi știi eu, cum l-a făcut mă-sa“. — „Da îi strică și pe alții“. — „Ei, chiar îi strică!...“ — „Matale, tovarășe Armașu, tot așa rău te purtai la școală?“ — „Nu, că n-am umblat“. — „Da când aveai șaisprezece ani te uitai la fete?“ — „D-apoi de ce să nu mă uit, mă uitam, numai că nu se uitau ele la mine!“ — „Ei, lasă gluma. Noi vorbim serios. La șaisprezece ani mata nu trimiteai scrisori de dragoste la fete!“ — „Nu trimiteam, că nu știam să scriu...“ Credeam că se umflă de râs toată cancelaria. S-au înțeleș până la urmă să-l învețe minte pe fecioru-său. „L-oi învăța, numai că azi copiii îs mai deștepți ca noi! Iaca, dacă dumneavoastră, oameni cu carte, nu puteți să le veniți de hac...“

Apoi a chemat-o pe mama fetei.

— Și ce ai de gând acuma?

— Nu știu. Când te-am întrebat azi-dimineață în cancelarie... ce te-am întrebat... Nu, nu! ea mă opri: era cât pe ce să-mi cer scuze! Voiam să mă controlez pur și simplu, nu voiam să te fac un aliat! Nu în buzunar, în suflet mi se părea că le bagă laba... și cine știe, ce-am zis... Aveam îndoieli. Exageram poate...

— N-au îndoieli numai cretinii.

— Mulțumesc. Voiam să-ți știu părerea, se zice că ești un om inteligent...

— Mulțumesc. Nădăjduiesc că am reușit să te îndrept pe calea adevărului?

— De ce taci? Îți dai seama prea bine de toate.

— De aceea tac.

— Nu e un răspuns. Scepticismul dumneata nu construiește. E indiferența care aprobă în fond. Să nu mă-nțelegi greșit, nu sunt eu omul să facă morală, dar...

Mă consideră un sceptic. E o fată bună: eu mă credeam cinic.

— Te înșeli. Eu n-am principii de viață. Iar scepticismul e un principiu. Eu am teorii. Și mă călăuzesc de ele. În cazul de față teoria mea e următoarea: specia umană degenerează și nimeni nu poate opri acest proces fără să fie caraghios.

— Cețos.

— Poftim! Viața e o luptă și așa mai departe. Oamenii se împart în buni și răi. Elementar. Cei buni și cinstiți mor în luptă. Pe linia întâia. Extenuați. Otrăviți. Vânați.

Ciurucurile trăiesc. Acasă. În spatele frontului. La aprovizionare.

Cei buni și cinstiți fac experiențe pe ei înșiși. Ard în laboratoare. Mor în pustietăți de sete și la poli de frig.

Cei răi trăiesc. Frecventează teatrele și restaurantele. Dictează gusturi. Călătoresc.

Cei buni și cinstiți vin la țară. Să ridice și pe alții. Să le deschidă ochii.

Cei răi au locuri calde. Se îngrașă și se plodesc.

De sute de ani. De mii de ani la fel! Pozițiile câștigate cu sânge de cei buni sunt ocupate apoi de răi. Cei buni cad. Se moare pe prima linie! Cu fiecare generație se nasc alții în locul lor, dar din ce în ce mai puțini...

Ajunsesem la puntea din fața casei ei. Se opri. Era întuneric beznă și abia îi bănuiam prezența. Aprinsei un chibrit. În geamurile Saftei se făcu brusc lumină, ca în urma unui semnal.

Amândoi pufnirăm în râs.

— Îți mulțumesc că m-ai condus, Radu Nicolaevici, te-aș invita în casă, dar mă tem de un refuz!

Cum puteam s-o refuz! Mă temeam doar că, mă rog, gura sa-

tului... Ca la țară! A, nu se teme, ea are principiile ei? Cu atât mai bine!

Lelea Safta îmi sări în cale:

— Ne-ai lăsat ca niște văduve pe-amândouă! Măcar picior de om n-a dat pe-aici! Tovarăși se cheamă! Ia aprinde o țigară, să mai miroase casa a bărbat!

Era o odăiță mică, foarte curată, cu un pat înalt numai perne până-n grindă și o masă acoperită cu mușama înflorată. Într-un colț, vreo cinci icoane cu prosop și candelă, iar pe pereți, sumedenie de fotografii palide.

— Lele Safto, regret că împrejurări excepționale nu mi-au permis să plătesc acest nobil tribut de politețe...

Safta nu era mătușa Maria:

— Cu mine să vorbești ca oamenii, tovarășe, că eu nu știu pășărește!..

Lelea Safta se retrase discret.

— *Charmante!* Nu-i așa?

Franțuzoaica cuprinse într-un gest toată odăița. Se simțea și mâna ei, dar nu puteam descoperi în ce anume. Ori poate geamantanul ce stătea pe un scăunel sub icoane?..

— Și ai hotărât adică să păstrezi o strictă neutralitate, Radu Nicolaevici?

— Neutralitate? A, da! Da. E mai comod așa. Vezi că nu mă cruț! Răii îi poți ghici aproape cu ușurință. Dar pe cei buni? Prea des îi recunoaștem abia postum, Viorica Mircevna.

— Îmi spune Viorica.

— Încântat. Mie Radu.

Râserăm.

— Nu pot accepta „teoria“ asta... Radu... În sfârșit, treaba dumneatale. Adică nu. Dacă ai declarat de-acu că nu te cruți, așa vrea să-ți dau ocazia să guști din consecințele declarației! Zici că omenirea degenerază și răii iau locul celor buni. Perfect. Dar care-i criteriul de apreciere a celor buni? Și în ce categorie îmi

dai voie să te includ? A bunilor? Te cred că nu! Cei buni luptă, dumneata meditezi. Cei buni înving, dumneata filozofezi și ce-dezi comod în fața celor mai mărunte obstacole! Mi se pare mie c-o faci doar pe teribilul și vrei să sperii lumea cu orice chip! Recunoaște!

Recunoscui. La urma urmelor, orice teorie perfectă devine o axiomă și nu mai ai ce vorbi. Plictisitor. O discuție în controversă e de preferat oricărei prelegeri savante.

— Și ai vrut, cu toate acestea, să-mi ții o prelegere! Dar nu ți-a mers, nu-i așa?

Probabil, așa... Sigur că așa!

De ce nu-ți cunosc monologul lăuntric, Maier?!?

— Știi ce, Radu, ia povestește-mi mai bine de școala asta... Ești aici de doi ani, îi știi pe toți... Dar fără răutate, bine?

— Fără răutate?!

Părăsii casa Vioricăi pe la miezul nopții.

Îmi închipui cum m-o fi așteptat Maier! O fi citit cel puțin o sută de pagini până să plece.

Pe masă stătea o sticlă neînceptută de coniac și un pahar cu lapte rece. Buna mea mătușă Maria! N-ar fi uitat lucrul ăsta, chiar să fi dat sfârșitul lumii.

M-am trântit pe pat fără să mă ating de bunătățile de pe masă.

Sunt un mare porc, fără îndoială. Numai gușații n-au îndoieli, dar în această privință puteam sta cu ei pe o treaptă. Să las bobocelul ăsta de fată la cheremul lui Spânu, al Tamarei, Otiliei? Nu că aș fi devenit sentimental, Doamne ferește, dar cavaler am fost întotdeauna. Și-apoi, la drept vorbind, fetița asta începea să-mi placă. Nu, nu ca fetiță! Avea ceva în cap. Un caz rar. Se zice că ideile și părerile unei femei reprezintă întotdeauna pe cineva. Când întâlnești o femeie deșteaptă, află cine e soțul sau prietenul ei.

Mă întrebam pe cine reprezintă căpșorul acesta îmbuibat cu o întreagă colecție de chestii inteligente.

Nu din alte pricini. Dintr-o pură curiozitate. Și bărbații pot fi curioși!

M-a întrebat aproape pe ocolite unde mi-i soția. Când i-am spus că habar n-am și nici nu mă interesează, nu m-a crezut. Cu atât mai bine. Mi se pare că femeile mă plac ușor. La ce bun s-o iau cu cobza, când peste o săptămână-două vine „Marele semnal“?

Iar pe acel cineva din spatele ei mi-ar fi fost prea neplăcut să-l las cu cioc. Și bărbații inteligenți sunt destul de rari. Din păcate...

Pentru prima oară de când mă știu am adormit îmbrăcat.

23 octombrie (ora 2 noaptea)

...Îngrozitor, sălbatic! Niciodată nu mi-am închipuit că se pot petrece asemenea lucruri, dar s-au petrecut. Mi-a buzunărit copiii, le-a spurcat sufletul, și toate de față cu mine, cu mine — dezarmată și pierdută! N-am să uit niciodată, n-am să pot uita cu ce ochi mă privea Armașu, când stăteam deoparte și-mi mușcam buzele!

Primul gând a fost să plec imediat la raion sau chiar la minister. Apoi m-am liniștit. Liniștit! Ce cuvânt! Dacă nu m-ar fi luat în râs, cel mult i-ar fi dat o muștrare! Să nu mai facă așa! Dar asemenea tipi trebuie alungați cu ciomagul, puși la stâlp și palmuiți. Director, pedagog! Nici nu știu ce să fac. Și toată istoria murdară care a urmat, cu părinții, mai ales cu femeia aceea blândă și înspăimântată, mama Lucicăi! Doamne!...

Când am intrat în școală, copiii au lăsat ochii în pământ. S-au isprăvit zilele de sărbătoare, au început altele. Gata. Adio, dragoste și înțelegere! Salutare, franțuzoaică, ne-ai descântat destul, nu ești nici tu mai brează! Și cum ne-ai putut duce de nas atâta? Doar suntem oameni mari!

Și teoriile dumneavoastră, tovarășe Negrescu, vorbele pline de tâlc, olimpicul calm și seninătatea spiritului! L-ai lăsat pe-un — nici nu știu cum să-i spun! — să triumfe! Te-ai temut, da, te-ai temut! Și toate discuțiile de-apoi! Teoriile, vorbele mari. M-ai cuce-

rit, da, recunosc, m-ai strivit la început, dar ai plecat din odăița asta și au dispărut toate iluziile, toate vorbele — pentru că altceva n-a fost! Cât de comod e să ne ascundem în spatele vorbelor mari, a unei fronde verbale, ieftine... Da, ești citit, gândești, spui lucruri neobișnuite! Da, ești un om neobișnuit, dar mai ales pentru că nu faci ceea ce ar face orice om obișnuit: să nu taci atunci când trebuie să vorbești ori să acționezi. M-ai copleșit, dar nu m-ai cucerit. A fost o rătăcire de-o clipă, mi-am revenit. Ai tot ce-ar putea constitui idealul unei găsculițe, ba chiar și al unei femei serioase, dar nu poți fi, n-ai să fii niciodată idealul meu!

Pablo nu m-ar fi lăsat așa. Ar fi făcut ceva din setea de poză măcar! Și dumneata poți poza, pozezi, dar numai când ai suficienți spectatori și urmările nu pot fi cât de cât grave! Doamne, oare așa e viața?...

.

25 octombrie

...Azi e ziua de naștere a tatei. Ar fi împlinit cincizeci și doi de ani. A fost un om cinstit, știu lucrul acesta. Dacă nu l-aș fi pierdut... Am fost nedreaptă cu N. M-am lăsat furată de mânie.

— *Sine ira et studio!*¹ mi-ar fi spus tata.

Mă simt atât de singură! Pablo scrie că vine de sărbători. I-am trimis o scrisoare lungă și proastă. Veselă, dar..

VI

Sâmbăta și duminica mi le decretasem zile de odihnă și le petreceam de obicei în capitală. De doi ani, cu excepția vacanțelor.

În primul rând, ca să fiu la curent cu toate noutățile, de la teatru până la ultimele bârfeli din cercul prietenilor orașeni; în

¹ Ură fără ură și părtinire (lat.).

al doilea rând, ca să-mi pot susține moralul de burlac cu șampilă în pașaport la nivelul cel mai înalt.

Ochii lui Maier, care nu-și părăsea bârlogul nici măcar în vacanțe, sticleau într-un mod deosebit lunea, când aștepta comunicatul meu, cum așteaptă un soldat scrisori de acasă.

Autobuzul care avea să mă scuture vreo două ceasuri sosea pe la douăsprezece și pleca aproape imediat. Bine dichisit ieșii din casă pe la unsprezece jumătate, după obișnuitul ceremonial al luării de rămas-bun de la mătușa Maria.

— Și nu uita de doctorii ceia, ai matale! Îmi strigase din prag. Cum puteam să-i uit? Îi aveam doar în mine.

Autobuzul nu se lăsă mult așteptat. Una dintre cele trei pasagere se dovedi a fi soția mea.

Începe de la cap comedia...

Mă întorsei ca să nu-i întâlnesc privirea, dar mă strigă:

— Negrescu!

Nu eram foarte fericit s-o întâlnesc, dar aș fi stat cu ea de vorbă, numai că autobuzul putea să plece...

— Va trebui să renunți la călătoria asta, pleci seara, sau poate pică vreo mașină de ocazie. Am venit cu o chestie foarte serioasă.

Știam aceste chestiuni foarte serioase. Știu că mă iubește mai mult decât orice pe lume și e gata să mă urmeze la capătul pământului, cu atât mai mult, cu cât știința a demonstrat fără drept de apel că pământul e rotund. Știam tot. Absolut tot și totuși nu puteam pierde autobuzul.

— Nu e nevoie de maimuțăreala asta. Am venit într-adevăr cu un lucru serios. Mai mult nu vin...

Perspectiva aceasta îmi surâdea. Avea o voce obosită, nu știu cum, stinsă, și, probabil, anume notele acestea necunoscute din glasul ei mă convinseseră. Da, probabil, era cazul să punem punct jocului. Se întinsese prea mult, și, ca orice joc prea lung, începea să plictisească.

— Siniora, discuția va trebui să aibă loc într-o atmosferă corespunzătoare, vreau să zic, fără martori. Din nefericire, restaurantul nostru n-are separeuri...

Ea ridică din umeri.

Ce-ar fi fost?...

— Poate ne ducem la mine?... Desigur, reședința mea nu poate satisface anumite exigențe.

În doi ani o văzusem doar de vreo două ori, prima dată în cancelarie, exact atâta timp cât să ne zicem „buna ziua“, „nu“ și „la revedere“, a doua oară pe-o frântură de clipă, când ieșea din casa Tamarei, lucru care m-a făcut să lipsesc o zi de la școală, cu prețul unei muștrări, de la Spânu. Pe-atunci, zic „pe-atunci“, deși nu trecuse mult timp, simțeam pentru ea doar un fel de ură amestecată cu teamă, și singurul meu gând era să evit orice întâlnire. Acum, curios lucru, o priveam pășind alături, cum aș fi privit orice femeie pe care aș fi însoțit-o până la colțul următor ca să-i arăt strada de care mă întrebasese.

Obiectiv nu puteam să nu recunosc că e frumoasă și că în doi ani nu se schimbasese aproape deloc. Ba mai adăugase și ceva căldură la prisosul de frumusețe de care dispunea. Femininitate? Nu, femininitate avea și înainte. Căldură, anume căldură!

Un prieten din oraș încercase odată să-mi vorbească ceva de ea, că s-ar fi schimbat de nerecunoscut după... I-am rețezat vorba scurt și l-am rugat să nu mai revină. Nu știam nimic de ea și nici nu voiam să știu. Mă durea ceva, deși nu-mi recunoșteam nici mie acest lucru, mă duream poate eu însumi, eu, cel de atunci. Cel care ar fi putut fi altul decât egoistul de azi, cinicul. Rata-tul... Ei nu, ratatul nu! Mai e mult până acolo!

Nu-și putu ascunde gestul, pe care orice femeie l-ar fi făcut: să măsoare cu ochi de gospodină odaia. Se așeză pe-un scaun fără să-și scoată paltonul (nu-i propusesem acest lucru), puse o linguriță pe farfurioară alături de pahar și împinse paharul la mijlocul mesei.

— Vreau să știi de la bun început că n-am venit nici cu rugăminți, nici cu speranțe, ea râse scurt și nervos. Am venit pentru o convorbire... cum se zice... de afaceri. Ciudat, nu?

Nu vedeam nimic ciudat.

— Eu sunt vinovată de toate, o știi chiar dacă n-aș vrea s-o recunosc. Ți-aș fi spus lucrul acesta mai demult, dar n-am putut avea o explicație. Aici însă nu e vina mea. Ții minte cum ai plecat de la mine?

Era greu să uit. Plecam din mine însumi, acuma îmi dau seama, din mândrie, desigur, dintr-o sută de alte motive, care, acum știu, erau în fond unul singur: amor propriu terfelit, jignit, lezat...

— Anii ne fac sentimentali...

— O, nu. N-am de gând... În orice caz știu că aș fi fost alta, pentru că te iubeam. Mâinile pe care ți le întindeam eu ar fi trebuit să fie mâna ce mi-ai fi întins-o. Ai fost crud, pentru că tinerețea e crudă. Azi ai fi procedat altfel...

Posibil. Chiar foarte posibil. Lucrurile acestea pot fi citite în orice manual de psihologie, nu mai țin minte la ce capitol. Și nu există lucru mai trist pe lume decât adevărurile care trebuie să motiveze ori să scuze ceva.

Înțelegeam, totuși, altfel o discuție concretă cu tema „afaceri“.

— Ai să râzi de ce-o să-ți spun. Chiar ai să râzi grozav și se prea poate să dai iar vina pe așa-zisa logică feminină, care ți-a alimentat întotdeauna elocvența. Dar vreau să-ți spun că eu te-am iertat. Cândva ai să înțelegi ce vreau să spun. Ce spun acum. Eu te-am iertat!

Într-adevăr, logica feminină e o problemă care merită o atenție mai mare din partea celor competenți. Înțeleg, deosebirile biologice pot duce într-o anumită măsură și la altele, de ordin al psihicului, de exemplu. Dar... Oare să aibă dreptate sociologii cu femeile și cele trei-patru ore de timp liber în minus, și oare în-

tr-adevăr orele acestea să ducă la urmări atât de grave? Strașnică problemă și femeile astea! Pe cinstea mea!

Zâmbetul meu ironic n-o scoase din sărite. Era ceva nou. Ori poate nou era faptul că-și ieșise atunci din pepeni? Vorbisem cu ea doar o singură dată la plecare.

— Nu e nevoie să te gândești acum la cele ce ți-am spus. În liniște. Acum îți poți reaminti lucruri secundare, cum am cerut la alții să mi te întoarcă, cum... A fost o întunecare, poate, pe care eu mi-o scuz. Am venit să ne înțelegem care dintre noi va intenta acțiunea de divorț.

Dacă nu m-aș fi simțit ușurat, aș fi mințit, pentru mine cel puțin. Puteam fi cavalier. Dar nu fără o răutate:

— Cine e succesorul?

— Mă așteptam la lucruri mai înțepătoare. Îți pot spune: un magistrat.

— O partidă bună? Face?

— Îl iubesc. Și apoi știi că am gust!...

Era un compliment în fond. Măgulitor chiar. Ne lăsăm atât de ușor îmbrobodiți, bărbații!

Avea niște dinți orbitor de albi și egali.

— Sper că nu te-ai prea schimbat...

— Mai mult decât îți închipui! Pleacă într-un raion și am de gând să-l urmez. Din dragoste, îți imaginezi?

— La vârsta asta se poate iubi cu adevărat.

— Știi că nu mă jignești. Vrei doar să mă jignești. Te doare?

Sincer, mă durea. Adică nu mă durea. Era orgoliul în joc. Orgoliul și atât. E foarte bine să fii lucid. Dar și luciditatea apare cu vârsta... Mă durea.

— Te înșeli. Îmi place să spun oamenilor ce cred. Ce știi. De oamenii străini îmi pare mai mult rău decât de mine...

Mă durea, mă durea! Știa că mă doare, vedea că mă doare, simțea că mă doare! Că urlă toată ființa mea în spatele zâmbetului aceluia stupid, prefăcut ironic, în fond neputincios și jalnic.

Cu ea făcusem primul pas peste pragul a ceea ce se cheamă viață, de mână cu ea ori mai bine zis împins de ea. Și cum era ea vinovată, de ce-și spunea ea vinovată, când eu, numai eu eram vinovat de toate, că în fața firescului eu, talentatul, flibustierul, semigenialul mă pierdusem ca un copil în fața a două cutii de bomboane felurite!

Ea îmi întinse două petice de hârtie în față:

— Nu prevăzusem mărinimia ta. Am scris două declarații, recunosc, dictate de el. E doar din justiție! Aceasta e declarația ta. O poți iscăli. Vom intenta noi procesul.

Iscălii fără să protestez.

Împăturii hârtiile și i le întinsei.

— La prima instanță va fi nevoie de prezența ta.

Mă înclinai foarte ceremonios.

— N-ai nimic de băut?

Îmi amintii de sticla lui Maier, lăsată în ajun. Bietul Maier! Ce știe el de instanțe și de idoli sfărâmați după ce ani mulți i-ai cioplit aproape inconștient!...

— Pentru tine, Radule! Pentru tine, Negrescu.

— Pentru voi!

Ea se ridică.

— E timpul. Nu vrei să mă săruți? Pentru ultima dată...

„N-ai mai sărutat niciodată o femeie?“, mă întrebuse atunci. Mai sărutasem o femeie. O, chiar... multe... femei!.. „Minciunosule dulce! Uite-așa!... Îți place?...“ Da, îmi place...

Îi sărutai amândoi obraji.

— Sărută-mă!

Îi ghiceam sub pleoapele închise ochii căprui, cu pupilele veșnic dilatate, ca de o spaimă.

— Sărută-mă!

Avea un păr moale, ce i se împrăștia atunci pe fața albă a pernei ca o pată de cerneală neagră mângălită și întinsă pe un caiet.

— Sărută-mă! Tare!...

Afară mătușa Maria chema puii. Unul din ei va cădea jertfă mesei mele de la prânz. Pe podele, paltonul ei mi se păru pe o clipă blana unui urs care acoperise un trup de femeie, cândva, în epoca de aur sau cel puțin de bronz a omenirii.

— Vrei să rupem hârtiile acelea?...

Nu voiam nimic. Voiam să mă știu departe, altul, mai bun sau mai rău, să nu mă știu deloc...

— Nu trebuie...

Îmi amintii deodată că o cheamă Lida. Ciudat, înainte, când mă gândeam la ea, nu-i gândeam niciodată numele! Lida!... Lida...

— Ai să râzi de mine... Ai să râzi...

— Lida!...

Cândva, în adâncurile de nepătruns ale timpului omenirea s-a născut fericită. A făcut-o nefericită credința.

Și eu credeam.

30 octombrie.

...Se zice că N. s-a împăcat cu soția. Îmi pare bine de ei, deși nu cred: informația mi-a servit-o Otilia. Și nici nu arată ca după o împăcare. Acum îmi dau seama că m-am gândit mult la dânsul, mai mult decât ar fi fost normal. Într-adevăr are ceva ce atrage. Îmi place și, probabil, dacă n-ar fi fost Pablo și principiile mele cam demodate, m-aș fi îndrăgostit de el. Și totuși mă simt bine cu dânsul, ușor, de parcă ne-am cunoaște de o sută de ani. Dacă stau să-l compar cu Pablo, fără discuție că el e pe planul întâi. Pablo nici la brâu nu-i ajunge. Ei, dar... Îmi pare bine, mai bine zis mi-ar părea bine să se fi împăcat! Cumătrițele discută chestia aceasta agitate, de parcă ar fi în joc propria lor fericire! Tare mi-i scârbă!...

.

1 noiembrie.

...Lucica s-a mutat la Recea-Nouă. Câți copii au părinți atât de înțelegători! Eu aș fi spart capete!

Băieții au scris la „Tinerețea“. Mi-au comunicat în taină acest lucru. Înseamnă că nu m-au ostracizat! Parcă-l văd pe Pablo cu scrisoarea lor în mână: „Recunosc copita Vioricăi!“ I-am scris și eu imediat, ca să nu facă vreo prostie...

VII

Spânu se purta așa, de parcă nu se întâmplase nimic. Onoarea școlii era salvată, mama fetiței celeia, Lungu, fusese mutată la contabilitatea colhozului, la Recea-Nouă, și bineînțeles își luase și fiica.

— A fost foc, se mulțumise odată să constate directorul. Altfel nu era fum! Credeți că degeaba s-a mutat muta ceea la un loc mai rău?

Otilia dispunea de amănunte în această chestie, se vedea pe mutra ei gravă, dar cu o expresie de nerăbdare prost ascunsă. De altfel, mai avea, probabil, și informații de alt soi, pentru că și Tamara, și instructoarea de pionieri cătau destul de prietenos la mine, iar într-o zi Tamara declarase în cancelarie, fără nici o adresă, deși, în afară de noi doi, mai era în odaie doar Maier:

— Totu-i bine dacă se termină bine și omul se adaptează până la urmă...

Viorica mă ocolea. Fățîș nu. Aveam însă această senzație. În cancelarie arbora un aer independent, de parcă n-ar fi observat privirile vrăjmașe ale „grupului Spânu“ după cele petrecute la adunarea convocată de director. Nu se sfiise să spună tot ce credea despre felul cum e înțeleasă educația în această școală (în trecut, nu mă cruțase nici pe mine!), dar n-o susținuse decât Petcov, un bătrânel care preda rusa și, cu câteva fraze foarte generale, eu. N-avea de ce să-mi fie recunoscătoare, dar orice om în

situația ei ar fi căutat un sprijin. Și totuși se ținea bine, cu toate măruntele șicane ce i le făcea Spănu, care habar n-avea că și biruitorii pot fi mărinimoși. Biruise doar, salvase onoarea școlii: orice om, care fuge când e acuzat de ceva, e vinovat fără îndoială!

Încercasem de vreo câteva ori să intru în vorbă cu ea, de vreo două ori o și condusesem până acasă, dar simțeam că se schimbă ceva, și ce anume nu puteam înțelege. Căutam să mă conving că, în fond, nici nu mă interesează nimic și totuși mă interesa. Cu ea puteam discuta. Maier mă asculta numai.

Maier mă vizita regulat, în fiecare seară, și tăcea.

La începutul lui noiembrie, în preajma sărbătorilor, îmi făcui pe neașteptate un prieten.

Imediat după ultima oră pornii spre poștă. Vreo câteva sute de metri mă însoți, până la poarta casei lui, Pinteau:

— Nicolaevici, dacă nici în anul curent nu ne cinstești cu persoana dumneata... Vreau să zic că dacă nu rămâi cu noi la petrecerea de sărbători, să știi că...

Ne despărțirăm fără să aflăm ce anume strașnice măsuri vor fi luate în cazul că nu voi cinsti „cu persoana mea” petrecerea tradițională și-mi văzui de drum.

După calculele mele era timpul să primesc scrisoarea. „Marele semnal”.

Auzii din urmă niște pași grăbiți, care încetiniră în dreptul meu:

— Radu Nicolaevici, se poate să merg alături?

Era Armașu, dintr-a noua „a”, cel mai nefericit îndrăgostit de pe pământ. După felul cum tăcea, simțeam că vrea să-mi spună ori să mă întrebe ceva însemnat.

— Cântă, Ionică, ce te doare?

— Nu mă doare nimic. Așa, am văzut că mergeți singur și am crezut că poate vi-i urât...

Ia te uită, șmecherul.

— Mai scrii scrisori la fete ori ba?

Îl privii cu coada ochiului. Se posomorî.

— Radu Nicolaevici, dumneavoastră credeți că-i drept... ce-a făcut cu Lucica Lungu?

— Cine, Ioane?

— Cine... directorul!...

— Păi nu i-a făcut nimic! S-a mutat maică-sa la colhoz... Nu putea s-o lase aici!...

— Da, spuneți așa ca să nu vorbiți cu mine.

Al dracului om! Cearcă și-ascunde ceva de ei. Copii!

— A făcut-o de răs în tot satul. Și degeaba. Că o fată ca Lucica...

— O iubești, Ionică?

Nu-mi răspunse. Voinic flăcău, aproape de statura mea.

— Și dacă-i așa, Ioane, ce-ai făcut s-o aperi? Să-i aperi cinstea? Ți-ai luat toată vina-n spinare și ai trântit ușa? Și ce vină aveai să ți-o ei toată asupra ta? Știi că era cât pe ce să zbori de la școală?

— Ei, nu mă mai prăpădeam eu... Că tot am să plec, mătinică... Tata zice să mă duc la o școală din oraș, c-aici colhozul mă așteaptă.

Ne oprirăm în fața poștei.

— Și zici că vrei să pleci... Bun... Nu-i rău!

Nu mai știam ce să-i spun. Nu-mi aminteam nici una din formulele ce trebuie folosite în asemenea cazuri. Să fi vorbit ca de la bărbat la bărbat!... I-aș fi comunicat alte formule. Sfaturi! Cât de ușor dăm sfaturi! Ca hainele folosite, pe care nu le mai putem noi înșine purta. Ți-i rău? Vai, fă așa! Ți-i bine? Ah, fă așa! E atât de simplu când ni se cer!

Ionică se hotărî:

— Radu Nicolaevici, directorul nostru...

Ce sfaturi dă pedagogia în asemenea cazuri? A, da: autoritatea!

— Ionică, n-ai vrea să vorbim despre altceva?

El râse:

— Știam că sunteți cu noi! Și fran... și tovarășa Vrabie! Și nu

ne lăsăm noi așa! Nu mai suntem copii! La revedere, Radu Nico-laevici.

Îmi întinse mâna.

Ar fi trebuit să-l sfătuiesc să nu mai facă așa: cei mai în vârstă întind mâna primii.

I-o strânsei tare și el o luă pe lângă poștă la deal: drumul acesta ducea la Recea-Nouă.

...Lida îmi comunica în câteva rânduri foarte oficiale (se vedea că are un redactor jurist!), că hârtiile fuseseră primite, iar citația mi-o va trimite post-restant. Pentru o publicitate mai mică. De altfel, în același scop și anunțul respectiv îl dăduse în ziarul din raionul unde avea să plece.

Dar plicul celălalt, cu antet și adresă tipărită la mașină, nu era.

Nu e nimic mai păcătos pe lume decât să aștepți. O fată, o viață mai bună, un tren, un pahar cu bere, un „da“ sau un „nu“...

Și trebuia să aștept.

4 noiembrie.

...Pablo nu-mi scrie de două săptămâni. N-aș putea spune că sunt neliniștită, și anume faptul acesta mă neliniștește. De când nu mai suntem împreună zi la zi, am început să-mi dau seama de multe lucruri. E totuși un om al dispoziției, sunt sigură că dacă s-ar lua cineva de capul lui, ar putea face din el orice. Nu s-o fi luat oare cineva?... Dar e cinstit, cu toate acestea. Nu-l cred capabil de o porcărie, nu e în stare. De ce nu mi-o fi scriind? Câteodată mă întreb dacă n-am greșit, amânând pentru un termen nefixat răspunsul la „cererea“ lui. Alteori mă chinuie un gând rău, răutăcios — că nu l-am lăsat să vină și el aici, să mai fiarbă și el în zeama asta! Dar ține atâta la gazetăria lui! Ori poate nu i-ar fu stricat nici pentru gazetărie un pic de legătură cu viața“? Ar fi fugit, bietul băiat!

Cu N. suntem prieteni la cataramă. Nu ne comunicăm încă intimități, dar avem ce vorbi. M-a condus acasă de vreo câteva ori.

Nu-mi face curte. Am auzit că divorțează. Totuși mă pricep un pic la oameni!

Îmi place, e un băiat bun. Numai vezi, păzea, Viorico, să nu te îndrăgostești!

Spânu mi-a făcut ori, mai bine zis, a încercat să-mi facă un scandal grozav: am câțiva cu note rele.

Las', nenicule, că-ți arăt eu la consiliu!

Nici mama nu-mi scrie...

VIII

În ultima zi de școală, în fața sărbătorilor, mă aștepta o surpriză.

După consiliul pedagogic o condusesem acasă pe Viorica, se-nțelege, până la punte. Botezasem construcția asta șubredă, „puntea măgarilor“, în gând, natural, pentru că n-o mai puteam trece din seara aceea.

Cu toate că întreg consiliul fusese, de fapt, un fel de reprezentare în beneficiul Vioricăi: lăsase vreo cinci puturoși cu note proaste și îl făcuse pe Spânu să-și iasă din pepeni („mare nevoie de franceza matală, chiar au să se prăpădească în colhoz fără limbă străină!“), discutasem despre cu totul alte lucruri. Îmi plăcea fata. Știa ce vrea și posibil că o și invidiam pentru asta.

Bănuiam că societatea mea nu-i displace și o întrebasesm de ce mă evită, totuși, de câte ori are ocazia.

— Păi ești om însurat, dom'le, n-ai vrea cumva să-ți sar de gât?

N-avea nici un rost s-o contrazic...

Mă întrebam ce vreau de la dânsa. Să fi fost pricina doar că aflasem în ea un tovarăș de discuții și un ascultător nu prea docil? Prea puțin probabil. Atunci?..

Acest „atunci“ mă frământa când intrai în casă și-l aflai în fața etajerei, cu un volum din Enciclopedie în mână, pe brigadier.

— Nu te așteptai, tovarășe Negrescu, ai?

Nu mă așteptam.

— M-am sfădit cu nevasta. Hai cu mine...

— Unde?

— Hai. S-a vedea el. Îmbracă-te frumos.

Abia acum observai că era gătit ca un mire.

— Bine, dar deseară, la școală...

— S-a trece și fără noi. Învață-mă și pe mine oleacă de viață, că avem cu ce-o vedea!

Se bătu cu mâna peste piept.

Nu-l cunoșteam pe omul acesta. La cramă, când făceam „politehnizare“, parcă-mi plăcuse.

Era o idee, deși, din curiozitate ori poate din alte pricini, aș fi rămas la serata de la școală. O să ne înglodăm, desigur, la ospătăria din raion, o s-o facem lată și o să ne-ntoarcem în zori îmbrățișați.

În cinci minute arătam și eu ca de nuntă.

La sosire nici nu observasem „GAZ“-ul din fața porții.

— La oraș, Vasilică, zise el șoferului, când trecurăm prin dreptul ospătăriei. În capitală!

Vasilică scuipă în palme, își frecă mâinile și mări viteza!

Satul natal, orașul natal, meleagurile natale! Niște locuri unde se trăiește mai ades cu inima, și mai rar cu rațiunea. Și totuși îmi plac dealurile acestea albastre și goale, solemne și priporoase, peste care s-aștern șoselele ca niște vârci pe-o față de bărbat. Și viile acestea îmi plac, înfipite adânc și hotărât în țărână, ca niște sonde să pompeze la lumină bucuria și lacrima din inima cu sevă tare a pământului.

Și geometria ciudată a satelor colorate îmbietor...

— Mi-ați aprins paie-n cap, făcu brigadierul. Credeam că doarme. I-am spus directorului câte ceva despre istoria ceea.

— Parcă erați prieteni...

— Ca prieten i-am și spus-o! dădu el din mână și oftă: Bine-i să nu știi ce fac și ce gândesc prietenii... Ce știam eu de Spânu?

Hai noroc! Să fim sănătoși! Gâl, gâl, gâl... Prost un an, prost doi, dar cât se poate? Că-i de atâția ani aici. Poate că noi suntem proștii și ne credem deștepți? Și chiar tont să fie, cine să-l zădăre, să-l facă să-și scoată coarnele de bou, să le văd și eu? Și iaca, i le-a scos mititica ceea. Ai? Ca și ariciul, pân' nu-i bați în coasă, nu-ți joacă!

Și pe tine, nenicule, văd eu că n-ar strica să te calce pe coadă cineva, să-ți arăți colții, că-i ai, mi se pare. Adică te-a și călcat, de nu mă-nșel! Deocamdată bravo! Dar zi-i așa și mai departe! Să știi că-mi placi!

— Se vede că nu ți-ai venit încă în fire: ce-o fi pățit, adică, Filimon acesta, ce vrea de la mine? Așa-i?

Nu-i chiar așa, dar să admitem.

— Sincer vorbind, nu mă așteptam. În doi ani n-am prea avut ocazia...

— Da de ce! Spune drept: nici n-ai avut de gând să faci prietenie cu noi... Parcă nu te-am văzut deodată că n-ai venit la noi, da ai fugit din altă parte? Când n-ai trei ruble de rachiu, îs bune și zece copeici de pâine!... Zic de prieteni...

— Știi că nu ești prost, brigadierule!

El râse:

— Dar am zis eu că-s prost?

Tăcurăm câțeva vreme.

— Vrei să pleci de la noi, zise într-un târziu. Chiar așa de greu e să te aranjezi la centru?

Îl cercetai cu coada ochiului. Nu arăta să mă întrebe, mai degrabă afirma.

— Depinde unde...

— Și dac-ai stat totuna doi ani aici, puteai să faci oleacă de treabă bună...

— Se plâng elevii?

Lăsa să-i cadă mâna pe genunchiul meu. O avea destul de grea și, probabil, aspră. Îmi făcu din ochi:

— Ehe-he, dacă m-aș putea eu preface așa ca mata că nu pricep nimic, de mult eram președinte ori chiar mai sus!..

Curios om. Îl înțelegeam: o mie de prieteni la succes și nici unul la pagubă. Iar după câte știam eu, colhozul nu era din cele strălucite, deși brigada din Recea-Veche ținea destul de tare. Și-apoi Tamara...

— Știi ce mă gândesc eu câteodată? Să-mi iau lumea-n cap. Să mă ascund undeva, adică nu, nu să mă ascund: să mă duc!.. Știi că n-am citit o carte de zece ani? El mă privi cu niște ochi aproape furioși. Știi că mi-i rușine să stau de vorbă cu mata, pentru că n-ai ce vorbi cu mine? Știi că am făcut doi ani la Institutul Agricol? Știi c-am fost numai o dată în viața mea la teatru, și atunci pe scenă, în prezidiu, la o adunare a frunțașilor?... Și mata mă întrebi de prieteni... Cum e turcul, și pistolul!..

Se lăsa seara. Orașul apăru brusc, așternut întreg la picioarele noastre. Clipea vesel din mii de ochi de toate culorile, ademenitor.

— Un ceas de drum de la o lume la alta, zise el, când Sașa, chelnerul, ne făcu rost de-o măsuță („Să nu fac eu pentru dumneavoastră, don' Negrescu. Eu sunt Sașa, nu coadă de câine! Ce servim azi?“). De-am avea și noi o treabă ca asta în sat, poate am găsi și ceasul cela mai des...

— Mare lucru! Cine vă oprește să faceți ceva la fel?

El mă privi, de parcă mă vedea întâia oară.

— N-ai luat seama, zise, chiar n-ai luat seama cum ni-i rușine că facem copii? Parcă nu știu toți că viața începe din pat? Da ia să spui undeva lucrul ăsta!... Și ne prefacem că nu știm nimic, începem să trăim care la opt dimineața, care și la șase... Și cum punem lacătul la slujbă, cum sfârșim și viața. Numai că viața se mântuie o singură dată și tare te mai mușcă dacă te faci că n-o vezi...

Sașa părea cu aripi la picioare. Ținea grozav la mușteriii sosiți de la țară, îi iubea și-i servea cu cea mai mare viteză posibilă. Curând măsuța noastră arăta ca un stand cu tema „Belșugul“ la o expoziție culinară.

— Râdea nevastă-mea de un nebun, cum i-a zis ea, care a făcut vreo două universități și pe la patruzeci de ani a mai terminat și medicina, ca să plece în Africa, să lecuiască bolnavii...

— Albert Schweizer, doctorul Schweizer.

— El. Brigadierul răsturnă păhărelele umplute de chelner în două pahare mari și le adăugă ochi din sticlă. Hai să bem pentru oamenii nebuni!..

...Pe la patru dimineața mașina opri în fața școlii. Geamurile cancelariei erau luminate și întredeschise. Petrecerea era în toi. Se auzea glasul lui Spânu, un tenor înalt și neașteptat de curățel: „La raion la Va-ran-cău... Of și iară o-o-of!..“

Brigadierul coborî, îmi strânse în tăcere mâna și se îndreptă cu pas aproape sigur spre casă, alături.

Abia în zori adormii. Mă temeam singur în odaie, pentru prima oară încercam senzația asta.

Ori că băusem prea mult?

7 noiembrie.

...Singură.

Cuc.

Ieri-seara a fost mare bal la școală. L-am așteptat pe N. să vie să mă invite. N-a venit. N-a sosit nici Pablo.

Am băut câte un pahar de vin roșu cu lelea Safta. „Eu de sărbătorile tovarășilor beau vin roșu, da de-ale popii — de-acela alb“. „Două vădane!“, ne-a botezat ea pe amândouă. Dacă nu l-aș fi așteptat pe Pablo, m-aș fi dus acasă. Dar mi-ar fi fost greu. Și ma-meii mai ales. E mai bine așa.

Și curg așa de încet zilele, Doamne!

„De neurastenie fugărit

M-am dus să caut liniștea la țară...“

Am găsit-o!...

IX

Mă gândesc adeseori că e mult mai simplu să trăiești când inversezi anumite axiome. Să admiți, de exemplu, că drumul cel mai scurt între două puncte nu e o dreaptă, ci o curbă, sau că prostia e superioară inteligenței... Și într-un caz și în celălalt se pot observa doar schimbări de cantitate, nicidecum de calitate, și cum cantitatea crește, ai, vorba ceea, de unde alege! Dacă pornești dintr-un punct spre altul și drumul e curb, deci mai lung, ai tot timpul să te răzgândești în mers și să faci cale-ntoarsă. Iar în cazul cu inteligența e mult mai ușor s-o faci pe prostul... Și mai convenabil...

Din fericire gânduri de soiul acesta îmi vin destul de rar și pun la baza celor mai multe lucruri pe care le fac axiome, fără să-mi dau seama, natural, pentru că orice adevăruri evidente mă scot din sărite și mă străduiesc, pe cât posibil, să le pun la îndoială...

O, știu că aceasta e una din trăsăturile caracteristice ale spiritelor elevate, dar îmi face impresia că trăsătura aceasta e și unica ce m-ar putea apropia de acele spirite...

La cei douăzeci și șase de ani ai mei sunt un Galois mort cu cinci ani în urmă, fără să fi lăsat urmașilor măcar încercarea de a descoperi apa caldă.

Adică încercarea da, atâta doar că îmi dau seama, pe zi ce trece, că n-am pus la îndoială multe din axiomele de care-ar fi trebuit să mă îndoiesc.

Știu mulți care traduc „îndoiește-te“ cu „cocoșează-te“.

Și care așteaptă să li se spună „îndoiește-te“.

Și care așteaptă să li se indice obiectul precis al îndoielii.

Acei care-ar fi ocupat locul meu, de m-aș fi născut un Galois.

Când am fugit acum doi ani de la locul care trebuia, da, trebuia să fie al meu, n-am înțeles fuga aceasta ca o dezertare din fața propriilor aspirații... Apoi am devenit superstițios: aveam

nevoie de un stimulent, simțeam că am nevoie de el și mi l-am inventat. Un stimulent concret, dar o superstiție în fond. Totul trebuia să înceapă de la un punct nou, și dacă punctul ar fi fost marcat, toate s-ar fi sfârșit ori, mai precis, ar fi continuat bine.

Vorbesc de „Marele semnal“.

După sărbători, în primele zile chiar, sosi în sfârșit și el.

Când deschideam plicul nu mă cuprinsese tremurul pe care mi-l imaginam cu evlavie de mai bine de jumătate de an.

O așteptare exagerat de lungă poate lipsi de savoarea bănuită chiar și cele mai tainice și mai dorite vise.

Ori poate nu era doar prea lunga așteptare la mijloc!...

Da, comisia aprobase cererea mea, în două săptămâni trebuia să mai prezint și alte documente (vezi anexa), iar la zece decembrie (încă o lună!) să mă prezint ș. a. m. d.

Eram colaborator științific inferior al Institutului de Fizică și Matematică...

Spânu era fericit, era în al nouălea cer de bucurie pentru norocul ce mă pocnise, le merge grozav unor oameni! Să nu cred eu că ține minte toate vorbele ce i le-am spus în doi, ori că s-a supărat pentru așa fleacuri! Da de unde! El știe că oamenii tineri spun vorbe de care le pare rău pe urmă, dar cu vremea își dau seama că cei mai în vârstă le vor binele. Mi-ar putea fi tată, dar există oare o problemă a părinților și copiilor? Ideologie străină, inventată special pentru a dezbină colectivele noastre sănătoase! Așa și cu mine, el crede c-am să mă schimb, că n-am să-i port pică, mă rog, crezi că-i așa de ușor să fii director și să-i împaci pe toți? El îmi dă drumul să plec, da, cu bucurie și cu părere de rău, dar ce să-i faci! Iaca, numai la raion ce-or zice... Dar nu-i nimic, aranjează el cumva!

Adică trebuia să fiu atent.

O anonimă la institut i-ar fi făcut pe băieți să râdă, la raion însă mi-ar fi putut pune bețe-n roate.

Maier îmi strânse mâna.

— Când mi-ai spus în seara ceea, nu te-am prea crezut. Îmi pare foarte bine... Nu mă privea în ochi. Își cerceta galoșii murdari de noroi, erau primele ploi din toamna aceasta. Te invidiez...

După escapada cu brigadierul, Tamara nu vorbea cu mine. („Poți să-ți faci de cap cum vrei, tovarășe, dar nu te-apuca să strici oamenii cumsecade, eu n-am să las lucrurile așa, până sus am să mă duc!“) Și declarația directorului în cancelarie, cum că unul din învățătorii noștri l-a prins pe Dumnezeu de barbă, o făcuse să arunce fără adresă: „Dac-aș bea și eu cu dâșii și pe mine m-ar lua!“.

Zilnic se auzeau țipete din curtea vecină. Îmi părea bine de brigadier. Discuțiile polemice dezmoțesc mințile căzute-n lânăceală... Era prima mea faptă bună din satul acesta.

Pe drum Viorica mă întrebă:

— Ai petrecut bine de sărbători?

— Le-am petrecut acasă.

— Credeam...

— O, nu, în ajun doar. Restul zilelor am stat acasă.

— Și eu. L-am citit pe Eluard. Tânărul. Decadentul. L-ai citit?

Nu-l citisem. Dar voiam să-l citesc numaidecât. O să mi-l dea chiar acum? Mulțumesc. În franțuzește o să-mi vină cam greu... Dar... Îmi amintesc adeseori odăița ei din casa Saftei. Curios, și un om ca mine poate avea amintiri luminoase, fără nici o întâmplare ce le-ar fi putut fixa în memorie. Voiam să mai văd odăița...

— Are lelea Safta un nepot. Ți-a fost elev. Capabil băiat.

Nu-mi puteam aminti nepoții Saftei.

— Lupu.

— A, un matematician de forță! În ce an e?

— A terminat școala la Recea-Nouă și e tractorist...

— Credeam că e student.

— Am vorbit franțuzește cu el...

— Mi-ai spus că e foarte capabil!

— A terminat școala anul trecut.

Voiam să văd odăița cu icoane, cu o valiză sub icoane și fotografiile sure-gălbui...

— Nu te-ai gândit niciodată la soarta copiilor care-ți trec prin mâini?

Nu mă gândeam nici la soarta mea, decât retrospectiv. Un an, doi ani, trei ani... Mulți ani. Ultimul an. În urmă. Înainte vedeam detalii, ansamblul nu. Uneori chiar amănunte secundare...

— Mă gândeam la băiatul ăsta, Lupu, zise Viorica. Nu i-a ajuns un punct ca să treacă admiterea. Acum își face stagiul în producție. Se însoară mâine-poimâine... Și s-a zis cu universitatea; locul lui îl ia cine știe cine, căruia n-o să-i ajungă trei puncte, dar o să aibă un surplus de doi ani, de trei ani, de zece ani pe străzile orașului... Și insistența necesară... Păcat că nu te-ai gândit la lucrurile astea...

Întotdeauna trebuie să fie ceva, care să aibă ceva în plus față de alții: o muștrare, două muștrări, trei muștrări. Sau o lipsă de capacitate, două lipse de capacități... Aceștia știu de obicei ce vor de la viață. Aceștia câștigă.

Atâta vreme cât ceilalți se întreabă: „Ce vreau sau ce nu vreau“. Cât timp știu ce nu vreau. O negare nu e o afirmare. E primul stadiu al ei.

— Unii neagă. Alții vin să afirme. Diviziunea muncii!

— Dar nu întotdeauna vin să afirme cei care trebuie. Să mă ierți, Radule, din seara aceea nu-mi mai spusese niciodată pe nume. Vreau să te înțeleg și nu pot. Ești lunecos ca un țipar.

— Sunt foarte simpli. Vreau ceva. Dar nu știu ce. Știu ce nu vreau. Nu vreau prostie, nu vreau ipocrizie, nu vreau fraze mari care ascund fapte mici, vreau să fie așa cum cerem să fie... Nu-l vreau pe Spânu și ai lui, vreau să ai dreptate tu, Viorico, și toți ceilalți care au dreptate...

— Și pui umărul cu fraze mari care dau iluzia unui efort. Îți asumi locul unui demiurg, să distribui sarcinile și răsplată, fără

să-ți murdărești mănușile albe... Oamenii ca tine cresc răul, pentru că îl zădăre în loc să-l smulgă... Îl contemplă zâmbind cu dispreț...

Ploua mărunț de tot, a doua zi, dar drumurile prea uscate de-o toamnă secetoasă nu erau încă desfundate.

Ea se opri brusc:

— Știi că m-aș fi putut îndrăgosti de tine dac-ai fi fost nițeluș altfel?

Suflă adânc. Eliminase tot aerul din piept odată cu declarația. Râse.

— Platonic, se-nțelege!

În odaia Vioricăi ardea lumina. Abia începuse să se-ntunece.

— O fi lelea Safta...

Era un tânăr, care sări zgomotos de la masa încărcată cu tot felul de bucate. O prinse de umeri, o măsură și o sărută pe amândoi obraji:

— Așa arată adică un intelectual de talie rurală! Noroc, Viorico! Viorica se desprinse sprinten din îmbrățișarea oaspelui.

— Faceți cunoștință: colegul meu, Radu Negrescu. Pavel Ionașcu, ziarist. „Pablo“, fost coleg.

— Aha, urlă „Pablo“, scuturându-mi mâna, am și rivali! Și eu care credeam că te păstrez aici ca într-o colivie! Formidabil!

Tânărul se simțea ca acasă. Safta îl mânca din ochi, părea că sunt prieteni de când lumea.

— Nici nu mă-ntrebi ce vânt m-aduce, ai? se miră el. Ia ghici?

Viorica zise:

— Credeam că vii de sărbători.

— Nu, n-am putut face nimic, ți-am scris, jivină albastră! Avem un redactor nou, comsomolist înfocat! Pulbere! Am reușit să-l duc de nas: am venit într-o deplasare, oficial, ca să zic așa!

Găsii că e timpul cel mai potrivit să mă retrag. În ochii ei se putea citi cu mare ușurință că relațiile lor sunt mai puțin decât oficiale. Iată-l așadar pe omul de dincolo de Viorica. Omul care-i

programa părerile, ideile, atitudinile și aspirațiile. Să n-o fi știut pe ea, mi s-ar fi părut cam degajat. Interesant, începeam să descopăr că și bărbații pot fi invidioși: îl invidiam. Nu pentru Viorica. Eu n-aș fi fost în stare să-mi modelez o pereche așa cum reușise el s-o facă. M-aș fi plictisit, și-apoi omul se străduiește mereu să fugă de propria umbră, n-aș fi putut-o răbda. La ce m-aș fi căutat în altul, de ce m-aș fi lipsit de surpriza să mă descopăr în mine însumi?

De ce-l invidiam atunci?

Pentru odăița asta, posibil. Pentru pereții cu icoane și fotografii șterse de vreme...

Începeam să devin sentimental.

Viorica mă conduse până-n prag.

Nu-mi spusese nimic.

Acasă mă aștepta Maier.

— Adică mă lași. Pleci, zise el la al doilea păhăruț. Venise cu sticla lui.

— Bătrâne Boris, începi să ții cuvântări patetice!

N-aveam nici un chef de vorbă.

Obișnuit să mă asculte, Maier își permise totuși a doua frază:

— Îmi pare rău că pleci.

Era ultima în seara aceea. Cineva bătu la ușă. În tindă se auzi vorbă, apoi mătușa Maria.

— Ai oaspeți, Radu Nicolaevici!

— Așa-i că te miri, strigă ziaristul. Țărăncuța asta nu vrea să doarmă sub un acoperiș cu mine! Unde aveți aici Oficiul stării civile?

Viorica îi acoperi gura cu palma, râzând:

— Ești insuportabil, Pablo!

— Ai început să te adaptezi la mediu! observai eu.

— De ce, zise ea, știam că o să-ți placă să-mi faci un mic serviciu. Și-apoi Safta n-are al doilea așternut...

— O, se bea coniac la țară! făcu Pablo. Nu insistați, mai mult de-un pahar-două nu servesc!

Maier se ridică să ia din dulapul mătușii Maria două păhărele.
Mă bucuram că ziaristul rămâne la mine.

Habar n-am de ce mă bucuram.

E drept că m-am simțit întotdeauna furat sau cel puțin jignit când se-ntâmpla să văd o femeie frumoasă în societatea altcuiva decât a mea, dar până la gelozie...

Aiurea!

Ionașcu se apucă să-mi cerceteze biblioteca fără umbră de jenă.

— Ia-te, bă amigo, ce rarități! Fii atent, Radule, percheziționează-mă dimineață, sunt cleptoman, mai ales la cărți...

Petrecurăm o oră veselă, aș spune chiar neașteptat de veselă. Ionașcu era o antologie de umor universal și un interpret excelent. Maier îl asculta, cu gura căscată, iar Viorica... Nu știi, n-o puteam privi. Avem și noi ceva, bărbații... Pentru a doua zi, cum era duminică, hotărâram o partidă de vânătoare în doi și, cum asupra adunării creștea amenințător pericolul povestirilor vânătorești, Viorica găsi că e timpul să se retragă.

— Cine mă conduce?

Sării în picioare, singurul.

Mă jucase ca pe un copil ziaristul!

Mi se părea că Viorica zâmbește.

— Ah, Pablo, n-ar fi rău să mai ei ceva lecții de bună creștere!
Leneșule.

— Da ce, mi-am câștigat picioarele la loteria de stat în bani și obiecte? Trebuie să vă educați cadre proprii de conducători acasă!

Gluma atenuă puțin gafa.

Nu-mi place să fac gafe.

Și nici ziaristii nu-mi plac.

10 noiembrie.

...Și el și-a petrecut sărbătorile acasă!

Au tras o beție în ajun, cu soțul Tamarei, a fost un scandal

grozav, apoi a stat în casă trei zile! Mi se pare că-i plac. Sigur că asta nu schimbă nimic, dar ce fată nu s-ar simți în al nouălea cer să placă! E poate și o reacție la tăcerea inexplicabilă a lui Pablo, dar nu e numai atât. Nu, nu e numai atât! Mă surprind des gândindu-mă la el... E greu să fii femeie. Avem noi, femeile, obiceiul să ne doară inima de toți și de toate, și poate așa așa explica cele ce se petrec în mine. Și intuiția a tot ce e bun în alții și ascuns... Cred că-i lipsește un punct de sprijin, ca să poată răsturna multe. Nu e o inteligență comună. Dar e dezzechilibrat, e copleșit de propriile contradicții, e mărunțit de ele, scos din circuit. Nu știe precis ce vrea, e cu alte gânduri și idei mereu, și toate, în fond, sunt menite să-l susțină doar în propriii săi ochi, nu să-l inspire. Și îi lipsește anume acel punct de sprijin, care trebuie să fie neapărat cineva. Un prieten. Un tovarăș înțelegător și plin de răbdare, cum doar o femeie poate fi.

S-ar părea (oare nu vreau să mă îndreptățesc față de mine însămi?) că nu mă gândesc dezinteresat la dânsul, dar te poți oare rupe de asemenea gânduri, dacă omul la care gândești nu ți-i indiferent? La ce m-aș ascunde de mine: nu, nu mi-i indiferent. Cum nu mi-i totuna ce se va alege de el.

Știu că trebuie să plece.

E omul pentru care aș fi în stare de orice. Sunt sentimentală, da?

Oare nu încerc în felul acesta să mă autosugestionez, să mă răzbum pe Pablo?

.

X

Cu o lovitură de ghionder, bine potrivită, izbii barca în ascunzișul din fundul ochiului acoperit de lintiță și mă lăsați pe banca umedă de rouă.

Venisem mult prea devreme.

Luna mare și roșcată, gata să scapete, creă, cu lumina ei

părelnică, burguri și foișoare ciudate în grupurile de trestii nemișcate, iar liniștea cosmică ce stăpânea balta și jocul stelelor în creții apei veneau doar să întrească în imaginație impresia unei fantastice civilizații moarte.

De câte ori am trăit senzația asta și nu pot să mă împac cu ideea a ceva obișnuit.

Gândurile, ba nu, simțurile sparg coaja prezentului, se dezgolesc și fug undeva peste timp înapoi și rămâi singur și neputincios, asemeni primului vânător, în fața apelor, a lumii, a tainei, și ca întâiul troglodit ridici ochii la stele și...

Ați încercat vreodată simțământul acela de turbare, da, anume de turbare, ce înlocuiește îndată un altul, de uimire veșnică și prosternare în fața aștrilor? Da, constelații, planete, galaxii, roiuri stelare. Ani-lumină, mii de ani-lumină, miliarde de ani-lumină. Comete, nori cosmici, nebuloase spirale și amorf...

Și?

Rațiunea le-a pătruns, le-a cercetat, le-a înțeles. Visul le-a încălzit și le-a apropiat.

Dar mâna? Ochiul?...

Ca să le pipăi și să urlî: „Este!“?...

Niciodată.

Știu că sunt caraghios. Aș putea să mai trăiesc o mie de ani și să nu mă neliniștească deloc faptul că n-am dat mâna cu încă două sau trei miliarde de oameni pe care nu-i cunosc pe această planetă.

Și totuși...

...Când luna scăpătă și stelele începură să pălească, balta prinse să se acopere de negură și, ca la un semn, de sunete. Măcăitul strident și fluturatul fluierat al rațelor mari, țipetele bănuitoare ale găinușelor, țârâitul întrebător al cârsteilor și trâmbițele false ale stârcilor se amestecară într-o cacofonie în stare să mângâie orice ureche de vânător adevărat. Unde line și leneșe anunțau că și lișițele își părăsesc ascunzătorile, pentru bălăcirile acelea gălăgioase din preajma întârziatei lor plecări.

Apoi lovituri de lopeți și strigătul chemător-radios:

— Radule, ehe-hei!... Trădătorule!...

Era Ionașcu. Încercasem zadarnic să-l trezesc, venise prea târziu și băuse prea mult.

— Singur?

— Eu l-am adus.

Nu mă așteptam: brigadierul. Îmi părea bine, la o vânătoare, singur, te simți oarecum nefericit. Mai ales când tragi bine, cum era cazul meu.

— Păi așa se face, musiu? Mă lași să sforăi ca să pierd frumusețe de petrecere?

— Dormi greu.

— Ca un om cu conștiința curată. Am trezit jumătate de sat! Am decretat stare de asediu.

Brigadierul râse:

— L-am găsit pe mal și l-am luat cu mine.

— Nu știam că ești vânător, brigadiere!

— Parcă ai timp de-așa ceva? Împușc mai mult păsărele pe hârtie.

Ionașcu interveni prompt:

— Și totuși birocrăția nu l-a ucis! Un aforism: în fiecare om este ceva omenesc! Bună, nu?

Brigadierul îl instalează pe ziarist cu pușca gazdei mele pe-un popânzac în colțul opus al ochiului, apoi veni la mine.

— Aici e loc bun, ajunge pentru amândoi.

În veșnica noastră pasiune de a complica până și cele mai simple, elementare de simple lucruri, găsim și pentru ocupația aceasta a vânătorii zeci de epitete și explicații: interes sportiv, fugă de realitate, odihnă pentru suflet și altele care mai de care, când e vorba, în fond, doar de satisfacția ce-o dai unui instinct primar și nobil, cum nobilă, deși crudă, e plimbarea de seară a unui leu în savană. Și răgetul lui prevenitor cu tâlmăcirea: „Atenție, anti-lope și zebre, eu, leul, am ieșit la vânat!“ își afla un corespun-

dent fidel în gălăgia infernală ce-o ridica de cealaltă parte a ochiului Ionașcu, cu toate că avea să prevină doar biete rațe și nu antilope...

— Ei, ăia, marii vânători! Când începe odată, c-am înghețat?

— Cu gazetarul nu fierbi zeamă, observă brigadierul.

— Să nu-l luăm în seamă și se liniștește.

Primul stol trecu pe deasupra noastră pe neașteptate, cu flurieratul acela reactiv, și coborî peste trestii, la limpede. Erau din cele venite, călătoare din nord.

— Eu în lișițele noastre nu trag. Și nici în rațe, făcu brigadierul.

— În lișițe nici eu, dar rațele cum să le cunoști?

— Nu știi, dar parcă le cunosc...

— Te-a iertat nevasta?

Brigadierul răs.

— N-am întrebat-o... Și zici că pleci?

— Plec.

Două împușcături răsunară aproape concomitent, urmate de răcnetul lui Ionașcu:

— Cade! Vine! Cade peste voi!

Pe cerul ce abia începuse să se lumineze creștea un punct negru, cu fluturări abia perceptibile pe de margini. Brigadierul lăsă arma cu care se făcuse una.

— Lișiță. Îi dă pe de-a dreptul, ca un fier de călcat... Proaste-s, săracele.

Ionașcu urlă:

— Este? A căzut?...

În aceeași clipă brigadierul luă la ochi și două rațe mari se făcură ghem în aer, oprite de o putere nevăzută și haină și căzură cu plesnet în trestii de alături.

— Oho-ho, brigadiere! Ai reacția bună!

— Este? se interesă ziaristul.

— Ne mai lăudăm și noi câte-oleacă, făcu brigadierul. Știi să trag și pe-alături.

— Ce-ați luat balta-n gură, nu se putea ogoi Ionașcu. Ați împușcat ceva?

De fapt juca rolul unui gonaș: speriate de flecăreala lui, toate zburătoarele cârneau spre noi.

— Aveți dreptate, zise Ionașcu peste vreun ceas, când zborul de dimineată încetă brusc și ne adunarăm pe popânzacul lui „să ne mai încălzim sufletul“ din prevederea brigadierului. Tot ce trebuie împușcat pe lumea asta se împușcă fără multă vorbă. Îmi place, mă fac și eu vânător.

— Nu-i rău pentru un gazetar, râse brigadierul. Vânătoarea asta te odihnește și te face mai bun. Iar gazetarii îs oameni răi.

— Răi, pentru că ne grăbim. Toți oamenii care se grăbesc sunt răi, ori mai degrabă înrăiți. Numai că trebuie să vă spun în mare taină că toată gazetăria mea... Într-un cuvânt, mă ocup mai ales cu poezia...

— O, nu mă putui eu stăpâni, una dintre științele inexacte?

— De ce? pară el. E o modelare aproape matematică a sentimentelor. La urma urmelor, numărul de cuvinte e finit, iar poezia, infinită! Ca și în matematica ta.

— Curios. O teorie nouă?

— Absolut inedită și născută în acest moment. O patentez și pentru încă un pahar din sticla ceea vând patentul!

Brigadierul îi întinse garafa.

— Poate ne zici ceva?

— N-aș vrea să vă stric dimineța! Adică o strofă... Doar ca să-mi confirm teoria. Am născut-o acum, între două împușcături. Inspirată de vânătoarea asta. Poftim, deși e numai un început.

Și porni să recite cu glas cântător și ochii pe jumătate închiși:

— Probabil omul s-a născut cu aripi. De unde dar acest instinct de zbor, să se adune-n stoluri călătoare, de cum începe vremea lui cuptor?... Priviți-i cum își lasă cuiburi, scorburi, cum uită tot, aleargă și asud și cum pot spune numai două vorbe, infiorați: „La sud! La sud! La sud!...“

Prea tare nu mi-a plăcut poezia niciodată. Am citit doar minimumul obligatoriu de poeți mari și am știut doar strictul abso-

lut necesar de strofe și versuri. Așa că nu mă putea cuceri prea lesne observația științific-justă cu privire la descendența omului dintr-un pterodactil, în ultimă instanță. Dar chestia cu modelarea matematică a simțurilor și numărul finit de cuvinte... Nu era prost băiatul! Și nu-i puteam rămâne dator.

— Știi, Ionașcule, mă oprea ceva să-i spun Pavel sau Pablo, știi, cu toate că-ți recunosc patentul, aș fi vrut să-ți expun o teorie a mea, care prezintă ceva tangențe cu cele ce-ai spus. Un fel de aiureală, dar n-am comunicat-o încă nimănui... Uite, dacă e să luăm ca bază a tot ce există particulele elementare, păi și numărul lor e precis, incomensurabil, drept, dar finit în Univers. Înțelegi? Iar cum atomii sunt combinații a doar câteva particule, și moleculele — un amestec de câțiva atomi, pe lângă faptul că ajungem la concluzia că fierul și creierul sunt doar combinații felurite ale acelorași particule moarte și în felul acesta ștergem limita dintre mort și viu, mai putem nota și altă descoperire neașteptată: că în Univers este o cantitate precisă — uriașă, dar finită — de rațiune, poezie, idei, spirite... Înțelegi?...

Ionașcu mă privi zăpăcit câteva clipe, apoi începu să râdă.

— Formidabil! Și zici că n-ai mai spus-o la nimeni?

— Nu.

— Nici să n-o spui! Poți fi legat pentru idealism.

— De ce? Oare am zis eu că gândirea nu e un produs material, un efect al unor combinații de particule materiale?

— Ai dreptate. Atunci înseamnă că poezie, idei, bancuri pot exista și în afară de noi?

— Socoate!

Ionașcu rămase pe gânduri, apoi izbucni:

— E un sofism la mijloc, dar nu-l pot prinde. Fizica voastră a înnebunit lumea.

— Nu-i nici un sofism. E contrariul reducerii la absurd. Aș numi chestia „dezvoltarea la absurd“. Ce zici?

— Hm... Îmi dai voie să mă ocup de publicitatea acestei teorii?

— Perfect. Onorariul pe jumătate. Teoriile hrănesc și adapă cam slab...

Ne strânseram solemn mâinile cu mărturia brigadierului, care ne ascultase în tăcere.

— Și acum, tovarăși, cu teoria să mai facem oleacă de practică, zise el, ridicând rațele și invitându-ne să luăm loc în ambarcații. Tii, ce zeamă mai dregem!... Și cum ziceați cu modelarea aceea? Știți cum se modelează o zeamă?...

...Ei, orășeni, care adunați în piepturile voastre supte toată microfauna pământului și în timpanele voastre tăbăcite de civilizație — toate urletele metalului siluit! Mă prinde mila de voi, care n-ați văzut niciodată stele goale și mari, n-ați tremurat niciodată de imensa tăcere a firii și n-ați auzit niciodată cum trece un vânt pe trestii...

Ce ban să vă cumpere atâta bogăție ce se dăruie numai și nu se pierde niciodată?

Ce panoramă să vă întoarcă ochii la vremurile acelea trecute, când toți, și om și pasăre deopotrivă, aveau dreptul să pună liber piciorul pe pământ și să se apere cinstit!

„Probiabil, omul s-a născut cu aripi...”

...Era una dintre primele duminici ce le petreceam la Recea-Veche.

Și aveam s-o regret.

Cu toate că discuția cu Ionașcu părea mai degrabă lupta a doi cocoși în prezența Vioricăi, care nu dădea preferință nici unuia.

Ori se prefăcea că n-o dă...

13 noiembrie.

...Dacă n-ar fi venit!... Nu-l mai așteptam, în mine eram de mult împăcată cu gândul că nu mai e, că n-a fost, că nu va mai fi. Și a venit. N-a simțit nimic la început, o, Doamne, el să simtă?! Apoi a înțeles. Dar ce-avea să înțeleagă! A încercat îndată să afle „obiectul” și, gândind că l-a descoperit, să mă descoase. El să înțeleagă că e în

mine totul și numai în mine? Ce importanță poate avea ceva concret, precis, când e vorba de suflet, de inimă? Și-apoi ce poate fi precis? Oare eu știu? Oare nu aștept și eu pe cineva, care să-mi explice mie, eu să explic cuiva? Pablo, Pablo! Iartă-mă că vorbesc așa cu tine, măcar în gând, iartă-mă că mă joc așa cu tine, pentru că nu mă joc, dar nu mai știu ce să fac și ce să-ți spun... Nici mie ce să-mi spun. E ușor să tălmăcești simțurile, când nici sentimente nu-s, ci doar un presentiment al lor?...

Și, iartă-mă iar, dar pentru mine ai venit tu? Nu pentru tine? Ca eu să nu cred cumva... Eu simt, eu știu tot, Pablo! Știu că nu schimb nici un cuvânt din cele ce mi le-ai spus, dar trebuie să te jertfești?

Iartă-mă, te jignesc și tu nici nu știi măcar. E urât ce fac. Poate că vreau să mă îndreptățesc și...

Nu știu...

Pleacă, Pablo, pleacă! Fugi!...

XI

— Nu cunosc legile scrise sau nescrise ale ziaristicii, cred însă că în societatea noastră trebuie să ne conducem de normele etice existente. Nu văd de ce ar trebui să dezvălui numele autorului.

— Ba nu, ziarele dictează aceste norme, cum tot ele formează și opinia publică în general. Așa că... În cazul acesta nu văd de ce aș păstra așa-zisul secret redacțional, ripostă Ionașcu. La urma urmei, flăcăul acesta, Armașu... da, Armașu are dreptate, după cum m-ai convins și tu, și Viorica. Iar dacă directorul se leagă de el...

— Dacă se leagă de el?...

— E un material în plus. După o a doua intervenție a oricărui ziar nu știu să nu se fi luat măsuri.

— Dar la perioada de timp dintre cele două intervenții te-ai gândit, chiar admitând că toate vor fi cum plănuiești? Să-l folosești adică pe tânărul acesta ca o momeală să prinzi lupul?...

Ionașcu mă privi superior:

— În primul rând toate vor decurge după un plan bine stabilit. Una. Iar a doua, nu fi prea sentimental. Uneori scopul, notează, zic uneori, așa că nu mă confunda cu „*Il Principe!*“ — scopul scuză mijloacele!

Adesea, când îmi place un om, mă străduiesc să nu-l pătrund în chiar tot ce spune. Probabil, din cauza că îmi plac prea puțini, iar în cazul acesta mai era și altceva la mijloc...

— Între noi fie vorba, șeful e un pitecantrop și ar fi în stare să mă asculte, chiar dacă i-aș propune să publice un articol în apărarea dragostei libere!...

— Și totuși te-aș sfătui să te mai gândești. Băiatul acesta îmi place. Nu s-a temut să iscălească. Nu se teme de nimic. Dar... dar de ce să-l izbești încă o dată de toată mizeria asta? E tânăr și ar fi păcat să... să nu-l menajăm...

La ce dracu' mă bag eu în chestia asta! Mai ales când mă aflu cu un picior aici și cu altul în viitorul luminos al unei activități noi pe alt tărâm? Și după doi ani de independență relativă și neutralitate... cum să-i zic? defensivă! Poate-o fi devenit într-adevăr sentimental? Ba nu, dar flăcăul ăsta, Armașu... Oamenii nu trebuiesc mințiți. Dar și adevărul trebuie spus la vremea lui! Și un adevăr poate avea efectul unei minciuni, când pică în mâini nedibace... Cum aș fi vrut să fie arsă canalia aceasta, Spânu, cum aș fi dansat pe cenușa lui, deși prostia și meschinăria pot imita întru totul nobila pasăre Phoenix... Poate ar fi trebuit să mă gândesc mai demult la lucrul acesta și să mă gândesc activ?...

— Bătrâne, mă tipări pe umăr Ionașcu, bătrâne Radu, sus nasul și las' pe neica! Nu-s un boboc. Facem totul cum scrie Ecclesiastul: iar celor buni și dreپți... Ha!...

Ne îndreptam spre școală. Ploaia revenise, dar prea puțin insistent, mai mult un fel de pulbere umedă și rece.

— Bună vânătoare, ai? Dar în general plicticoasă-i viața la țară, bătrâne. Să te împuști de splin, nu? O lună-două de exotică mai

merge, dar o viață!.. Cum mă învăț de locuință ți-o suflu pe Viorica. Tăcu o clipă ca să mă cerceteze. Ce zici, fată bună, ai? Voiau s-o ia ăia de la „Inturist“, n-a vrut ea. Caraghioasă foc, idealistă. Habar n-ai ce inimă are. S-a născut în Siberia, dar arde. S-a întors numai cu mă-sa. Taică-său a lăsat pielea acolo. I-au deportat în patruș'unu, să mori de răs: era grefier și l-a pictat un vecin de procuror!... Îi plăcea casa...

În fond ce știam eu de Viorica?

Că predă franceza. Una. Că e o fată destul și neașteptat de inteligentă. Două. Că știe ce vrea și se ia de piept și cu dracu dacă simte că are dreptate. Trei...

Că picase în mijlocul nostru ca o firimitură de drojdie într-un aluat ce-a prins imediat să dospească... Da, anume asta o știam mai bine și mă interesa. Curios cum poate un mic impuls rostogoli o stâncă mare!

Arăta ca un fluturaș ce se bucură de soare și flori, deși vedea prea bine cu ce ochi o privesc alde Spânu și Tamara. Cu ce drept, adică, vine mielul ăsta să ne tulbure izvorașul? Ori mai precis — băltoaca?

Ascultă, Ionașcule, o să-ți fie greu cu fetișcana asta, dar, între noi fie vorba, te invidiez. Auzi, te invidiez!

— O chestie delicată, bătrâne. Ionașcu mă opri și mă prinse de-un nasture. Zice că-i place aici și nu-mi spune nimic hotărât când își ia patul ei și vine. Poate-mi dai o mână, adică o vorbă de ajutor?

Era, totuși, un copil mare băiatul.

— Și eu sunt pe punctul de plecare.

— A-a! Felicitările mele. La noi?

Mi se păru că se înseninează.

N-aveai motive de bănuieli, tinere!

Nu mai schimbarăm nici o vorbă până la școală.

Contrar așteptărilor îmi urmă sfatul, nu divulgă nimic. Cu Spânu avu o discuție îndelungată, dar, probabil, diplomatică,

pentru că directorul arăta foarte satisfăcut. În aceeași zi plecă. Asistase la câteva lecții și înainte de a se urca în autobuz (Viorica insistase să merg și eu să-l conducem), ne făcu din ochi șmecher:

— E simplu ca bună ziua! Nu e nevoie de nici o filozofie, e nevoie de un ciomag! Urmăriți presa republicană a tineretului!

— Vesel băiat, zisei eu după ce autobuzul dispăru.

— Da, vesel, zise Viorica.

— Când jucăm nunta?

Ea nu-mi răspunse.

Ploaia conteni brusc, se arată soarele, deși destul de rece și palid.

— Hai înspre pădure, propuse ea.

Toamna și frigul potolesc spiritele exaltate, le așază, dacă aparțin unor poeți, la mesele de scris. Mie însă toamna nu-mi place decât la vânătoare. Nu-mi prea surâdea o asemenea plimbare. Pornii alături de ea în tăcere. Pădurea înconjoară satul pe jumătate și vara e un loc de refugiu excelent. Acum stătea arămiebrună, destul de mohorâtă. O luarăm peste-un câmp de lucernă, pe la marginea pădurii. Roua nu se ridicase și curând îmi simții ghetetele ude.

Viorica părea să nu se sinchisească de asemenea fleacuri.

— E un băiat bun, zise. E foarte superficial, prea se joacă de-a viața. N-a avut ocazia să dea cu nasul în ea... Te miri, probabil, Radule, vorbesc așa mai mult să mă controlez, decât să afirm. Când e un sentiment la mijloc, adăugăm mult din noi celui pe care îl iubim, și într-un fel ne iubim pe noi înșine... Vreau să știu dacă-l iubesc sau e pur și simplu sentimentul acela care te încearcă față de mulți oameni când ești departe de ei...

Nu sunt prea sigur că e într-adevăr așa procesul pe care îl numim convențional dragoste, altfel ar trebui să iubim toată lumea. Poți atribui oricui calitățile ce-ți plac, poți închide ochii la una, la alta, și, poftim, pe pământ pace și între oameni bună învoire!

Tăceam. La ce-aș fi contrazis-o? În chestiuni de astea e periculos să fii consilier chiar ție însuși... Eu personal m-am ciocnit de dragoste altfel, fără prea multă filozofie, și acum când încerc s-o recapitulez și s-o desfac bucățică cu bucățică, abia îmi dau seama că n-am ce înțelege din tot ce-a fost. E un proces mult prea simplu, probabil, ca să-l putem pătrunde atât de ușor și de cele mai multe ori luăm drept dragoste cu totul altceva. Bineînțeles dacă există dragoste în general! Miorlăiturile siropoase ale unui Tristan sau jalnicele lamentații ale unui Orfeu, ce ni s-au servit și ni se servesc toată viața de etalon, sunt niște basme de adormit copiii... Dacă există dragoste cu adevărat, nu în rațiune trebuie căutată. Dar o căutăm anume aici cu încăpățânarea unui miop ce nu-și vede ochelarii pe nas, și ne trezim în preajma bătrâneții cu surpriza că n-am înțeles lucrurile cum ar fi trebuit să le înțelegem... Că am respectat formule care nu trebuiau respectate, că am adus jertfe unor idoli ce trebuiau doborâți și că urmăm să propovăduim ce ni s-a propovăduit și nouă...

Și dacă e căutarea motorul întregii vieți, de ce singurul domeniu în care căutarea e interzisă și înfierată e dragostea?

Dragostea...

— Simt, intuiția îmi spune, că nu e omul pe care-l caut, dar judec în fel și chip și ajung la concluzia că e totuși el. Vorbesc aiurea, da?

N-aveam de ce-o cruța.

— Da, vorbești aiurea. Nu de tine și el e vorba, de *el* și *ea*. Veșnicii. Deși, în fond, după părerea mea, e de o sută de ori mai bine să faci o prostie decât să nu faci nimic. Dar s-o faci din inimă și nu din calcul...

— Ți se pare că sunt prea calculată?

— Da.

Mergeam încet, la distanță, ea normal, eu legănându-mă pe fiecare picior.

Viorica mă întrebă:

— Ai iubit vreodată, Radule?

— Dac-am iubit? Da. Adică nu. Adică nu știu. Și dac-aș fi iubit?

— Voiam să știu ce om ești.

— Aș putea să inventez povestea unei dragoste uriașe!

— Perfect. N-ai putea inventa altceva decât ce-ai fi trăit ori ai fi dorit să trăiești!

— Acum aș putea născoci contrariul!

— Aș inversa lucrurile și aș ajunge la același rezultat!

— Nu știi, Viorico. Nu știu nimic. Probabil că... Vrei să-ți spun o chestie, nu prea delicată!... În sfârșit, în sat aici e un moșneag, o rudă de-a gazdei mele, unul moș Mocanu. Stăteam într-o zi, îl ascultam filozofând și-mi zice el deodată: „Știi matale de ce mă minunez eu mai mult? Că a venit tehnica asta, apoi tot trebuia să vie, că nu cred oamenii în Dumnezeu, apoi tot trebuia să se schimbe lumea, da iaca flăcăii apucă fetele de țâțe, tot așa cum făceam și eu când eram flăcău...” Simplu, nu-i așa?

— Vrei să spui...

— Nu vreau să spun nimic. Hai să vorbim despre altceva. Uite, despre stejarul ăsta, de exemplu, vrei?

Ea acceptă jocul, zâmbi:

— Are o sută de ani.

— Puțin. Are două sute.

— Are două sute de ani.

— E stufos. La umbra lui nu crește nimic.

— E un clasic. Membru al academiei stejarilor...

— Strâmb, noduros, dar voinic și sănătos...

— Măreț...

— Trufaș...

— Vanitos...

— Și tiran...

Viorica mă opri să adaug ceva. Zise:

— Radule, ia te uită la pădure!

Era o pădure ca toate pădurile.

— Dar uită-te mai bine. Copacii!

Erau drepti ca niște lumânări, înalți și egali. Ca ghimpii unui arici. N-aș fi putut alege de reper nici unul, toți erau la fel.

— E un colectiv, Radule. Drepti și semeți, pentru că trăiesc împreună, se ajută unul pe altul.

— Aș spune mai degrabă că se întrec unul pe altul și vai de capul celui ce rămâne în urmă! Concurența!...

— Și din cauza aceasta sunt prea puțini cei ce rămân în urmă. În marea lor majoritate sunt sănătoși și puternici!

— Și uniformi...

— Dar frumoși! Nu-ți spune nimic lucrul acesta?

Nu-mi spunea nimic.

— Nu te găsești în stejarul acesta, strâmb și cioturos, în afară de pădure, singuratic ca un ostracizat?

— Poate. Dar o să mă doboare furtuna în cel mai rău caz și nu toporul tăietorului de lemne... Ori poate n-o să mă doboare furtuna.

— Original! Dar ia seama: nici propria ghindă nu răsare la rădăcina ta. E umbră... Și trist... Atât de trist!...

O prinsei de umere și o întorsei cu fața la mine. Mă privi mirată, nedumerită. Îi luai capul în palme și o sărutai lung. Nu se împotrivi. Se făcuse mică și așa de slabă în brațele mele. Îmi desfăcu mâinile încet și zise cu glas tremurat:

— De ce, Radule?

Era singura întrebare la care nu puteam răspunde. Stăteam în fața ei fără să pot scoate o vorbă.

Își lăsă mâinile. Avea ochii umezi și obrații roșii.

Nu știam de ce. Îmi plăcea? Da, îmi plăcea. Era, probabil, femeia aceea pe care ar fi trebuit cândva s-o întâlnesc. Dar nu mă pregătisem s-o întâlnesc. Și nici nu mă străduiam s-o întâlnesc. Și în care nici nu credeam. Ori mă străduiam să nu cred. Ori poate nici nu era femeia aceea... Nu știam de ce. Nu înțelegeam nici eu.

Ea se întoarse și porni cu pas încet, apoi mai repede, tot mai repede spre drum, peste lanul de lucernă ud de rouă.

Voiam s-o strig, să alerg din urma ei și s-o ajung... Mă reze-mai cu spatele de stejar și aprinsei o țigară.

Flacăra chibritului îmi arse degetul.

Ce-aveam să-i spun dac-aș fi strigat-o sau aș fi ajuns-o din urmă?

Că mi-i dor de-un om? Nu-mi era dor de nici un om. Nu-mi era dor nici măcar de mine.

Pentru prima dată mă trezisesem singur în mijlocul pustiului din mine și pentru întâia oară vedeam cât de întins e.

Oazele cu șipote de apă și palmieri lunecaseră undeva, dincolo de orizont, și numai nisipuri toride, fără început și sfârșit, se întindeau monotone și sterpe.

Undeva, ca o fata morgana răsăreau din când în când ochii aceia verzi sau albaștri, umezi, și întrebarea aceea șoptită „de ce?”

Nu știam de ce.

Nu știam nimic, nimic...

15 noiembrie.

...Odată, acolo, aveam vreo cinci ani, m-am dus cu alți copii să adunăm poame — „kliukva“ îi spunea, nu știu cum îi zice în limba noastră. Ne-am adâncit în pădure, iar eu m-am rătăcit. Ce spaimă am mai tras! Am fost găsită pe la miezul nopții, adormisem sub un pin, pe niște mușchi. Ieșise tot satul să mă caute. Oamenii adunați din toate colțurile lumii, întâmplător adunați la un loc, dar legați de-aceeași durere. Au sărit toți ca unul: se pierduse un copil!

Cine să mă caute acum și să mă găsească! Nu mai sunt copil. Și m-am rătăcit. În propriile simțăminte m-am rătăcit. Pablo s-a dus. Definitiv. Nu e al meu! Nici eu a lui! Strig, ca să mă conving, dar nu știu! Vreau să mă înșel poate... Radu, Radu e omul ce l-am căutat! Știu prea bine și nu cred. Nu vreau să cred! Mă iubește

sau nu? Mă iubește. Nu poate să nu mă iubească! Oamenii care nu iubesc nu sunt ca el!

La ce bun m-aș ascunde? Îl iubesc. El se teme. Pentru mine se teme! Se controlează, se analizează ca să nu facă, pentru mine! să nu facă un pas greșit! În trei zile am trăit o viață și am nevoie de-o altă viață ca să înțeleg ce-am trăit! Sunt ca amețită, biată! În aceeași zi când l-am sărutat pe Pablo la plecare am înțeles tot. Tot! A fost o izbucnire, ca o revelație. Știam, simțeam, bănuiam undeva în adânc totul, totul, dar m-a găsit descoperirea nepregătită și slabă. Însăimântată! Și nu mi-i rușine că nu mi-a fost rușine de mine, de propria conștiință!

Mă iubește?

Dar ce însemnătate are: eu îl iubesc! Îl iubesc!

Nici în noaptea aceasta n-o să dorm. Azi l-am văzut în trecăt. Doamne, dac-ar fi făcut un pas spre mine, aș fi căzut! Nu înțeleg nimic, trebuie să mă gândesc, să mă gândesc!...

.

XII

Când stau câteodată să mă gândesc serios la mine și cei ce mă înconjoară, nu-mi pot găsi nicidecum atâtea păcate, câte aș fi înclinat să-mi atribui singur.

Ca pedagog n-aș putea spune că sunt rău: elevii țin la mine, le place tonul ușor ironic pe care-l păstrez în discuțiile cu ei, știu materia bine și o studiază cu plăcere. Ca om mă știu normal, și în relațiile cu oamenii corect. Nu pot suferi prostia și-mi bat joc de ea, dar nici atât de caraghios nu-s ca să pornesc o cruciadă împotriva ei: la ce bun să-ți consumi nervii pe chestiuni deznădăjduite! Ca membru al unui colectiv e altă gâscă: când ideile și tendințele lui corespund cu ale mele, sunt cu el; când avem păreri felurite, sunt eu. Un colectiv nu trebuie să presupună lichidarea personalității, aducerea la același numitor. Iar când

întâmplarea încheagă un colectiv de talia celuiia în care mă învârt de doi ani, cu atât mai puțin aş avea motive să mă încadrez într-însul.

Viața e prea scurtă ca s-o trăiești în amănunte, în mărunțișuri, viața, ca s-o trăiești toată, trebuie s-o cuprinzi în linii mari și detaliile să le concentrezi doar în direcția loviturii principale: a scopului ce ți l-ai pus.

Iar dacă e vorba să-mi aflu numaidecât un păcat, eu îl văd anume pe acesta: abia la douăzeci și șase de ani am ajuns să-mi formulez precis un principiu de viață, cu intenția ca mai departe să mă călăuzesc numai de dânsul.

Dar cine îmi impută acest păcat?

Mi se spune că sunt un individualist.

Sunt un individualist.

Dar oare aş fi un neindividualist dacă m-aş vărsa cu ochii închiși în brațele unui Spânu, sau ale unui Pinteau, sau ale unei Tamara, să accept interesele lor și principiile lor, ori, mai bine, lipsa lor de principii? Sunt individualist în măsura în care i-am lăsat și-i las să-și facă mendrele cum le place, doar ca să-mi pot vedea de treabă în pace și liniște. Aici am păcătuit, e drept, și are dreptate brigadierul, e singurul care mi-a spus un adevăr ce-l bănuiam doar, nu-l știam.

Și totuși, admitând că nu m-aș fi limitat la mici înțepături, ci m-aș fi apucat, în mare, să-i pun la punct, să lupt cu ei, să-i birui până la urmă, ce mare brânză aş fi făcut? Interesele meschine merg mână în mână cu prostia, iar din societate oricum nu i-aș fi eliminat: i-aș fi obligat doar să-și schimbe părul, nu și năravul. Adică am dat înapoi în fața greutăților, cum se spune, m-am declarat învins, am renunțat la luptă. Ba nu! În matematicile mele am ce spune, și voi spune! Am renunțat la o luptă inutilă, e drept, dar m-am angajat în alta, unde victoria mea e mai necesară! *Suum cuique!* Nu mă consider un fatalist, am pur și simplu dreptul să privesc lucrurile în față și să-mi aleg singur drumul.

Știu, nu poți trăi în afară de societate, respectiv trebuie să accepți legile ei. Da, dar când legea intră în contradicție măcar cu un singur fapt, e oare dreaptă legea?... Și e foarte problematic de altfel că lupta, pe care aș fi declarat-o aici, ar fi fost înțeleasă așa cum trebuie înțeleasă și că rezultatele ei ar fi fost cele scontate. E o formulă atât de comodă, când vrei să-l pui pe cineva la punct: adică tot corul cântă fals, el unul cântă corect!

Cam așa mi s-a spus la secția raională de învățământ la vreo trei luni după ce-mi luasem în primire postul din Recea-Veche...

La urma urmei, luptând pentru ceva, trebuie să te impui ca să ai dreptate.

Explicația matematică a provenienței și dezvoltării protuberanțelor din nebuloasele difuze se programează acum pentru calcul. O, încă o lună, încă două și una dintre cele mai încăpățânate pete albe, care nu vor să se supună nici lui Newton și nici lui Einstein, va trece din sfera discuțiilor speculative în cea a teoremelor demonstrate, ca să întregască până la armonie cea mai măreață construcție a secolului nostru — teoria generală a câmpului! O cărămidă la temelia acestui edificiu, o cărămidă pe care va fi săpat numele meu!

Vanitate?

Numiți-o cum vreți.

Noroc?

Nu! Eu, omul care m-am mărunțit aparent în tot felul de fleacuri, care am făcut tot ce fac oamenii normali, ba mai mult: ca să mi se poată spune că nu m-am uitat decât în treacăt și la pământ și la cer, am reușit ceea ce n-au putut reuși sute alții! Noroc? Nu. Am știut să mă uit în mine, da, am știut să mă văd până în cele mai tainuite adâncuri, să trec peste tot ce se numește amănunt, fie chiar neetic amănuntul, din punct de vedere al convenționalismelor stupide de care ne mai ținem. Am știut să mă dezgolesc, să las miezul gol și să-l văd. A fost, recunosc, un proces inconștient, dar nu ne petrecem oare trei sferturi de viață

în subconștient? Gândurile se nasc în gură, când e vorba de cea mai mare parte a omenirii, în rațiune, când e vorba de o parte mai mică a ei, și în subconștient, când e vorba de omenirea în întregime!

Dar câți își pot arunca în așa fel coaja, ca să rămână numai sâmburele a tot ce e numit gând, deci adevăr?

Mi-a fost greu să ajung la această concluzie, n-am avut dovada concretă, palpabilă a ei. Acum o am. Acum îmi pot permite luxul să comit conștient totul, pentru că știu: tot ce poartă amprenta conștientului, a rațiunii, a gândirii logice nu e altceva decât descoperirea proceselor acelora haotice și alogice, ce se petrec în subconștient, și care nu pot să nu coaguleze dacă sunt bine alimentate. Rațiunea nu poate dirija aceste procese, ea trebuie doar să le furnizeze materia primă și să pândească momentul când încep cristalizările. Și să întindă apoi pe palmă cristalul acesta, să-l arate tuturor și să strige cu falsă uimire și modestie: *evrica! Eu am descoperit!* Încă o lună-două și voi striga la fel:

— *Eu am descoperit!*

N-am descoperit nimic. Am știut doar să mă uit în mine...

Înțeleg: toate sunt mult mai simple decât încercăm uneori să ni le complicăm, cu sau fără voință. Păcatul cel mare e însă că trăim singuri și că nu preluăm niciodată experiența trecută decât în lucruri mici, în cele mari facem mereu o confruntare de experiențe. Dacă ne-ar fi viața doar un lanț de reflexe condiționate: asta frige, asta înțeapă, asta încălzește sau mângâie, ne-ar fi mult mai ușor. Dar pentru că suntem egoiști, nu putem accepta asemenea lucruri. Curiozitate, sete de cunoaștere — puneți-le toate pe seama egoismului: vreau să văd — pentru mine! Vreau să știu și să cunosc — pentru mine! Totul e pentru mine, totul e al meu și numai al meu!

Vreau să cunosc acest om? Da, vreau să-l cunosc. Pentru mine. L-am îndrăgit? Da. Dar pentru mine. Și nu pe el l-am îndrăgit, ci

pe mine însumi în el, simțământul pe care l-am pus într-însul și care îmi aparține e al meu, și pe care vreau să-l am mereu alături!

Ce m-a legat de Lida și mă mai leagă! Dragostea? Fleacuri. Mofturi, așa cum e dragostea înțeleasă și explicată în manuale și discuții. Am spus de Lida: e o lume în care m-am descoperit și care îmi aparține. A fost un pământ necunoscut pe care am debarcat și l-am colonizat cu tot ce e al meu. Apoi a urmat dezi-luzia: lumea nu era descoperirea mea. Egoismul meu s-a răzvrătit. El nu putea recunoaște înfrângeri și era înfrânt. Și dacă am plecat, n-am plecat în întregime. Biruințele se uită, înfrângerile nu. Rămâne setea de revanșă, ca să poți spune cândva cu falsă uimire și modestie: am biruit!

Cei doi ani, cât a încercat o împăcare, au fost de fapt o lungă revanșă, crudă, stupidă, dar o revanșă, nu o biruință. Orice victorie care nu e imediată e o înfrângere, și asta mă mai leagă de Lida.

Ea e mai sus ca mine, ea m-a biruit și conștiința acestui fapt va fi puntea veșnică între mine și dânsa, puntea pe care am ars-o, dar care nu s-a prăbușit și ne va uni mereu.

Lida era în mine, dar a trebuit să apară acest tânăr ziarist, ca să-mi dau seama că există și Viorica.

O interdependentă dialectică!

O iubesc.

Acum înțeleg precis că o iubesc. Au cristalizat procesele ce se petreceau acolo, undeva. Era nevoie doar de un catalizator, și iată cristalul în palmă.

Dar nu pot, nu vreau să strig: evrica!

O iubesc, pentru că e mult mai simplă decât mine, deci mai adâncă, și nu voi putea recunoaște niciodată acest lucru.

O iubesc, pentru că mă iubesc într-însa, și aș vrea s-o am alături, cum ai mereu la îndemână un stilou sau o idee, și n-am să mă pot debarasa niciodată de gândul acesta îngrozitor.

Ce știi eu, la urma urmei, de mine? Mă știi chiar așa cum mi se pare că mă știi?

Și dacă mă iubesc în ea așa cum mă iubesc acum, am să mă mai pot iubi cu aceeași patimă, când am să mă știi sau am să mă descopăr altul?

Nu înțeleg nimic.

O iubesc, pentru că o iubesc!

19 noiembrie.

...Mă simt undeva între vis și viață. Mai zilele trecute mi-a expus felul cum tratează el „nuvela“ aceea din Biblie cu soția lui Lot și gestul ei fatal, în timp ce fugea cu bărbatu-său din Sodoma: nu în stâlp de sare s-a prefăcut femeia, ci în monument! Un monument etern și măreț durat celei mai nobile porniri omenești: setea de cunoaștere! De ce adică ar fi luat drept literă de evanghelie cuvântul Domnului, fără nici o îndoială, fără să cunoască adevărul prin proprie experiență?...

Mă găsește una dintre puținele ei urmașe, care nu i-au redus gestul la o simplă și vulgară curiozitate feminină... Măgulitor!

Și totuși, cât aș vrea, cât de tentată mă simt să închid ochii și să pășesc în urma lui orbește, fără să-mi întorc privirile îndărăt!

Chiar de-ar fi să-i contrazic teoria!... Ah, veșnicele lui teorii! Și aceea cu specia umană ce degenerează, și toate celelalte! Le plămădește în serie, în joacă, și se leapădă de fiecare dintre ele de îndată ce născocoște o alta nouă! O joacă, un „exercițiu pentru mâna stângă“, cum le zice el.

Îl înțeleg. E un protest, da, protestul unei minți prea vii și unei fantezii prea bogate, condamnate la o lipsă de activitate ce nu le este proprie. Și teama în același timp, teama inconștientă de a cădea în comun, teama de a-și revedea pozițiile și principiile de viață.

„Sunt o mașină excepțională, căreia îi lipsește un operator cât de cât ca lumea“, glumește el.

Mă tem să nu fi pus prea mult adevăr în această glumă...

Și totuși...

Nu ne întâlnim, ca după o înțelegere tacită. Dar ne vedem zilnic la școală. L-am ascultat azi, îi explica lui Pinte deosebirea dintre semidoct și autodidact. Pinte i-a strâns mâna și s-a declarat un semidoct cu diplomă. Până și Maier a râs!

Nu pot să mă gândesc la nimic și la nimeni. Și nici nu vreau să mă gândesc...

.

21 noiembrie

...Iartă-mă, Pablo. Nu sunt a ta și n-am fost niciodată. Te-am mințit, cum m-am mințit și pe mine... Știu că o să te doară, dar știu la fel de bine că o să-ți revii ușor și repede. Poate asta e și cauza principală că n-aș fi putut fi a ta...

De-aș avea puteri să-ți scriu! Dar trebuie să le am...

.

XIII

Bătui la geamul ei încet, de parcă m-aș fi temut să mă aud și eu. Nu știam cum ajunsese acolo.

Îl rugasem pe Maier să mă aștepte câteva minute și ieșisem aproape dezbrăcat.

Era o noapte rece, cu stele rare și mici.

Ușa se deschise fără zgomot și la lumina puțină a cerului în prag răsări silueta ei albă și estompată.

Rămase tremurând, caldă, la pieptul meu și mă duse așa în odăița cu fotografii îngălbenite și cu icoane.

Nu puteam vorbi nimic.

Nu mă întrebă nimic.

Stătea așa lipită de mine, strâns, de parcă s-ar fi temut că pot pleca.

Îi sărutam ochii, părul, gâtul ca într-o uitare și-i șopteam numele...

Stătea culcată pe brațul meu. Știam că nu doarme. Simțeam. În geam bătea o umbră albă, probabil răsărise, târzie, luna.

— Viorica, o strigai. Hai să plecăm de-aici. Sau să rămânem aici. Amândoi. Să ne ridicăm și noi o căsuță cu pomi și grădină și să nu ne săturăm niciodată unul de celălalt.

Nu răspunse.

— Zilele acestea iau divorțul. Și Academia mă poate aștepta... Ori să plecăm. Dacă n-ai să te poți aranja nicăieri, ai să mă aștepți în fiecare zi acasă, iar eu am să întârziu totdeauna, special, ca să te superi și să ne putem împăca.

Ea îmi acoperea gura cu palma.

Avea palma mică și umedă.

Vorbeam pentru mine. Nu c-aș fi voit să mă conving pe mine însumi, nu mă pot convinge niciodată de nimic până la capăt, ci vorbeam pentru că voiam să mă aud și să mă știu acolo.

Da, eram acolo. Lângă ea, cu ea.

— N-aș fi bănuir niciodată că am să mă îndrăgostesc de tine. Ții minte, când ai venit, cum te-am adus încoace cu geamantanul acela uriaș! Nu știam unde stă lelea Safta, bănuiam, dar te-am adus fără greș. Așa m-am adus și pe mine aici. La tine. Azi.

— Fără greș, Viorico...

— Tata îmi zicea Rica...

— Ai ținut mult la el, Rico?

Întoarse capul și-mi sărută umărul.

— Nu vorbi nimic, Radule. Nimic, nimic, bine?

Dacă n-ar fi fost ea, ar fi fost oare în locul ei oricare alta? Nu. Nu cred. Nu! Nu!... Adică da. Sigur că da, pentru că aș fi fost eu. Adică principalul. Eu! Sunt atât de simple toate. Iar când descoperim lucrul acesta zi la zi, ni se pare că pătrundem un adevăr etern de fiecare dată! Totuși viața înseamnă puterea de a ne uimi și a ne încânta de noi înșine. Viață! Ce știu eu din viața asta,

când am apucat din ea tot ce-am putut, pe apucate, fără un rost pe care să-l fi știut de la început. Adică nu, la școală încă ni s-a dat o lucrare pentru acasă: să fiți cinstiți, să lucrați, să nu faceți păcate, să vă iubiți țara și aproapele. Să creați!

Ce bine e când gândesc alții pentru tine și nu te învață să faci la fel!

Dar dacă nu-i ascuți?

Stă alături, aproape, fetița aceasta.

Ce ne leagă? Câteva sute de cuvinte ce le-am schimbat? Și taina niciodată știută a gândurilor din spatele lor? O afinitate sufletească, ca un șuvoi de biocurenți ce s-au înțeles între ei? Iar acum și păcatul? *Ignoramus et ignorabimus!*¹

Ne leagă dragostea.

Dacă există.

Și dacă nu?

Ceea ce există și n-are nume.

O iubesc și știu că mă iubește.

Uneori mi-i scârbă de mine însumi pentru lucrul acesta: de ce, adică, tot ce fac, ce trăiesc, ce simt trebuie să trec prin unghiul de vedere al ochiului meu analitic, batjocoritor în fond. Mai poate oare exista după asta un sentiment, ceva? Mai poate rămâne la fel de curat și drept cum era în intenție? E ca o sală a unui cerc de recrutare: toți goi în fața ochiului indiferent la normal al medicilor. Și e nevoie de un mic, un foarte neînsemnat caz patologic, ori părut patologic, ca să se pună în mișcare mașina înjosirii, pentru că orice comparație cu ceva, dinainte considerat perfect, e o înjosire.

Mai zilele trecute Viorica m-a întrebat: „De ce exagerezi întotdeauna când e vorba de ceva ce ți se pare rău?”

Am scăpat de un răspuns, pe care nu-l știam, speculând. I-am vorbit de oglinda convexă a otolaringologului: ceea ce te intere-

¹ Nu știm și nu vom ști (lat.).

sează vezi perfect, restul, dintr-o parte, apare distorsionat, exagerat, grotesc. Pentru comparație. Pentru a sublinia anume principalul, esențialul. Pentru a urî sau a iubi până la limită ceea ce trebuie iubit sau ceea ce trebuie urât...

Da, dar când îndrepti oglinda aceasta în tine?...

La asta nu m-am gândit atunci. Acuma știu. Cu cât suntem mai cruzi cu noi înșine, cu atât mai îngăduitori cu noi înșine suntem. Cinismul nu îndreaptă, ci înrăiește.

Sunt lucruri care n-au nevoie de analiză. Sunt sentimentele. Și o analiză a lor e o vivisecție, care trece în autopsie...

O iubesc pentru că o iubesc!

Atât!

O patimă poate ucide sau poate înălța. Am iubit-o pe Lida cu patimă, fără să știu nimic altceva. Și dacă a fost prea scurtă, neașteptat de scurtă vremea până la deznodământ, a fost, de fapt, o salvare. Toți anii, de-atunci încolo, am căutat, fără să știu, dar înfrigorat, plin de nădejde. Acum am găsit, știu că am găsit, însă reflexul a rămas. Aceasta e cauza și nimic altceva! Ceva ce poate trece!

— Nu mi-ai spus nici un cuvânt, Rico! Nu mi-ai spus nimic...

Ea îmi trecu mâna peste față, de parcă ar fi vrut să-mi ghi-cească toate trăsăturile. Își împrăștie degetele prin părul meu scurt și aspru, apoi își retrase mâna brusc, de parcă s-ar fi înțepat.

— Radule, strigă ea. Nu mă întreba nimic, nu vorbi nimic, Radule!...

Luna bătea în geam pieziș și o pată palidă de lumină încremenise pe icoana scorojită de ani a sfântului Gheorghe, omorătorul balaurului.

Era o tăcere de altă lume...

27 noiembrie.

...Tamara mi-a întins catalogul cu două degete, demonstrativ. M-a pufnit râsul. Bietele cumătrițe! Mă prinde mila de ele când le

văd cum suferă... Pionierîța, am auzit-o șoptind Otiliei „mironosița“ — destul de tare, ca s-o aud și eu.

Ah, vai!... În sfârșit, dacă pot eu trăi, cred c-au s-o scoată și ele la capăt cumva...

Dar e un serviciu de informații aici, grozav! Ar putea crăpa de invidie orice agenție străină!

Nu suferi, Radule. Nu mă poate atinge nimic. Te am pe tine și e toată lumea a mea! Nu mă tem de nimic, nici de Spânu chiar... Ce mizerie a încercat să-mi facă azi: nu poate preda în clasa mea. Eu instig, chipurile, copiii! N-a putut să nu-mi facă anumite aluzii.

Le-am lăsat să treacă pe lângă... Mă țin bine, dar de n-ai fi tu, Radule!... Nu ți-am spus „da“ când mi-ai propus să fim soț și soție. Da, Radule, da, da! Lasă-mă să mă mai gândesc puțin, să mă prefac măcar că mă gândesc! Da, da, da!!!

.

XIV

Spânu intră în cancelarie, cum se repede în arenă un taur ținut multă vreme la întuneric.

Rămase în mijlocul camerei câteva secunde, clipind din ochii mici, incolori, apoi scoase din buzunarul paltonului un ziar împăturit și îl lăsă cu grijă pe masă.

— Ați citit?

Era „Tineretea“. Maier o despături și peste umărul lui citii, subliniat cu roșu: „Marea misiune a învățătorului“. Titlul intriga. Articolul, pe două coloane, era iscălit de P Ionașcu. Mă așezai alături de Maier și curând aflai că Recea-Veche e un sat ca absoluta majoritate a satelor de azi: case noi, mașini, televizoare, cultură, dar principala bogăție a lui sunt oamenii. Și dintre toți, se-nțelege, învățătorii sunt în frunte, iar dintre învățători, se-nțelege, directorul I. I. Spânu, educator nu numai al tinerei generații, vii-

torul adică, ci și al tinerilor colegi, cum ar fi R. N. Negrescu și V. M. Vrabie...

Cu același ziar în mână și cu aceeași întrebare năvăli Tamara. Ieșii afară să fumez. În cancelarie fumatul era interzis.

Nu-mi părea rău de Ionașcu. Mă durea numai că părerea mea despre el, părere pe care nu voiam cu încăpățănare să mi-o formulez cel puțin, se dovedise a fi prea aproape de ceea ce exista în inimă. În adâncul meu doream să se adeverească, nădăjduiam să se adeverească, și totuși, odată împlinită dorința, mă cuprinsese un simțământ cum îl ai când un prieten se dovedește a fi ticălos... Înțelegeam că e Viorica, și numai ea cauza, dar...

Stăteam rezemat de perete, în spatele uneia din coloanele ce înfrumusețau intrarea și Viorica mă observă abia când ajunsese în dreptul meu. Și eu o observai la fel, așa că nu-mi putui stăpâni o tresărire.

Mă gândii că lucrul cel mai bun e s-o previn.

— O surpriză destul de neplăcută, Rico...

Ea scoase din geantă o scrisoare și mi-o întinse.

— Am primit-o ieri. N-am vrut să ți-o arăt. Credeam... A apărut?

Era de la Ionașcu: „...Redactorul... un mare conformist... a încercat fără știrea mea... când n-am mai avut încotro, am scris această mică notiță în bătaie de joc... a luat-o în serios și... dar voi aveți simțul umorului și tot sunteți pe punctul de a părăsi fundătura ceea... Și apoi nici nu știu dacă ar fi fost comod să scriu anume eu un foileton, oricum, se știu legăturile noastre... În fond e mai bine așa, acum o să-și dea frâu liber... își rupe gâtul... Iar ție nu-ți strică un pic de *publicité* (glumesc după câte vezi). În sfârșit, o chestie neplăcută, ca să nu-i zic murdară, dar cred că iese la spălat!...”

I-am întors-o fără s-o pot citi toată. „Principală bogăție sunt oamenii!“...

Îmi amintii fără să vreau: „Probabil, omul s-a născut cu aripi...”.

Înțelegeam că nu trebuie să-i spun Vioricăi nici o vorbă. În fața unei dezamăgiri e bine să fii singur.

Tamara se repezi la ea prima:

— Nu te susține prea tare prietenul! Crezi că nu știm cu ce-a venit? E un băiat de treabă! Numai că eu lucrez aici de-atâția ani și nu mi-am văzut niciodată numele în gazetă!... Te invidiez!

Șarpele care nu poate mușca sărută!

Viorica luă gazeta ce i-o întinse Maier.

— Chiar nu știi ce scrie? zise Spânu.

Viorica nici nu-l învrednici cu privirea.

— La început, continuă Spânu cu multă volubilitate, mi se părea că l-ai chemat aici să-ți dea ajutor. Adică tot i-ai spus matale câte ceva, numai că el s-a dovedit mai presus. Ori poate că nu matale i-ai spus, făcu el cu înțeles, era o aluzie directă la mine, dar tot știa unele lucruri din neînțelegerile noastre...

— Știi precis din informații sigure că au scris la redacție go-lanii dintr-a noua „a”, zise Pinte. Din scrisoarea lor aflase gazetarul despre unele neînțelegeri...

Spânu se prefăcu mirat:

— Au scris singuri?

Pinte desfăcu mâinile: „Cine știe?!“.

Viorica citea fără să audă nimic, probabil. Și, probabil, fără să înțeleagă ceva din cele citite.

Spânu însă nu se simțea jenat. Mai erau vreo cinci minute până la semnalul de intrare și rămâneau aproape toți în cancelarie.

— Nu, presa noastră e bună! Frate, frate, cum se zice, dar slujba — slujbă! Bun băiat, tânăr, dar deștept. Nu zic așa, că mă laudă! Slavă Domnului, de laude n-am ce să mă plâng, dar îmi place cum s-a ridicat peste al său propriu și se uită la lucruri de

pe poziții de stat! Școala în primul rând! Autoritatea școlii și a pedagogului!

— Parcă nu l-au făcut de răs pe directorul de la Porcani, într-un foileton? El s-a ales cu o muștrare, dar să vezi amu ce disciplină la școală! Casă de nebuni! zise Tamara.

— Autoritatea și demnitatea învățătorului trebuie susținute de presă, conchise profund Spânu.

Viorica terminase de citit articolul. Rămase câteva clipe ca într-o uitare, apoi începu să-și răsfoiască planurile. Știam la ce se gândește. Puteam bănui. În fond se putea socoti răzbunată, deși anticipase și se răzbunase pe alt plan... Mă simțeam mărunț. Nici eu nu știam de ce. Probabil, pentru că n-o puteam ajuta cu nimic. Orice cuvinte, orice încercare de consolare ar fi putut-o doar jigăni. Nu, dragoste adevărată nu fusese. Toate s-ar fi terminat așa, cum sfârșiseră toate. N-aș fi fost eu, ar fi fost poate altul... Mă ispitește gândul, prea puțin modest, că s-ar fi putut să nu fie nimeni... E o fată prea deșteaptă, una dintre cele mai mari nenorociri ale unei femei frumoase!

Dar erau prieteni, și, ca prieten, ținea mult la el. Odată adusesem vorba despre dânsul, mai mult o aluzie. Mă oprise să vorbesc. Nu era mai mult decât o prietenie, deși nici dragoste nu era. Era gândul ferm ori, mai bine, senzația permanentă, deci obișnuită, a unui umăr. A unui reazem.

Spânu mai vorbea.

— Numai să nu crezi, Viorica Mircevna, că l-ai prins pe Dumnezeu de un deget, dacă ți-a ajuns numele în gazetă! Până ai să ajungi pedagog mai ai mult de lucrat. Of, tare mult! Și avem de luptat încă, of, cât avem de luptat!

Viorica zâmbi. Era tare, totuși! Zise:

— Avem de luptat! Of, tare mult mai avem!

Spânu rămase nedumerit. Nu știa ce să înțeleagă. Apăsă butonul soneriei cu palma.

— Matale mă socioți că am vederi înapoiate...

Viorica luă catalogul și râse. Știam cât o poate costa râsul.

— Matale, tovarășe director, n-ai vederi înapoiate. N-ai vederi! Juca bine. Râzi, paiată!

N-avea nici un rost să mă amestec în discuții. De față cu Viorica. Nu m-ar fi aprobat. Ar fi pus totul pe socoteala legăturilor noastre!

Când rămaserăm singuri în cancelarie (nu aveam lecții, iar pe Maier n-aveam ce-l pune la socoteală, stătea asupra unor planuri), îl întrebai:

— Tovarășe director, ia zi cinstit, îți place articolul?

Spânu rânji:

— Cui nu-i place o vorbă bună?

— Dar de ce nu lepezi mata școala?

El făcu o mutră lungă.

— Cum?

— De ce nu lepezi școala?

— S-o lepăd?

— Da, în colhoz sunt așa de puține brațe de muncă...

Spânu se strădui să priceapă dacă glumesc ori ba, dar cum străduințele lui nu se încununau de succes, mă întrebă:

— Faci glume?

— Nu. Dacă e să pleci din școală cu cinste și onor, acum e cel mai potrivit timp. Nu e nevoie să scrii în cererea de demisie că pleci din cauza insuficienței mintale, poți inventa o altă boală, mai clinică. Să zicem, ceva la stomac... la pânțe...

— Tovarășe Negrescu, eu pot să mă supăr, se oțărî Spânu. Chiar dacă zici așa în glumă...

— Dar dacă ți-ar zice doi oameni același lucru?

Mă pișcai de obraz, ca să mă încredințez de realitatea celor auzite. Vorbea Maier?

Spânu se făcu alb.

— Nu te-am auzit, Boris Mendelevici.

— Negrescu vorbește serios. Și are dreptate.

Maier vorbise! Și cum vorbise! În comparație cu el mă simțeam, din acest punct de vedere, un demagog! Spânu se obișnuise cu aluziile și chiar cu directele mele, dar Maier!

Directorul se ridică tremurând de la biroul lui și, contrar așteptărilor, nu zise nimic. Își îmbracă paltonul și ieși, fără grabă.

— Ei, Boris, îi pusei mâna pe umăr, această cuvântare a ta m-a zguduit. Socoate că ți-am strâns mâna. Îți mulțumesc în numele copiilor din Recea-Veche!

Maier dădu din cap trist.

— M-am săturat. Nu mai cred în providență. Am început să cred în mine...

— Boris, m-ai lăsat perplex! De două ori! Cu ultima declarație și cu debitul uriaș de cuvinte! Dar nu mai vorbi. Păstrează-ți vorbele pentru raion. Ori chiar pentru minister... Eu plec, dar de tine îmi pare rău... Familie mare...

Ne vedeam mai rar în ultimul timp. Maier însă mă privi atent, de parcă nu m-ar fi văzut de zece ani.

— Păcat, Radule, că ești...

Rezerva de cuvinte îi secă aici. N-am mai putut afla ce păcat avea în vedere. Unul din multele. Poate că vorbeam prea mult uneori sau alteori deloc... De unde avea el să mai știe că foloseam acest lucru ca o supapă de siguranță, cuvintele! Altfel... Ori poate păcatul că nu mă apucasem serios de Spânu îndată ce aflasem cu cine am de a face? O, el prea lua în serios lucrurile. Chiar și chestia aceasta cu Spânu! Eu nu. Eu trebuia să plec, să mă găsesc tot și să ard tot, până la capăt acolo unde-mi era locul. Să-mi fac autocremația: în numele științei (citiți: a slavei!) și a dragostei (citiți: a egoismului!).

Ce înseamnă un Spânu?

Un cretin bine intenționat. Un ticălos. Dar un rău cunoscut nu e oare un rău lichidat?

Eu cunoșteam răul în persoana lui. Și mi se părea lichidat...

8 decembrie.

...Ce-ar însemna, adică? Să renunț la orice principii, la orice idealuri? Dar ce înseamnă principiile mele? Să trăiesc cinstit și să cer același lucru și de la alții! Și idealurile mele! Să nu dospesc, să știu mult, ca să pot da mult, să cresc, să cresc! Un om care știe e un om care poate! Și câte aș vrea să pot! Câtă mizerie și câte mărunțișuri încă, și cum n-ar trebui să fie!.. Nu din rea pornire, nu din dragoste pentru ele — din obișnuință. Din cea mai vulgară obișnuință. Ne-am obișnuit cu prostia și ignoranța: le răbdăm. Ne-am obișnuit cu grosolănia: o răbdăm. Ne-am obișnuit cu vorbăria: o răbdăm. Ba o și încurajăm chiar: „E foarte adevărat ce spune! Ori nu-i așa?“ Da, foarte adevărat, spune adevăruri știute de o mie de ori! Însăpământător și deznădăjduit de adevărate!

Obișnuința e a doua natură? O denaturare! N-am să mă pot obișnui niciodată cu gândul că Pablo... Nu, n-am să mă mai gândesc la lucrul ăsta...

Dar... De ce mi-a trimis atunci versurile astea? A fost o prevenire? Sau presentimentul a ceea ce avea să se-ntâmplesc între mine și Radu? Și explicațiile acelea, de parcă aș fi picat de pe lună: „Știi că Cezar a fost ucis la doar câteva zile după ce nu s-a ridicat în picioare când au intrat în Senat senatorii... Îți aduci aminte: „Și tu, Brutus“?... Mă avea pe mine în vedere?...

O știu pe de rost:

*Avem o zi (n-o are fiecare)
Din zilele ce-atâtea ni s-au dat:
Noi nu sărîm slugarnici în picioare
Când intră senatorii în senat,
Ci stăm pe scaun drept, înalți și singuri,
Și nu răspundem noi, ci întrebăm,
Și-asemeni lor ne-nduplecați și siguri,
Privim de sus și nu îmbărbătăm.
Trăim atunci din plin, nu pe-ndelete,
Chiar dacă știm, înfiorați ori nu,*

*C-avem cu toți un fiu sau un prieten,
La care vom striga curând: „Și tu?...“*

Să fi fost o răzbunare articolul? Atât de mărunță?...

Nu, nu vreau să mă mai gândesc la el... Singură cu mine însămi, singură în fața mea... Radu!.. Cât îl iubesc! Dar îl iubesc oare pentru că e tare? De-ar fi tare! Cu logica lui, cu intelectul lui... Îl iubesc pentru că e slab. Da, slab! Iar eu sunt femeie! Tare doar când e vorba să aperi slăbiciunea altuia...

Oare nu-mi ajunge această psihoanaliza? Nu-i vecină oare cu psihopatia?

Doamne, aș putea fi soția cuiva? Dragostea adaugă atâtea calități imaginare îndrăgितului! Eu adaug atâtea lipsuri... Dar îl iubesc!... Îl iubesc... Și pleacă. Am o presimțire. Cu mine e tare. E al meu. Crede. Dar când n-o să mai fim împreună? Singură, aici...

N-am să plec de aici! Sunt tare! Nu mă las!

Trebuie să pleci, Radule? Pleacă, iubitele, locul tău e acolo. Dar să fii așa cum știi că trebuie să fii! Dârz! Măcar acolo... Eu am să fac totul ca să-ți fiu echilibrul acela pe care-l cauți! Cum tu ai să fii pentru mine...

De-ai fi, Radule!...

.

XV

În ajunul plecării, mătușa Maria organizează o cină de rămas-bun. N-am să știu niciodată de ce țineau atâta la mine oamenii aștia.

Ordinul de eliberare, în legătură cu trecerea la alt serviciu, cu obișnuitele formale mulțumiri „pentru munca depusă“ nu mă zguduise într-atâta, ca să ofer o recepție colegilor... Plecam fără nici un regret, fără să las și fără să iau „amintiri luminoase“.

Stăteam cu mătușa Maria și Ion. Îi așteptam pe Viorica și Ma-

ier. Nu-mi plăcea Viorica. Din ziua cu gazeta nu mă mai lăsa să-i trec pragul și se purta destul de ciudat: era mereu bine dispusă. Pentru alții. Mie nu-mi puteau scăpa amănuntele. Refuza cu încăpățânare să atingem tema ultimelor evenimente. Și mă nelinișteau privirile adesea absente, ce i le prindeam pe câteva clipe când vorbeam. Poate exageram, dar mă nelinișteea gândul.

Mă întrebam dacă n-ar fi fost cazul să-mi amân plecarea. Apoi renunțai la această idee: poate anume plecarea mea ar putea-o scoate din starea de apatie, ascunsă altora, în care se afla.

Eram convins că anume aceasta-i starea în care se află, hiperbolizam doar dimensiunile.

Ion tuși jenat. Simțeam eu că vrea să-mi spună ceva.

— Radu Nicolaevici... Am vrea să-ți cerem un sfat, ca om cu carte cum ești...

Mătușa Maria nu se uita la mine. Își mușca nervoasă un colț de basma.

— Știi mata... adică de unde să știi... Ion umplu două pahare cu vin și-mi întinse unul. Ciocnirăm și băurăm pe nerăsuflăte. Și eu aveam nevoie de curaj! Greu fără copii... Ne-am vorbit noi cu Maria... Nu vreau s-o las, că ne-am deprins de-acum... Este o femeie într-un sat... aproape. O văduvă... Ea ne-ar face un copil... Măcar pe jumătate să fie al nostru... Maria, ce să zic... Nu-i nici o nădejde cu doctorii ceia!...

Mătușa Maria se ridică să plece. Ion o opri:

— Stai, Marie. Se cheamă că nu ni-i străin, ce să te rușinezi!... Ea rămase în picioare, lângă ușă, cu ochii în pământ. Ce ne sfătuiești, Radu Nicolaevici? Nu ne-or râde oamenii, că nu s-a mai pomenit așa una la noi?!

Eu? Să le dau un sfat?

În primul rând că nu-mi puteam crede urechilor: mi se părea prea mult pentru capacitatea creierului meu de a prelucra informațiile. Și în al doilea rând, pentru că era ceva extraordinar! Minunat și neașteptat. Atât de omenesc și atât de simplu spus!

Chibzuit adânc și în amănunt. Care dintre femeile noastre, din cele pe care le-am cunoscut, cel puțin, n-ar fi văzut în toată istoria asta decât adulterul!

— Singur te-ai gândit la treaba asta, Ioane?

El întârzie o clipă cu răspunsul.

— Ba Maria s-a înțeles...

— Când mă chemi la cumătrie?...

Maria mă fulgeră cu o privire în care puteam citi o nemărginită lumină și ieși afară.

— Îi băiețuș. Tot Ion, adică Ionică i-am zis. Peste vreo trei luni îl înțarcă și-l aducem acasă...

Acum înțelegeam la ce neamuri se dusesse de vreo câteva ori mătușa Maria. Și la ce doctori... Dacă avea să-mi pară rău de cineva în satul ăsta, pe ei i-aș fi pus în primul rând. Pe mătușa Maria.

— Să vă trăiască, Ioane! Mulți înainte!

Ion se grăbi să umple paharele, ca să nu-l văd că se făcuse roșu.

— Și zici că-i bună văduva, ai?

Îmi păru rău imediat de prostie, dar n-o mai puteam înghiți.

— Sănătoasă. Ion discuta cu mine, așa că nu luă în seamă gluma mea proastă.

— Bună femeie ai, Ioane.

— Bună... Numai că pedepsită de Cel de Sus. Mă gândeam s-o las, da pe urmă am socotit că nu face s-o pedepsesc și eu.

Maier și Viorica veniră aproape odată, iar la câteva minute în urma lor, brigadierul.

Mătușa Maria luneca în jurul mesei ca un fluture. Nu-și putea afla loc și ne îndemna mereu:

— Mâncați, mâncați!

O așezai cu forța alături.

— Mătușă Marie, am un toast!

— Toast, toast... încercă ea să-și amintească.

— Etimologia normandă a acestui cuvânt...

— Iaca, te duci, mă întrerupse, și nu mai învăț eu să vorbesc ca la oraș.

— Lelea Safta se supără când o ia Radu... Nicolaevici cu așa vorbe! zise Viorica.

— Dacă-i văduvă, săraca... o compătimi mătușa Maria.

— Nu ți-a plăcut adică să rămâi la noi, zise Ion.

— Ba, să-i placă! îmi luă apărarea mătușa Maria. Omul se duce la un lucru mare! Da la noi...

Viorica mi se părea calmă și împăcată. N-am de ce mă îngriji. Se îmbrăcase însă într-o rochie de care-i spusese că nu-mi place. Voia să-mi facă o aluzie la ceva! La ce?

Maier zâmbea undeva în spațiu. Îmi părea rău de omul acesta. Îmi era prieten aici, deși nu știam aproape nimic de dânsul.

— Lucru mare-i unde-i omul mare, zise brigadierul. Dar fiecare trebuie să lucreze unde dă mai mult!

Nu mă temeam să-mi transforme agapa într-o serată de dictoane și aforisme: cu câteva zile în urmă luase o spălătură grozavă la raion pentru „subminarea autorității direcției teritoriale“, alun-gase din sat un inspector, fost director de alimentară, care venise să-l învețe cum se pregătesc butașii...

Nu se închea o veselie cum se obișnuiește la asemenea mese. Nici eu ca gazdă nu știam, n-aveam nimic de spus. Aș fi preferat să rămân cu Viorica, să ne plimbăm, să ne vorbim, să tăcem... Nu mă puteam elibera de gândul că e în stare să considere plecarea mea ca o evadare, deși îmi dădeam seama de tot absurdul senzației. Știa doar de mult intențiile mele... Nu mai vorbisem de plecarea ei, nici de hotărârea mea fermă de a aranja cât mai curând posibil problema divorțului, ca să putem da un caracter oficial relațiilor noastre. Ultima dată îmi spusese: „Radule, nu-mi ești obligat cu nimic. Oare nu e de-ajuns că te iubesc? Să nu mai vorbim...” Apoi, după chestia cu Ionașcu, nu mai încercasem o discuție pe tema asta. Ar fi fost nelalocul ei...

Trebuia să plec cu primul autobuz și Maier cu brigadierul ne lăsară curând. Ion și mătușa Maria trecură și ei în odaia lor.

O îmbrățișai:

— Încă două-trei săptămâni, Rico! Mă aranjez cumva, iau o cameră...

Ea se strecură din brațele mele:

— Condu-mă acasă, Radule.

Numai întunericul profund și drumul lunecos vorbeau de o toamnă târzie. Era cald, primăvăratice de cald.

— O să-ți fie urât fără mine atâta timp, Rico? O să-ți scriu zilnic.

— Știi că o să-mi fie urât. Ai să-mi scrii.

În odaia ei nu se schimbaseră nimic în aceste câteva zile. Simții însă că mă cuprinde o neliniște imensă, inexplicabilă. Poate candela, pe care lelea Safta o aprinsese pentru întâia oară în fața icoanei? Da, desigur! Candela, numai candela!

Înțelegeam că e primul fir de pai de care mă apuc, dar altă explicație nu puteam și nu vroiam să găsesc.

Dragostea mea! Oare aceasta e dragostea pe care inconștient am pregătit-o atât în mine! Acea de care nu puteam scăpa? De ce atât de calmă, aproape resemnată?

Cu Lida, atunci... fiecare îmbrățișare, fiecare sărut de atunci nu era punctul acela de unde începe victoria și urmează pacea mult râvnită, ci doar începutul unei alte lupte, pătimase, fără sfârșit... Ori poate vârsta? Anii, experiența?...

Nu! Aceasta era dragostea. Întâia.

— La ce te gândești, Radule?

La ce mă gândeam? La tine mă gândeam, iubită! La noi...

— Am să revin curând, Rico. Cu alai și rădvan de aur! Să-mi iau mica prințesă și s-o instalez pe viață în micul palat închiriat cu douăzeci și cinci de ruble pe lună, la un sângeros exploator de la marginea orașului! Și...

Ea își petrecu brațele pe după gâtul meu.

— Ne-a mai rămas atât de puțin timp împreună...

De n-ar fi fost candela cu pâlpâitul ei, aș fi putut-o afla în odaie după bătăile inimii.

— Rico, nu te-ai gândit că n-am vorbit încă nici o dată serios de cele ce ne-așteaptă, de ce avem de făcut?

Se ridică și începu să se plimbe prin odaie.

— Nu trebuie să vorbim nimic serios. Sau, poate, să vorbim numai serios... Ai să pleci și ai să rămâi pentru totdeauna așa cum ai plecat... Nu, lasă-mă să vorbesc, ascultă-mă!.. Știi că te iubesc. Știu că mă iubești cinstit și... și mult... Dar pleci și ai să rămâi singur în fața dragostei. În fața unei abstracții, din acelea cu care operezi ca un virtuos în teoriile și în ipotezele tale. În fața unei abstracții, de care uiți imediat că ai putut formula, cu ajutorul ei, restul ecuației. La care te întorci numai în rarele cazuri când observi că ai scăpat o greșeală undeva... Nu, te rog, ascultă-mă până la capăt! Ești un om înzestrat, capabil de multe, un om în stare să-și facă și un nume, dar să și facă ceva ca să merite numele... Ești însă și un om care nu și-a pus un scop în viață. Din acei care nu fac altceva decât să-și formuleze mereu scopul, și de fiecare dată — altul. Ori, mai bine zis, componentele unui scop, care în cele din urmă vor enunța țelul cel mare, însă prea târziu... Ascultă-mă, Radule... Tu încă nu știi ce vrei... Străduiește-te să afli precis... Închină tot ce ai, jertfește tot ce ai pentru ceea ce te vei hotărî... Și... și dragostea asta... Tot! Am avut cele mai frumoase clipe cu tine... N-o să-mi pară rău... Adică o să-mi pară. Dar am să știu că te-am ajutat și eu și voi fi fericită! Înțelegi? Vorbesc acum așa cum facem adesea, toți: numim toate nenorocirile ce ne pot aștepta în superstițioasă nădejde că astfel vom scăpa de ele, pentru că le-am prevăzut... Și eu fac la fel... Pentru că te iubesc, Radule. Și aș vrea să te văd ceea ce ai putea fi... Ce poți fi. Chiar fără mine... Înțelegi? Eu nu mă supăr... Eu știu că va fi așa... M-am gândit la noi toate aceste zile... Știu.

Știu tot, deci nu mă mai poate durea. Am fost și sunt fericită cu tine... Înțelegi?

Stăteam fără s-o pot întrerupe. Câtă dreptate avea! Dar nu pentru mine, acel de azi. Pentru altul, pentru acela de până nu demult! Buna mea Viorica! Se temea pentru mine. Se temea să mă lase singur cu dragostea mea, cu abstracția pe care o numim dragoste! Dar mai era o abstracție? Când era ea, ea?

— De ce acest pesimism rural, *mademoiselle*? A trecut un regiment de ulani prin Recea-Veche, un tânăr și brav cavalerist a răpît inima frumoasei țărăncuțe Viorica și s-a dus mai departe regimentul, lăsând o inimă zdrobită... Vai! Ulanul Radu va reveni peste cel târziu o lună, pe un armăsar marca ZIL, douăzeci și opt de locuri, o sută cai putere, și frumoasa țărăncuță deznădăjduită îl va urma. Dixi! Mai avem chestiuni la ordinea zilei?...

— Radu...

...Radu... Radu... Radu... Prin toropeala ce mă cuprindea în autobuzul aproape gol îi auzeam glasul, îi vedeam ochii mari, uscați, o vedeam zgribulită de frig în pragul casei cu două trepte și brâuri albastre, cu paltonul aruncat pe umeri, tușind de aerul tare și rece, adunat în straturile groase, să ascundă parcă tot restul satului Recea-Veche, tot restul lumii...

Știam limpede ce mă așteaptă, pentru întâia oară știam.

Îmi puteam permite o oră și jumătate de somn, legănat cam grosolan la hopuri, dar legănat.

Viorica!...

26 decembrie.

...Dacă nu mi-ar fi spus Maier ce au de gând să facă, ar fi trebuit să ascult până la capăt murdăria asta! „Chestiuni personale“. Frumoasă formulă. Am trântit ușa. Maier a părăsit la fel adunarea peste vreo zece minute. „Purtarea amorală a înv. V. M. Vrabie și a fostului înv. R. N. Negrescu“. Câtă josnicie!... Acum se va mai adăuga

un punct: „Și purtarea nerespectuoasă față de adunarea profesională“. N-am să le permit această mică bucurie!...

Radu nu-mi mai scrie de la douăzeci...

Dac-ar ști cât mi-i de greu!... Cât îmi lipsește! Și ce dor mi-i... Ce dor!...

.

31 decembrie.

...Au pornit plugușoarele. Ajunul. Spânu a adunat elevii înaintea vacanței și i-a prevenit: îi prinde cu sorcova sau cu plugușorul, îi dă afară!...

Spre seară mi-au venit ai mei, cu Armașu în frunte. Au adus un plugușor grozav, născocit de ei, în care l-au băgat și pe bătrânul Noël!¹ Ar fi trebuit să le țin o conferință antireligioasă... Ce copii minunați! Era și Lucica. Am stat vreo oră. Acum vin alții: „Primiți plugușorul?“ — „Primum, primum!“

Nimic de la Radu... Radule?! Să vin la tine poate, Radule? Ce s-a întâmplat?...

Ai, Viorico, Viorico! Că nu te mai recunoaște Safta — treacă, meargă: „Da nu te mai omori, atâta! Ș-al meu mare becher era, Dumnezeu să-l ierte, dar nu-mi făceam atâta inimă rea! Așa-s harmăsarii!“ Simplu și înțelept...

Că nu te mai recunosc eu, iată ce mă doare! Femeie tare, caracter oțelit și minte mereu la rece... Vai, ce îngăduitori suntem cu noi înșine, și ce mărinimoși ne dăm calificativele! Mărinimoși chiar când ne autoflagelăm!

Adică la ce bun toate!

Ia-te în mâini, fetițo! Nasul sus, lacrimile în batistă, și zâmbetul pe buze, ca un drapel încercat în crunte bătălii.

¹ Crăciunul (fr.).

Ura, înainte!
Nu s-a întâmplat nimic.
„A trecut acceleratul“...

14 ianuarie.

...Nici un rând... Nimic...

Maier s-a întors de la minister. Inspecția care i se promisese nu mai vine. Nu l-am întrebat de ce. Știu. Dar.. Oare nu suntem noi? Nu-l mai recunoaște nimeni pe omul ăsta. Atâta energie și optimism. Și când te gândești că a încasat-o și pentru că mi-a luat apărarea la adunarea cea profesională!

Nu l-am întrebat de Radu. Cred că l-a văzut. Am înțeles și nu l-am întrebat...

Nu, nu s-a întâmplat nimic. Nu putea să se întâmple!

.

XVI

Mă simt așa, de parcă și-ar fi făcut mâțele umblătoare în sufletul meu. Scrisorile ei vin regulat. Mă enervează optimismul lor, mă enervează că vin, mă enervează tot. Mă enervează Lida. Azi m-am hotărât: plec de la dânsa! Plec unde mă duc ochii! De ce mi-am bătut joc în halul ăsta de Viorica? O iubesc doar, abia acum îmi dau seama c-o iubesc cu adevărat. Lida... Dacă n-ar fi retras actele de la judecătorie, ar fi fost totul atât de bine!

De zeci de ori m-am gândit: oare să mă fi dezechilibrat într-atâta insuccesul cu rezultatele calculului? Nu, nu se putea altfel. Aveam o presimțire mai demult, eram pregătit. Și n-a fost nici o noutate pentru mine când mi-a spus „tătuca“, între patru ochi, că trebuia să mă lase să mă conving personal de propria greșeală. Adică m-a dat cu nasul la colț: lovește-te, ca să nu te mai lovești!

Nu, în mine trebuie să caut răspuns la toate. Numai în mine. Să rămânem singuri, amândoi, eu, cel de sus, și eu, cel de jos, și să avem un schimb de păreri „sincere și tovarășești-critice“.

De ce m-am întors la Lida? M-a impresionat gestul ei? Da, m-a impresionat. M-a cucerit. M-a făcut să mă topesc de mândrie pentru mine însumi: „Iată o femeie care e gata de asemenea jertfe, doar ca să fim împreună!“ Dobitocul! Eu — dobitocul! La mine m-am gândit și nu la ea! Și nu la Viorica. Sunt un vițel, în stare să urmeze pe oricine la capătul pământului, dacă-l mângâie între coarne...

Lida trebuia să vină târziu. Îmi adunai boarfele în geamantan, pusei geamantanul lângă ușă și cheile pe noptieră, alături de portretul ei.

Mă așezai la masă și rupsei o foaie din blocnot.

„Lida,

e o minciună tot. Ție nu ți-i groază de minciună? O viață trăită în minciună? Nu ne iubim. Ne înșelăm. Zi la zi, clipă de clipă. Să ne străduim a înțelege lucrul acesta și înțelegându-l — să iertăm. Amândoi. Nu plec pentru că e o altă femeie la mijloc. Plec pentru că minciuna ta presupusă și minciuna mia sigură mă sufocă deopotrivă. Nu fug nicăieri. Plec. Dar orice încercare să ne regăsim reciproc e zadarnică. Trebuie să ne regăsim pe noi înșine. Consideră că nu exist și cu atât mai puțin existăm! Nu uita: și porumbii albi au umbra neagră.

Radu

13 ianuarie“.

Luai valiza, închisei ușa, o controlai dacă era bine închisă și coborâi scările.

Strada, cu forfota ei, mi se părea o lume nouă pe care abia acum trebuia s-o descopăr. Nu mă simțeam un Columb. Prea lung și obositor fusese drumul. Și prea multe recifurile de care îmi

izbisem corabia. Și dacă mai continua să plutească vasul, doar pentru că inventam singur recifurile. Nu avea nici un pasager pe bord. Și nici un matroz care să mă ajute să ridic pânzele sau să le cobor.

Acum înțelegeam că e extenuantă asemenea călătorie — singur. Piedicile pe care ți le pun alții pot fi trecute. Dar ale tale te pot doborî.

Dacă nu poți răspunde de tine, trebuie să răspunzi de alții!...

...Maier! Bunul și bătrânul meu Maier! Cu același palton jerpelit și, probabil, pe desubt cu aceeași haină găurită de acizi, pe care n-o mai schimbase de atâția ani! În mijlocul acestui vacarm citadin avea aspectul unui cal de tracțiune la o expoziție de automobile ultramoderne. Nu bănuiam un loc mai nepotrivit să-l întâlnesc!

— Nu, nu mai beau, zise el, se vede doar ca să nu-mi dea posibilitate să-mi vin în fire. Dar nu se atinse de vinul ce i-l turnasem. Și când ieșirăm din bodegă, paharul lui rămase plin pe marmora măsuței, ca o mărturie a faptului că lumea se schimbă totuși!

— Peste o săptămână trebuia să avem inspecție frontală. Adică, mai precis, o comisie a ministerului, făcu el. Nu mai vine... Țăru a aranjat totul.

Doamne, cât vorbea! Ar fi putut deveni un campion al mușilor.

— Ca să explici ceva oamenilor, e mai bine să vorbești decât să taci! Am uitat să vorbim, Radule... Ori vorbim prea mult.

Mă acuza. În mine lovea. Nu-l mai puteam întreba nimic. Și nu-l întrebam. Avea de ce mă lovi. Avea de ce mă acuza. Avea dreptate...

— Nu s-a schimbat nimic la Recea noastră, îmi ghici el întrebara.

Nu s-a schimbat nimic?...

Aici s-au schimbat multe?

S-a schimbat un om, înțelegi?

Un om a coborât pe pământ?

Eu!

Înțelegi?

Îți mulțumesc că nu-mi spui nimic mai mult, că taci, că nu-mi faci nici un fel de aluzii... Îți mulțumesc, înțelegi? Știi tot, nu trebuie să-mi spui nimic. Ai zis, neștiut de ce, că și cu o viorică se face primăvară. De ce „neștiut de ce“?

Eu înțeleg de ce, dar îți mulțumesc că n-ai spus nimic mai mult.

De ce mi-ai spus că o să am mult de luptat? Ce-ai vrut să spui? Oare e o luptă mai grea decât să lupți cu tine însuși? Și dacă te birui, dacă reușești să te învingi, ce altă luptă poate părea grea?

Bătrâne Maier, dac-ai ști ce bine-mi pare că te-am întâlnit acum, anume acum!

Nu, nu te mira că nu te întreb nimic. Nu aștepta să te întreb.

Și nici nu-mi spune nimic... Nu vine comisia? N-o să vină azi.

Măine o să vină. Lumea nu stă pe loc. Înțepenită. Nici tu nu stai. Și nici eu n-o să mai stau. Mă crezi?...

Noroc, Maier! O să ne vedem repede!

Și altfel.

Anume altfel...

...Vechea gazdă îmi păstra, conform înțelegerii, camera, plătită pe trei luni înainte. Arca ce va învinge potopul! Aici vom avea masa de lucru, una pentru amândoi. Patul și atât. Nici un prisos! Ca și cabinetul lui Licurg. Dacă l-o fi avut. Și toate legile lui...

Ce-o fi făcând Viorica? Crede în mine, crede, când și eu eram pe punctul să nu mai cred, când eram să mă las în voia valurilor... Îmi închipui că-i joacă zeci de mărunte feste Spânu și ai lui. Curios, mi-a venit odată ideea că peste două-trei sute de ani oamenii au să inventeze un aparat, cu care au să afle toate gândurile ce-au umplut cândva scâfârliile noastre, pe jumătate pământ atunci. Și mi-am mai închipuit ce mutre au să facă ei în fața tigvei

lui Spânu, când aparatul respectiv o să tacă jenat o clipă, ca după aceea să enunțe tabla înmulțirii și regula de trei simplă...

Stă, probabil, serile în odăița aceea cu fotografii îngălbenite, cu icoane și candelă aceea ce nu mai arde, și corectează caiete... „*Le chefe de la gare*... Nu „*chefe*“, ci „*chef*“, prostuțo!...” Și lasă apoi creionul roșu, își prinde fața în palme și se gândește, se gândește... Că a avut dreptate. Că singur în fața dragostei mele m-am pierdut, ori că nu m-am pierdut, ci am lăsat-o la o parte, ca orice abstracție pe care ai folosit-o într-o ecuație și nu mai revii la dânsa...

Ba da, revin! Ai avut dreptate, dar până la un punct! Din păcate ai avut dreptate. Dar în parte numai. Dacă n-ai fi avut dreptate în partea aceasta, n-aș fi înțeles întregul. Sau nu l-aș fi știut până la capăt. M-am împotmolit în minciună. Nu acum, cu Lida. Mai demult. Cu mult înainte. Atunci când am crezut numai în mine! Când nu mă îndoiam numai de ceea ce spuneam eu. Am fost slugă minciunii, acum o voi face sluga mea. O dată doar.

O singură dată!

Azi.

Azi, când am să-ți scriu. Când n-am să-ți scriu tot. Când am să inventez ceva, când am să mint, ca să te scutesc de toată mizeria asta. În numele dragostei!

Am să te chem aici. Ca pentru o foarte însemnată întâlnire... Ori am să inventez altceva... Da, desigur! Și ai să vii. Și n-ai să mai pleci! Am să-ți scriu totul, ori aproape totul. Ai să mă înțelegi, pentru că tu poți înțelege totul. Iar a înțelege înseamnă...

Nu, n-ai de ce să mă ierți. Să mă ierți că m-am regăsit? Să mă ierți că a biruit totuși dragostea pentru tine? Să mă ierți? De ce să mă ierți? Eu m-am iertat, și mai mult n-are nimeni dreptul să mă ierte sau nu. Pentru că nimeni nu mă poate ști și condamna așa cum eu singur o pot face.

Am crezut că viața începe de la capăt când îți poți lămurii scopul ei. Dar nu mi l-am lămurit. Am confundat scopul cu mijloacele.

Am nevoie de tine!

Tu mă poți ajuta acum.

Nu mă lăsa singur în fața dragostei. Nu mă lăsa singur cu mine însumi... Am să mă mint iar. Și am să mă pierd.

Sunt capabil, și tu o știi. Dar n-am punctul acela de sprijin pe care aș putea fixa pârghia tuturor capacităților mele. Te-am ales pe tine, și numai pe tine.

Poate-aș fi fost și eu altul, dac-ai fi fost întâia tu? Ori, poate-ai fi fost tu alta?

La ce bun aceste exhibiții mintale?

Dacă ți-aș spune ție toate aceste...

Ori dacă le-aș crede cel puțin eu, până la capăt.

Până acum nu le-am crezut. Mă prefăceam că le cred, dar undeva în adânc păstram slaba nădejde că totuși mă judec prea aspru. Că, de fapt, sunt mai bun decât mă consider... Mă temeam să despici firul până la capăt. E o operație prea dureroasă. M-am mințit, vai!

Acuma însă nu. Și mă doare. Întâia oară mă doare.

Stop! Câtă patetică, ah! Și câtă logică! N-ai oare prea multă logică în tine, ca să ai și dreptate, Radule? Adică stai? Stai!

Înțelegi, Rico, e foarte greu să pătrundem, să percepem ceva nou. Suntem obișnuiți să apelăm la corespondente concrete pentru toate abstracțiile ce le folosim în discuții sau explicații. Dacă ar fi să vorbim de o cameră nouă, altfel decât aceasta în care mă aflu acum, și nu aici, în cameră, ci undeva, într-o pădure, de exemplu, am lua punct de plecare tot camera asta. Am reconstitui-o în cap imediat: acești patru pereți, acest tavan, aceste podele, aceste uși și ferestre, această mobilă. Și gândindu-ne la pereții aceștia cunoscuți, am vorbi de pereții camerei noi necunoscuți, de la ușa aceasta am porni, vorbind de ușa nouă...

Dar cum putem percepe ceva nou de tot, fără corespondent, fără model concret undeva în trecut? Când n-ai nici un punct de

plecare nicăieri, când nu poți construi în creier camera aceasta, știută, ca s-o vezi pe cea nouă, ce nu există încă, dar care va exista și o știm, în măsura în care o cunoaștem pe cea veche?

Înțelegi?

Mă simt nu regăsit sau refăcut, ci într-atâta nou, într-atâta fără corespondent în „eu“-l acela de până ieri, încât va trebui să mă iei de la început și să mă cunoști.

Și mă vei găsi acel pe care l-ai fi vrut să fiu, dar pe care nu l-ai știut, pentru că n-ai avut din ce-l construi.

Eu sunt acela, Viorico!

La dracul autoironia în care m-am consumat, acum știu, doar pentru a face impresie!

Acum știu și simt că mă voi descoperi în tine și simt că mă voi putea iubi așa nou cum sunt.

Înțelegi, Viorico?

Mă așez la masă să aștern scrisoarea în care voi minți pentru ultima oară.

În numele dragostei noastre...

Pentru ultima oară.

24 ianuarie.

...Lacul s-a transformat într-un excelent patinoar. Din păcate, n-am nici un partener, am numai spectatori. Până și pe lelea Safta am găsit-o astăzi pe mal: „Măi, măi, aracan de mine! Curat ca la teatru! Numai că hai acasă, să nu îngheți. Ia-te ce-ai înflorit!“

Să îngheț, lele Safto? Ba la Magadan să vezi geruri! Și tot n-am mai înghețat!

APRECIERI

Problema distanțării de lume, zugrăvirea unor aspecte de viață ce nu intră direct în experiența scriitorului, descrierea unor personaje în acțiune care fac parte din ambianțe diferite se poate rezolva numai printr-o lărgire considerabilă a puterii de imaginație. Acest lucru se poate rezolva în cazul unei culturi a scrisului, iar la mijloc e vorba și de inteligența scriitorului, de puterea lui de a sintetiza cele văzute, de a crea o lume imaginară prin analogie cu cea reală, nedeformând-o totodată.

Romanele *Singur în fața dragostei* și *Unchiul din Paris* se conformează în mare măsură acestei „cerințe“ de detașare prin imaginație. Scriitorul vede lumea ca un spectacol, în care își joacă rolul fiecare potrivit firii sale. Spre deosebire de anumiți prozatori care introduc persoana lor proprie în acțiune, camuflând-o sub un nume poetic și acordându-i funcția de mentor, A. Busuioac se retrage îndărătul cortinei, lăsându-i pe eroi să-și croiască singuri drum în viață. Aceasta nu înseamnă însă o dispoziție totală autoricească — rămâne punctul de vedere personal, care străluminează sensul cărții.

Detașarea lui A. Busuioac se înfăptuiește firesc datorită ironiei, mijloc eficient împotriva înfrumusețării sau, mai bine zis, calofiliei; scriitorul cu bagaj sărac de cultură e înclinat îndeosebi spre comicul trivial. [...]

Distanțierea artistică contribuie la o mai adâncă tipizare a fenomenelor și oamenilor. De obicei, cititorul se supără când își vede caricaturizată profesia sau când sunt descoperite în adevăr păcate grave în activitatea unui colectiv. Tipizarea simplă nu lasă personajul împlântat într-un anumit mediu concret, ci îl înalță la rangul de general-uman, făcând ca în persoana directorului de școală cabotin să vedem o imagine a cabotinajului de pretutindeni. Această încercare de generalizare se observă în ambele romane ale lui A. Busuioac.

Unchiul din Paris e un roman bine conceput, la temelia lui stă un contrast izbitor, contrastul dintre două epoci diferite. Unchiul vede o lume nouă și bogată acolo unde altădată sărăcimea murea înrădăcinată pentru vecie. [...]

A. Busuioc și de data aceasta ironizează comoditatea și suficiența nepotului și a rudelor, care nu observă schimbările, prefacerile profunde.

În proza lui A. Busuioc se simte un climat de intelectualitate, fenomen mai rar întâlnit în proza cu subiecte patriarhale de rutină. [...]

Vasile COROBAN. *Romancierul (Despre romanele Singur în fața dragostei și Unchiul din Paris. — „Literatura și arta”, 26 octombrie, 1978, nr. 43.*

Un om poate fi perfect instruit, orientându-se enciclopedic în toate ramurile de activitate omenească, poate fi extrem de corect, punctual și moralicește integru, și totuși să aibă o viață interioară spirituală cam redusă, dacă nu chiar sterilă. Cultura presupune o mare forță spirituală, epică, dacă vreți. Acesta e punctul de plecare al lui Busuioc, estetic și etic. Particularul apare la Busuioc tot în altă formă; el renunță la ideea unui om energetic (în parte numai! căci și el cedează prin Maier), care schimbă radical lucrurile, și își pune întrebarea dacă sunt înșiși învățătorii destul de instruiți și educați ca să-i lumineze pe alții, dacă nu se adaptează la mediu [...] uitând ce-au învățat și devenind niște meseriași, străini de cultură și efort intelectual. Tabloul acesta îl schițează cu ironie mușcatoare Radu Negrescu în fața Vioricăi Vrabie, învățătoare de franceză, nou-venită la școală. [...]

Partea profesională a lucrului îl interesează pe Busuioc și o evidențiază, dar nu o limitează numai la această latură a vieții, căutând să pătrundă în mentalitatea oamenilor, și el constată că o mentalitate retrogradă poate înăbuși orice gând nobil, orice pornire a inimii spre bine și spre sferele mai înalte ale vieții spirituale. Un om schilod sufletește va aplica cel mai ideal principiu de educație în așa mod, încât el va deveni reversul sensului său. Directorul retrograd din *Singur în fața dragostei*, de pildă, nu observă energia tinerei învățătoare Viorica Vrabie, nu ține seama de cultura ei, de avântul tineresc; pe dânsul îl șochează în primul rând ținuta vestimentară la modă a învățătoarei. [...]

Eroul principal al romanului *Singur în fața dragostei*, lui Radu Negrescu, autorul îi dă deplină libertate de acțiune, eliberându-l mai întâi de certitudine infatuată și de catalogul obișnuit al poveștelor didactice și al ideilor

primite. Adoptând o conduită de histrion, Radu Negrescu își poate permite observații ascuțite despre mediul în care se mișcă, despre sine însuși, adesea autoironizându-se. Eroul joacă rolul bufonului din comedii de altădată, care, sub masca voioșiei, a glumei și a observației jucolare, spune adevăruri supărătoare. Acesta e de fapt conținutul romanului *Singur în fața dragostei*, care vizează ironic multe neajunsuri în școală, în procesul de instruire și de educare, în viața spirituală a unor învățători. Încrâncenat împotriva ignoranței și a închistării în tipare stătute de viață și de lucru, Radu Negrescu adesea le demască prin formele paradoxale. [...]

Romanul *Singur în fața dragostei* dă o lovitură destul de serioasă unor scheme literare, rupte de realitate; romanul e interesant prin faptul că autorul nu-și face chipuri cioplite, zugrăvind pe ele virtuți idilice abstracte, pentru ca să bată mătânii în fața lor, ci privește mai real, mai obiectiv la lucruri și la oameni.

Vasile COROBAN. *Romanul moldovenesc contemporan*, Editura Cartea moldovenească, Chișinău, 1969, p. 221, 223, 225, 227, 228.

Arta de romancier a lui Busuioc e arta punerii în lumină a ridicolului, a paradoxului, prin alternarea situațiilor contrastante, prin însușirea unor paranteze ușor persiflante, dar cu un caracter buf frapant (aparatele viitorului menite să afle gândurile „o să tacă jenate o clipă în fața lui Spânu... ca după aceea să enunțe tabla înmulțirii și regula de trei simple“; „Cum aș fi vrut să fie arsă canalia aceasta, Spânu, cum aș fi dansat pe cenușa lui, deși prostia și meschinăria pot imita întru totul nobila pasăre Phoenix...“). [...]

Romanul *Singur în fața dragostei*, luat în ansamblu, e o parabolă, ce sugerează imposibilitatea realizării absolute a unor aspirații, veleități în condiția umană a unui cotidian mărunț, necurățat de rutină, inerție, meschinărie, obtuzitate, elemente retrograde.

Singur în fața dragostei e ca o bucată de muzică ușoară: sprinten, plăcut, ușor, transparent, ieftin, tulburător pe alocuri... El nu rămâne nicidecum un joc inteligent al unui poet...

Mihai CIMPOI. *Prospețime, inteligență, sobrietate*, „Cultura“, 11 septembrie, 1965, nr. 24.

Proza și dramaturgia sunt ale unui poet, dat fiind deficitul de substanță epică și construcție dramaturgică, recuperat însă de sentimentul dramaticității vieții. Dotat cu inteligență și spirit de observație și umor, Busuioc reprezintă tipul rar de scriitor „urban“ care valorifică cu predilecție un material de viață rural. Proza sa refuză relatarea domoală moldovenească, fiind dinamică, „cinematografică“, eseistică și având nerv ironic. Perspectiva observației acide permite o creionare rapidă a fișelor caracterologice: creierul unui director de școală „are două circumvoluțiuni“. Încercarea de a pune problema societății contemporane e pe alocuri timidă, dar prin prisma ironiei aspectele urâte sau chiar monstruoase apar oricum în relief. Un erou memorabil este Radu Negrescu din *Singur în fața dragostei*, proiectat pe fundalul unui mediu sătesc dominat de ignoranță, lăncezeală socială, frazeologie goală, prostie, ipocrizie. După ce îmbracă mai întâi masca unui Don Quijote al satului basarabean, personajul se vindecă de „romantism“, lasă în pace morile de vânt, așteptând „marele semnal“ — chemarea la aspirantură, la oraș. Este singura soluție salvatoare din acest mediu afectat de idioțenie, mediocritate, rutină și optuzitate. Romanul utilizează procedeul „scrisorilor“ celor doi eroi îndrăgostiți, recurgând la fațete, speculație metafizică spumoasă, gratuită.

Mihai CIMPOI. *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura ARC, Chișinău, 1997, p. 184.

Romanul *Singur în fața dragostei* este o expresie preponderent ironică, până la urmă nelipsită de gravitate necesară, a vieții unui colectiv de pedagogi în care pe neașteptate vine un profesor nou, inteligent, în măsură să introducă un minim de aer primenitor în activitatea școlii. Adică așa se întâmplă în majoritatea nuvelor și romanelor de până la *Singur în fața dragostei* (tip: *Lasă vântul să mă bată...* de Ana Lupan). Aureliu Busuioc îl prezintă pe Radu Negrescu drept venit în sat numai pentru a-și satisface stagiul obligator și a aștepta invitația la Academie („marele semnal“). Acesta e primul semn al parodiei. Radu Negrescu nu-și propune o primenire a stării de lucruri din școală, el nu se dorește un profesor-minune, nici nu se gândește să rămână pedagog.

Intenția scriitorului de a răsturna o situație devenită între timp șablon în proza timpului l-a determinat pe eruditul critic Vasile Coroban să numească romanul lui Aureliu Busuioc *fațete* (de la latinescul *facetia* — glumă, umor;

în italiană, *fax* — făclie, flăcără) — specie literară umoristică, nuvelă sau anecdotă cu final surprinzător, spiritual.

Scriitorul a abordat o schemă răspândită în proza anilor '50 pentru a o discredita oarecum din interior. Romanul său constituie o replică la atare scheme.

Ion CIOCANU. *Aureliu Busuioc — romancierul*. În revista „Limba Română“, 1997, nr. 5, p. 133.

Singur în fața dragostei e o replică ironică la romanele în care conflictele erau atât de mult la suprafață, încât cititorul știa dinainte orice deznodământ posibil și nu se mai aștepta la nimic inedit nici în plan tematic, nici artistic. „Nu vreau, zice Radu Negrescu, să par altcineva decât sunt, dar într-adevăr, citesc puțină, cum să-i zic... beletristică. Mă enervează uneori prea multa ei asemănare cu viața, ori alteori mă scoate din sărite siropul pe care-l servește drept viață...“ [...]

Pentru Radu lumea e ca paharul de apă privit la microscop. Ceea ce constituie două părți de hidrogen și o parte de oxigen e formula ideală. Formula reală, însă, include pe lângă cea ideală, numeroase depuneri și stratificări, ceea ce o face întrucâtva de altă compoziție. Orice întâlnire cu viața e pentru el un prilej de confruntare a acestor formule. Drept formulă ideală, Radu, ca antierou, ia propriul univers interior. După confruntarea acestui univers cu universul primei soții, Lida, „... a urmat deziluzia“. În sufletul Vioricăi, dimpotrivă, s-a regăsit: „O iubesc pentru că mă iubesc într-însa...“. Colectivul e stimat de el pe atât, pe cât acesta corespunde universului său interior: „Ca membru al unui colectiv, e altă gâscă: când ideile și tendințele lui corespund cu ale mele, sunt cu el; când avem păreri felurite, sunt eu“.

Viața fixată în formulă și viața în stare naturală se dovedesc a fi în multe privințe noțiuni diferite. Radu — antieroul și Radu — omul, care se ciocnește de dramatismul policrom al vieții, trebuiau să discute în contradictoriu.

Dincolo de aceste dezbateri interioare se mai resimte în roman o viziune — cea a mentalității eroului pozitiv, conform căreia răul trebuie să întâmpine numai de câțiva rezistența idealului pozitiv. În roman ea domină. De ea, chiar dacă n-ar vrea, nu poate să nu țină cont și Radu Negrescu. De aici și o nouă dedublare a lui — pe de o parte, ca antierou, el consideră o ineptie să intri în conflict cu Spânu și cu cei „... formați la școala lui...“: „Nu pot suferi pros-

tia și-mi bat joc de ea, dar nici atât de caraghios nu-s ca să pornesc o cruciadă împotriva ei“, iar, pe de altă parte, el simte că, ignorând tradiția de a ataca răul, ce ține de eroul pozitiv, apare într-o lumină nefavorabilă. De aici vin și acușările cu care e tratat și autoflagelările la care se expune el însuși: egoist, individualist, orgolios, sceptic etc.

Farmecul acestui personaj constă anume în faptul că, atât în plan intim cât și exterior, el rupe, riscând de a i se aduce orice învinuiri, cu o tradiție de împotrivire a răului mult prea încetățenită și de aceea inertă. În acest sens el e antierou. [...]

Tot astfel și Viorica nu atât acționează, cât se deschide din interior. Aceste trăiri au prețioasa calitate de a condensa la maximum timpul și evenimentele. „În trei zile, constată Viorica în momentul când a înțeles definitiv că e îndrăgostită de Radu, am trăit o viață și am nevoie de o altă viață ca să înțeleg ce-am trăit!“

Consemnările din zilnicul Vioricăi reproduc aproape în întregime conflictul romanului, numai că el e prezentat în manifestările lui exclusiv intime. Acest mod de expunere imprimă narațiunii o densitate aidoma replicii dramatice. [...]

Singur în fața dragostei de A. Busuioc a rezolvat două probleme, ce stăteau în fața romanului: a dat expresie necesității unui nou tip de erou și, prin intermediul monologului interior, a reușit să comprime la maximum timpul.

Nicolae BILEȚCHI. *Romanul și contemporanietatea*, Chișinău, Editura Știința, 1984, p. 233-239.

... Spre deosebire de alte lucrări cu tema intelectualității de la țară, romanul *Singur în fața dragostei* are în centrul atenției sale nu atât acțiunile săvârșite de eroi, cât trăirile, reacțiile psihologice și zbuciumul lor sufletesc. Dacă în romanele anterioare eroii centrali sunt, în majoritatea cazurilor, oameni cu un scop bine definit, apoi eroii romanului *Singur în fața dragostei* sunt cu totul de altă natură. [...]

Dezvăluirea personajelor centrale — a lui Radu Negrescu, învățător de matematică, și Vioricăi Vrabie, învățătoare de limbă franceză, — autorul o face cu măiestrie, servindu-se de două modalități artistice eficiente de zugrăvire: narațiunea la persoana întâia (Radu) și reproducerea notițelor de zilnic (Viorica). [...]

O trăsătură dominantă a caracterului lui Radu este scepticismul lui, uneori cam exagerat. [...]

Considerându-se superior în comparație cu muritorii de rând, Radu privește la ei (și atunci când o merită, și atunci când nu!) cu un oarecare dispreț și cu o permanentă ironie înțepătoare. În goană după „neobișnuit“, după poză, el e gata să pună la îndoială până și unele adevăruri adevărate, săvârșind în acest fel „prostii“.

În fond, Radu rămâne un om bun la suflet: el iubește tot ce e bun în oamenii buni. O admiră, bunăoară, pe Viorica, atunci când aceasta se ia la hartă cu directorul. [...]

Radu e un sceptic și un dezamăgit, care mai mult raționează despre dragoste (chiar și atunci când o are în față!) și mai puțin pune în ea sentimente adevărate, care ar putea să-l facă fericit; de aceea el și rămâne, până la urmă, singur în fața dragostei. [...]

Până la un punct, Radu e un erou-excepție, adică nu poate fi numit tipic. A făcut oare bine A. Busuioc atunci când l-a situat pe Radu în centrul romanului? Balzac spunea că „... eroii romanului niciodată nu trebuie să fie excepții“ și că „excepția întotdeauna trebuie să joace în roman numai un rol secundar“. Aceasta din cauza că „... orice personaj tipic devine grandios anume în virtutea caracterului său tipic“.

Cu toate neajunsurile, însă, Radu izbutește să câștige o anumită simpatie.

Îl avem aproape de noi mai ales pentru faptul că el e sincer și cu sine, și cu ceilalți eroi, și cu cititorul; iar atunci când omul e sincer, el tinde și spre bine, spre puritate sufletească. Ce-i drept, în același timp eroul ne displace prin egoismul și individualismul său cras, prin scepticismul ironic și oarecum răutăcios, prin indiferența sa, prin lipsa de scop și acțiune. Și atunci nu putem să nu-i reproșăm autorului o complăcere în a poza în toate, până și în limbajul eroilor. [...]

Romanul *Singur în fața dragostei* abundă în sentințe și maxime inedite, îndărătul cărora descoperim o bogată experiență de viață a scriitorului. Aceste cristale de înțelepciune fac romanul mai concentrat și în același timp mai sugestiv.

Romanul [...] se impune prin spirit și inteligență, prin ironie și umor, prin subtilitate stilistică, prin eroi înzestrați cu un interesant univers intelectual.

Mihai, DOLGAN. *Marginalii critice*, Editura Cartea moldovenească, Chișinău, 1973, p. 179-185.

...Prima încercare a epicii de ample proporții e romanul *Singur în fața dragostei*, urmat de *Unchiul din Paris*. În ambele se relevă spiritul de observație al scriitorului, arta dialogului, un mod analitic, concentrat și susținut, mobilitatea intelectuală a unor eroi, prinși în reacțiile și manifestările lor esențiale. Radu Negrescu și Viorica Vrăbie, Alexandru Stanca și Riki îmbogățesc galeria personajelor complexe din proza moldovenească, romanele arătând preocupările scriitorului pentru problematica morală (inclusiv pentru căutările etice ale tinerei generații), proiectată pe un fundal social-uman bine cunoscut și bine reprezentat. Pline de culoare și autenticitate, captivante ca problematică, subiecte și modalități concise, scrierile acestea erau veritabile mostre de analiză lucidă a unor cazuri umane cu semnificații relevante, ocupând în ierarhia prozei contemporane un loc de prim-plan. Ele afirmă un scriitor dotat din plin cu inteligență narativă, cu virtuți de nuanțat observator al naturii umane, cu un mod al său de a percepe realitatea, cu evidente aptitudini de ironist.

Eliza BOTEZATU. *Literatura moldovenească* (Manual pentru instituțiile de învățământ superior), Editura Lumina, Chișinău, 1984, p. 185-186.

Apariția romanului *Singur în fața dragostei* a stârnit discuții aprinse în rândul cititorilor și criticilor nu numai datorită problemei importante pe care o abordează, ci și modalității artistice folosite de autor. Romanul este alcătuit dintr-un jurnal intim, dintr-o destăinuire a eroului principal. Nu știu dacă alegerea confesiunii intelectuale trădează o modalitate epică sau numai plăcerea de a produce idei și de a le emite în deplină libertate. Cert este că intelectualul joacă un rol deosebit în compunerea acestei proze de o rară acuratețe și rafinată pătrundere psihologică [...].

S-ar părea că A. Busuioc și-a conceput lucrarea în aceeași manieră întâlnită și în alte lucrări scrise pe această temă. După terminarea facultății Radu Negrescu, eroul romanului, refuză propunerea de a rămâne la aspirantură și pleacă să lucreze într-o școală din sat... Colectivul din Recea-Veche, unde nimerise, nu e dintre cele mai exemplare. Directorul școlii, Spănu, și-a înjghebat un colectiv pe potriva lui, iar el, după părerea lui Negrescu, era un om care „n-avea decât două circumvoluțiuni pe creier“.

A vrut la început să se opună. „Și eu l-am jucat pe Don Quijote la început“, îi spune el Vioricăi. Degrabă, însă, se resemnase. [...]

Odată cu intrarea Vioricăi în acțiune, romanul, care la început părea modest și obișnuit, capătă dintr-o dată o anumită densitate analitică, autorul simțindu-se în largul său, manifestă deosebite calități de analist și creator de caractere puternice. Radu o îndrăgește pe Viorica pentru fermitatea cu care aceasta înfruntă tot ce e perimat și plafonat. Meritul cărții constă în schimbările care au loc în conștiința lui Radu. Ca tip, Radu nu e nou în literatura noastră pe această temă. El se impune însă prin autenticitatea drumului parcurs. Intrat într-un mediu oarecum străin, Radu dobândește treptat conștiința propriei sale puteri. Această evoluție firească este reflectată literar printr-o concretizare într-un mediu de o mare diversitate umană, departe de a fi numai un simplu cadru mai mult sau mai puțin favorizant. [...]

Imaginea pe care și-a făcut-o Radu despre sine îl împieducă să devină el însuși. În timp ce credea că domină, el era de fapt dominat. Și până la urmă, ajunge să înțeleagă că trebuie să se regăsească. [...]

Eroul romanului nu trece decât aparent printr-o criză erotică. Sub învelișul simbolic al iubirii în conștiința învățătorului Negrescu are loc un salt de natură etică. El are revelația participării efective la viața socială. Iubirea sa pentru Viorica este așadar un catalizator sau poate o simplă coincidență, căci necesitatea ce modifică psihologia lui este una socială. Alături de semnificația lor etică, neliniștile și căutările eroului au și sens specific psihologiei intelectuale.

Romanul *Singur în fața dragostei* denotă o acută efervescență intelectuală și o frământare problematică, atât în plan social, cât și în psihologia individuală a personajelor. Eroii nu mai devin exemplificări, cazuri „tipice“, ci individualități complexe, de o mare intensitate psihologică și afectivă, care în fața unor transformări reacționează diferit, deloc previzibil, în funcție de personalitatea lor, de împrejurările concrete în care trăiește. Chipurile eroilor se impun convingător, cu multă pregnanță, manifestările lor sunt verosimile, situațiile, pe care le străbat în mediul și în conștiința proprie, creează o reală tensiune dramatică.

Gheorghe CHIRA. *Profiluri literare*, Editura Lumina, Chișinău, 1972, p. 82-85.

...Radu și Viorica sunt doi tineri intelectuali care repudiază un mod de viață impersonal, la nivelul unor impulsuri și trebuințe primare, guvernate de „principiul adaptării la mediu“, la adăpostul unor obișnuințe comune; pen-

tru ei dragostea este nu numai o atracție erotică reciprocă, ci o unitate de convingeri, de principii. Or, tocmai de această unitate ei se îndoiesc, ba chiar sunt convingși la început de polaritatea poziției lor. Cum putem să-i pretindem autorului să zugrăvească o trăire mai emotivă a dragostei de către eroi, când el ne descrie anume lupta cu sentimentul de dragoste, ambii căutând în fel și chip de a i se opune, ridicând în calea sentimentului lor diferite baraje de raționamente de tot felul? Tocmai faptul că dragostea eroilor săi nu se consumă în sfera sentimentului, ci se ridică din sfera trăirii erotice subconștiente în sfera cugetărilor analitice asupra sensurilor vieții, ale obligațiilor sociale, constituie, credem, mai curând un merit al autorului. Anume atitudinea raționalistă („teoria“ egoismului) a lui Radu față de sentimentul de dragoste este acea ușiță tainică, prin care putem pătrunde în lumea internă a eroului, cunoscând-o fără „floricelile“ pozelor sale afișate. [...]

Critica a urmărit două ipostaze de manifestare a lui Radu Negrescu: afișarea ostentativă a pozelor („Pozezi numai atunci când ai spectatori...“, nota Viorica în jurnalul său printre primele impresii contradictorii ce i le-a lăsat Radu) și mărturisirile pe care eroul ni le face „între patru ochi“, sinceritatea cărora ne poate induce în eroare, luând aceste mărturisiri drept caracterizări obiective, înfăptuite de autor prin gura personajului. Or, toată intriga acestui caracter rezidă, în ultimă instanță, în a treia ipostază a sa — în acea luptă interioară cu sine însuși, care se desfășoară pe trei sferturi în subconștient și care își găsește în conștiința de sine a eroului, în reflecțiile și „teoriile“ lui deseori o „imagine răsturnată“ [...].

Dacă Radu luptă cu sentimentul său de dragoste, defăimând însuși idealul de dragoste, definind-o ca o manifestare a egoismului, Viorica pune în calea atracției sale crescânde față de Negrescu idealul unei dragoste adevărate, care nu se reduce la sentimentul erotic, ci presupune o unitate de principii de viață. „Ai tot ce-ar putea constitui idealul unei găsculițe, ba chiar și al unei femei serioase, dar nu poți fi, n-ai să fii niciodată idealul meu!“, notează ea în jurnalul său, drept concluzie la părerile sale critice despre comportarea lui Negrescu. Treptat, însă, caracteristicile negative cedează tot mai mult locul celor pozitive... Până la urmă relațiile intime ale eroilor ajung la punctul culminant, când ambii nu-și mai pot ascunde dragostea lor.[...]

Radu, însă, se retrage din fața dragostei și încearcă din nou să se claustreze în „cercul strâmt și rece“ al individualismului egocentric. În zadar

încearcă Radu să-și înjosească dragostea sa, să se convingă că în dragoste principalul este eul său egocentric, iar în locul Vioricăi poate fi oricare alta. Pentru că iubirea este mai curând uitarea de sine decât dragostea de sine. În orice caz, Radu nu-și mai poate regăsi liniștea, claustrându-se într-un eu egocentric, fiindcă nu-și mai poate ascunde dedublarea în „eu, cel de sus“, și „eu, cel de jos“, care fac un „schimb de păreri sincere și tovărășești-critice“. [...]

Astfel, respingând didacticismul ilustrativ, rectiliniar ce caracteriza un tip de erou pozitiv frecvent în literatura noastră de atunci [...], A. Busuioc a zugrăvit, prin tipul de erou anterior al unui personaj de o complexitate tipologică și caracterologică rară la noi încă, eșecul interior al individualismului supus examenului dragostei, zugrăvită nu doar ca un fenomen sentimental, ci într-un plan filosofico-moral susținut convingător de chipurile artistice ale eroilor principali — doi tineri cu personalitate și cu o dezvoltată conștiință de sine, la care dragostea declanșează un proces de conștiință, o confruntare inteligentă și originală de opinii asupra unor principii fundamentale de comportare umană.

Anatol GAVRILOV. *Singur în fața dragostei la o nouă lectură*. Revista „Nistru“, 1983, nr. 2, p. 131-141.

Rafinat, un pic sceptic și mai mult persiflant, ironic (de cele mai multe ori autoironic), creator de închipuiri și tot el un necruțător dărâmător al lor, Riki (numele acesta nu este numai un diminutiv arbitrar!) ne comunică confidențial (o confidență de salon) cu gravitatea-i în care ușor sesizăm masca bonomie: „Vine unchiul din Franța. De la Paris“. Evenimentul, care la început lua proporții în imaginația lui (Riki sperând că din aceasta se va alege cu ceva), coboară mai apoi la un amănunt fără vreo importanță, plictisitor și banal. Imaginația și de data aceasta lucrează în tactul ei egal, menținut permanent de o poză ironic-sceptică, în direcția opusă, reprezentând un fotoliu cu roți de bicicletă și pe unchi în locul „Mercedesului-220“ sau a „Jaguarului“ sperat.

Însă din prima clipă, când unchiul coboară din tren și se apropie de el (în primul rând de el — sic!) până la ultima scenă a romanului — moartea unchiului — lui Riki i se relevă un adevăr perplex, cu atât mai perplex și mai revelator cu cât Riki e tentat mereu să ironizeze în presupunerile sale privind personalitatea și viața trecută a unchiului. Realitatea apare astfel mai

credibilă, fiind pusă permanent la îndoială, adevărurile aflându-se întotdeauna sub semnul întrebării. Cele două atitudini în fața vieții sunt dezvăluite meticolos, una desenând o curbă ascendentă, cealaltă aflată în descendență, dar ajungând ca într-un punct să se întretaie și să se contopească într-un destin eroic comun — acel al unchiului. Atitudinea inițială a lui Riki nu este o certitudine (în sens uman, nu artistic), nu-i constituită într-un destin, el n-are o personalitate, sau, mai exact, caracteristica lui este lipsa de personalitate. Să nu fim însă greșit înțeleși: el prezintă, totuși, un caracter literar și este hazardat să-i cerem scriitorului o includere mai activă a eroului său în viață. Discrepanța dintre Riki din prima parte a romanului și Andrei (aceiași personaj) din partea a doua este mai întâi una de calitate și, implicit, de cantitate. Riki schițează inițial unele eforturi de a se debarasa de diminutivul său, dar nu face mai mult decât un gest de epatare printr-o ținută ironică. Abia în final ajunge să-și merite numele adevărat, Andrei, destinul lui dintr-o potență incertă se face o realitate obiectivă. E de notat că spre sfârșit atitudinea ironică dispare, făcând loc ieșirilor patetice și confesiunilor lirice. Ironia este de la bun început o mască a incertitudinii. Riki e superior lui (să ne ierte autorul pentru acest „lui“ împrumutat de la el) Mimi, „copil al naturii“, care vegetează elementar, el se știe capabil de ceva mai mult, dar vegetează și dânsul într-o inactivitate lipsită de griji și complicații mai serioase. De aici și nesiguranța valorii sale, în particular (persiflările atât de abundente la propria-i persoană nu sunt numai niște glume spirituale) și a posibilităților de existență a altor valori superioare, în general (atitudinea ironică o spune atât de elocvent!). Deocamdată, el e capabil numai de aceasta, adică de o poză ironică, ce voalează propria incertitudine. Ironia încă nu s-a convertit în scepticism: douăzeci și unu de ani e o vârstă totuși prea fragedă pentru aceasta (probabil că Radu Negrescu arată tot așa la anii lui Riki). Îi lipsește lui Riki o conștiință de sine clară, care o va căpăta abia după comunicarea spirituală cu unchiul Alexandru Stanca. Întors în țară, unchiul nu va aduce cu sine nostalgia după un oraș cu atâtea locuri și oameni celebri, după cum se aștepta Riki, ci povestirea dramatică (ce e drept, pe alocuri cam aridă și declarată) a vieții sale: un trecut eroic și o conștiință tragică a înstrăinatului. [...]

Călătoria pe care o vor întreprinde în doi, apoi în trei, cu Aura, are sensul unei revelații insolite. Riki nu numai că află trecutul unchiului, lui i se încep a contura și perspectivele vieții sale viitoare, pe care atâta timp el nu

le-a putut întrevedea. Se simte venit de la Paris nu numai Alexandru Stanca, uimit și entuziasmat de atâtea transformări descoperite în țara natală, dar și Andrei, care până atunci n-a știut să prețuiască acest pământ. Semnificativă în această călătorie este alăturarea la cei doi a Aurei. Ea va porni cu dânsul după ce călătoriseră singuri, după ce Andrei a ascultat o parte din povestirea unchiului și procesul de convertire interioară era pe cale de împlinire. Relațiile dintre Andrei și Aura, ce la început se rezumau la un flirt atractiv, el întrebându-se mereu în incertitudinea sa dacă o iubește sau nu pe Aura, trec mai apoi într-o dragoste adevărată (să se compare în acest sens și cele două visuri ale lui Andrei). Iubirea semnifică, astfel, o înălțare și în planul intim, o ridicare la o înălțime egală cu idealul social, de fapt cu idealul superior al vieții sale.

Andrei ȚURCANU. *Aureliu Busuioc: Unchiul din Paris*. Revista „Nistru“, 1973, nr. 6, p. 138-139.

CUPRINS

<i>Tabel cronologic</i>	3
UNCHIUL DIN PARIS	6
SINGUR ÎN FAȚA DRAGOSTEI	171
<i>Aprecieri</i>	290

Aureliu BUSUIOC
UNCHIUL DIN PARIS
SINGUR ÎN FAȚA DRAGOSTEI
Romane

Apărut: 1998. Format: 70x108^{1/32}

Coli tipar: 13,30. Coli editoriale: 14,21. Tiraj: 5000 ex.

Casa de editură «LITERA»

str. B.P. Hasdeu, nr. 2, Chișinău, MD 2005, Republica Moldova

Operator: *Vitalie Eșanu*

Tehnoredactor: *Cristina Rusu*

Corector: *Nadina Marciuc*

Redactor: *Arcadie Suceveanu*

Editor: *Anatol Vidrașcu*

Tiparul executat sub comanda nr.

Firma editorial-poligrafică „Tipografia centrală“, str. Florilor, nr. 1,

Chișinău, MD 2068, Republica Moldova

Departamentul Edituri, Poligrafie și Comerțul cu Cărți